A Führer Birodalma, írta: Johannes Öhquist 1. rész

ELÕSZÓ

Dr. Joseph Goebbels birodalmi miniszter egyik beszédében, amelyet 1933 szeptember 28-án, genfi sajtófogadásán tartott, többek között a következõket mondotta: "A nemzetiszocializmus problémája annyira újszerû s gyakorlati kialakulása Németországban a világ számára annyira elõzmény nélkül való, hogy behatóan kell vele foglalkozni, míg valaki megérti, vagy éppenséggel jóindulatot érez irányában. Mert valóban egyedülálló és soha elõ nem fordult kísérlet egy ország sorsának kiformálására, más módszerekkel, mint amelyek eddig szokásosak voltak."

A külföldinek, akinek nem állott módjában saját szemeivel meggyõzõdni arról, mint tükrözõdik vissza a német nép legszélesebb köreiben a nemzetiszocializmus élménye, óvakodnia kell a mozgalom lényegére és értékére vonatkozó elhamarkodott ítéletektõl. Különösen a külföld intellektuális rétegei, amelyek még teljes mértékben hagyományos politikai nézeteik hatása alatt állnak, s mint ilyenek sajátítják ki a maguk számra az igazságosság, tárgyilagosság és megértés erényeit, igyekezzenek kellõ önuralmat és türelmet összeszedni annak a jelenségnek tárgyilagos tanulmányozására, amely néhány év alatt egy egész népet lelkileg átalakított, gazdaságilag meggyógyított és amelynek kisugárzásai messze szétáradnak országuk határain túl.

Ilyen tárgyi tanulmányt akar ez a könyv közzétenni. Nincsenek propagandisztikus vagy polémikus céljai, hanem elsõsorban elfogulatlan tényleírás akar lenni. A valóság olyan becsületes és meggyõzõ nyelven beszél, hogy a dicséret vagy gáncsolás csak zavarólag hatna. Ahol vélemények vannak beszõve az ismertetésbe, azok fõként külföldiek személyes tapasztalatainak közlésére szorítkoznak s legnagyobbrészt a jegyzetek közé kerültek. Ezek a jegyzetek nemcsak a szöveget mentesítik a részletektõl s teszik olvashatóbbá, hanem azt a célt is szolgálni akarják, hogy ez a mû megbízható kézikönyvként legyen használható.

A szerzõ, mint külföldi, egy esztendõt fordított a nemzetiszocializmus tanulmányozására. Mi több: megismételt, hónapokra terjedõ németországi tartózkodásai alatt a nemzetiszocialista mozgalom személyes élményévé vált. Úgy ismerte meg a nemzetiszocializmust, mint egy kizárólag német jellegû politikai-társadalmi jelenséget, amelyet más országokban leutánozni nem lehet. Egyúttal azonban azt is felismerte, hogy hatásai nem korlátozódnak és ne is korlátozódjanak egyedül a német népre. Mert ebben a jelenségben olyan, már ma is megfigyelhetõ materiális, szellemi és szociális fejlõdés csírái rejlenek, amelyeknek befolyása messze túlterjed az anyatalaj határain.

Berlin, 1940 szeptember hó.
Johannes Öhquist.

I. A VILÁGHÁBORÚ KÖVETKEZMÉNYEI

1. ÖSSZEOMLÁS

1918 július 18. és augusztus 8. fekete napjai Franciaországban a német hadseregnek. Ellenséges tankok százai, mesterséges ködbe burkolva, áttörik a német frontot. Gyors és ügyes visszavonulási mozdulatokkal ismételten sikerül új védelmi állást teremteni. Ekkor váratlan dolog történik: az ellentámadásra felvonuló csapatokat társaik "Sztrájktörõk! Háborúmeghosszabbítók!" kiáltással fogadják. A harc mégis folyik tovább. Nem a háború meghosszabbításáért, hanem hogy az ellenséget hajlandóvá tegyék elfogadható békére. Hindenburg meggyõzõdése szerint ez lehetséges, ha a hadsereg francia területen áll.

A német haderõ eközben visszatér a hatalmas védelmi vonalra, ahonnan 1918 májusában és júniusában megkezdte nagy elõrenyomulását, amely ellenállhatatlan lendülettel ismét a Marne-ig tört elõ. Az amerikaiak azonban már megérkeztek. Június végén egymillióan vannak Franciaországban. Júliusban további 300.000 csatlakozik hozzájuk. Szeptemberben az ellenerõk újabb félelmes rohama zúdul a német állásokra. A front mégis tartja magát.

1918 január 8-án az Egyesült Államok elnöke egy kongresszushoz intézett üzenetében 14 pontban /Wilson tizennégy pontjából megemlítjük itt az öt elsõt, amelyeket soha sem valósítottak meg: 1. A szerzõdések nyilvánossága. 2. A tengerek szabadsága. 3. Egyenlõség a kereskedelmi kapcsolatok terén. 4. Általános leszerelés. 5. A gyarmati kérdések pártatlan rendezése./ megállapította békeprogramját.

Szeptember 29-én a legfõbb német hadvezetõség azt kívánta, hogy a tizennégy pont alapján forduljanak fegyverszüneti és békeajánlattal Wilsonhoz. Berlinben azonban egészen más kérdésekkel foglalkoztak. A birodalmi gyûlésen egymást marcangolják a pártok. Belpolitikai programjukat sokkal fontosabbnak tartják, mint bármit, ami a fronton történik. Október másodikán azt táviratozza a legfõbb hadvezetõség, hogy már csak huszonnégy órán múlik, míg az ellenség felismeri a német állás gyengeségét, s felszólítja a pártokat, hogy egyhangú és zárt fellépésükkel tegyék lehetõvé a békét, amit Németország elfogadhat. Ezt a közleményt ferdített formában az ellenséghez juttatja az árulás. Végre a következõ napon sikerül szociáldemokratákból, a haladás-pártból és a Zentrumból új kormányt alakítani. Ez egy jegyzékben békeajánlatot tesz Wilsonnak, s javasolja a fegyverszüneti tárgyalások azonnali megkezdését. A szövetségesek tisztában vannak Németország helyzetével s új támadásban törnek elõre. Tervszerû rendben vonul vissza a német hadsereg a Hermann-Hunding-Brunhild állásokba. Az ellenség támadókedve ellankad. Fogcsikorgatva látja, hogy a német hadsereg még mindig nincs legyõzve.

Németországban magában viszont elharapódzik a forradalom. A Spartakus-szövetség góthai birodalmi konferenciáján október 7-én elhatározzák, hogy mindenütt munkás- és katonatanácsokat alakítanak. A kommunisták pénzzel és röpiratokkal segítik elõ az összeomlást. A szociáldemokraták kívánságára Liebknecht Károlyt kibocsátják a fegyházból, s október 20-án ezeket írja a szociáldemokrata "Vorwärts": "Németország - és ez szilárd akaratunk - vonja be egyszer s mindenkorra hadilobogóját, anélkül, hogy most

utoljára gyõzelmesen hozhatná haza." Wilson és a szociáldemokraták a császár letételét követelik és a monarchia megszüntetését.

Közben a szövetségestársak elszakadnak Németországtól s különbékét kötnek az antanttal. Október végén az ellenség újabb általános támadást indít a német állások ellen. A német hadsereg zárt formában vonul vissza az Antwerpen-Maas vonalra. Otthon tombol a forradalom. Elsõ cselekedete saját hadseregével szemben, hogy a harcoló frontot elvágja a lõszer- és élelmiszer-utánpótlástól. November elején valamennyi hadihajó vörös zászlót húz fel. Bajorországban Eisner Kurt proklamálja a köztársaságot. November 5-én közlik a szövetségesek, hajlandók egy küldöttséget fogadni, amelynek átadják a fegyverszüneti feltételeket. November 9-én Ebert Fritz, a szociáldemokrata párt elnöke, átveszi a kormányt. Néhány nappal elõbb elküldötte Erzbergert a compiégnei erdõbe, hogy átvegye a feltételeket. Ugyanaznap kora reggel elhagyja Vilmos császár a Nagyfõhadiszállást és Hollandiába távozik. Egy nappal késõbb lemond Károly király. Pár hét múlva Vilmos császár is követi a példáját.

A fegyverszüneti feltételeken nem lehet tárgyalni, el kell fogadni szemrebbenés nélkül. Tartalmuk: Északfranciaország, Belgium és Elzász-Lotharingia kiürítése 15 nap alatt. A Rajnavidék kiürítése további 16 nap alatt. A szövetséges csapatok megszállják a Rajna-balparti Németországot és 30 kilométeres átmérõvel a kölni, koblenzi és mainzi hídfõket. A Rajnától keletre a német csapatoknak ki kell üríteniük egy további 10 kilométeres sávot. Keleten valamennyi német köteléket vissza kell vonni az 1914. évi határok mögé. Ki kell szolgáltatni: 5000 löveget, 25.000 gépfegyvert, 3000 aknavetõt, 1700 repülõgépet, 5000 mozdonyt, 150.000 vasúti kocsit. 5000 tehergépkocsit. Ki kell adni valamennyi tengeralattjárót; 6 páncélos cirkálót, 10 sorhajót, 8 kiscirkálót, 50 legújabb mintájú torpedónaszádot a szövetséges kikötõkben kell internálni. A német hadifoglyok nem térhetnek haza a béketárgyalások befejezéséig. A Németország elleni blokádot nem oldják fel. Erzberger mindezt aláírja.

Amikor a német hadsereg Hindenburg körültekintõ vezetésével hazaindul, olyan viszonyokat talál, amelyek minden elképzelést felülmúlnak. Az ország ki van fosztva élelmiszereibõl, a lakosság elgyengülve az éhezéstõl; az ifjúságot hazug izgatás mérgezte meg. Csõcselék szakítja le a katonák fekete-fehér-piros kokárdáját, a tisztek vállpántjait. A független szociáldemokraták és a Spartakus-szövetség uralkodnak a tömegeken Liebknecht, Luxemburg Róza és Radek vezetése alatt ezek a proletariátus diktatúráját és a kommunisták által kormányzott államot készítik elõ. A fronthadseregnek csak egyes kis részei tartanak össze. A kormány, amely néhány nap elõtt elárulta õket, most kénytelen segítségüket kérni a teljes összeomlás megakadályozására. A polgárháború küszöbön áll.

2. VERSAILLES

Az antant a fegyverszünetet olyan rövid idõre szabta meg, hogy Németországnak 1919 január közepén meghosszabbítását kell kérnie. Ebbe csak 53.000 mezõgazdasági gép leszállítása ellenében egyeztek bele.

Január 19-én zajlottak le a nemzetgyûlési választások. A 421 mandátum hat párt között oszlott meg, s a döntõ többséget a három leghatalmasabb, a szociáldemokrácia, a centrum és a demokraták alkották s ezek, amikor a népképviselet összeült a weimari Nemzeti Színházban a "weimari koalíció" nevet vették fel. Néhány nappal késõbb a nemzetgyûlés

Ebert Fritzet a Német köztársaság elnökévé választotta.

Mindjárt kezdetben több kínos kérdés került a kormány és a népképviselet elé. Küldöttség érkezett Elszász-Lotharingiából Weimarba, hogy a nemzetgyûlés színe elõtt szót emeljen Elszász-Lotharingia önrendelkezési jogáért. (Wilson 14 pontja!) A küldöttséget még csak nem is fogadták, mert "attól féltek, hogy fogadásukkal megsértenék Franciaország érzelmeit". Ausztriában az ideiglenes osztrák nemzetgyûlés már 1918 novemberében a következõ, a nép ujjongásától kísért határozatot hozta: "Német-Ausztria a német köztársaság alkatrésze." Ennek folytán a weimari alkotmány 61. cikkelyét akként szövegezték meg: "Német-Ausztria a Német birodalomhoz történt csatlakozása után jogot nyer a birodalmi gyûlésen való részvételre lakosságának megfelelõ szavazati számmal." 1919 március 12-én Német-Ausztria alkotmányozó nemzetgyûlése megismételte a novemberi határozatot, amikor az osztrák alkotmány elsõ cikkelyét a következõképpen fogalmazta meg: "Német-Ausztria alkatrésze a Német birodalomnak".

Most azonban már nem merte a weimari nemzetgyûlés azt a bizonyos 61. cikkelyt megvalósítani. A német-ausztriaiakat még csak fel sem szólították, hogy vegyenek részt a német nemzetgyûlésen. Erre késõbb magyarázatul a versaillesi békeszerzõdés 80. és a St.-germaini diktátum 88. cikkelye szolgált,

/Ez ellen a 88. §. ellen a bécsi nemzetgyûlés már kikényszerített elfogadásakor a következõ határozattal tiltakozott: "A nemzetgyûlés az egész világ elõtt ünnepélyesen óvást emel az ellen, hogy a St. germain-i békeszerzõdés Ausztria önállósága védelmének ürügyével megfosztja a német-osztrák népet önrendelkezési jogától s megtagadja tõle szíve óhaját, gazdasági, politikai és kulturális létfeltételét, Német-Ausztria egyesülését a német anyaországgal. Erõtlenül arra, hogy ezt a szerencsétlenséget elhárítsa magától s Európát megkímélje az elkerülhetetlen zavaroktól, a német-ausztriai nemzetgyûlés a történelmi felelõsséget ezért a határozatért azoknak a hatalmaknak lelkiismeretére hárítja, amelyek azt legkomolyabb figyelmeztetéseink ellenére végrehajtják."

Kevéssel késõbb - 1921 áprilisában - Tirol 98.5 és Salzburg 99.1 százaléka szavazott a német hazával való egyesülés mellett, mindenesetre magánúton rendezett szavazáson, mert az önrendelkezési jog hivatalos gyakorlását éppen a 88. szakasz eltiltotta. De még tovább mentek ennél is: egy Ausztriának nyújtott szanálási kölcsön alkalmából 1922-ben, a hírhedt genfi jegyzõkönyvben kizsarolták a 88. szakasz újbóli megerõsítését. Ez szolgált aztán alapul, hogy a hatalmak 1931-ben a Német birodalom és Ausztria között a vámuniót meghiúsították./

amelyek szerint Ausztria független állam s Németországnak el kell ismernie, hogy ez a függetlenség megváltozhatatlan. Az antant parancsára Németországnak törölnie kellett a 61. és Ausztriának az 1. cikkelyt alkotmányából. Az amerikai külügyi államtitkár (Lansig), így ír errõl memoárjaiban: "El sem lehet képzelni az állítólagos önrendelkezési jog nyíltabb megtagadását, mint a német-osztrák nép Németországhoz való csatlakozásra irányuló csaknem egyhangú kívánságának ezt a tilalmát". /Még 1931 március 24-én is így ír León Blum a párizsi "Populaire" egy teljes nevével aláírt cikkében: "Senki sem tagadhatja, hogy természetes, sokszorosan indokolt rokonság vonzza a kis Ausztriát Németország felé és hogy a csatlakozás valamikor meg fog történni; ez pusztán megnyilatkozása lenne az összes jogok legelvitathatatlanabbjának: annak a jognak, hogy egy ország önmaga rendelkezzék sorsa felett."/ Hogy a versaillesi diktátum szerzõinek sem volt éppen tiszta a lelkiismerete a 80. cikkely fogalmazásakor, bizonyítják a szavak, amelyekkel ez a szakasz zárul: "... ha csak a népszövetségi tanács megváltoztatásához

hozzá nem járul". Ausztria népe nem várt erre a beleegyezésre, hanem saját elhatározásából végrehajtotta a csatlakozást 1938 március 12-én.

1919 tavaszának és nyarának folyamán olyan közállapotok uralkodtak Németországban, hogy méltán lehetett tartani a polgárháborúnak az egész birodalomra való kiterjedésétõl. Bár Berlinben a spartakista lázadást januárban leverték, Liebknecht Károlyt és Luxemburg Rózát agyonlõtték, majdnem minden nagyobb városban újabb felkelések törtek ki. Fosztogatások, rajtaütések, gyilkosságok napirenden voltak. Németország ellenfelei mindezzel mit sem törõdtek. Ellenkezõleg. Februárban - mielõtt a fegyverszünet lejárt volna - az egész német kereskedelmi flottát ki kellett szolgáltatni a gyõzteseknek. Amikor pár héttel késõbb a fegyverszünetet utoljára hosszabbították meg, ehhez az antant csak azzal a feltétellel járult hozzá, ha Németország nem szegül ellen a birodalomba hatolt lengyel szabadcsapatoknak. Münchenben a független szocialista Eisner Kurt kormányzott, akinek zsidó neve Kosmanovszky volt. Amikor 1919 február 21-én agyonlõtték, a spartakisták a szociáldemokraták segítségével április 7-én kikiáltották a tanácsköztársaságot s gyilkosságokkal és rablásokkal hatalmaskodtak a lakosság fölött, míg az Epp szabadcsapat napokig tartó harccal véget nem vetett a vörös terrornak.

Míg a frontkatonák egyes hazafias érzésû csoportjai fiatal tisztek vezetése alatt megkísérelték a mindenütt mutatkozó politikai tûzfészkek kioltását, a német békeküldöttség gróf Brockdorff-Rantzau vezetésével Párizsba utazott s átadta a 443 oldal terjedelmû ellenjavaslatot, amely megállapította a végsõ határokat, ameddig Németország elmenni képes. Az antant errõl a javaslatról alig vett tudomást. Egyáltalán nem óhajtott tárgyalni. Egyszerûen diktált és Németországnak engedelmeskednie kellett. Az egyetlen engedmény, amibe az antant beleegyezett, a Felsõ-sziléziai népszavazás volt.

Amikor végre május végén átadták a békeszerzõdést s annak tartalma ismeretessé vált, Németország-szerte példátlan izgalom lett úrrá. /Sven Hedin 1938 február 7-én egyik beszédében, melyet a lundi diákság elõtt tartott, így nyilatkozott: "Ha az úgynevezett versaillesi békét azzal az eltökélt szándékkal diktálták volna, hogy elvessék a világban a következõ háborúk csíráját, akkor sem lehetett volna a paragrafusok százait ügyesebb, rafináltabb és infernálisabb módon diktálni, mint ahogy történt."/ A nép követelte az elutasítását. A berlini egyetem aulájában a nemzetgyûlés ünnepélyesen megnyilatkozott Versailles ellen.

Csak a független szociáldemokraták rendeztek tüntetõ felvonulásokat a diktátum azonnali elfogadása mellett. És a centrum-tag Erzberger fejtett ki lázas tevékenységet, hogy az elutasítást megakadályozza. A kormányzat legalább arra törekedett, hogy elhárítsa a háborús felelõsség vádját s töröltesse a szerzõdésbõl a "háborús bûnösöknek" bélyegzett német háborús résztvevõk kiszolgáltatásának kötelezettségét. Az antant kérlelhetetlen maradt s feltétlen meghódolást követelt. 1919 június 23-án a nemzetgyûlés a szociáldemokraták, az USPD, a centrum és a demokraták szavazataival elfogadta a békeszerzõdést. Ugyanazon a napon a szabadcsapatok katonái és diákok Berlinben, az Unter den Lindenen, Nagy Frigyes szobra elõtt elégették az 1870/71-es háborúban zsákmányolt francia zászlókat, hogy azokat, mint a versaillesi szerzõdés elõírta, ne lehessen visszaadni a franciáknak, öt nappal késõbb aláírták a szerzõdést a versaillesi kastély tükörtermében, ugyanabban a tükörteremben, ahol 48 évvel elõbb történt a Német birodalom ünnepélyes megalakulása.

Brockdorff-Rantzau gróf vonakodott a szerzõdést aláírni. A nemzetgyûlésen beszédet akart mondani ellene, de nem jutott hozzá, mert megelõzõleg kibuktatták a

külügyminiszterségbõl. Ez a beszéd a jövõnek olyan prófétikus meglátását bizonyítja, hogy rövid kivonatát érdemes közölni: "Az elõnyök", mondotta, "amelyeket azzal akarunk biztosítani, hogy az ellenfél diktátumának behódolunk, egészen rövid ideig fognak tartani. Mert a béke, amelyet most felajánlanak nekünk, elviselhetetlen és teljesíthetetlen. Azt fogják felvetni velem szemben, hogy éppen ezért írhatjuk nyugodtan alá, mert ami teljesíthetetlen, azt nem kell betartani... Nem, hölgyeim és uraim, ha mi ezt a szégyenletes kötelezvényt aláírjuk, azt olyan teljes konoksággal be is hajtják rajtunk, amire a saját pénzügyi és politikai érdekeitõl szorított ellenfél csak képes. Addig nem szabadulunk az adósságok tornyától, míg az utolsó fillért meg nem fizettük. És a legkellemetlenebb az lesz, hogy sohasem teljesíthetjük, amit ígértünk s mindig úgy szerepelünk, mint rossz adósok. Állandóan újabb büntetéseket fognak kiróni ránk, a régi bírságot sem törlesztettük idejében. És ha tiltakozunk ellene, elénk fogják tartani saját aláírásunkat s azt felelik: "ti akartátok így".

A békekonferencia 1919 január 18-i megnyitásán Poincaré kijelentette: "Csak az igazságot fogjuk keresni, amely senkit sem részesít elõnyben; igazságot a területi kérdésekben, igazságot a pénzügyi kérdésekben, igazságot a gazdasági kérdésekben... Az igazság kizárja a hódítás és imperializmus álmait, a nemzetek akaratának mellõzését, tartományoknak önkényes cseréjét államok között, mintha az emberek csak egy sakkjáték tárgyai, vagy figurái volnának". A versaillesi szerzõdésnek kellett megmutatnia, miként valósították meg ezeket az ígéreteket.

A versaillesi szerzõdés 440 cikkelyét itt természetesen nem közölhetjük. Legnagyobb részüket nem is ismeri a világ. Csak egyes fõbb pontjaira emlékezünk még, hogy például Németország valamennyi gyarmatát elveszítette, hogy nem tarthatott többet 100.000 katonánál, /Még 1919 február 17-én hajlandók voltak Németországnak egy 300.000 fõnyi hadsereget engedélyezni. Ezt március 3-án 200.000 emberre csökkentették, március 10-én 140.000-re és néhány órával késõbb megállapodtak a 100.000-es számnál./ hogy az általános védkötelezettséget megszüntették, a tengeralattjárókat és a légihaderõt eltiltották, és így tovább. De voltak egyes határozatok és tilalmak, amelyekre ma (és valószínûleg elõbb sem) Németországon kívül senki sem gondol többé, amelyek közül mégis a legfontosabbak némelyikére egészen röviden rá kell mutatnunk, hogy érthetõvé tegyük a hatást, amit a német népbõl kiváltottak.

Nyugaton, északon és keleten a német föld nagy területeit részben azonnal elszakították Németországtól, részben függetlenítették tõle jövendõ népszavazások céljából. A német államterületet 13 százalékkal kisebbítették meg, hat és fél millió német, a régi birodalom 10 százaléka került idegen uralom alá. Húszezer kilométer hosszú új határt húztak a helyi viszonyok legcsekélyebb ismerete nélkül. Az új határok számos helyen hol egy parasztmajort, hol egy lakóházat vágtak ketté. 68 megszakított vasúti vonal, 114 elzárt mûút, 772 egyéb közlekedési út vezetett úgyszólván a semmibe. Nemcsak a tájékozatlanság, hanem a gonosz indulat is közremûködött: a Saarvidékrõl Tardieu az amerikai elnöknek 150.000 ott élõ francia nevében nyújtott át folyamodást, akik a porosz iga alól való felszabadításért esdekeltek. A háború elõtt nem egészen 2000, vagyis még csak egy százalék francia sem élt a Saarvidéken.

A lengyel korridornak nemcsak az volt a célja, hogy Lengyelországnak utat teremtsen a tengerhez, hanem hogy megakadályozzon minden megegyezési lehetõséget Németország és a lengyelek között. 1919 áprilisában Wilson kijelentette: "Franciaország egyetlen igazi érdeke Lengyelország ügyében Németország gyengítése, miután Lengyelországnak olyan területeket ítélnek oda, amelyekhez semminemû joga nincsen". Valamennyi állam a nagy

Németország körül, Dánia, Belgium, Franciaország, Itália, Jugoszlávia, Csehszlovákia, Lengyelország, Litvánia kapott Versailles révén német földet és német lakosokat, hogy valamennyien, ha meg akarják õrizni, amit raboltak, ne közelíthessenek békés érzelmekkel Németország felé. A gyõztesek úgy látszik, tényleg azon a nézeten voltak, amit Clemenceau akként formulázott, hogy "20 millióval több a német a világon, mint amennyi kell".

Ezekhez a területfosztásokhoz dologi szállítások és más teljesítmények járultak, valamint veszteségek, amelyek minden egyébnél még élesebben kifejezésre juttatták a büntetés jellegét. Az elszakított területekkel elveszítette Németország gabonatermésének 15 százalékát, burgonyatermésének 17 százalékát, széntermelésének 30 százalékát, ércbányáinak 80 százalékát, ón-ércének 70 és ólomércének 25 százalékát. Németországnak köteleznie kellett magát, hogy 5 esztendõn át évenként saját költségén 200.000 tonnatartalmú hajót épít az antantnak, tíz éven át 27 millió tonna szenet kellett szállítania a gyõzteseknek, továbbá: 700 tenyészcsõdört, 3500 kancacsikót, 4000 bikát, 140.000 tejelõ tehenet, 40.000 borjút, 1200 kost, 120.000 juhot, 10.000 kecskét, 15.000 kocát. Azonnal ki kellett szolgáltatni festékkészletének 50 százalékát; 1925-ig pedig szállítani festékgyártásának 25 százalékát s egész csomó felõrölt készletet építõanyagból, bútorból, stb.

Az ellenséges államokban lévõ egész német nemzeti vagyont (tõkét, földbirtokot, vállalkozást, hajókat, jogokat, koncessziókat, szabadalmakat, stb.) lefoglalták. Hatalmukba kerítették a kistõkések külföldi német bankokban lévõ betétjeit, s kinyilatkoztatták, hogy minden háború elõtt kötött szerzõdés, követelés, szállítási megállapodás - amely eddig a háború alatti szokás szerint csak szünetelt - érvénytelen. A hadszíntéren keletkezett veszteségek miatt teljesítendõ kártalanítás mellett Németországnak az antanthoz tartozó magánszemélyek részére is kellett nyugdíjat és hadisegélyeket fizetni, valamint kiegyenlíteni a kölcsönöket, amelyeket Belgium szövetségeseitõl vett fel. A kereskedelem terén Németországnak meg kellett adnia az antant számára a legnagyobb kedvezményt s évek sorára a vámmentességet is. Az antant németországi bevitelét soha sem tilthatta meg. Az antant légi járatainak ugyanazokat a jogokat kellett biztosítani Németországban, mint a sajátjuknak. Az Elba, Odera, Memel és a Duna német részeit nemzetközivé nyilvánították. Az éhezõ Németország blokádját viszont még sokáig nem voltak hajlandók beszüntetni. Ezt a politikát Herriot "la guerre économique modiale"-nak nevezte.

Hogy a 440. cikkely embertelen rendszerének a jogosság látszatát adják, Németországot kötelezték annak elismerésére, hogy egyedül õ felelõs a háborúért. A németországi független szocialista párt buzgólkodott azon, hogy ehhez bizonyítékokat szállítson az antantnak és Eisner Kurt már 1918 november végén közzétette a "Leleplezéseket", s ebben hivatalos jelentések és telefonbeszélgetések önkényesen, összefüggésükbõl kiszakított töredékeivel, amelyeket még sajátkezûleg meg is kurtított, változtatott és hamisított, megpróbált bizonyítékokkal szolgálni Németország háborús bûnösségére vonatkozólag. Az egyedüli háborús felelõsség meséjére támaszkodva az antant összeállította az u.n. "háborús gonosztevõk" listáját is s kiadatásukat kívánta Németországtól. Az élen állott a császár, Hindenburg és Ludendorff.

Franciaország és Belgium azonkívül 334, Anglia 100, a többi államok megfelelõen kevesebb személy kiszolgáltatását követelték. Amikor a német kormány ezt a kívánságot elutasította, azt követelték a gyõztesek, hogy az általuk megnevezett személyek felett a lipcsei birodalmi törvényszék ítélkezzék, fenntartották azonban a jogot, hogy ezeket az ítéleteket felülbírálják. A rettegéstõl és félelemtõl tehetetlen német nemzetgyûlés ezt a

követelést 1920 március 5-én hozott törvénnyel teljesítette. 45 ügy közül 35-ben a birodalmi törvényszék megszüntetõ végzést hozott, hat vádlottat felmentett, négyet elítélt. A szégyenletes eljárás folytatásától végül is csendben eltekintettek.

Egy héttel a versaillesi békeszerzõdés aláírása elõtt Ludwig von Reuter német admirális elsüllyesztette a Scapa Flowban internált német hajóhadat, hogy az ellenség ne használhassa a maga céljaira.

1919 június 28-án, majdnem nyolc hónappal a hadmûveletek befejezése után, aláírták a békeszerzõdést. Bár Amerika is aláírta a békét, a szenátus a ratifikálást elutasította. Csak 1925 augusztus 25-én kötött különbékét Németországgal. Amerika késõbb a saját elnökétõl javasolt népszövetségbe való belépést is megtagadta, mert ezt az intézményt úgy ítélte meg, mint a gyõztes államoknak a Versailles-ban teremtett európai közállapotok fenntartására szolgáló politikai eszközét.

3. JÓVÁTÉTELEK ÉS SZANKCIÓK

Azok a fizetések és szolgáltatások, amelyeket fentebb felsoroltunk, korántsem jelentették a súlyosabb részét annak, amit Németországnak a versaillesi szerzõdés értelmében teljesítenie kellett. Még hátra voltak az ú. n. "reparációk", fizetések készpénzben és dologi szolgáltatásokban, amelyekkel Németországnak, mint egyedüli bûnösnek, likvidálnia kellett a világháborút. Ha nem tudta, vagy nem akarta a jóvátételeket teljesíteni, akkor a "szankciókhoz" nyúltak, a jóvátételi teljesítéseket biztosító elõírásokhoz. Ezeknek a kényszerbiztosítékoknak ,,jogszerû eljárásként" és nem ellenséges cselekményekként kellett szerepelniük. Céljuk az volt, hogy az antantnak jogot adjanak békében is Németország részeinek katonai megszállására. Hogy Németország képtelen a versaillesi szerzõdésnek eleget tenni, ezt Franciaország természetesen épp oly jól tudta, mint a többiek.

Franciaország azonban teljesíthetetlen feltételeket akart. Amikor a békefeltételekrõl tanácskoztak, Clemenceau a következõket jelentette ki: "A németek 15 év alatt nem fogják a valamennyi feltételét teljesíteni s 15 év múlva elmondhatjuk: a Rajnánál vagyunk és a Rajnánál maradunk". Iswolski már egy 1914 október 13-án kelt jelentésében megállapította, hogy "Franciaország a Rajnát és Németország szétrombolását akarta". Csak Lloyd George figyelmeztetett 1919 március 26-i, fontainebleaui memorandumában: "Mindkettõt nem érhetjük el: Németországot megnyomorítani s elvárni, hogy fizessen". Poincaré azonban 1922 július 26-án, Franciaország neves publicistái elõtt tartott beszédében kijelentette: "Az egyetlen lehetõség a versaillesi szerzõdés megmentésére az, ha a dolgokat úgy irányítjuk, hogy ellenfeleink, a legyõzöttek, ne tudják betartani. Ha Németország a Versaillesben elfogadott feltételeket teljesíti, vége hadseregünk hatalmának, akkor le kellene szerelnünk".

A jóvátételek teljesítésének biztosítására megszállottak a Rajna egész balpartját. Ezeknek a megszállásoknak (mint a késõbbieknek is) a költségeit Németország volt köteles viselni; ezek csak 1923 végéig már 1,350.000 aranymárkára rúgtak. A versaillesi szerzõdés IX. része elõírja, hogy az összes fizetések összegét egy szövetségközi bizottság állapítsa meg s határozatait 1921 május 1-ig közölje. Ez igen nehéz feladat volt. Az európai szövetségesek ugyanis annyira el voltak adósodva Amerikában, hogy féltek diadalittas népeik tudomására hozni az adósságok nagyságát. Azzal vigasztalták magukat, hogy "le boche

payera tout" (a német mindent meg fog fizetni). Hiába törték gyötrelmesen fejüket, milyen magasan állapítsák meg a Németország által fizetendõ végösszeget. A biztonság kedvéért mindjárt csillagászati számokkal kezdték. Lord Cunliffe, a Banc of England kormányzója 480.000,000.000 aranymárkát kívánt, a francia pénzügyminiszter, Klotz (akit késõbb korrupció miatt leálcáztak) már szerényebb volt és megelégedett 34 év alatt fizetendõ 300.000,000.000 aranymárkával.

1919 szeptember 15-én a szövetségközi jóvátételi bizottság (Interalliierte Reparations-komission „Repko") megkezdte Berlinben a mûködését. Mint más ellenõrzõbizottságoknak, azon kellett õrködnie, hogy Németország pontosan teljesítse kötelezettségeit. A háború milliónyi halottjával és sebesültjével megfosztotta Németországot legerõsebb férfiaitól. Az antant által a polgári lakosság ellen kegyetlen kíméletlenséggel a háború után is oly soká fenntartott éhségblokád a nép erejét majdnem a végkimerülésig elgyengítette. Most itt volt az új szipolyozó, amelyet a nép nem látott, amelynek szándékairól és módszereirõl alig vett tudomást, de amelynek karmai mind szorosabban fojtogatták - a "Repko". A népnek ideje is alig volt, hogy törõdhessék ennek a vérszopónak rendszabályaival. Más közelebbi és érezhetõbb izgalmak és veszedelmek fenyegették békéjét és életét. Minden héten, majdnem naponta és óránként felemelkedett valamely irányból ellene az ököl, amellyel szemben nem tudott védekezni.

1919 november 3-án az antant szankciókat állapított meg a német hajóhad elsüllyesztése miatt. A német hadifoglyok még mindig az ellenséges külföldön voltak. Amikor a birodalmi kormány felvetette a kérdést, mikor engedik õket végre haza. Clemenceau így válaszolt: "Amíg a német lelkiismeret, - mint az egész világ, - meg nem érti, hogy az igazságtalanságot ismét jóvá kell tenni és a gonosztevõknek el kell venniük büntetésüket, addig Németország nem számíthat arra, hogy újból beléphet a népek közösségébe, sem arra, hogy a szövetségesektõl bûneiért bocsánatot s az igazságos békefeltételeknél enyhítéseket nyerhet".

4. BELSÕ KÜZDELMEK

A német hadsereg felbomlott, de itt voltak, még a frontkatonák. Egy részük ugyan hátat fordított hazájának és egy követ fújt az ellenséggel. De voltak mások is, akiknek szívügyük maradt hazájuk sorsa, akik lázongtak megaláztatásuk, lealacsonyításuk és a brutalitások ellen, amelyekkel õket az ellenfél nap mint nap gyötörte s akik tanácstalanul keresték az utakat és módokat, hogy fiatal és igénybe nem vett erõikkel a kínnak és nyomorúságnak így vagy úgy véget vessenek. A birodalmi haderõt elzárták elõlük, zsoldos sereg volt korlátozott számú létszámmal. Azonkívül a régi hadtestparancsnokságokon és helyõrségekben katonatanácsok uralkodtak, s ezek lehetõleg megakadályoztak minden rendezett csapatfelállítást. Ilyenformán magukra maradtak és hiába kerestek vezetõket. Érthetõ tehát, hogy követték azt, aki hívta õket.

Különbözõ vezetõk és különbözõ nevek alatt önkéntes kötelékek alakultak volt háborús résztvevõkbõl s a hazafias szellemû ifjúsági szervezetek is csatlakoztak hozzájuk. Ha a kormány bajban volt, a szabadcsapatokhoz fordult segélyért. Majd ismét betiltotta és feloszlatta õket. Újjáalakultak. Ott voltak a Baltikumban, Felsõsziléziában, mindenütt, ahol úgy érezték, hogy népük veszélyben forog. Vérüket ontották a szakadatlan nyílt és titkos harcban, a minden irányból fenyegetõ káosszal és a haza földalatti, vagy látható vörös ellenségével szemben, amely népüket belülrõl akarta felbomlasztani. Németország

vérzett és üszkösödött egyidõben, anélkül, hogy valamilyen látható vagy éppenséggel alkotó célja lett volna.

Így történt, hogy merész, nemzeti szellemû férfiak a legjobb akarattól vezetve, kísérletet tettek arra, hogy a birodalom sorsát megváltoztassák és a vörös kormányzatot eltávolítsák. 1920 március 13-án az Ehrhard tengerészbrigád forradalmi kísérlettel lepte meg a kormányt, s ez több napon át nagy izgalomban tartotta az egész birodalmat. Ez a kísérlet megbukott, mivel nem volt kellõen elõkészítve és mert a vele szemben álló erõk végül is hatalmasabbnak bizonyultak, ami elsõsorban a kommunisták és szociáldemokraták által közösen kezdeményezett általános sztrájknak volt köszönhetõ. Kapp mezõgazdasági fõigazgatónak, aki birodalmi kancellárrá kiáltatta ki magát, miután az elsõ rémületében Stuttgartba szökött kormány visszatért, külföldre kellett menekülnie.

1919 nyarán alakították meg a III. Internacionálét. Hozzá csatlakozva szervezkedett meg Németország kommunista pártja (Kommunistische Partei Deutschlands, KPD), mint a baloldal radikális szárnya. A következmény állandó kommunista hadiállapot lett a Német birodalomban. Mindenfelé kommunista bandák alakultak, s rátörtek a falvakra és városokra. A leggonoszabbul fosztogatott és rabolt Szászországban a hírhedt, a kommunisták által hõsként magasztalt Max Hölz vörös hordáival. A szövetségesek azzal fenyegetõztek, hogy azonnal elzárják Németországot az élelmiszerek és nyersanyagok mindennemû bevitelétõl, ha monarchista, vagy tanácsköztársasági kormány jutna uralomra.

Amikor a Ruhrvidék munkásainak központi tanácsa ismét proklamálta az általános sztrájkot, a véderõ bevonult a Ruhrvidékre, hogy megmentse a végromlástól. Erre az antant azonnal "szankciókhoz" nyúlt, s megszállotta Frankfurtot, Hanaut és Darmstadtot. A birodalmi kormány tehetetlen volt, sõt annyira megalázkodott, hogy eszközül adta magát az antantnak s teljesítési szándékának bizonyítására külön német kormánybiztost nevezett ki. Ez betiltotta a polgári önvédelmi alakulatokat, mindenütt fegyverraktárak után szaglásztatott, s a fegyvereket megsemmisítette. 1921 áprilisáig Németországban 50.000 löveget, 26.000 lövegtalpat, 22.000 ipari gépet, 28 millió gránátot, 4 millió fegyvert és pisztolyt, 86.000 gépfegyvert, valamint 195.000 gépfegyvercsövet romboltak szét

1920 elejétõl Felsõsziléziában a szövetségközi népszavazási bizottság uralkodott. Le Rond francia tábornok nyíltan támogatta a lengyel bandákat amelyek betörtek az országba és a szavazókat terrorizálták. Ennek ellenére az 1921 március 20-án megtartott szavazás tiszta német gyõzelmet hozott. Erre lengyel szabadcsapatok rohanták meg Felsõsziléziát. A német lakosokat tucatszámra lõtték agyon s állati módon bántalmazták. Német szabadcsapatok alakultak ("Rossbach", "Oberland"), hogy a lakosságot megvédelmezzék. A birodalmi kormány és a szövetségközi bizottság betiltotta õket. Szabályszerû lokális háború tört ki, amelyben a lengyelek vereséget szenvedtek. Erre a birodalmi kormány kordont vont Felsõszilézia körül, amivel a lakosság oltalmazását lehetetlenné tette.

A "Berliner Tageblatt" azt írta, hogy a felsõsziléziai szabadcsapatok kalandorokból állanak, akiknek üzelmeit haladéktalanul be kell szüntetni. Ugyanígy nyilatkoztak a Mosse és Ullstein kiadóvállalatok lapjai is. A franciáknak ezt nem kellett kétszer mondani, sietve újabb csapatokat szállítottak Felsõsziléziába. 1921 októberében a népszövetség kimondotta Felsõszilézia kettészakítását. A legértékesebb részeket Lengyelországnak ítélték oda. A 67 kõszénbányából 53 jutott Lengyelországnak, az 570.000 tonna vasércbõl, amit a felsõsziléziai kohók évente produkáltak, 400.000 tonnát kaptak a lengyelek. Briand kijelentette a francia kamarában: "Németország a jövõben nem fogja a maga céljaira

használni a felsõsziléziai arzenált".

A viszonyok a Rajna mentén is napról-napra tûrhetetlenebbé váltak. Itt 150.000 fõnyi francia, angol, amerikai és haderõ állomásozott, köztük 30.000 színes. Naponta történtek önkényeskedések a lakossággal. Minduntalan híre jött asszonyokkal való erõszakoskodásnak. Iskolákat, villákat, lakásokat rövid úton lefoglaltak, s lakóikat elkergették. A katonai megszállókat egész sereg asszony, gyermek, gouvernante, cseléd követte, akik minden lakást igénybevettek.

A nemzeti érzületû ifjúság elkeseredése mind hevesebbé vált Németországban. 1921 augusztusában Mathias Erzberger birodalmi pénzügyminisztert a korlátlan teljesítési politika legbuzgóbb képviselõjét a Schwarzwaldban agyonlõtték.

5. KONFERENCIÁK ÉS HADISARCOK

Ennek az évnek folyamán ismételten konferenciák ültek össze különbözõ városokban, azzal a céllal, hogy meghatározzák, mennyit is kell Németországnak tulajdonképpen fizetnie. 1921 januárjában Párizsban a német adósság végösszegét 296 milliárdban határozták meg. Ehhez kellett még járulnia az egész német kivitel tizenkét százalékának. A német szakszervezeti szövetség kiáltványában megállapította, hogy ez a kívánság egyet jelent a rabszolgamunkának Németországba való bevezetésével. 1921 február végén Németország a londoni konferencián önként felajánlott 50 milliárd aranymárkát, ha a német kereskedelmet bilincseitõl megszabadítják és Felsõ-Sziléziát meghagyják a birodalomnak. Az antant az ajánlatot még csak figyelembe sem vette. Briand kijelentette a szenátusban: "Próbálja csak meg Németország kivonni magát kötelezettségeinek teljesítése alól, majd megérzi az erõs kezet a torkán". A kamarában pedig ezeket mondotta: "Németországnak most kell megvonnia kötelezettségei és teljesítései mérlegét. Minekünk jogerõs ítéletünk van. A végrehajtó már útnak indult. Ha az adós ellenáll, a csendõr kezére kerül".

Németország valóban eljutott teljesítõképességének határához. Az antant ismét szankciókhoz nyúlt: megszállott egy sereg rajnai várost, s a megszállott terület és Németország többi részei között vámhatárt vont. 1921 májusában ismét összeült egy konferencia Londonban. Lloyd George útján ultimátumot adatott át: 132 milliárd fizetendõ 37 év alatt. Ezenfelül átszolgáltatandó Anglia és Franciaország részére a német kivitel értékének 25 százaléka. Ha ezt Németország nem fogadja el, akkor a szövetséges csapatok május 12-én bevonulnak a Ruhrvidékre. A birodalmi kormány elfogadta az ultimátumot s rövidlejáratú külföldi kölcsönt vett fel havi 15 (!) százalék kamatra. Elkezdték nagymértékben gyártani a papírpénzt, hogy devizákat szerezzenek. Ekkor sajátságos intermezzo történt; a szén mennyisége, amit Németországnak a jóvátételi számlára kellett szállítania, olyan méreteket öltött, hogy túlhaladott minden követelményt. Most már egészen váratlanul az antant kívánta, hogy átszállításokat azonnal szüntessék be. Franciaország és Belgium ugyanis oda jutottak, hogy belefulladnak a szénbe és saját szénbányászatuk is a tönkremenetel szélén állott, miután a jóvátételi szenet potom áron vesztegették.

Megjött az 1922. év. A független szociáldemokraták januárban tartott lipcsei pártgyûlésén Crispien képviselõ kijelentette: "Nem ismerünk hazát, amelyet Németországnak neveznek. A mi hazánk a proletariátus". Március végén Rathenau beszédet tartott a birodalmi

gyûlésen, s ennek során megállapította, hogy Németország teljesítményei a háború befejezése óta elérték a 45 és fél milliárd aranymárkát. "Ennél a becslésnél", folytatta, "nincs számításba véve a gyarmatok értéke, valamint az elszakított felsõsziléziai és nyugatporoszországi területek tiszta gazdasági értéke. Ha ezt közepes becsléssel hozzávesszük, akkor ez az összeg messze meghaladja a 100 milliárd aranymárkát. Ezt meg kell mondanom a külföldnek, amely erõteljes propaganda révén még ma is azt a véleményt hallja, hogy Németország semmit sem fizetett és Németország nem is akar fizetni semmit. Németország a legnagyobb mérvû fizetési teljesítményt nyújtotta, amit valaha a föld egy népe más népeknek eddig egyáltalán teljesített".

Az ilyen beszédeknek, amelyeket a német birodalmi gyûlésen tartottak, semmi visszhangja sem támadt. Még csak a a semleges külföld sem törõdött velük. A zsidó nagyiparos Walter, aki az 1922 áprilisában tartott genovai konferencián mint német külügyminiszter vett részt, közgazdasági szakértõ létére nagyon jól átlátta a versaillesi diktátum végzetes hatásait. A labirintusból kivezetõ utat azonban éppen úgy nem tudta megtalálni, mint többi kollégái, mert õ is azt hitte, hogy a legfontosabb problémákat kizárólag gazdasági szempontból lehet megoldani. A genovai konferenciát azzal lepte meg, hogy a Szovjetunió külügyminiszterével Rapallóba ment, s ott gazdaságpolitikai megállapodást kötött vele. Ez úgy robbant a genovai konferencián, mint egy bomba, Németország számára azonban nem volt más eredménye, mint még élesebb bizalmatlanság az antant részérõl.

A hazafias német ifjúság Rathenauban csak a liberális zsidót látta, aki minden okossága ellenére sem nem érti, de nem is képes megérteni a németség igazi érdekeit. Ennek következtében nem a haza támaszának tartották, hanem inkább olyannak, aki különlegesen veszélyes reá nézve. /Ahhoz a háromszáz emberhez tartozott, akik saját nyilatkozataik szerint valamennyien ismerik egymást s akiknek kezében van a világ sorsa. Az ifjúság meg volt gyõzõdve arról, hogy egyike volt annak a kisszámú kapitalistának, akik számára a világháború ragyogó üzletnek bizonyult./

Eközben konferencia konferenciát követett, anélkül, hogy bárminõ megegyezésre tudtak volna jutni. Németországban az elkeseredés féktelen formákat öltött. 1922 június 24-én Rathenaut meggyilkolták. A nyomor elrémítõ mértékben növekedett. A birodalmi márka értéke fokozott tempóban zuhant. 1918 végén hat birodalmi márkát fizettek egy dollárért, 1919 végén 42 márkát, 1920 végén 70 márkát, 1921 végén 300 márkát, 1922 végén 7350 márkát. A kenyér fontja 240 márkába került, a húsé 1200 márkába, a vajé 2400 márkába. Nyugat-és Középnémetországban élelmiszer- és drágasági zavargások törtek ki. A rajnai ipari városokban kimondották az általános sztrájkot.

6. HARC A RUHRVIDÉKÉRT

1922 augusztusában Németország már ténylegesen nem képes semminemû hadisarc fizetésére. Nemzetközi szakértõk, bankárok, pénzügyi specialisták és professzorok, akiket a birodalmi kormány hívott össze, nem láttak semmiféle kivezetõ utat. Kinyilvánították, hogy Németország csõdbe jutott.

Most érkezett el az óra Franciaország részére, amikor a versaillesi békeszerzõdés ürügyével német földet vehetett birtokába. 1922 végén a jóvátételi bizottság megállapította, hogy Németország az év folyamán túlságosan kevés fát és távíró-oszlopot szállított. Németország kifejezte hajlandóságát, hogy bürokratikus nehézségek miatt le

nem szállított áruknak értékét készpénzben megfizeti. Anglia és Olaszország Párizsban nem voltak hajlandók Franciaország kívánságához csatlakozni, hogy emiatt szankciókhoz nyúljanak. Ez sem segített. Franciaország újabb "produktív kezeseket" akart hatalmába keríteni. Az igazi okot talán Jacques Bainville fejezte ki õszintén, amikor ezt írta a "Liberté"-ben: "És ha ez valóban Németország teljes dezorganizációjára vezetne, mi baj volna? És ha nekünk 1914-ben jobban kellett félnünk egy állapotban lévõ Németországtól, mint az 1923. évi állapotú Németországtól, nyugodtan elmondhatjuk, hogy összeomlása és erõtlensége, amely betörésétõl megoltalmaz bennünket, milliárdokat ér nekünk".

1923 január 5-én elhatározta a francia kormány a Ruhrvidék megszállását. Ez a legnagyobb német és európai szén- és vasipari terület, igen sûrû lakossággal (600 lakos esik egy négyzetkilométerre). Területe körülbelül 3800 négyzetkilométer, s ennek szénkészlete mintegy 60 milliárd tonna. A francia eljárás módja igen sajátszerû volt. Franciaország január 10-én közölte a német kormánnyal, hogy egy mérnökökbõl álló bizottságot küld a Ruhrvidékre a német szénszállítások ellenõrzése céljából. Ennek a néhány tucat mérnöknek védelmére január 11-én öt francia és egy belga hadosztály vonult be Dégoutte tábornok parancsnoksága alatt. 60.000 ember nehéz ágyúkkal, 75 tank, lovasság és repülõgépek százai a Ruhr-vidékre. A birodalmi kormány tiltakozott s Franciaországot az világ elõtt szerzõdésszegéssel vádolta. A világ süket maradt.

Bár az angol korona jogi szakértõi véleményükben a versaillesi szerzõdés sérelmének minõsítették a Ruhr-betörést, Anglia nem hozta nyilvánosságra ezt a szakvéleményt. Allén tábornok, az amerikai rajnavidéki fõparancsnok a következõket írta naplójába: "Nem lehet szabadulni a gondolattól, hogy mi itt látó szemekkel a hétéves és harmincéves háború históriai területén valószínûleg a történelem megismétlõdését éltük át. Nem üres szóbeszéd, hogy egy puskaporos árkot gyújtottak meg, s ennek hatásai az orosz határig, sõt talán azon is túl észlelhetõk lesznek". Néhány nappal a franciák bevonulása után az amerikai megszálló csapatok elhagyták Koblenzet.

1923 január 19-én német részrõl kimondották a Ruhr-vidéken a passzív ellenállást. A vasút, posta, az egész hivatalnoki kar, valamennyi gyár abbahagyta a munkát, a jóvátételi számlára történt szénszállítások megszûntek. A franciák tomboltak. Mérhetetlen düh fogta el õket az ellenszegülõ lakossággal szemben s ez a védtelen emberek irányában kegyetlen és véres kilengésekben jutott kifejezésre. Ha egy német francia tiszttel találkozva, nem tért le tiszteletteljesen a járdáról a kocsiútra, megkorbácsolták. Mindenkit, akit az ellenállásban gyanúsnak tartottak, fogságba hurcoltak és tettleg bántalmaztak. Üzleteket raboltak ki; németekre, akik hazafias dalokat merészeltek énekelni, gépfegyverrel tüzeltek. Valamennyi vasutast kiutasították. Ezt követte más lakosok ezreinek kiutasítása. A bankokat kifosztották s kereken száz milliárd márkát találtak. Ez nem volt sok, hiszen a dollár 49.000-en állott. Bármit kívántak a franciák, senki a kezét sem mozdította meg. Benyomultak a Krupp-mûvekbe. Amikor a munkások a gyár udvarán összegyülekeztek, a franciák lövettek reájuk; az eredmény: halottak és sebesültek. Kruppot és igazgatóit letartóztatták és fogságba vetették.

Január 29-én Degoutte tábornok kihirdette a szigorított ostromállapotot. A franciák megpróbáltak saját munkásaikkal és tisztviselõikkel boldogulni. Az eredmény a teljes káosz lett a vezetésben és az üzemekben. Minél tanácstalanabbá váltak, annál inkább fokozódott önkényük. A francia katonák erõszakoskodásai nem ismertek határt. Dortmundban két franciát németekkel történt összetûzésük során agyonlõttek. Erre a francia katonák õrjöngeni kezdtek a városban; egyetlen francia tiszt egymásután hat németet lõtt le. A franciák a meglévõ rendõrséget kiutasították, biztonsági csapatok

felállítását megakadályozták. A "Mission Interalliée de Contróle des Usines et des Mines" ("Micum") zálogok behajtására alakult messzekiható apparátusa határtalan lefoglalási hatáskört ragadott magához.

A haditörvényszékek szakadatlanul dolgoztak. Hét hónap alatt a megszállott területen 121 személyt gyilkoltak meg, ismeretlen számú embert börtönbe hurcoltak, 145.000 embert kergettek el lakóhelyérõl, 10 halálos ítéletet hoztak, több, mint 200 iskolaépületet lefoglaltak, 1652 billió márka pénzbüntetést szabtak ki. A rajnavidéki bizottság ezenfelül birtokába vett mindent, aminek csak hasznát láthatta: a karlsruhei és mannheimi kikötõket és hajóépítõ mûhelyeket, a darmstadti villamossági mûveket, a badeni anilingyárat Ludwigshafenban. A megszállott terület határain hihetetlenül vámokat szedtek devizában.

A lefegyverzett, ellenõrzött, kémektõl, denunciánsoktól és taglóktól, valamint fegyvert szögezõ katonáktól körülvett nép csendesen viselkedett. A látható felszín alatt azonban erjedt az elkeseredés s nem sokáig tartott, hogy a szenvedélyes szabadságvágy már nem fojthatta el földalatti lángjait. Titokban önkéntes szervezetek alakultak és kis csoportok, amelyek összeköttetésbe léptek egymással. Míg a berlini minisztériumokban ünnepségeket és megalázkodó diplomatafogadásokat rendeztek, halálraszánt ifjak eltökélték magukat arra, hogy megmutatják a betolakodott ellenségnek: a meggyötört nép türelmével nem lehet tovább visszaélni, s ez hatalmas kirobbanással kér utat magának. Vasúti vonatokat siklattak ki, hidakat és kompokat robbantottak fel, lehetõleg megakadályozták és zavarták a betolakodottak tevékenységét. Legveszedelmesebb ellenfelüknek mutatkozott Leó Schlageter, egy fiatal harcos, a német szabadságért vállalt küzdelemben nem ismert nehézséget, sem akadályt, bárminõ feladat, vagy vállalkozás végrehajtásánál. Egy német polgármester francia nyomásra körözõ levelet adott ki ellene. Árulás játszotta a franciák kezére. 1923 május 26-án a franciák Düsseldorfban a Golzheimer Heidén agyonlõtték. Egy francia sergeant az egyenesen álló Schlageternek puskatussal brutálisan eltörte a térdét.

A megszállott területeknek ezekkel a példátlan tragédiáival mit sem törõdtek a konferenciák és tárgyalások sem Berlinben, sem az antantállamokban; ezek egyébiránt semmiféle nem vezettek. Csak augusztus végén szánta rá Anglia annak közlésére, hogy a korona jogászainak igazuk volt, s a Ruhrmegszállás ellenkezik a versaillesi szerzõdéssel. Az infláció eláradását sem állíthatta meg semmiféle konferencia. Hétrõl-hétre zuhant a papírmárka értéke. Június 100.000 márkát kellett fizetni a dollárért, június végén egymilliót, egy hónappal késõbb több, mint 10 milliót, ember közepén 132 milliót. A kormány kénytelen volt megbízást adni magánnyomdáknak a papírmárka készítésére, mert maga nem tudott elkészülni vele. Egyes országokban, egész csomó városban különbözõ formájú szükségpénzeket bocsátottak ki. Vagontételekben küldték a papírmárkát a Ruhr-vidék passzív ellenállásának támogatására. A franciák elkobozták ezeket a küldeményeket. Hogy a pénz lényege csak fikció, most mutatkozott meg a maga nyers valóságában. Ha a háziasszonyok a piacra mentek bevásárolni, kis kosarat, vagy táskát vittek magukkal az áruk számára. A szükséges papírpénztömegeknek sokkal nagyobb tartó volt szükséges. Az árusítóasszonyok óriási kosarakat állítottak maguk mellé s ezekbe dobálták a papírbankjegyeket. Amikor piaczártakor kitakarították a teret, százával lebegtek, vagy hevertek az utcai szemétben az elrepült, vagy szétrongyolódott százezer márkás, vagy még magasabb címletû papírbankók, amelyekre senki ügyet sem vetett.

Szeptemberben már odáig jutott a kormány, hogy nem látott semmiféle kivezetõ utat. 1923 szeptember 26-án megkezdte a passzív ellenállást. A papírmárka értéke rohamos sebességgel zuhant. Október 15-én, amikor már a dollárért 5 és félmillió papírmárkát

kellett fizetni, megalapították a Deutsche Rentenbankot, hogy egy új fizetési eszközzel állítsák meg az inflációt. Több mint egy hónapra volt szükség, míg süllyedõ hajójuk révbe ért. Eközben a papírmárka értéke napról-napra, óráról-órára zuhant. A pénznek nem volt már semminemû értéke, csak az árunak, tekintet nélkül arra, mirõl volt szó. Akinek papírmilliárdok voltak a kezében, az sietett rögtön továbbadni. A legjelentéktelenebb dolgok is értékállóbbnak mutatkoztak, mint a pénz. Külföldiek devizáikkal vagontételekben vásárolták az értékes holmikat, olyan áron, amely nevetségesnek tûnt fel elõttük. Berlinben egész utcasorok kerültek külföldiek birtokába. Az egész német tulajdon olyan volt, mint egy óriási végkiárusítás, amit a papírmárka birtokosai kénytelenek voltak tehetetlenül tûrni. Egyidejûleg a városi lakosság minden körében elharapódzott a részvényekkel való tõzsdei spekuláció. Akinek semmije sem volt, legalább megpróbálkozott azzal, hogy elszánt ágensek és üzletcsinálók közvetítése révén jusson tõzsdei nyereséghez.

Férfiakat és nõket, öregeket és fiatalt, gazdagot és szegényt a bírvágy és a pénzszerzés forgószelének sodra. Végre 1923 november 20-án, amikor már a dollárt 4.2 billió papírmárkával jegyezték és a Rentenmark kiadása meg-indult, sikerült az inflációnak egycsapásra véget vetni. A 4.2 billió papírmárkát - illetõleg a dollárt, - 4.2 Rentenmarkra értékelték. Olyan volt ez, mint amikor egy õrjöngõ korong hirtelen eláll. Az infláció bizonyos fajta papírmámor volt. Most a szoliditással hirtelen beköszöntött a kijózanodás is s vele együtt a német nép példa nélküli elszegényedése. Azok a vagyonok, melyek a néhai birodalmi márkából, vagy birodalmi márkára alapuló értékpapírokból állottak, megsemmisültek, minthogy a márka nem létezett többé: belefulladt a papírmárkába. Nemcsak a takarékos középosztály, hanem a jómódúak és a gazdagok is, akik nem ismerték fel az infláció veszélyességét s ennek következtében nem gondoskodtak arról, hogy készpénzüket és értékpapírjaikat valamilyen módon megmentsék, kivétel nélkül koldusbotra jutottak.

Elõfordultak a drasztikus tragikomédia esetei is: egy zsugori paraszt, aki szorgalmasan halmozta a papírmárkát, az infláció megszûnésével megjelent a bankban, számlálhatatlan milliókkal telt útitáskájával, hogy vagyonát gyarapítsa. Azt, hogy a koffer tartalma most egy pfenniget sem ért, sem hinni, sem megérteni nem tudta.

A külföldiek, akik vajaskenyérért ötemeletes házakat szereztek, most nem voltak abban a helyzetben, hogy az összezsugorodott bérekbõl az óriási adókat megfizessék. Belenyugodtak lényegében csekélyebb veszteségükbe s többet nem törõdtek házaikkal. Berlinben egész tömeg ilyen gazdátlan ház maradt, melyeket a bérlõknek kellett kezelésbe venniük, hogy teljesen tönkre ne menjenek.

Mihelyt a birodalmi kormány nem tudta a Ruhrvidék ellenállását papírmárkával finanszírozni, ennek a területnek a lakossága a legszörnyûbb nyomorba süllyedt. Ekkor világossá, hogy a meg nem szállott Németország a meghallott területeket saját adóbevételeibõl tartotta fenn. Most ezeken a vidékeken nem volt sem munka, sem élelmiszer. A legtöbb család hét- és hónapszámra némi kenyérbõl, burgonyából és margarinból élt. Az éhhalál megjelent a tönkretett körében a megszállott és meg nem szállott területen egyaránt. Az öngyilkosságok száma megdöbbentõen emelkedett, s a szociális elkeseredés kétségbeesett és nyugtalanító formákat öltött.

7. SZEPARATIZMUS

Jelentkezett azonban más veszedelem is, amely az egész birodalom politikai állományát fenyegette. Ez a kommunista és szeparatista lázadásokban állott, amelyeknek az volt a céljuk, hogy a birodalom egyes részeit elszakítsák. Poroszországban szociáldemokrata pártdiktatúra uralkodott, amely 11 évig ellenszegült a birodalmi kormánynak s politikáját szabotálta. Szászországban a baloldali radikális dr. Zeignert nevezték ki miniszterelnökké, aki tervszerûen készítette elõ a polgárháborút a birodalom ellen. Csak amikor a birodalmi véderõt vették igénybe Szászországgal szemben, sikerült a hazaárulókat elfogni és a rendet némileg helyreállítani. Türingiában a kommunisták Bajorország és a birodalom ellen harcoltak. Bajorországban azzal a gondolattal foglalkoztak, hogy elszakadnak a birodalomtól, mivel ott a szociáldemokrata Poroszország játszotta a fõszerepet. Végeredményben a legtöbb ország lábhoz tett fegyverrel nézett farkasszemet egymással, s a birodalom tekintélye teljes bomlásba süllyedt.

Még súlyosabb események történtek a Rajnavidéken. Francia védelem és támogatás mellett lelkiismeretlen hazaárulók önálló rajnai köztársaság alapításán fáradoztak, ezek természetesen idõvel Franciaországhoz csatlakoztak volna. Amikor a "Rheinische Republik" címû újságot, amelyet egy lelkiismeretlen agitátor adott ki, a kölni rendõrség elnöke betiltotta, a franciák rögtön beavatkoztak, és amikor az agitátort fogházbüntetésre ítélték, a szövetségközi bizottság megakadályozta az ítélet végrehajtását. Egy Matthes nevû revolverzsurnalisztát, büntetett elõéletû egyént, aki a megszállott területre menekült, neveztek ki a megszálló hatóságok által kiadott "Nachrichtenblatt" szerkesztõjévé s jogot adtak neki a lefoglalt árukkal való láncolásra, amivel vagyont szerzett. A hazaárulók arcátlanságának csúcspontját mégis egy aacheni szeparatistavezér érte el. Ez egyszerûen elfoglalta a közigazgatási hatóságok épületeit s rövid úton proklamálta a rajnai köztársaságot. Más városok egész sorában megkísérelték példáját követni.

Most azonban már nem lehetett tovább fékezni a nép haragját. Egy osztrák tartalékos tiszt Karinthiából, Hans Steinachen, igen ügyesen elõkészítette az ellenállást a szeparatistákkal szemben s az egész Rajnavidéken sejteket szervezett helyi vezetõk alatt. Ezeknek egyetlen jelre egységesen kellett fellépniük az árulókkal szemben. Aachenben kiadták az utasítást a harcra. Egyszerre óriási néptömeg özönlött össze, s tulajdonképpen minden látható vezetõ nélkül ellenállhatatlan rohammal kikergette a városból az egész csõcseléket. Ugyanez történt más városokban is. Francia csapatok visszahozták az elkergetett szeparatistákat. Erre felkelt az egész vidéki lakosság is. Parasztok, munkások, hivatalnokok ezrei nyomultak a községekbe és városokba, visszaszorították az ellenük felvonultatott francia csapatokat és megszabadították a veszélyeztetett helyeket a szeparatistáktól és a hozzájuk szítóktól. Ezzel gerincét törték az általuk elképzelt rajnai köztársaságnak. Az energikus önsegély, amivel a kétségbeesésbe és lázadásba hajtott névtelen nép járt el, megtette kötelességét s a Rajnavidéket megmentette a birodalomnak.

Nyugaton elveszett Eupen-Malmedy, keleten Felsõszilézia legjava, északon Schleswig nagy része, a birodalmat a lengyel korridor két részre szakította. Most a litvánok is betörtek a szövetségesek által megszállott Memellandba s birtokukba vették azt, anélkül, hogy a szövetségesek ellenszegültek volna. Amíg nyugaton, északon és keleten polgárháború és káosz lett úrrá a birodalmon, anélkül, hogy a kormány rendet tudott volna teremteni, délen, Bajorországban megindult egy tisztán politikai-forradalmi mozgalom, amely célul tûzte ki a birodalomnak Bajorországból kiinduló megmentését, minthogy erre a célra Poroszország képtelennek mutatkozott. Ez a mozgalom, amelyet eleinte egy jelentéktelen csoport kezdeményezett, hála egyetlen férfi kérlelhetetlenül és céltudatosan elõretörõ akaraterejének, olyan forradalmi viharrá növekedett, amely nemcsak Németország jövõjét alakította ki, hanem világtörténelmi jelentõségre emelkedett. Azt a

férfiút, aki a sors erre a felelõsségteljes feladatra kijelölt, Hitler Adolfnak hívták.

II. HITLER

1. TANULÓÉVEK

Hitler Adolf 1889. április 20-án született Braunau osztrák városkában, mint egy osztrák vámhivatalnok fia. Az apa, mint szegény zsellérfiú, az államhivatalnoki pályát tekintette a földkerekség legkívánatosabb foglalkozásának s azt óhajtotta, hogy fia is hivatalnok legyen. A fiú azonban figyelemreméltó ösztönösséggel a leghatározottabban ellenszegült, hogy erre a pályára lépjen. Kétségtelen rajztehetség volt, s arról álmodott, hogy festõmûvész legyen. Ez a véleménykülönbség már-már azzal fenyegetett, hogy súlyos konfliktus tör ki apa és fiú között, amikor az apa hirtelen halála s néhány év múlva az anya halála is arra kényszerítették a teljesen vagyontalanul maradt tizenhat éves fiút, hogy maga keresse meg kenyerét.

Egy vaskos csomag rajzzal felszerelve Bécsbe ment, abban a biztos meggyõzõdésben, hogy felveszik a képzõmûvészeti akadémiára. Súlyos csalódás érte. Úgy vélték, hogy képességei nem a festés, hanem az építészet terére utalják. Ekkor elhatározta, hogy építõmesterré képezi ki magát. Itt azonban még súlyosabb akadályok tornyosultak eléje. Az építészeti iskolába való felvételhez olyan elõképzettség lett volna szükséges, amire ekkori helyzetében nem is gondolhatott. Mégis megmaradt terve mellett, hogy a mûvészetnek szenteli magát, s életének legszomorúbb és legnehezebb öt esztendejét töltötte el, részben mint alkalmi kisegítõmunkás, részben mint jelentéktelen festõ Bécsben. Éhezett, tanult és olvasott, mindenféle könyvet, ami a kezébe került.

Egy kiváló történész, Leopold Pötsch, a linzi reáliskola tanára keltette fel a fiatal Hitlerben az érdeklõdést a világtörténelem tanulmányozása iránt, s ez az érdeklõdés annyira maradandóvá vált, hogy ezidõtõl kezdve szabad óráiban ezeknek az olvasmányoknak szentelte magát s már a bécsi ínséges években alapos ismereteket szerzett. Itt érvényesült veleszületett képessége: tudott helyesen olvasni, emlékezetét meg nem terhelve a lényegtelen dolgokkal, viszont annál inkább megjegyezve és logikus rendbe szedve a lényegeseket, úgy hogy könnyen felismerte és elbírálta az eseményekben jelentkezõ összefüggéseket és azoknak okait. "És még ennél is többet", mondja "Mein Kampf" címû könyvében (21. o.). "Ebben az idõben alakult ki bennem az a világkép és világnézet, amely gránit fundamentumává vált a mostani cselekedeteimnek. Ahhoz, amit akkor teremtettem a magam számára csak keveset kellett még tanulnom, változtatnom pedig semmit sem."

Ekkor támadt fel benne ugyanis az a felismerés, amely minden idõkre iránytadóvá lett belsõ életében. Már Linzben felébresztette benne zseniális tanítómestere, Pötsch, az osztrák hazájával való egybekötöttségének érzését. Ez a szeretet a német nép iránti szenvedélyes odaadássá mélyült. A nép, nemzet, haza fogalmai megteltek reális, lényegbeli tartalommal és itt, Bécsben döbbent reá, hogy az õ német Ausztriája a Habsburg dinasztia kártékony uralkodása alatt mind jobban elidegenedett a németségtõl és a szlávság karjai közé került. Hitler gyûlölni kezdte a dinasztiát. Mind erõteljesebben kikristályosodott benne a meggyõzõdés, hogy a habsburgi ház szerencsétlenséget hozott a német nemzetre és hogy Németország biztosításának elõfeltétele az osztrák állam megsemmisítése.

És még egy új dolgot ismert meg Bécsben: a szociális kérdést. Ezzel nem elméletileg ismerkedett meg, mint egy magasabb társadalmi réteg tagja, hanem személyesen szenvedte át, mint egy alacsony szociális réteghez tartozó, aki számtalan sorstársával együtt a szükség és elnyomottság karmai között vergõdött. Megnyilatkoztak elõtte azok a fizikai és pszichológiai okok, amelyek a szorgalmas munkást is szerencsétlenségbe, nyomorúságba és züllésbe sodorják s kezdett megvilágosodni elõtte, merre vezet a javulás és menekülés.

A szociáldemokráciáról igen gyér ismeretei voltak és azok téves elképzelésekkel egybekötve. Nem ellenszenvezett velük, fõként azért nem, mert úgy vélte, hogy tevékenységük gyengíti a Habsburgok uralmát. Idegenkedett tõlük viszont, mert látta ellenséges magatartásukat a németség fenntartásáért folytatott küzdelemmel szemben. Gyakorlatilag akkor került érintkezésbe a szociáldemokráciával, amikor a szükség arra kényszerítette, hogy építkezéseknél kisegítõ munkásként próbálja kenyerét megkeresni. Alig hogy munkáját megkezdte, pár nap múlva már felszólították az "elvtársak", lépjen be a szakszervezetbe. Arra a kijelentésére, hogy nem ismeri ennek a szervezetnek a célját, azt válaszolták, hogy mindenképpen be kell lépnie. Ez elég volt Hitlernek ahhoz, hogy a belépést megtagadja. És tizennégy nap alatt annyira megvilágosodott elõtte szociáldemokrata környezetének igazi lényege, hogy többé semmi áron sem lehetett volna rábírni a belépésre. A munkások között folyó politikai viták tartalma és formája egy eddig ismeretlen világot nyitott meg elõtte. Elkezdte tanulmányozni azokat a könyveket, amelyekbõl állításuk szerint bölcsességüket merítették. Nem tehetett mást, mint hogy ellenszegüljön az ott elõadott nézeteknek. Erre közölték vele a munkások, hogy azonnal tûnjék el az építkezéstõl, különben valamelyik nap lerepül az állványokról. Kénytelen volt engedni a terrornak.

Csak most elõször ismerkedett meg alaposabban a szociáldemokrata sajtóval. Megrettent a gyûlölet hevétõl, ami ezeknek a lapoknak hasábjairól áradt. Amikor felismerte az irodalomból és a sajtóból a marxista tannak nemzetközi népellenességét, úgy érezte, mintha most találta volna meg valójában a népéhez vezetõ utat. Alig telt el két év, teljesen tisztában volt a szociáldemokrácia tanaival épp úgy, mint brutális taktikai eljárásával. Felismerte, hogyha a szociáldemokráciával egy helyesebb és igazabb tant akarnának szembeállítani, annak csak akkor lehet kilátása a sikerre, ha hozzá hasonló erõszakkal lép fel.

A szakszervezeti gondolatot, amelyben Hitler eleinte nem látott egyebet, mint a párt politikai osztályharcának eszközét, nemsokára egészen másképp ítélte meg. Rájött arra, hogy a szakszervezeti organizáció nemcsak szükségszerû segédeszközként használható, hogy az egyes munkásokat megvédelmezzék a nagyvállalkozó hatalmával szemben, hanem arra is alkalmas, hogy a szociális gondolatot gyakorlatilag megvalósulását segítse. Egyidejûleg azonban azt is felismerte, hogy a szakszervezeti mozgalom már a századforduló óta tulajdonképpen nem ezt a feladatot szolgálja. Amint mindinkább a szociáldemokrata politika bûvkörébe került, egyszerûen az osztályharc eszközévé vált s ezzel félelmes terrorisztikus tényezõvé, a nemzeti gazdálkodás biztonságával és függetlenségével, az állam szilárdságával és a személyes szabadsággal szemben.

Tanulmányai közben, amelyekkel a szociáldemokrata tanok belsõ lényegét igyekezett kibontani, egy olyan jelenségre bukkant, amely eddig teljesen ismeretlen volt elõtte és amelyben, úgy vélte, megtalálta a szociáldemokrácia igazi szándékainak kulcsát. Ez a jelenség a zsidóság volt. Eddig a zsidót a többi emberektõl csak vallása révén különbözõ lénynek tartotta. A felekezeti türelmetlenséget elítélte. És amikor megismerte Bécsben az antiszemita sajtót, annak hangját, egy nagy nemzet kulturális hagyományaihoz

méltatlannak ítélte. Az alapvetõ zsidóellenességrõl fogalma sem volt. Elõször akkor támadt benne egy eleinte egészen halovány gyanú, amikor Bécsben közelebbi ismeretségbe került az u.n. világsajtóval. Régebben csodálta tartalmuk sokoldalúságát és gazdagságát, s mint ahogy hitte, az elõadás elõkelõ hangját. Csak az udvar túlhajtott körülhízelgése idegenítette el. Mennyi hazugság rejlett ebben az egész magatartásban, azt csak késõbb fogja felismerni. Tanulmányozta az antiszemita "Deutsches Volksblatt"-ot és egyáltalán nem értett egyet éles zsidóellenes hangjával.

Ezen az úton ismerte meg a Bécs sorsát intézõ férfit és a mozgalmát, Lueger Károly dr. fõpolgármestert és a keresztényszociális pártot, amelyet Hitler Bécsbe érkezésekor "reakciósnak" tartott. A legelszántabb ellenfelei voltak a zsidóságnak. Miközben Hitler behatóbban tanulmányozta lapjaikat és mindenekelõtt közelebbrõl megismerte Lueger fellépését és beszédeit, vette kezdetét nézeteinek olyan megváltozása, ami saját vallomása szerint a legtöbb lelki küzdelmet okozta neki. Elmélyedt az antiszemita irodalomban. Nem értett vele egyet. Bizonytalanná és ingadozóvá vált attól való félelmében, nehogy igazságtalan legyen. Amikor azonban megismerkedett a cionizmussal, megvilágosodott elõtte a zsidóság kifejezetten népi karaktere. És ez döntött. "Csak az értelem és az érzelem hónapokig tartó küzdelme után kezdett a gyõzelem az értelem felé hajlani", - mondja "Mein Kampf" címû könyvében (59. o.). "Két év múlva az érzelem követte az értelmet, hogy ettõl kezdve annak leghûségesebb õre és figyelmeztetõje legyen."

Most már más szemmel tanulmányozta az osztrák "világsajtót" és a szociáldemokraták sajtóját. És ekkor meglepõ felfedezésre jutott: felismerte a zsidóságot, mint a szociáldemokrácia vezetõit. /Köztudomású dolog, hogy a szociáldemokrácia hatalmi pozíciója Bécsben túlnyomórészt a zsidó szavazatokon alapul, - írta a zsidó Dr. Edmund Wengraf a "Neues Wiener Journal"-ban 1929 március 17-én. És a zsidó községi tanácsos, Dr. Leopold Plaschkes jelentette ki egy bécsi zsidó gyûlésen (lásd a "Wiener Morgenzeitung" címû cionista lap 1926 december 9-iki számát), "hogy a marxista elv diadalmenete éppen Ausztriában érhetett el olyan hallatlan arányokat, ezt a szociáldemokraták zsidó vezetõik agitációjának köszönhetik."/ Most értette meg, miért viseltetnek a szociáldemokraták olyan feneketlen gyûlölettel saját német-osztrák népiségük iránt. Ami õt magát "fanatikus" /Ez a szó: "fanatikus" gyakran ismétlõdik Hitler könyvében és beszédeiben, õ ez alatt nem a szokásos "értelemnélküli és elvakult odaadást" érti, hanem azt a lelkesedést, amely adott esetben hajlandó az életet is feláldozni egy eszméért, vagy ügyért/ szeretettel töltötte el, azok azt idegenül szemlélték, mint valami ellenséges dolgot. Ezzel hosszú lelki harca egyszer s mindenkorra végetért. Az antiszemitizmus gyökeret vert lelkében, hogy azt mindig mélyebben és kizárólagosabban vegye birtokába.

Amikor a még nem egészen húsz éves Hitler elõször jelent meg az osztrák parlamentnek a "Reichsratnak" elõtte imponálóan szépnek tetszõ franzensringi palotájában, bizonyos tisztelettel gondolt a parlament fogalmára, minthogy történelmi tanulmányai csodálatra tanították az angol parlament iránt. Az osztrák "Reichsrattal" azonban nem bírt rokonszenvezni; nézete szerint ott igen kevéssé képviselték a németség érdekeit. Az a benyomás, amelyet a parlamenti viták szorgalmas látogatása után nyert, még elvi megbecsülését is szétrombolta a népképviseletnek e formája iránt. Elsõ látogatásakor gesztikuláló, minden hangnemben és a legkülönbözõbb dialektusokban össze-vissza kiabáló tömeget talált, úgyhogy nevetve hagyta el a házat. Per héttel késõbb az üléstermet majdnem teljesen üresen találta. Lent aludtak, azon az egyen kívül, aki "szónokolt".

Egy éven át figyelte ezt a váltakozó színjátékot. Igyekezett tisztába jönni a többségi szavazat demokratikus elvével, mint ennek az egész berendezkedésnek alapjával s egyidejûleg tanulmányozta a parlamenti tag típusát. Ezeknek a tanulmányoknak az eredménye lesújtó volt. Ami mindenekfölött és legtöbbször késztette elgondolkozásra, az az egyes személyek felelõsségtudatának teljes hiánya volt. Feltette a kérdést önmagának: "Lehet-e egyáltalán embereknek ingadozó többségét felelõssé tenni? Nincs-e minden felelõsségnek a gondolata a személyhez kötve?... Nem fog a mi parlamenti többségi elvünk szükségképpen a vezéri gondolat lerombolásához vezetni? Vagy azt hiszik, hogy a világ elõhaladása holmi többségek agyából származik és nem egyesek koponyájából?"

És ezekre a kérdésekre a következõ felismeréssel felelt önmagának: "Nincs elv, amely tárgyilagosan szemlélve annyira helytelen volna, mint a parlamenti elv." A kérdést azonban még alaposabban átgondolta, mert igazságtalannak tartotta volna, hogy minden egyes parlamenti tagot a felelõsségtudás ennyire csekély mérvével vádoljon meg. Ez a kérdés azonban eldöntöttnek látszott elõtte, azzal a ténnyel, hogy ez a rendszer állásfoglalásra kényszeríti az egyeseket olyan kérdésekkel szemben, amelyekrõl fogalmuk sincsen. És arra az ellenvetésre, hogy a parlamenti tag állást mégis frakciójának megfontolása alapján foglal, s ebben a megfontolásban részt vesznek a megfelelõ szakértõk, feltette maga elõtt a kérdést, miért választanak akkor ötszáz embert, amikor csak egyesek rendelkeznek azzal a bölcsességgel, ami a helyes elhatározáshoz szükséges?

És itt találta meg a kérdés nyitját: "A mi mai parlamentarizmusunknak nem az a célja, hogy megalkossa a bölcsek gyülekezetét, hanem inkább az, hogy összegyûjtsön egy sereg szellemileg befolyásolható nullát, akiknek vezetése bizonyos irányvonalak szerint annál könnyebb lesz, minél teljesebb az egyéni korlátoltsága." Csak így tud, - állapította meg - az igazi mozgató mindig óvatosan a háttérben maradni, anélkül, hogy bármikor személy szerint felelõsségre lehetne vonni.

Amikor a bécsi parlament kétéves látogatása után ezt a meggyõzõdését kialakította, többé nem járt oda. Ausztria problémája foglalkoztatta most már mind fokozottabb mértékben. Igyekezett az ottani politikai, szociális és felekezeti irányzatok között minél alaposabban tájékozódni, s mind világosabban felismerte, hogy ez az összehordott nemzetiségi állam sohasem valósíthatja meg azt az ideált, amely õt eltöltötte. Bizonyos mértékben kettõs életet élt. Értelme és a valóság arra kényszerítették, hogy Ausztriában végigcsináljon egy éppen olyan keserû, mint áldásos iskolát, de szíve másfelé húzta: Németország felé. A vágyakozás mind erõsebben vonta arra, ahol lelkének igazi hazáját érezte. Végre ütött az órája ennek a boldogságnak: 1912 tavaszán végleg Münchenbe költözött.

A most következõ két évet élete legboldogabb esztendeinek tartja: német városban élt. Azt a tájszólást hallja, amely ifjúságára emlékezteti. És mindenekelõtt: betekintést nyer - festõmûvészeti hivatásának munkáin kívül, - olyan politikai napi események értelmébe és jelentõségébe, amelyekrõl a zavaros bécsi légkörben nem tudott tiszta képet alkotni magának. Mindenekelõtt az áldatlan német-osztrák szövetségi politikán botránkozott meg. Meggyõzõdése szerint Németországnak csak egyetlen értelmes politikát lehetett volna követnie: szakítani az osztrák szövetséggel, s vagy együttmûködni Oroszországgal Anglia ellen, ha európai szárazföldi politikát akarnak követni, vagy Angliával Oroszország ellen, ha a gyarmati és világkereskedelmi politika a cél.

Abban a kis körben, amelyben ezidõszerint forgott, már most sem csinált titkot abból, hogy nézete szerint az áldatlan szövetségi szerzõdés a hanyatlásra ítélt habsburgi birodalommal Németországot is katasztrofális összeomlásba sodorhatja. Münchenben

különösképpen foglalkoztatta az államalakítás problémája s az állam célja és feladata. Felismerte annak a nézetnek a visszásságát, amely az államban elsõsorban gazdasági intézményt látott, amelyet gazdasági szempontok szerint kell kormányozni, s ennek megfelelõen sorsa is a gazdaságtól függ. Megállapította, hogy az állam nem a gazdasági kontrahensek összefoglalása, hanem "fizikailag és lelkileg azonos élõlények közösségének szervezete, jellegüknek eredményesebb megvalósítása és fenntartása céljából", és hogy ez a jellegük fenntartására irányuló ösztönzés a legfõbb indítóoka az emberi közösségek alakításának, tehát az állam természete szerint népi organizmus.

A valóban államalkotó és államfenntartó erõket tehát egyetlen meghatározással lehet összefoglalni: az egyeseknek áldozatkészsége és áldozatos akarata a közösségért. Az emberek nem az üzletekért, hanem az ideálokért halnak meg. A népi öntudatú emberek ideálja a vér tisztaságának megõrzése, így válik a faji gondolat Hitler világnézetének egyik tartóoszlopává. Ez ad antiszemitizmusának reális alapot és belsõ tartalmat. Világnézetének másik oszlopa a nacionalizmus, ami azt a hitvallást jelenti, hogy az egyes embernek boldogulása csak azzal a népi közösséggel szemben változhatatlannak érzett kapcsolat alapján lehetséges, amelyhez az egyes ember származása és közös sorsa folytán tartozik. Ebbõl a világfelfogásból és az eddig szerzett tapasztalataiból alakult ki benne az a felismerés és akaratának az az iránya, hogy a német népet csak úgy lehet megmenteni, ha felszabadítják a zsidóságtól és a marxizmustól.

2. PÁRTALAPÍTÁS

Amikor a világháború kitört, Hitlernek választania kellett, mint osztrák állampolgár, vagy mint német jelentkezik önkéntes harctéri szolgálatra. Az elhatározás egyszerûnek és világosnak látszott elõtte: felfogása szerint nem Ausztria harcolt valaminõ szerb elégtételért, hanem a német nemzet létéért, vagy nemlétéért. Ausztriát elsõsorban politikai okokból hagyta ott, mert egy olyan dinasztiáért, amelyet gyûlölt, nem akart öni és halni, hanem a nemzetért, népéért, a német nemzetért. 1914 augusztus 3-án önként jelentkezett egy bajor ezrednél.

Bécsi éveirõl és annak okáról, miért nem az osztrák, hanem a német hadseregben jelentkezett önkéntesen, a következõket mondta a müncheni néptörvényszék elõtt 1924 február 26-án tartott beszédében:

"Mint tizenhét éves ember kerültem Bécsbe és ott három jelentõs kérdést tanulmányoztam és figyeltem meg: a szociális kérdést, a faji és a marxista mozgalmat. Úgy távoztam el Bécsbõl, mint abszolút antiszemita, mint az egész marxista világnézet halálos ellensége, mint politikai meggyõzõdés szerint nagynémet, és miután tudtam, hogy a német jövõt Ausztria számára is nem az osztrák hadsereg fogja kivívni, hanem a német és az osztrák hadsereg, ezért jelentkeztem a német hadseregbe."

1916 októberében megsebesült és a Berlin melletti Beelitz kórházba került. Itt olyan élményben volt része, amely a legmélyebben megrendítette. Hallotta, amint egyes katonák gyávaságukkal dicsekedtek, s a tisztességes katonák felfogását nevetségesnek minõsítették. Amikor ismét elbocsátották, Berlinbe ment és látta, mint éhezik a milliós város. Münchenben még siralmasabb állapotokat talált. A "lógást" már a magasabbrendû okosság megnyilatkozásának tartották. Észrevette azt is, hogy Bajorországban Poroszország ellen izgatnak. Kétségbeesett ezen a belsõ zûrzavaron, boldog volt, amikor

1917 márciusában ismét visszakerült a frontra ezredéhez.

1917 végén az orosz összeomlás után új erõ töltötte el a német hadsereget, míg az antantnál levertség mutatkozott. Egy lõszersztrájk, amelyet Németországban a marxisták idéztek fel, nem érte el ugyan tulajdonképpeni célját, megadta azonban az antant propagandának a kívánatos jelszót: Németország forradalom elõtt áll! 1918. októberének közepén Ypernnél Hitler a mérges sárgakeresztes gáz gránátjainak pergõtüzébe került. Égõén sajgó szemekkel, félvakon tántorgott és botorkált vissza, s így szállították a pomerániai Pasevalk kórházba. Itt élte át, vakságától tehetetlenül a forradalmat.

November végén ismét Münchenben volt. Agyában határtalan tervek kergették egymást: a politika, amely Bécs óta foglalkoztatta, mindinkább eluralkodott benne. Mit kellene tennie? Arra, hogy valamelyik politikai pártba belépjen, nem tudta elhatározni magát. Valaminek azonban történnie kellett, hogy a népet megoltalmazzák a fertõzéstõl, amely mindenfelé elárasztotta mérgét, egymagában agitált a spartakisták ellen. 1919 áprilisában le akarták tartóztatni. Rájuk szegezett karabéllyal kergette el õket. Majd azt a feladatot nyerte, hogy vegyen részt egy tanfolyamon, ahol a katonák politikai kiképzésben részesülnek. Ez már nekivaló dolog volt. Rokongondolkodású bajtársakat ismert itt meg, akik között már folyt a vita egy új politikai párt alakításáról, amelyet "Sozialrevolutionäre Partei"-nak akartak nevezni. Az elsõ kérdés, amely az ebben a körben tartott elõadások során érdeklõdését megnyerte, a nemzetközi tõzsdei és kölcsöntõkérõl szóló elvi fejtegetés volt.

Az egyik este meghallgatta bizonyos Gottfried Feder /Gottfried Feder a nemzetgazdaság feladatául a szükségletek kielégítését tekintette, nem pedig a kölcsöntõke minél magasabb kamatozásának elérését, ami csak a rentabilitásra, nem pedig a szükségletek kielégítésére törekszik. Három lehetõséget látott, amelynek révén az fedezheti pénzszükségletét: a) szolgálati felségjogát, vagyis az szuverén jogát arra, hogy polgáraitól ingyenes munkát követeljen; b) pénzverési felségjogát, vagyis a jogot érmék verésére vagy értékjegyek kibocsátására; c) pénzügyi felségjogát, azaz a jogot adók kivetésére. A legostobább módnak tartotta az adósságcsinálást. Nézete szerint a kölcsönõrület az államokat kamatrabszolgaságba süllyesztette. Kamatrabszolgaság alatt az állam és a nép kamatköteles eladósodását érti államon felül álló hatalmakkal szemben. A gyógyulást nagyszabású hasznos vállalkozások készpénz nélküli finanszírozásában látja. Felfogása szerint mindenekelõtt a birodalmi bankot kell államosítani. A német birodalmi bank 1939 június 15-éig részvénytársaság volt és a világháború alatt is osztalékot fizetett a külföldre. (Lásd az 1937 február 10-ki törvényt)/ elõadását, aki kíméletlen brutalitással leplezte le ennek a tõkének spekulatív jellegét.

Feder tiszta programatikus volt, aki csak a célt látta maga elõtt, de nem annak gyakorlati megvalósítását. Éppen ezért csak bírálatra és ellentámadásra szorítkozott. Hitler, aki elõtt tisztán állott a programatikus és politikus közötti különbség, /A "programatikus" és "politikus" közötti különbséget Hitler több helyen fejtegeti könyvében. (229, 230, 231, 418 oldalak.)/ megértette, amikor Feder elsõ elõadását hallotta a "kamatrabszolgaság letörésérõl", hogy itt nagyjelentõségû elméleti igazságról van szó. Belátta, hogy a tõzsdei tõkének a nemzeti gazdálkodásból való kiküszöbölésével lehet megakadályozni a német közgazdaság elnemzetköziesítését. - "anélkül, hogy a tõke elleni harccal veszélyeztetnék a független népi önfenntartás alapelvét."

Nemcsak azt a veszedelmet ismerte fel, amit a "Kapital"-ban kifejtett marxista tanok jelentenek egy egészséges nemzeti gazdálkodás szempontjából, hanem még inkább

világossá vált elõtte, hogy Marx Károly tanai és a szociáldemokraták harcai a nemzeti gazdálkodás ellen egyaránt csak arra szolgálnak, hogy elõkészítsék a talajt a nemzetközi pénzügyi és tõzsdei kapitalizmus számára. Elmélyedt ezeknek az elõtte még kevésbé ismert kérdéseknek tanulmányozásában, s felismerte Marx "Kapital"-jának tulajdonképpeni alapgondolatait s a belõlük egy egészséges nemzeti gazdálkodásra háruló veszedelmet.

Szerencse volt Hitler számára, amikor ezidõtájt azt a megbízatást nyerte, hogy egy akkori müncheni ezredben, mint úgynevezett kiképzõtiszt, elõadásokat tartson a katonáknak. Azt a tapasztalást szerezte, hogy tud "szónokolni" s így sikerült neki sok száz, sõt ezer bajtársában a szunnyadó szeretetet népük és hazájuk iránt újból felébreszteni s egyúttal a fegyelmet megerõsíteni. Egy napon azt a parancsot kapta Hitler, állapítsa meg egy minden jel szerint politikai egyesülés mibenlétét, amely a "Deutsche Arbeiterpartei" néven gyûlést akart tartani. Ezen az összejövetelen késztetve érezte magát arra, hogy szembeszálljon egyik szónokkal, aki Hitler megdöbbenésére Bajorországnak Poroszországtól való elszakítását propagálta. Fellépése szemmelláthatólag kellõ hatást gyakorolt, mert egy hét múlva meglepetésére azt közölték vele, hogy felvették a párt tagjai közé s meghívták annak bizottsági ülésére.

Nem tudta, bosszankodjék vagy nevessen, némi megfontolás után azonban mégis elment. Tényleg arról volt szó, amitõl félt: az egyesületesdi legbosszantóbb formájáról. E kis körben mégis nyílt számára lehetõség: talán módja lesz teremteni valamit saját felfogása szerint. Amit itt meghirdetni lehetett és kellett, az nem választási jelszó volt, hanem egy új világnézet. Világnézet? Mit értett ezalatt? Sokan mosolyognak ezen a kifejezésen és német filozófusok találmányának minõsítik. S ez mégsem elvont fogalom. A szó a személyes élmény alapján szerzett alapvetõ szemléletet jelenti az emberek magatartásával és cselekvési módjával szemben. Irányító elgondolás a természet életének és az emberéletnek bensõ összefüggésérõl. Ez az irányító szemlélet teszi lehetõvé, hogy annak alapján megállapítsuk a dolgok értékét és rangját, s hogy az életet értelemmel töltsük meg. A nemzeti szocializmus világszerte a faj és a vér alapértékeitõl függõ szemlélet az ember létének tartalmát és célját illetõen, egyúttal pedig a cél is, amely szerint cselekedeteit irányítja és a törvény, amely ezt a cselekvést meghatározza.

Hitler a "világnézet" szót úgy definiálja, mint "annak az elhatározásnak ünnepélyes kifejezésre juttatását, hogy minden cselekvésnek egy bizonyos kiinduló szemlélet, valamint látható irányzat szolgál alapul. Ez a szemlélet lehet helyes vagy helytelen, de kiindulópont az élet mindennemû jelensége és folyamata iránti állásfoglalásban, és ezáltal minden cselekedet kötelezõ törvénye." Tehát nem elméleti, hanem ugyancsak gyakorlati dolog. A francia forradalomból keletkezett liberalizmus, a marxizmus világnézete. Természetesen nagyon kevés ember van, akinek világnézete világos és határozott. A legtöbb embernek csak véleményei vannak, amelyek a körülményekhez és az illetõ jelleméhez képest változnak. De hányan vannak, akikben olyan alapvetõ felismerés él, amely keserû és édes gyümölcse személyes élményeknek, amely húsává és vérévé vált, úgy, hogy az mint iránytû, tévedhetetlen biztonsággal határozza meg ítéleteit és cselekedeteit? Hogy az a kis csoport, amely Hitlert tagjává nevezte ki, ebben az értelemben nem volt világnézetileg felvértezve, azt azonnal átlátta. De nem éppen ez a pártalakulásoktól való függetlensége s az új ideálok utáni bizonytalan keresés volt az a talaj, amelybõl saját világnézete számára toborozhatott? Két napi töprengés és megfontolás után elhatározásra jutott és jelentkezett, mint a "Deutsche Arbeiterpartei" tagja, ahol a hetes számot nyerte el.

Azt hitte, hogy ezzel ugródeszkát nyert a nyilvánosság és a hathatós politikai munka számára. Nyilvánosságról azonban alig lehetett beszélni. Senki sem törõdött ezzel a kis politikai egyesüléssel. Hitler mégis megingathatatlan konoksággal követte tervét. Tüzes szónoklatai lassanként hallgatóságot csalogattak hozzá. A marxisták is hegyezték a füleiket: itt veszedelem fenyegette tanaikat. Szavakkal nem lehetett ezt a veszélyt elhárítani, az öklök erõszakát kellett igénybe venni. Hitler felkészült erre. Már megszervezett egy kis csoport erõteljes fiatalembert teremvédõ alakulattá, többnyire volt frontkatonákat, akik az õ és az általa elõadott politikai tanoknak feltétlen hívei voltak. Az volt a feladatuk, hogy minden kísérletnek, amely gyûlésüket erõszakkal akarja szétkergetni, erõszakkal szegüljenek ellen. 1920 februárjában egy tömeggyûlésen akarta pártja számára a döntõ sikert kivívni. Nevük volt már: "Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei" (NSDAP). "Nemzeti és szociális, rokonfogalmak. Elhatároztuk ennek a mozgalomnak megalakításakor, hogy (minden intelem dacára)... nemzeti szocialistának kereszteljük el. Azt mondottuk magunkról, nemzetinek lenni jelenti legelsõsorban a nép iránti határtalan, mindent átölelõ szeretettel cselekedni, és ha szükséges, meghalni érte. Szociálisnak lenni pedig jelenti az államnak és a népi közösségnek olymódon való felépítését, hogy minden egyes a népi közösségért cselekedjék s éppen ezért át kell hatva lennie ennek a népi közösségnek helyességétõl és becsületes jóravalóságától, hogy azért meg is tudjon halni."

Hogy a népi világnézetnek határozott és mindenki által érthetõ fogalmazását adja, kidolgozott egy programot, amely huszonöt pontba foglalta össze a párt követeléseit s a többi vezetõ tagok megrökönyödésére kibérelte a müncheni Hofbräuhaus ünnepi nagytermét, amely majdnem kétezer személyt tudott magába fogadni, õ maga is tartott tõle, hogy ez túlságosan optimista elhatározás volt. Amikor azonban kevéssel a gyûlés megnyitása elõtt a terembe lépett, szíve majdnem kiugrott az örömtõl: a hatalmas helyiség tömve volt emberekkel, és ami még jobban megörvendeztette: a teremnek több mint a felét szemmel láthatólag kommunisták és független szociáldemokraták foglalták el. Kétségkívül azzal a szándékkal, hogy az új, veszedelmes mozgalomnak gyors véget vessenek.

Alig kezdett el Hitler, mint második szónok, beszélni, már felviharzottak a közbeszólások. Heves összetûzésekre került a sor, de Hitler hûséges háborús bajtársai bátran verekedtek a rendzavarókkal és végre is helyreállították a nyugalmat. Hitler tovább beszélhetett. Egy félóra múlva a kommunisták lármáját és ordítozását túlharsogták a helyeslõ kiáltások. "És most - ismerteti Hitler ennek a nagyjelentõségû gyûlésnek a végét, - elõvettem a programot és legelsõ ízben kezdtem el kifejteni. Negyedóráról-negyedórára mindinkább háttérbe szorítottak a tetszésfelkiáltások a közbeszólásokat. És amikor végre a huszonöt tételt pontról-pontra a tömeg elé tártam és felszólítottam, hogy mondjon ítéletet fölöttük, akkor mindinkább fokozódó ujjongással fogadták el egyiket a másik után, egyhangúlag és ismét mindig egyhangúlag, s amikor az utolsó tétel is megtalálta így az utat a tömeg szívéhez, ott volt elõttem a terem telve emberekkel, akiket egy új meggyõzõdés, egy új hit, egy új akarat tett egységessé".

A programra huszonöt pontja, amelynek az volt a célja, hogy a fiatal mozgalom elgondolásait a széles néprétegek elõtt közérthetõvé tegye, a következõképpen hangzik:

"1. Követeljük valamennyi németnek egy Nagy-Németországban való egyesítését a népek önrendelkezési jogának alapján.
2. Követeljük a német nép egyenjogúságát más nemzetekkel szemben, valamint a versaillesi és a St. germaini békeszerzõdések érvénytelenítését.
3. Földet és területet (gyarmatokat) követelünk népünk eltartására és népi fölöslegünk

letelepítésére.
4. Állampolgár csak néptárs lehet, néptárs csak az lehet, akinek a vérsége német, felekezetre való tekintet nélkül. Zsidó tehát néptárs nem lehet.
5. Aki nem állampolgár, csak vendégként élhet Németországban, s az idegenekre vonatkozó törvények hatálya alatt kell állania.
6. Az állam vezetése és törvényei fölött határozni csak állampolgárnak lehet joga. Követeljük tehát, hogy minden közhivatal, tekintet nélkül annak természetére, a birodalomban, országokban és községekben csak állampolgár által tölthetõ be. Harcolunk az állások betöltésének korrumpáló parlamenti módszere ellen, amely csak pártszempontokra tekint, figyelmen kívül hagyva a jellemet és képességeket.
7. Követeljük, hogy az állam elsõsorban az állampolgárok kereseti- és megélhetési lehetõségeirõl gondoskodjék. Ha nincs lehetõség az állam egész lakosságának eltartására, akkor az idegen nemzetek tagjait (nem-állampolgárokat) el kell távolítani a birodalomból.
8. A nem-németek minden további bevándorlását meg kell akadályozni. Követeljük, hogy mindazok a nem németek, akik 1914 augusztus 2-ika óta vándoroltak be Németországba, azonnal kényszerítessenek a birodalom elhagyására.
9. Minden állampolgárnak egyenlõ jogokat és kötelességeket!
10. Minden állampolgárnak legelsõ kötelessége legyen szellemi téren, vagy testi munkával alkotni. Az egyesek tevékenysége nem ütközhet a közösség érdekeivel, hanem az egésznek kereteiben és annak hasznára kell szolgálnia.
11. Követeljük ennélfogva a munka- és fáradtság nélkül nyert jövedelmek megszüntetését, a kamatrabszolgaság letörését.
12. Tekintettel arra a példátlan áldozatra, amit minden háború megkövetel a néptõl, a háború révén történt meggazdagodást a nép elleni bûncselekménynek kell minõsíteni. Követeljük tehát a háborús nyereségek maradéktalan elkobzását.
13. Követeljük a társasági formában mûködõ üzemek (trösztök) államosítását.
14. Követeljük a nagyüzemek nyereségének megosztását.
15. Követeljük az öregségi ellátás nagyvonalú megoldását.
16. Követeljük egy egészséges középosztály teremtését és fenntartását, a nagy áruházak hatósági kézbe vételét s olcsó áron kis iparûzõk számára való bérbeadását; a legerõteljesebb figyelembevételét minden kisiparosnak az állam, az országok és a községek közszállításainál.
17. Követeljük a mi nemzeti igényeinknek megfelelõ földreformot, törvény alkotását a föld közcélokra szolgáló ingyenes kisajátításáról, a földkamat eltörlését és mindennemû földdel való üzérkedés megakadályozását.
18. Követeljük a kíméletlen harcot azokkal szemben, akik tevékenységükkel a közösség érdekeit károsítják. Azok, akik aláváló módon vetkeznek a nép ellen, az uzsorások, síberek és hasonlók halállal büntetendõk, tekintet nélkül vallásukra és fajukra.
19. Követeljük a materialista világrendet szolgáló római jog helyére a német közösségi jogrendszert.
20. Hogy lehetõvé váljék minden megfelelõ képességû és szorgalmas németnek a magasabb képzettség megszerzése és ezáltal a vezetõ állások elérése, gondoskodjék az állam egész népnevelési rendszerünk alapos kiépítésérõl. Valamennyi tanintézet tanterve a gyakorlati élet követelményeihez alkalmaztassék. Az iskolák köteleztessenek már az értelem kezdeteinél az államgondolat tanítására (állampolgártan). Követeljük a szegény szülõk szellemileg kiváló képességû gyermekeinek államköltségen való taníttatását, tekintet nélkül a szülõk állására és foglalkozására.
21. Az államnak gondoskodnia kell a népegészségügy elõmozdításáról, az anya és gyermek védelmérõl, a fiatalkorúak munkájának betiltásával, a testnevelés fejlesztésérõl, a torna és sportkötelezettség törvényben való elrendelésével, az ifjúság testképzésével foglalkozó valamennyi egyesület legnagyobb mérvû támogatásával.

22. Követeljük a zsoldos csapatok megszüntetését és egy néphadsereg teremtését.
23. Követeljük a törvényes harcot a tudatos politikai hazugság s annak a sajtó útján való terjesztése ellen.
Német sajtó megteremtésének elõsegítése céljából követeljük, hogy:
a) a német nyelven megjelenõ újságok valamennyi szerkesztõjének és munkatársának néptársaknak kell lenniük,
b) nem német újságok megjelenéséhez az állam kifejezett hozzájárulása legyen szükséges; ezek német nyelven nem nyomtathatók,
c) nem-németeknek mindennemû pénzügyi részvétele német újság kiadásánál, vagy azoknak befolyásolása törvénybe ütközik, és követeljük ennek a tilalomnak megszegése esetén büntetésül az ilyen újságüzem betiltását, valamint az ebben részes nem-németeknek a birodalomból való azonnali kiutasítását
A közérdek ellen vétõ újságokat be kell tiltani. Követeljük a törvényes harcot azzal a mûvészeti és irodalmi irányzattal szemben, amely bomlasztó befolyást gyakorol népünk életére, valamint azoknak az elõadásoknak betiltását, amelyek a fentebbi szempontokba ütköznek.
24. Szabadságot követelünk az államban minden vallásfelekezet számára, amennyiben a germán faj erkölcsiségével és morális érzésével nem ellentétesek. A párt, mint olyan, a pozitív kereszténység álláspontját képviseli, anélkül, hogy vallásilag valamely felekezethez kötné magát. Harcol bennünk és rajtunk kívül a zsidó-materialista szellem ellen, s meg van gyõzõdve arról, hogy népünk tartós gyógyulása csak egy alapelvbõl indulhat ki: a közérdek a magánérdek fölött.
25. Mindennek végrehajtására követeljük a birodalomban az erõs központi hatalom megteremtését. Feltétlen vezetõ szerepet a központi politikai parlamentnek az egész birodalommal és szervezeteivel szemben.
Foglalkozási és hivatáskamarák alakítását a birodalom által kibocsátott kerettörvényeknek az egyes szövetségi államokban való végrehajtására.
A párt vezetõi megfogadják, hogyha szükséges, életük feláldozásával is, kérlelhetetlenül végrehajtják az itt felsorolt pontokat .

Szó szerint felsoroltuk ezt a huszonöt pontot, mivel a nemzeti szocializmus, mint látni fogjuk, a programot nemcsak mint koncot vetette oda a népnek, hogy azt mindössze demagóg izgatására használja fel. Valamennyit betû szerint a legkomolyabban értették, ezt bizonyítja az éppen olyan komolyan vett huszonötödik pont. De még meggyõzõbben igazolja ezt az a tény, hogy a nemzeti szocializmus, miután a hatalmat megszerezte, kétségtelenül arra törekszik, hogy ezt a 25 pontot lényeges tartalmukban megvalósítsa s nagy részüket már meg is valósította. Csak akkor lehet ennek a programnak egész hord-erejét és jelentõségét felmérni, ha megismertük azt a szellemet és formát, ahogyan ez a megvalósítás folyik. A program tanulmányozása tehát megérdemli a legteljesebb figyelmet.

A nemzeti szocialisták most hetente rendezték nyilvános gyûléseiket, ahol Hitler a háborús felelõsségrõl, a békeszerzõdésekrõl és más politikai témákról beszélt, amelyeket agitatorikus szempontból célszerûeknek, vagy elvi szempontból szükségeseknek tartott. Különösen a versaillesi szerzõdés volt akkoriban a kormány számára kínos téma. A marxisták minden ez ellen intézett támadást a köztársaság ellen irányuló támadásnak és a reakciós, vagy monarchista felfogás jelének minõsítettek. Mihelyt Hitler errõl a tárgyról beszélni kezdett, viharzottak a közbeszólások: "És Breszt-Litovszk?"

Hitler már felismerte, hogy ellenfelei rendszeresen elõkészülnek arra, hogy mindig visszatérõ közbeszólásaikkal lehetõleg megzavarják gondolatmenetét. Õ azonban méltó

ellenfélnek mutatkozott ezzel a jól fegyelmezett propagandával szemben. Megtanulta, hogy mindennemû ellenvetéssel úgy lehet a legkönnyebben elbánni, ha az ember maga hozza elõ a témát és maga cáfolja meg. A békeszerzõdésrõl tartott elõadásainak most már nem azt a címet adta, hogy "A versaillesi békeszerzõdés" hanem "A versaillesi és breszt-litovszki békeszerzõdések", amelyekrõl hallgatóinak a marxista jelszavak következtében tökéletesen hamis értesülései voltak. Mindenekelõtt arra mutatott reá, miben különbözik egymástól a két békeszerzõdés. /A versaillesi és a breszt-litovszki békeszerzõdések közötti különbségre nézve lásd Heinrich Rögge "Hitler, Friedenspolitik und das Völkerrecht" címû könyvet (17. o.)./ S ennek az lett az eredménye, hogy nem lehetett többé Breszt-Litovszkot kijátszani Versailles ellen. Ez csak egy példa a sok közül.

Ezek a nemzeti szocialista gyûlések, mint arra már utaltunk, korántsem voltak békés egyesületi összejövetelek. Hitler súlyt helyezett arra, hogy külsõségek útján is, például feltûnõen piros plakátokkal, kihívja ellenfeleit. Ennek az lett a következménye, hogy mind több szociáldemokrata és kommunista jelent meg a gyûlésein, természetesen azzal a célzattal, hogy kiabálásukkal belefojtsák a szót, s a gyûlést szétugrasszák. Éppen ez volt az, amit a nemzeti szocialisták ki akartak provokálni, hogy ezzel minél több embert tegyenek figyelmessé propagandájukra. A gyûlés szétugrasztását természetesen meg kellett akadályozniuk. Ezt csak úgy érhették el, ha a marxista terrorral szembeállították a nemzeti szocialista terrort. "Szemet szemért, fogat fogért" ez volt a jelszó és most, hogy a párt egy sereg markos védelmezõ fölött rendelkezett, módjában volt mindig gyakrabban és állandóan nagyobb termekben rendeznie gyûléseiket. Végre bemerészkedett a jóval több mint 6000 embert befogadó müncheni Krone cirkuszba is. A marxisták tomboltak dühükben. 1921 november 4-én, amikor a nemzeti szocialista müncheni Hofbräuhaus dísztermében egy különösen hatásos propagandagyûlést terveztek, elhatározták a marxisták, hogy ezzel a kellemetlen konkurenssel egyszer s mindenkorra leszámolnak, s a gyûlést feltétlenül erõszakkal zavarják szét.

A nemzeti szocialistáknak csak a teremõrség 46 tagja állott rendelkezésre. Amikor Hitler belépett a Hofbräuhaus elõcsarnokába, látta, hogy a terem túl van zsúfolva, éppen ezért a rendõrség lezárta. Az ellenfél túl korán jelent meg, a nemzeti szocialisták hívei kívül maradtak. Hitler bezáratta a nagyterembe vezetõ ajtókat és a 46 embert felsorakoztatta maga elõtt. Közölte velük, hogy valószínûleg ma következett be elõször az az alkalom, amikor hûségüket a mozgalommal szemben ha törik, ha szakad, be kell bizonyítaniuk és hogy a termet senki közülük el nem hagyhatja, ha csak holtan nem viszik ki onnan. Õ maga is a teremben fog maradni és meg van gyõzõdve arról, hogy senki sem fogja közülük cserbenhagyni; ha azonban észrevenné, hogy valamelyikük gyávának bizonyul, akkor személyesen fogja letépni a karszalagját és fosztja meg a pártjelvénytõl. Azután felszólította õket arra, hogy a gyûlés megzavarásának legcsekélyebb kísérletével szemben is azonnal lépjenek fel abban a tudatban, hogy a legjobb védelem a támadás.

Amikor a terembe lépett, számtalan gyûlölettõl eltorzult arc fordult feléje. Kiáltások hangzottak, hogy ma végeznek a nemzeti szocialistákkal és egyszer és mindenkorra betömik a szájukat és más hasonlók. Hitler, aki mint rendesen, egy vendéglõi asztalon állott, tulajdonképpen teljesen hallgatósága közé került. Elõtte és oldalán csupa ellenfele ült és állott: nagy, robusztus férfiak és legények, München legismertebb gyáraiból. Igyekeztek minél inkább közelébe férkõzni s elkezdtek söröspoharakat gyûjteni, oly módon, hogy újból és újból sört rendeltek, a kiürített korsókat pedig az asztal alá helyezték, így egész ütegeit gyûjtötték össze a hajító fegyvereknek.

Hitler másfél óráig nyugodtan beszélhetett s úgy látszott, mintha a helyzet urává vált volna s a gyûlés zavarására összetoborzott társaság vezetõi már egész nyugtalanul és idegesen próbálták embereiket feltüzelni. Amikor Hitler egy közbeszólásra némileg megfontolatlan formában vágott vissza, kiadták a jelt a támadásra. Egy ember hirtelen egy székre ugrott s elordította: "szabadság", amire a marxisták márohantak a nemzeti szocialistákra. Pillanatok alatt pokoli lárma töltötte be az egész helyiséget, számtalan söröskorsó repült a levegõben a verekedõk fejéhez. Ropogtak az eltört széklábak, s a szétroncsolt söröspoharak. Ebben a tébolyító spektákulumban Hitler nyugodtan állva maradt asztalán, kivédte a feléje repülõ söröskancsókat és megelégedéssel szemlélte, mint teljesítik fiai kivétel nélkül kötelességüket.

Alig nyitották meg a marxisták a küzdelmet, amikor a nemzeti szocialista rohamcsapat tagok nyolcas-tízes csoportokban, mint a farkasok vetették rá magukat ellenfeleikre és nekifogtak, hogy a terembõl kiverjék õket. Öt perc múlva már valamennyiüket vér borította el. Húsz percig tartott ez a pokoli lárma, akkorra már valamennyi ellenfelüket, akik 7-800-an lehettek, kikergették a terembõl, le a lépcsõk aljáig, ekkor hirtelen a terem bejáratánál két pisztolylövés dördült el a pódium felé, és most vad pufogtatás kezdõdött. Ez a rohamcsapatokat még hevesebb fellépésre lelkesítette. További öt perc alatt az utolsó rendzavarókat is kirepítették. A terem olyan volt, mintha gránát csapott volna belé. A vérzõ rohamcsapatosokat bekötözték, vagy elszállították. Amikor a nyugalom helyreállott, a gyûlés vezetõje kijelentette: " A gyûlés tovább folyik. A szó az elõadót illeti", és Hitler tovább folytatta beszédét.

Az 1921 november 4-iki terem-csata után a teremvédelem rendfenntartó csoportja gyõzelmének maradandó emlékéül a Sturmabteilung = SA nevet nyerte. Az SA kiképzésének az tett a célja, hogy tagjait a nemzeti szocialista eszme megingathatatlan meggyõzõdésû híveivé nevelje. Fegyelmét a legerõteljesebben megszilárdították. Nem akart sem fegyveres organizációvá, még kevésbé titkos szervezetté válni. Éppen ezért kiképzését nem katonai, hanem pártszempontok szerint irányították, s hogy elejétõl fogva elvegyék minden titkos jellegét, különleges, azonnal felismerhetõ ruházattal látták el. Nem összeesküvõ banda akart lenni, hanem a marxizmus ellen irányuló megsemmisítõ világnézeti harcot és az új nemzetiszocialista népi állam felépítését kellett szolgálnia.

1922-ben a mozgalom már tekintélyes számú egyenruhás század felett rendelkezett. Az SA elsõ nagyhatású demonstrációja 1922 késõ nyarán történt a müncheni Königsplatzon, ahol hat század csatlakozott két zenekarral és 15 zászlóval München hazafias szervezeteihez, hogy az úgynevezett köztársaságvédõ törvény ellen tiltakozzék. Ennek az egyenruhás csapatnak megjelenése hallatlan lelkesedést váltott ki a lakosság körében. A vörös köztársasági Schutzbündlerek megkísérelték az ellenük felvonuló oszlopokkal szemben terrorral fellépni, azonban véres fejjel szétszórták õket. A nemzeti szocialista mozgalom ezzel elsõ ízben bizonyította be elszántságát, amellyel a maga részére is jogot követelt az utca igénybevételére, holott ez eddig a vörösök monopóliuma volt.

A legközelebbi alkalom, amikor ezt a szándékukat még érthetõbben bebizonyították, mint a müncheni Königsplatzon, ugyanez az év októberében történt, amikor a "népi szervezetek" Koburgban "német napot" akartak rendezni. Hitlert is meghívták s õ elhatározta, hogy nyolcszáz SA-ember kíséretében utazik Koburgba. Koburgba érkeztekor arról értesült Hitler, hogy a szociáldemokrata és kommunista párt megtiltotta a nemzeti szocialistáknak, hogy zászlókkal és zenével zárt menetben vonuljanak a városba. Hitler erre századaival zeneszó és lobogó alatt masírozott be Koburgba. Egy többezer fõbõl álló tömeg csapatát ordítozással és kurjongatással fogadta: "Gyilkosok!", "banditák!",

"gazemberek!" és más hasonlókat kiáltoztak. Az SA-emberek ezzel nem zavartatták magukat. Ekkor a marxisták kövekkel kezdték bombázni a felvonulókat. Most már az SA türelme is végetért. Tíz percig záporoztak az SA ütlegei a zavargókra s az utcákat csakhamar megtisztították a marxistáktól. Este is súlyos összetûzésekre került a sor. Most aztán az SA rövid úton elbánt ellenfelével.

Már a következõ reggelre letörték a vörös terrort, amelytõl Koburg évek óta szenvedett. A marxisták tomboltak. Munkások ezreit hívták össze ellen-tüntetésre. Erre Hitler az SA-férfiakat, akik idõközben másfélezer fõre szaporodtak, felvonultatta a térre, ahol a marxista tüntetésnek le kellett volna zajlania. Ennek az lett a következménye, hogy legfeljebb néhány száz tüntetõ jelent meg, akik egész csendesen viselkedtek, vagy gyorsan elpárologtak. A vörös terror által megfélemlített városi lakosság mintegy gonosz álomból ébredt fel. Sõt annyira nekibátorodott, hogy a nemzeti szocialistákat ujjongó kiáltásokkal ünnepelte. Még egy incidens történt a pályaudvaron: a vasúti személyzet vonakodott a nemzeti szocialistákat elszállítani. Erre Hitler közölte a fõkolomposokkal, hogy az SA minél több vörös boncot fog elfogni és magával vinni, a vonatot viszont maguk indítják el. Természetesen nem vállalhatnak felelõsséget, hogy ez szerencsétlenség nélkül fog megtörténni. Mire a vonatot szerfelett pontosan elindították.

3. A SZÓNOK

A nemzeti szocialista mozgalom híre most már gyorsan elterjedt. Hitler fáradhatatlan a weimari kormány elleni harcban s a küzdelemben a kormány ama törekvéseivel szemben, hogy a köztársaságot védõtörvényekkel mentsék meg a jobb-és baloldali radikálisok rohamaitól. Letartóztatják, hetekig fogságban tartják; mihelyt szabadlábra kerül, a harcot ugyanazzal a kíméletlen hevességgel folytatja. Beszédeit mind viharosabb lelkesedés fogadja. Állandóan növekvõ hallgatótömegek áramlanak feléje. Az intellektuelek ezt egyáltalán nem képesek megérteni. Nem találják meg beszédeiben azt, amit õk "szellemnek" neveznek. Az úgynevezett "képzett emberek" gyakran mosolyognak e beszédek felett, amelyek elõttük könnyen-érthetõségüknél fogva túlságosan banálisnak látszanak. Hitlernek, mint szónoknak a sikere kiforrott valóságérzetében és abban a lélektanilag biztos ösztönben gyökeredzik, hogy beszédeit mindig hallgatóságának szellemi színvonalán tudja tartani. Ezt a mûvészetét alaposan átgondolta és tudatosan fejlesztette ki. Erre nézve figyelemreméltó megjegyzéseket tesz könyvében, s Lloyd Georgeot hozza fel a zseniális népszónok példájául.

"Az államférfinak népéhez intézett beszédét nem azzal a benyomással kell mérnem, amit egy egyetemi tanárban idéz elõ, hanem azzal a hatással, amit az népére gyakorol" - állapítja meg. Hitlerben különleges erõvel és tökéletességgel összpontosultak bizonyos tulajdonságok, amelyek minden embert, aki nem csontosodott belé valamely politikai sémába, élénken megmozdítottak s végül magukkal ragadtak. Õ elejétõl fogva tisztában volt azzal, hogy a népet, a tömeget kell megnyernie, ha gyõzedelmeskedni akar. Ezt csak úgy érhette el, ha úgy beszélt, hogy mindenki, a legegyszerûbb ember a faluról, vagy az utcáról is megérthette. Ezért még nem kellett a jó és helyes gondolatokban szegénynek lennie.

A hatalom átvétele elõtti beszédei meggyõzõen világosak és népszerûek, anélkül, hogy azokat a legkevésbé is demagógiának lehetne ócsárolni. De ha igényesebb közönség elõtt beszélt, vagy beszél, mint az késõbb a birodalmi gyûlésen és sok más alkalommal történt,

beszéde a mondatszerkesztés és a kifejezés egyszerûségével tûnik ki, ami a magasabb képzettségû publikumra is kedvezõ benyomással van, s azonkívül tempójával is, amelyet gyakorta diktál, a kevésbé iskolázott hallgatót is mindig magával ragadja. Ért ahhoz, hogy a vezetõ gondolatokat a legnagyobb világossággal fejtse ki s minden megállapítását azonnal követi a megokolás: elõször, másodszor, harmadszor. Sohasem elvont, beszédeiben sohasem él klisészerû fordulatokkal, nem retten vissza a nyersességtõl, nem egyszer a gorombaságtól sem, s mindig a valóság szilárd alapján áll, akkor is, ha a hétköznapból az eszmék birodalmába emelkedik. De nemcsak a hallgató értelmét és tárgyi érdeklõdését köti le. Ami nagy szónokká teszi, az mindenekfölött beszédeinek bensõ átérzettsége, szellemének teljes odaadása - valósággal megszállottsága - amely vulkánná változtatja, úgy, hogy hallgatóját, akarva-nem akarva, bensõjében ragadja meg annak a becsületes és bátor meggyõzõdésnek ereje, amely ebbõl a hamisítatlan emberségbõl feléje árad.

/Hitetlen akadékoskodtok gúnyosan kérdezték, ki dolgozza ki Hitler beszédeit. Azt, hogy mennyire megállja helyét Hitler, mint szónok, minden külsõ segítség nélkül, ragyogóan bizonyítja egyebek mellett az új birodalom elsõ birodalmi gyûlési ülésén elmondott beszéde, amikor Wels szociáldemokrata képviselõnek állításait - aki megkísérelte a szociáldemokrata párt mûködését kedvezõ megvilágításba helyezni -, annyi felháborodással, szatírával és iróniával utasította vissza, hogy meggyõzõ erõben hozzá hasonlót Bismarck ideje óta nem hallottak./

És még egy más tényben rejlik beszédei mély hatásának titka; olyan tényben, amely a propaganda törvényeinek és a széles néprétegek lélektanának világos ismeretébõl fakad. Hitler ugyanis gondosan ügyel arra, hogy nemcsak egy adott közönségnek, hanem az egész népnek, - amelyet meg akar gyõzni, - a figyelme szét ne forgácsolódjék, hanem mindig egyetlen ellenfélre összpontosuljon. "Minél egységesebben történik egy nép akaratának harcbavetése", mondotta egyszer, annál nagyobb lesz egy mozgalom magnetikus vonzóereje s annál hatalmasabb megmozdulásnak lendülete". Ezért szólal meg minden beszédében csak meghatározott számú, azonban annál zengõbb szavú harang s ezeknek zúgó hangját fáradhatatlanul hallatja. Újból és újból felriasztja a német népi öntudatot: "Ébredj Németország!" és rázza néptársai szociális lelkiismeretét: "A közérdek a magánérdek elõtt!" s szüntelenül beleedzi a népbe, hogy a marxizmus a halálos ellensége, és a marxizmus s a zsidóság egy.

Azonban a retorikának ez a csodálatos mûvészete sem lehetett volna egymagában elég, ilyen hihetetlenül rövid idõ alatt az emberek ezreinek és tízezreinek felrázására és megnyerésére s számtalan közömbösnek, sõt ellenfélnek lelkes hívekké való átváltoztatására. Más, eddig talán ismeretlen, vagy eléggé figyelembe nem vett varázsszereknek is kellett még lenniük, amelyek ezt a csodát véghezvitték. Valóban voltak ilyenek, s alapjukban véve igen egyszerû dolgok, csak még eddig nem jutott eszébe egyetlen államférfinak, vagy politikusnak sem, hogy igénybe vegyék. Annak elõfeltételei, hogy ezek az eszközök kifejtsék hatásukat, adva voltak a politikai helyzetben. A német nép a háború, vereség, éhínség, szûkölködés, ellenséges elnyomatás és kiszipolyozás, infláció és a legkeservesebb kiábrándulás következtében olyan lelkiállapotba jutott, amely minden üdvöt ígérõ tan iránt, legyen az kommunista nihilizmus, vagy vallásos hitbuzgóság, fogékonnyá vált. Készek voltak mindent elfogadni, ami radikális változást ígért.

És most valami sokkal erõsebb és nagyobb következett be: nem egy eljövendõ mennyország puszta ígérete - errõl 1918 november óta éppen elég harsona zengett és

hangzott el, - nem, hanem egy könnyen megérthetõ, valószerû tény megnyilatkozása, amely mindenkit érintett s amelynek beteljesülése éppoly magától értõdõ, mint boldogító volt. Egyszerre ráébredtek, hogy nem áll többé magában, nincsen elhagyatva és nincs örök ínségre utalva az, aki megtalálta annak a lelki és testi hazának az útját, amely mindenkinek erõt és biztonságot ad: az utat a népi közösség anyai ölébe. Hogy Hitlernek sikerült ezt a tetszhalálba süllyedt nemzeti érzést újból életre és virulásra kelteni, ez volt a varázskulcsok egyike, amelyekkel néptársainak szívéhez férkõzött.

Nemzeti érzés, amelynek semmi köze sem volt a hagyományos patriotizmushoz, amely nem hiúságban, hódítási és dicsõségvágyban, elbizakodottságban és uralkodni akarásban gyökerezett, hanem önzetlen odaadásban az õsök és élettársak, az ország és a rokonság, röviden: a közösség iránt. A népnek mintegy kötés esett le a szemérõl, hogy alapjában véve mégis hatalmas, zárt egységet alkot és hogy ennek az egységnek erejétõl minden átok, ami a háborús felelõsségbõl, jóvátételekbõl, osztályharcból és pártoskodásból háramlott reá, kezd elsüllyedni a semmiségbe. Azoknak, akik Hitlert hallgatták, megnyílt a szemük, hogy van valami, ami kézzelfogható és valóságos s egyben titokzatosan mélyértelmû, ami mindannyiukat egybekapcsolja: a vér közössége. Ha Hitler "vért" mondott, többet értett alatta, mint a piros nedv anyagát. Ezzel a szóval egy meghatározott jelleg, egy körülírt életszemlélet és világnézet, egy faj szimbolikus zászlaját bontotta ki. Rohan Antal herceg írja "Schicksalsstunde Europas" címû mûvében: "A nemzetiszocializmus egyik legnagyobb-szerû eredménye volt, amikor elérte azt, hogy egy egész nagy népet a vér nemesítésének ideáljára kötelezzen".

A vér és a faj az egyesek és a népközösség szempontjából oly mélyreható jelentõségének megvilágítása kellett, hogy rendkívüli hatást gyakoroljon arra a népre, amely erõs zsidó elidegenedés alatt sínylett, és amelynek természetes, vérségét védõ ösztöneit, egy nemzetközi és nemzetellenes irányzatú sajtó gyöngítette, s elvont illúziók zavarták. Szellemdús és professzori viták iránt, hogy a fajiság fogalma tudományos szempontból még egyáltalán nem tisztázódott s így például a zsidókérdést csak dilettánsok vehetik komolyan, a népnek nem volt érzéke. Jobban bízott megérzésében, mint az elméleti spekulációkban. /Rohan K. A. írja "Schicksalsstunde Europas" c. könyvében (343. o.): "Amennyiben pedig a faj fogalma még nem volna tudományosan feltárva, az nem a faj létezése ellen szól, hanem a tudomány képessége ellen. Mert minden ária, még a zsidóbarát is tudja, és pedig ugyanazzal a biztonsággal, amiként tudja, hogy él: a zsidó valami más, valami fajidegen./ A népnek még mindig élõ vérségi ösztönét a nemzetiszocializmus faji programja nemcsak újjáélesztette a legszélesebb rétegekben, hanem a legünnepélyesebb formák között igazolta is.

És még egy dolog tette bámulatossá Hitler propagandáját: nem ígért a népnek semmit, semmiféle aranyhegyeket, sem a szükség azonnali megszüntetését, sem az élet biztonságát. Ellenkezõleg: óva intett az illúzióktól és a túlságos reménykedéstõl. Sem nem csábított híveket magához, sem nem ajánlotta önmagát vezérükül. Amikor a "népbiztosok tanácsa" 1918 november 9-én kibocsátotta "Mindenkihez!" bombasztikus felhívását, ez a kiáltvány spékelve volt a legtúlzottabb ígéretekkel: A kapitalizmus legyõzve! Minden munkásnak igazságos jutalmazás! Munka és kenyér mindenkinek! Általános politikai felemelkedés! Igazi szabadság, szépség és méltóság!

Ezzel szemben Hitler az 1922 július 28-i tömeggyûlésen: "Aki ma a mi oldalunkon a nép vezére, igazságos Isten, az ugyan nem nyerhet semmit, hanem inkább elveszíthet mindent. Aki ma a mi oldalunkon küzd, az nem szerezhet babérokat, még kevésbé gazdag javakat, sokkal inkább végezheti a börtönben". És 1923 május 4-én: "Felmerül a kérdés: van-e

alkalmas vezéri személyiség? A mi feladatunk nem a személyt keresni. Ezt az ég vagy adja, vagy nem adja. A mi feladatunk: megteremteni a kardot, amit forgatni fog, ha megjelenik. A mi feladatunk: a diktátornak, ha eljön, olyan népet adni, aki megérett számára!"

Elsõ politikai fellépésétõl kezdve egyetlen pillanatig sem közönséges becsvágy, /hogy becsvágya milyen jellegû, azt egyik nyilatkozata mutatja, amely a néptörvényszék elõtt 1924 március 27-én tartott záróbeszéd során hangzott el: "Higgyék meg nekem, hogy én nem tartom érdemesnek egy miniszteri állás után törekedni. Nem tartom nagy emberhez méltónak, ha a nevét csak azzal akarja a történelemben megörökíteni, hogy miniszter lesz. Ez még azzal a veszéllyel is járhatna, hogy más miniszterek mellé temetik, elég ha megemlítem Scheidemann és Wutzlhofer nevét. Nekem nincs kedvem ezekkel egy kriptába kerülni. Ami elsõ naptól fogva a szemeim elõtt lebegett, ezerszerte több volt, mint miniszterré lenni. A marxizmust akartam szétrombolni. Ezt a feladatot meg is fogom oldani, és ha megoldottam, egy miniszteri cím csak nevetség volna számomra... Nem szerénységbõl akartam akkoriban "dobverõ" lenni; ez a legnagyobb valami, a másik csekélység."/ sem holmi személyesen önzõ indító ok, hanem mindig csak egy: az egész lényét eltöltõ és marcangoló szenvedély népe és hazája iránt.

Németországnak az idegen uralomtól való felszabadítása az elnyomatás leggyalázatosabb esztendejében, a Ruhr-megszállás idején is annyira fölébe emelkedik elõtte minden más kívánságnak és reménységnek, hogy a Cuno kancellár által meghirdetett passzív ellenállás helyett aktív nemzeti ellenállást követel, mert hiszi, hogy e katasztrófa után a végleges felszabadulás következik. Mert meg van gyõzõdve arról, hogy a világ felháborodva a franciák eljárásán éppen ezt várja a németektõl. A tömegek, amelyek hallgatták, tudják, hogy kész az eszméért, amelyért harcol, életét is feláldozni, mint ahogy õ is elvárta ezt a mozgalom híveitõl. És ez megnyerte számára az utolsó kételkedõket is. /"A mai köztársaság meghal abban a pillanatban, amikor ezek közül a demokrata köztársaságiak, pacifisták stb. közül egy sem lesz hajlandó a parlament lépcsõin elesni. A mozgalom fel fog emelkedni, mert el van határozva arra, hogy eszméiért rálépjen az utolsó útra." (1923 augusztus 21-i beszéd.)/

4. A FORRADALMÁR

A szégyenteljes Ruhr-tragédia, következményeivel, az inflációval, az éhínséggel és öngyilkossági járvánnyal, a mindinkább fenyegetõ kommunista veszedelem és a kormány tehetetlensége ennek a veszedelemnek elhárításában, a "dobverõ" Hitlert, aki beszédeivel ki akarta ragadni a népet tûrõ passzivitásából, a forradalmár Hitlerré változtatta, aki a kormány megbuktatását tervezi s megkísérli ennek véghezvitelét. 1923 õszi elszánt cselekvésének végsõ okai még nincsenek teljesen tisztázva, minthogy ellenfeleinek politikai ármánykodása minden részletében még nem ismeretes. Két tény nyilvánvaló: elõször, hogy Hitler növekvõ népszerûsége és a tömegek fölötti hatalma nemcsak a berlini kormányférfiakat, hanem Bajorország állami fõbiztosát, dr. von Kahrt is nyugtalanítani kezdte. Münchenben tehát kitervezték, hogy szövetkeznek Hitlerrel, nemcsak szemmeltartása végett, hanem - ha szükséges volna - ártalmatlanná tétele céljából is. Másodszor kétségtelen, hogy a bajor államférfiak is ellenzékben állottak a birodalmi kormánnyal szemben, ha más okból is, mint Hitler.

Von Kahr monarchista volt s adandó alkalommal, mint a monarchia (a Wittelsbach ház)

helytartója, függetleníteni akarta Bajorországot a birodalomtól, azaz Poroszországtól. Hitlert az államforma közvetlenül nem érdekelte. /Németország sorsa nem a köztársaságtól, vagy a monarchiától hanem a köztársaság, vagy a monarchia belsõ tartalmától. Ami ellen én küzdök, az nem az államforma, mint olyan, hanem a gyalázatos tartalom." (Hitler beszéde a néptörvényszék elõtt 1924 március 27-én.)/ Az õ felfogása szerint az 1918 novemberi összeomlás nem volt jogi alap: a weimari köztársaságot nem ismerte el. Sõt hajlandó volt a bajor trónörököst tájékoztatni a forradalom tervérõl. Õ azonban nem a bajor királyi ház visszaállításáért, hanem elsõsorban a berlini novemberi kormányzat ellen harcolt. Mi következik, ha ezzel a kormánnyal leszámoltak, azt döntse el a jövõ.

Hitler von Kahrt becsületes embernek tartotta, akinek a szavában bízni lehet, de nem tartotta annak a férfiúnak, aki a német nép nagy várakozásait be tudná tölteni. Óriási rohammal fog nekiindulni, - állapította meg magában róla, - hogy amikor harcra kerül a sor, összeroskadjon. Von Kahr mellett azonban ott állott két másik férfi is, akinek akaraterejére és bátorságára számított Hitler: a bajor hadosztályok parancsnoka, von Lossow tábornok és von Seisser ezredes. Hitler kész volt támogatásukra. Azonban a három emberrel folytatott tárgyalása végtelenségig elhúzódtak. Akartak is kezdeni valamit, nem is akartak. Hitler türelmetlen lett. Biztos volt benne, hogy ugyanarra a célra törekszenek, mint õ: a birodalmi kormányt eltávolítani s helyébe egy antiparlamentáris, tiszta nemzeti érzésû kormányt állítani. Egyben az volt a határozott benyomása, hogy hiányzik belõlük a kezdeményezésre az akarat, s azt szeretnék, ha nem egy õáltaluk elõidézett esemény, a viszonyok hatalma, más szavakkal: Hitler erélyes fellépése kényszerítené õket az elpártolásra. Hogy esetleg már megelõzõen elhatározták titokban nemcsak a visszahúzódást, de az államcsíny fegyveres rendõrséggel való meghiúsítását s Hitler megsemmisítését, csapdába csalva õt, errõl Hitlernek sejtelme sem volt.

Az 1923 november 8-án a Bürgerbräuban tartott gyûlésen, ahol Kahr, Lossow és Seisser beszéltek a néphez, Hitler embereivel benyomult a terembe, a birodalmi kormányt letettnek nyilvánította s von Kahrt a tömeg ujjongása közben kinevezte Bajorország helytartójává. Ludendorffot, aki Hitlerhez csatlakozott, hadügyminiszterré nevezték ki. Von Kahr mélyen megindulva nemcsak beleegyezik, hanem odanyújtja Hitlernek mindkét kezét s hosszan és melegen a szemébe néz. Ekkor hallja Hitler, hogy az egyik laktanyában még ellenállnak. Odasiet. Mire visszatér, Kahr, Lossow és Seisser eltûntek. Becsületszavukat adták Ludendorffnak, s az elengedte õket. A három áruló közben a 19. gyalogezred laktanyájába sietett s onnan egy drótnélküli-táviratot intéztek "Mindenkihez" a következõ szöveggel: "Von Kahr országos fõbiztos, von Lossow tábornok és von Seisser elutasítják a Hitlerpuccsot. A Bürgerbrau gyûlésen fegyveres erõvel kikényszerített állásfoglalás érvénytelen. Vigyázat a fenti nevekkel való visszaéléssel szemben. Von Kahr, von Lossow, von Seisser."

Hitler és Ludendorff még másnap reggel is meg voltak gyõzõdve arról, hogy a véderõ és a rendõrség az õ oldalukon áll, s elhatározták, hogy a közvélemény állásfoglalásának megismerése céljából bevonulnak a városba. Figyelmeztették õket, hogy esetleg lõni fognak reájuk. - Erre Ludendorff: "Masírozunk!" és Hitlerrel együtt a nemzetiszocialisták élére állott. "A Ludwigsbrückén, - így adja elõ Hitler 1924 február 26-án a néptörvényszék elõtt - fellépett ellenünk a rendõrség s élesre töltött; amikor továbbhaladtunk, ez a rendõrkordon kettévált... A Marienplatzra vonultunk, ahol óriási tömeg köszöntött ujjongva... A Residenznél egy erõsebb rendõrkordon tartóztatott fel bennünket. Polgári ruhában voltunk s egyikünknek kezében sem volt pisztoly. Ekkor eldördült egy karabélylövés s utána egy sortûz. Scheubner lezuhant és magával rántott, úgy éreztem,

mintha eltaláltak volna. Megpróbáltam felegyenesedni. A lövöldözés azután abbamaradt. Nem láttam magam körül, csak halottakat. A földön egy magas úr feküdt fekete kabátban, vértõl borítva s én meg voltam gyõzõdve, hogy Ludendorff. Csak késõbb tudtam meg, hogy Ludendorff életben maradt."

Ez a váratlan fegyveres rajtaütés szétszórta a tüntetõ menetet. Tizenhat résztvevõ esett el. Ludendorff valóságos csoda révén sértetlenül lépte át a rendõrök láncát. Hitlert súlyos sérülésével bajtársai a Staffelsee mellett Uffingba vitték. Itt tartóztatta le egy erõs rendõrcsapat november 11-én és szállította Landsberg várába. 1924 március 27-én a néptörvényszék elõtt az utolsó szó jogán tartott beszédében megsemmisítõ bírálatot gyakorolt az 1918. évi összeomlás és a hatalmon lévõ kormányzat fölött. Hangoztatta, hogy amit õ és hívei cselekedtek, nem volt felségsértés, még kevésbé az ország elárulása, hanem ellenkezõleg: kötelességüket teljesítették. /"Amit cselekedtünk, azt nem mint demagógok cselekedtük, azzal a tudattal, hogy ennek meg kell történnie, ha belepusztulunk is, nem pedig abból kiindulva, vajon kivívjuk-e a gyõzelmet. Abban a tudatban cselekedtünk, hogy kötelességünket teljesítjük és így is tettünk." Vesd össze fejtegetéseivel a forradalom jogosultságáról a "Mein Kampf -ban./

Azt követelte, hogy bajtársait, akik a vádlottak padján ültek, mint büntetleneket mentsék fel. Õk feltétlen engedelmességre tettek esküt, a felelõsség tehát csak õt illeti, akinek engedelmeskedniük kellett. Beszédét a következõ szavakkal fejezte be: "Nem önök fognak ítéletet mondani miföllöttünk, uraim, hanem a történelem örök ítélõszéke, amely ítélkezik az ellenünk emelt vád felett, ítéletüket, amit hozni fognak, ismerem. Az az ítélõszék azonban nem fogja feltenni velünk szemben a kérdést: követtünk-e el felségárulást vagy nem? Az az ítélõszék fog ítélni felettünk, a régi hadsereg tábornok-szállásmestere, tisztjei és katonái felett, akik, mint németek a legjobbat akarták hazájuknak, akik küzdeni és halni készek voltak. Nyilvánítsanak ezerszer bûnösnek bennünket, a történelem örök ítélõszékének istennõje mosolyogva tépi szét az ügyész vádját s a törvényszék ítéletét: mert õ felment bennünket."

1924 április 1-én felségárulás címén öt évi várfogságra ítélték, amit Landsberg erõdjében kellett kitöltenie. Itt, a fogházban jutott végre sokéves izgalmas pártharcok után békéhez és nyugatomhoz, hogy számot vessen magával. Itt írta meg eddigi életének és fáradozásainak vallomásait s foglalta össze politikai meggyõzõdését a terjedelmes, programjellegû "Mein Kampf" mûvében, amely három elemet sûrít magába: életrajzot, politikai programot és világnézetet. Aki ezt a mûvet alaposan áttanulmányozta, csak annak volna szabad Hitler és a nemzetiszocializmus irányában véleményt alkotnia. Természetszerûen olyan politikai viszonyokra vonatkozó megnyilatkozásokat is tartalmaz, amelyek ma már nem állanak fenn. Állítólag javasolták volna neki ezeknek a helyeknek megfelelõ átdolgozását. Ezt elutasította, s teljes joggal. A könyv történelmi dokumentum, amelynek elvi álláspontja nem szenvedett és nem is tûr semmiféle változtatást.

/Landsbergben diktálta Hitler akkori magántitkárának, a késõbbi helyettes pártvezérnek, Rudolf Hessnek a "Mein Kampf" elsõ kötetét. A második kötetet csak 1926-ban fejezte be Obersalzbergben. Az elsõ kötet 1925 július 18-án jelent meg 10.000 példányban, a második 1926 december 14-én. 1940 augusztusáig 10 millió példányt adtak el. A könyv fordítása a következõ nyelveken jelent meg: angol (egy külön amerikai kiadáson kívül), dán, norvég, olasz, portugál, svéd, spanyol, magyar. Számos német város és község egy-egy különösen szép kiállítású könyvvel megajándékoz az esküvõ alkalmával minden új házaspárt./

5. A POLITIKUS

1924 december 20-án elbocsátották Hitlert a várfogságból. Alig szólalt fel azonban elsõ ízben nyilvánosan, Münchenben 1925 február 27-én, a bajor kormány március 9-én máris beszédtilalom alá helyezte. Több más ország követte a példát. Ezeket a tilalmakat csak 1927-ben és 1928-ban vonták vissza.

Mialatt Hitler a fogságban ült, Németországban gazdasági szempontból döntõ fordulat történt. Helfferich és Schacht javaslatára 1927 november 15-én bevezették az u.n. Renten-markot s az infláció egycsapásra véget ért. A pusztítás azonban, amit hátrahagyott, elrémítõ volt. A német nép elveszítette egész vagyonát, ha nem feküdt dologi javakban. A népesség tehetõs rétegei túlnyomó részükben proletárizálódtak.

A materiális infláció folytatódott a lelkiekben is. A háború, vereség és éhínség következtében elpetyhüdt nép nem értette át a végzetes hatásait annak, ami most következett. Az amerikai magas pénzügyi világ úgy érezte, hogy most jött el az õ napja. Vissza akarta kapni a pénzét, amit a szövetségeseknek kölcsönzött. (Németországot e célból olyan állapotba kellett helyezni, hogy eleget tehessen jóvátételi kötelezettségeinek. Ennek elõmozdítására Amerika tõkét akart invesztálni Németországban. Ez kapóra jött a németországi üzletcsinálóknak. Határtalan tobzódás kezdõdött a kölcsönökkel. A parvenük típusa a konjunktúrának bizonyos túlhajtott formáját idézte elõ s hogy mindez lényegében csak látszatvirulás, ezt a nép nem vette észre. A tartozások fizetésének biztosítására az amerikai Rufus Dawes tervet dolgozott ki, amelyet az egyik new-yorki közgazdasági lap joggal nevezett nemzetközi csõdgazdálkodásnak. Ezzel a tervvel a német jóvátételi rabszolgaság politikai területrõl a gazdaságira tolódott el. A francia erõszakpolitika diktatúráját követte a magas pénzügyi körök diktatúrája.

A mesterségesen elõidézett virágzási idõ azonban hamarosan csúfos véget ért. Miután a nagykapitalizmus 18 milliárd márka kölcsönt helyezett el Németországban, hirtelen elzárta a pénzpiacot a német hitelek elõl. /Találóan jellemezte ezt az eljárást a norvég Arvid Broderson: "Elõször hallatlan hadisarcokkal kipréselik az országot, aztán külföldi kölcsönökkel ismét felpumpálják. Más szavakkal: a kikényszerített politikai adósságokat önként vállalt magánadósságokká változtatják."/ Hitler eközben töretlen energiával kezdett hozzá pártjainak újjáépítéséhez. Már az 1924 május 4-iki birodalmi gyûlési halasztásokon érzékeny vereséget szenvedett a weimari koalíció; a szociáldemokraták 173 mandátuma százra olvadt le, a demokratáké 39-rõl 28-ra, a néppárté 66-ról 44-re, míg a német nemzetiek 67-rõl 106-ra, a nemzetiszocialista szabadmozgalom pedig, amelyhez Hitler hívei is tartoztak, 3-ról 32-re növekedett (ezek között 9 nemzetiszocialista). Viszont a kommunisták is 62 mandátumot verekedtek ki az eddigi 15 helyett.

Igazi lendületbe akkor jött a nemzetiszocialista párt, amikor Hitler 1925 március 11-én ismét beszélhetett a nyilvánosság elõtt. Pártja nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy Hindenburgot április 26-án birodalmi elnökké választották. És most özönlöttek az új hívek a pártba. 1924 nyarán a nemzetiszocialisták nürnbergi birodalmi pártján már 30.000 barnainges vonult el Hitler elõtt. Bár az egész német nyelvû sajtó igyekezett agyonhallgatni a nemzetiszocializmust, seregei hétrõl-hétre szaporodtak. Az 1928 május 20-i birodalmi gyûlési választásokon, amikor a szociáldemokraták váratlan sikert értek el és mandátumaikat 153 fõre emelték, a nemzeti szocialisták elsõ ízben nyomultak be a birodalmi gyûlésre 12 mandátummal. A következõ nürnbergi pártnapon, 1929

augusztusában a párttagok száma már 150.000-re emelkedett és 60.000 SA-ember menetelt négy órán át a Führer elõtt. Hitler vezetése alatt a nemzetiszocialisták a népgyûlések ezrein toboroztak eszméiknek híveket és harcosokat a weimari koalíció ellen. A "Stahlhelm", a frontkatonák alakulata, amelyet Franz Seldte még 1918 végén alapított, s amely a tilalmak és üldözések ellenére már több, mint százezer tagot számlált, szövetkezett a nemzetiszocialistákkal és a német nemzetiekkel, hogy a Young-terv elfogadását meggátolják.

Ez a pénzügyi terv, miután a Dawes-terv végrehajtása lehetetlennek bizonyult, végre megállapította a német fizetések végösszegét, azt 59 évre osztotta be. 1966-ig évente 2050 milliót kellett volna fizetni, 1966-tól 1988-ig csökkenõ skálával 1700-tól 897 millióig, együttvéve összesen 100.000 millióig. A három jobboldali párt megpróbálta népszavazás útján elhárítani a Young-terv végrehajtását. Majdnem hat millió német kívánta az elutasítást. A résztvevõknek ez a száma nem érte el teljesen az alkotmány által elõírt létszámot. 1930 március 12-én a birodalmi gyûlés 265 szavazattal 192 ellen elfogadta a Young-tervet.

A jobb és baloldal küzdelme közben tovább tombolt. Türingiában 1930 elején sikerült a nemzetiszocialisták elsõ nagy elõretörése: dr. Frick belügyminiszter és népnevelési miniszter lett. Ugyanez év szeptember hónapja meghozta a nemzetiszocialisták újabb gyõzelmét: 107 képviselõvel vonultak be a birodalmi gyûlésre.

Bekövetkezett a gyászos 1931-es év. Az 1930 márciusában birodalmi kancellárrá kinevezett Brüning, a centrum vezetõje, hasztalan küzd szükségrendeletekkel és a birodalmi gyûlés feloszlatásával a növekvõ káosz ellen. 1931 júniusában a kormánynak ki kell nyilatkoztatnia, hogy Németország nem képes a Young-terv teljesítésére, minthogy a külföld az összes hiteleket, amelyekre Németország számított, visszavonta.

A nemzetiszocialisták és kommunisták véres harcokat folytatnak az utca birtokáért. Hitler barnaingeseit fanatikus önfeláldozási készség hatja át. /A kommunista támadásoknak összesen 413 nemzetiszocialista áldozatul a nemzetiszocialista eszméért folytatott harcban (beleértve az ostmarkiakat is)./ Rettenthetetlenül folytatják toborzó munkáikat a vörös front hadiszállásain. Minden egyes helyére, akit lelõnek, százan lépnek elõ. A kommunisták az egész Németországot behálózták titkos szervezeteikkel, s iskolázott és felfegyverzett seregeik csak a jelt várják a rohamra. És a nép? Stegemann "Weltwende" címû mûvében ezeket mondja: "A német nép belefáradt az okoskodó játékokba. Adósságok nyomasztó súlya alatt, a konjunktúrától cserbenhagyva, fáradozásaiban és munkájában megcsalatva, s felkavarodva lelke mélyéig, ez a nép többé nem a kétséges államháztartás biztosításáért, sem a még inkább kérdéses reformokért küzdött, még csak nem is meztelen létéért, hanem a legmélyebb nyomorúságból a csillagok felé fordulva egy új életformáért és ideális célkitûzésekért. Ekkor már belsõleg kész volt a forradalomra."

A terror és a szükség felszíne alatt észrevétlenül érlelõdött már a német nép lelki átváltozása. Brüning birodalmi kancellár, akit akkor még Hindenburg teljes bizalmával ajándékozott meg, részben az események kényszere folytán, részben saját hibájából a nemzetiszocializmus ellensége lesz. Abban tévedett, hogy nem értette meg ezt a mozgalmat s egy fokra helyezte a kommunizmussal, vagy bármely más államellenes felforgató kísérlettel. Nem tudta, vagy nem akarta látni, hogy Hitler taktikája 1930 óta megváltozott és bár érzületében ugyanaz a forradalmár maradt, mint megelõzõleg, már nem egy maréknyi rohamcsapatos élén állott, hanem mint milliók választott vezérére akart gyõzni. Brüning egy emlékirattal fordult "az NSDAP felségáruló üzelmei" ellen, s már

1930-ban bíróság elé állíttatott a birodalmi véderõhöz tartozó hadnagyokat, akik a párt tagjai voltak. Hitler, akit mint tanút hallgattak ki, úgy vallott, hogy a nemzetiszocialista mozgalom nem készül erõszakos felforgatásra, hanem törvényes úton akar hatalomra kerülni. 1923 november 8-ika megtanította arra, hogy ez az egyetlen út, amellyel valódi és tartós eredményt lehet elérni. Ez idõtõl kezdve rendíthetetlenül kitartott a törvényesség alapelve mellett.

1931 október 10-én fogadja Hindenburg elsõ ízben a nemzetiszocialisták vezérét. Ez azonban nem akadályozza meg, hogy a berlini rendõrség ugyanazon napon ne zárja be az SA-otthonokat. Mind bonyolultabban és veszedelmesebben szövõdnek az események fonalai egymásba és egymás ellen. Támadások és ellentámadások egymást követik.

A következõ 1932. évet a leghevesebb választási küzdelem tölti be. A birodalmi elnök választásánál az egyébiránt egymással ellenséges pártok szövetkeznek, csak hogy Hitler birodalmi elnökké való választását megakadályozzák. Ennek az egységes pártfrontnak ellenére Hitler az elsõ választási menetben 13.3 millió szavazatot nyer Hindenburg 18.6 millió szavazatával szemben, a második menetben 13.4 milliót Hindenburg 19.3 millió szavazata ellenében. Hindenburgot ezzel újból megválasztották.

Közvetlenül ezután Brüning újabb hibát követ el: tilalmat bocsát ki az SA és az SS ellen, elrendeli, hogy a NSDAP irodáit és iratait foglalják le, otthonait és konyháit zárják le, új, bonyolult programot dolgoz ki, hogy a szükségen és a zûrzavaron úrrá legyen. Tudja, hogy már a birodalmi gyûlésben sem bízhat. El van határozva arra, hogy egy elnöki-kabinettel kormányozzon, mert azt hiszi, hogy még mindig bírja Hindenburg teljes bizalmát. Ebben azonban téved. Az agg birodalmi elnök felismerte, hogy a nép többé nem hajlandó a birodalmi kancellárt támogatni. Elválik Brüningtõl és tanácskozásra hívja meg Hitlert. Azt akarja, mondja itt, hogy egy olyan birodalmi kancellárt nevezzen ki, aki nem pártvezetõ. Hitler, mint politikus, a helyzethez méltónak mutatkozik. Nem akarja feltolni magát. Ráér várni, kijelenti, hogy pártja hajlandó az új kormányzatot tolerálni, ha a párt ellen kibocsátott tilalmakat feloldják és visszanyeri a jogot az utca fölött. Tudja: hogy amire támaszkodik, és amire mint jövendõ birodalmi kancellár támaszkodni fog - a nép hatalma - még a birodalmi elnök tekintélyénél is többet jelent.

Új ember, Franz von Papen lesz a birodalmi kancellár, aki a birodalmi gyûlést feloszlatja. Az 1932 július 31-i új választások a nemzetiszocialisták példátlan gyõzelmét jelentik. 230 képviselõvel vonulnak be a birodalmi gyûlésbe. Két héttel késõbb Hindenburg ismét magához hívatja Hitlert, s felajánlja neki a kormányzatban a vice-kancellári tisztséget, meglepetésére Hitler az ajánlatot minden további nélkül elutasította. Nem akarja a kabinetbe való belépésével Papen politikáját támogatni. Az õ számára, aki olyan programot képvisel, amely egészen mást akar, mint mindazok, akik eddig megkísérelték kormányozni a birodalmat, csak egy lehetõség van: vagy a hatalom teljessége, vagy semmi. Saját pártja is türelmetlenkedni kezdett. Sürgetik, hogy végre lásson hozzá a dologhoz, õ azonban tudja, mit cselekszik és szilárd marad. 1932 novemberében Németország politikai helyzete annyira kiélesedik, hogy minden pillanatban katasztrófától tartanak.

November 6-án zajlanak le a birodalmi gyûlés választásai. Ezeknek eredményeként a nemzetiszocialisták 34 mandátumot veszítenek, míg mindkét marxista párt lényegesen szaporítja képviseletét. Hitler ellenfelei triumfálnak. Hitler azonban nem engedi megtéveszteni magát: jól tudja, hogy pártja még a két millió szavazat elvesztését is el tudja viselni. Tudja, hogy az õ ideje jönni fog - így vagy úgy. Berchtesgadenbe utazik,

hogy felkészüljön az új harcra. És neki volt igaza. November 17-én Papen bejelenti visszalépését. November 19-én és 21-én Hindenburg megkérdezteti Hitlertõl, "hogyan és milyen feltételek mellett tudna az általa vezetett kormány biztos és munkaképes többséget szerezni a birodalmi gyûlésen?" Ezzel nemzeti koncentráció kormányára gondolnak. Hitler gondolkodási idõt kért. Négy napon át állt üzenetváltásban a birodalmi kancelláriával. Akkor megadta válaszát. Ez, mint mindig, világos és határozott: javasolja a birodalmi elnöknek, hogy az õt, Hitlert minden elõfeltétel és a birodalmi gyûlési többség elõzetes megállapítása nélkül bízza meg a kormány kialakításával s ennek elnöki teljhatalmat bocsásson rendelkezésére.

Hindenburg erre nem tudja elhatározni magát, mert nézete szerint egy ilyen kizárólagosságra beállított párt vezetõjének elnöki kormánya feltétlenül pártdiktatúrává alakulna át. Az izgalom, a nép körében, robbanásig feszült. Az úton, amely a "Kaiserhofból", ahol a nemzetiszocialista vezetõség fõhadiszállása van, a birodalmi kancelláriáig ujjongó néptömegek özönlik körül Hitler kocsiját. Avagy nem érkezett-e el szerencséjének csúcspontjára? Miért állít feltételeket? Hajlíthatatlan akaratereje legyõzi a párt türelmetlenségét. "Hozniuk kell engem, ha ma nem, akkor egy néhány hét, vagy hónap múlva, õk nem boldogulnak magukban tovább." Õ maga látja a szakadékot, amelyet ez a kísértés megnyitott elõtte, s változatlanul kitart: mindent vagy semmit! Más veszedelem is fenyeget, a kommunizmus tanai olyan köröket is befolyásuk alá kerítettek, amelyek eddig elutasítóan álltak velük szemben: a népiskolát és az intellektuelleket.

Hitlernek minden erejét meg kell feszítenie a harcra. Ismét elkezdi propagandarepüléseit valamennyi német országban; minden nap beszél, gyakran öt, hat ízben, különbözõ helyeken. Híveinek ezrei támogatják felvilágosító munkájában. Valamennyien hetekig, hónapokig majdnem megszakítás nélkül úton vannak. Alvásra alig lehet gondolni; egy vagy néhány órának kell elégségesnek lennie, hogy megóvja õket a váratlan összeroppanástól. Joseph Goebbels, a késõbbi propagandaminiszter, a "Von Kaiserhof zu Reichskanzlei" címû könyvében eleven, valósággal izgalmas képét adja ezeknek a propaganda-utaknak. Szinte érthetetlen, hogyan bírták ki ezeknek a férfiaknak az idegei és testi ereje ezt a teherpróbát összeomlás nélkül. Talán, mert értettek ahhoz, hogy kevés esti szabad órájukban, amikor nem hívta õket a kötelesség, a mûvészet révén találják meg a kikapcsolódást. Ha egy ilyen estén valamelyik távolesõ helyen véletlenül, vagy elõzetes megegyezéssel találkoznak, szögre akasztják a politikát. Zenélnek, vagy - nagyobb városokban - meghallgatnak egy Wagner-operát, vagy a Führer mesél fiatalságának idejébõl és tanulóéveibõl.

Egy ilyen repülés alkalmából a következõ évben Joseph Goebbels, aki Hitlert számtalan propagandarepülésen kísérte el, ezt jegyezte naplójába: "Sûrû hófergeteg miatt majdnem hatezer méter magasba emelkedtünk. Már valamennyien csak oxigénpalackok segélyével tudtunk lélegzeni. Útitársaink nagyobb része zöld és sárga a légzési nehézségektõl, csak a Führer változatlan és nincs egy pillanatig sem bárminõ segédeszközre utalva. Mindnyájunk elõtt csoda, hogyan bírja a testi és lelki megpróbáltatásokat. Az a benyomásunk, mintha mindez nem is érintené. Nem dohányaik, nem iszik, csak vegetáriánus kosztot eszik, egyszerûen él, mint bárki a népbõl, nincs más szórakozása és pihenése, mint a munkája és feladata."

Eközben december 3-án Schleicher tábornokot nevezték ki birodalmi kancellárrá. Ügyetlen kísérletet tesz, hogy a nemzetiszocialistákat megnyerje magának és Hitlert Berlinbe hívja megbeszélésre. Hitler nem szándékozik a meghívásnak eleget tenni. Ehelyett 1933 január 4-én Franz von Papennel tárgyalt Kölnben. Ez utóbbi felismerte

Hitler jelentõségét s elõ akarja segíteni útját a hatalom felé. Schleicher még egy kísérletet tesz: felajánlja Hitlernek az államtanácsi elnökség újonnan létesítendõ magas méltóságát, amit Hitler hidegen elutasít.

A nemzetiszocialista párt harci szervezete, most minden vonalon támadásra indul a kommunizmus ellen. Január 22-én a berlini SA egy nagy Horst-Wessel-ünnepélyre /Horst Wessel fiatal diák volt, 1929 óta Sturmführer az SA-ban, csakhamar híressé vált idealizmusa és bátorsága révén s különösképpen kihívta maga ellen a kommunisták gyûlöletét. 1930 január 14-én kommunista szobaadónõje árulása folytán kommunisták rohanták meg a és lelõtték. 1930 február 23-án halt bele sebeibe./ a Bülov-téri Karl Liebknecht-ház elé vonult fel, amelyet a kommunisták erõddé építettek ki, titkos földalatti folyosókkal és fegyverraktárakkal. A nép nyugtalansága és izgalma veszedelmes mértékûre növekszik. A politikus-tábornok nem bírja tovább. Január 28-án Schleicher beadja lemondását. Most már senki más nem maradt, akinek bátorsága és képessége volna átvállalni a felelõsséget, mint Hitler. Papen ügyesen helyreállítja az összeköttetést közötte és a birodalmi elnök között.

1933 január 30-án zajlik le a döntõ tanácskozás a birodalmi elnöknél. Hindenburg magához hívatta Göringet. A "Kaiserhofban" a nemzetiszocialista vezetõség törzsét lélegzetvisszafojtott feszültség tölti el. Hitler maga is a "Kaiserhofban" tartózkodik. Végre visszaérkezik Göring. Azonnal látni rajta, mi történt: Hitlert kinevezték birodalmi kancellárrá. Mindnyájan némák a megindultságtól. Mindenik megszorítja a Führer kezét, aki azt teljes komolysággal, minden szó nélkül nyújtja oda nekik. "Odakint a Kaiserhof elõtt tombolnak a tömegek" - jegyzi Goebbels naplójába. - "Az ezrek tízezrekre növekednek. Végtelen emberáradat özönli el a Wilhelmstrasset... Hét órakor Berlin felzavart hangyabolyhoz hasonlít és ekkor kezdõdik a fáklyásmenet. Végeláthatatlanul, vég nélkül, este hét órától éjjel egy óráig menetelnek az emberek a birodalmi kancellária elõtt... Az ujjongás leírhatatlan. Fenn, ablakában áll a birodalmi elnök... Méltóságteljesen és misztikus varázsba burkolózva..."

6. AZ ÁLLAMFÉRFI

Belpolitika

Most még korai volna az államférfiról beszélni. Hitler még a forradalom vezére. Elõbb rendet s az új munka számára alapot kell teremtenie, mielõtt a rendszeres felépítés megindul. A helyzet a birodalomban egyelõre nem olyan szilárd, hogy a nemzetiszocializmus pozícióját teljesen biztosnak tekinthetné. Még 1933 január 31-én is lelõnek az utcán négy nemzetiszocialistát.

Az elsõ döntõ jelentõségû intézkedés a birodalmi gyûlés feloszlatása. Az új választásokat március 5-ére írják ki. A nemzethez intézett kiáltványában a birodalmi kormány kifejti programját: "A nemzeti kormányzat népünk gazdasági újjászervezésének nagy mûvét két nagyszabású négyéves tervvel oldja meg: megmenteni a német parasztot a nemzet ellátási-, s ezzel létalapjának fenntartása céljából, megmenteni a német munkást egy hatalmas és átfogó támadással a munkanélküliség ellen."

Míg az új birodalmi gyûlés összeül, a fõ feladat még mindig az óriási méretekben felfokozott választási harc, amelynek szervezésében Joseph Goebbels csodálatraméltó

teljesítményt végez. Eközben a kommunisták továbbra is véres terrorcselekményekben tombolják ki magukat. Hitler városról-városra repül s beszél parasztok, munkások, bányászok, polgárok laptudósítók és kiállításlátogatók elõtt. A hallgatók tíz- és százezrei mindenütt frenetikus ujjongással ünneplik. Göring ezalatt kíméletlen gyorsasággal teremt rendet a porosz államban, amelynek szociáldemokrata kormánya éveken át hadilábon állott a birodalmi kormányzattal.

Február 27-ének éjszakáján váratlanul felhangzik a riadó: "Ég a birodalmi gyûlés palotája!" Egy fiatal hollandi kommunistát, van der Lubbét tetten érnek. Ugyanezen éjjel két SA-embert ismét agyonlõnek az utcán. A kormány most már kérlelhetetlenül intézkedik: a németországi kommunista pártot betiltják, számos letartóztatást foganatosítanak.

/Annak az anyagnak alapján, amit a kommunista fészkekben tartott házkutatásoknál foglaltak le, megállapították a következõket: terrorcsapatokat kell alakítani egész kétszáz fõig. Ezeknek lehetõleg - és Stahlhelm egyenruhában teherkocsikon rajtaütéseket kellett intézniük boltok, áruházak és nemzeti párthelyiségek ellen. SA-Stahlhelmvezetõk hamisított parancsaival felszólításokat intéztek illetéktelen fegyverhasználatra és felforgatásra, míg a rendõrségtõl hamisított parancsokkal páncélkocsikat stb. akartak kicsalni. Kezesekül vezetõ személyiségek és rendõrtisztviselõk stb. fiait és gyermekeit akarták foglyul ejteni. Február 23-án utasítást adtak a munkásság fölfegyverzésére és a terror mindennemû formájára. A "fegyveres felkelés mûvészetének" ("Kunst des bewaffneten Aufstandes") utasításaiban megállapították, hogy a sík vidéken, nyolcezer különbözõ helyen fel kell gyújtani a majorokat a rendõrségnek a városokból való kicsalatása céljából. Egyidejûleg nyolcezer más helyen vonatokat és gyárakat kellett volna fölrobbantani és életfontosságú üzemeket szétrombolni. Fegyverként egyelõre minden eszközt fel kellett volna használni, késtõl a bokszerig, forró vízig és tégláig. Semmiféle emberiességet sem volna szabad tanúsítani még asszonyokkal és gyermekekkel szemben. Találtak arra vonatkozó utasításokat is, hogy a kormányzó pártok tagjai által látogatott helyiségek ételeibe mérget keverjenek s vezetõ személyiségek ellen merényleteket kövessenek el./

Február 28-án a birodalmi elnök rendeletet bocsát ki "a nép és állam védelmérõl". Ezzel a weimari alkotmány úgynevezett alapjogait további intézkedésig hatályon kívül helyezi. Megnyílik a lehetõség a személyes szabadság, a szabad véleménynyilvánítás, sajtószabadság, az egyesülési és gyülekezési jog korlátozására, valamint a levél-, posta-, távíró- és telefontitok terén való beavatkozásra, házkutatásra és elkobzásokra, a tulajdon korlátozására, az idevonatkozó törvényes határokon kívül is, ha a népközösség java és biztonsága megköveteli.

/Fontos ennek a rendeletnek 2. paragrafusa: Ha valamelyik országban (a német birodalomban) a közbiztonság és rend helyreállítására a szükséges rendszabályok nem történtek meg, akkor a birodalmi kormány idõlegesen átveheti az ország legmagasabb hatóságának hatáskörét. Ezzel a birodalmi kormány jogi alapot nyert nemcsak arra, hogy az államellenes pártok bomlasztó törekvései ellen fellépjen, hanem az országok partikularisztikus kormányainak ellenzékiségével szemben is.

Ennek a paragrafusnak sürgõs szükségességét azok a majdnem forradalmi viszonyok indokolták, amelyek az utolsó weimari idõkben alakultak ki a birodalmi kormány és az egyes országok kormányai között. Erre nézve egyik hajmeresztõ példa a következõ eset: Amikor az egyes országokba az egységes birodalmi kormányzat érdekében birodalmi

biztosokat (Reichskomissare) akartak kinevezni, a "Bayrische Volkspartei" vezetõje kijelentette, hogyha a birodalmi biztos Bajorországba jönne, már a határon letartóztatnák. Mert ha a birodalmi kormány nem tiszteli az alkotmányt, akkor Bajorország szabaddá válik s olyan államformát választhat, amilyent akar./

Március 5-én a nemzetiszocialisták 17,264.000 szavazattal 288 mandátumot szereznek a birodalmi gyûlésen. A német nacionalisták és a Stahlhelm 52 mandátumot nyernek. A szociáldemokraták 120, a centrum 73 képviselõt választ. Minthogy a kommunisták eltûntek, Hitler "nemzeti koncentrációs kormánya" 123 fõnyi többséggel rendelkezik. A valóságban máris nemzetiszocialista a kormány, mert õk egymagukban, s nem a konzervatív német-nemzetiek és az acélsisakosok a vitathatatlan szellemi vezetõk. A mozgalomban, amelyet 13 év elõtt hét ember kezdeményezett, most 17 millión vesznek részt. Joggal írhatta Hitler 1923-ban könyvében: "A kisebbség akkor csinál történelmet, ha ez a számbeli kisebbség az akarat és elhatározó erõ többségét testesíti magában." Hindenburg, a birodalmi elnök döntõen a nemzetiszocialista mozgalom oldalára áll: március 12-én hivatalosan megadja a törvényesség jelét, amikor elrendeli, hogy ezután a fekete-fehér-piros és a horogkeresztes zászlót együttesen kell felvonni a birodalom szimbólumaként.

/A birodalmi gyûlés 1935 szeptember 15-i ülésén hozott törvénnyel a mozgalom lobogóját, a horogkeresztet a Harmadik Birodalom egyetlen zászlójává nyilvánították./

Most aztán módja van a kormánynak, ha eleinte csak lépésrõl-lépésre és óvatosan is, forradalmi programjának megvalósítására. Mielõtt azonban hozzákezdenének a törvényalkotó rendszabályokhoz, a hatalom átvételét ünnepélyes formában ki kell hirdetni és kifejezésre juttatni. Ez 1933 március 21-én történik meg a potsdami helyõrségi templomban, a birodalmi gyûlés ünnepélyes megnyitásával, amit Goebbels méltó szép formában rendez meg. Ez az aktus szentesíti az egész világ elõtt, hogy a forradalom minden vonalon gyõzedelmeskedett. Rövid beszéd után az agg tábornagy átadja a szót a fiatal birodalmi kancellárnak. Hitler mélyhatású beszédben utal az új nemzeti életakarat felébredésére, felsorolja az idõszerû nagy feladatokat s szavait ezzel a fogadalommal fejezi be: "Helyre akarjuk állítani a német nép szellemének és akaratának egységét! Fel akarjuk építeni az igazi közösséget, a német törzsekbõl, foglalkozási rétegekbõl, hivatásokból és az eddigi osztályokból. Olyan kiegyenlítését kell megteremtenie az életérdekeknek, aminõt az egész nép jövõje követel: parasztokból, polgárokból, munkásokból ismét egy német népnek kell lennie."

Milyen betûszerinti és mély értelemben fogta fel Hitler a szellem és az akarat egységének követelését, e pillanatban nagyon sokan aligha sejtették. Hitler jövõszemléletének egész távlatát s alkotó akaratának hajlíthatatlan erejét még nem ismerték. Azt azonban érezniük kellett, hogy nagy horderejû történelmi fordulat történt ezzel a proklamációval. "Amikor Hitler az iratot (amelybõl olvasott) összehajtotta", - mondja Hermann Stegemann háborús- és kultúrtörténetíró, "ezer megindult ember fellélegzése hangzott végig az Isten háza elõtt. Mélyen megrendülve és könnyezõ szemekkel nyújtotta oda Hindenburg mindkét kezét. Ez volt a nemzeti megújulás legfelemelõbb órája. Mint ilyen, visszavonhatatlanul és visszahozhatatlanul bekerült a történelembe. Egy pillanatra minden harc, minden kétség elült, az óra csak a nemzeti gyûlés ünnepi zengésére volt beállítva, s az idõ ehhez a pillanathoz kötve".

Március 23-án tartja a birodalmi gyûlés elsõ ülését a Kroll-operában, szemben a birodalmi gyûlés tûz által elpusztított palotájával. Hitler nagy beszédben körvonalazza kormányának

belsõ és külsõ politikáját: a munkást meg akarja nyerni a nemzeti államnak, a megtelepedett parasztot a nép legmegbízhatóbb ellátójává akarja felemelni, a középosztályt ismét életképessé tenni s a közgazdaságot visszaadni tulajdonképpeni feladatkörének, amelyet ebben a mondatban formuláz meg: "A nép nemcsak a közgazdaságért él s a közgazdaság nemcsak a tõkéért létezik, hanem a tõke szolgál a közgazdaságnak és a közgazdaság a népnek". Egyben véglegesen leszámol a szociáldemokráciával. Wels szociáldemokrata pártvezetõ beszédére adott ragyogó válaszában leleplezi ennek a pártnak képmutatását és hazugságát, s szavait így végzi: "Németország legyen szabad, de nem önök által".

A külpolitikát illetõen kijelenti, hogy Németország nem kíván egyebet, mint egyenlõ életjogokat és egyenlõ szabadságokat a többi népekkel. Kormányának programja a német szuverenitás visszaszerzése lesz. Háborúra nem gondol. Minden állam boldoguljon a maga ízlése szerint, Szovjetoroszország ügyeibe sem akar beavatkozni, Németországban magában azonban nem tûr kommunistákat.

A nemzetiszocializmus megszerezte a hatalmat. Most el akarta foglalni az államot is. E célból fegyverre volt szüksége, amellyel a régit, ami az útjában állott, szétrombolni, s eszközökre, melyekkel az újat, ami ideálként lebegett elõtte, felépíteni tudja. Ehhez mindenekelõtt szabad kéz kellett, amelyet nem lehet megkötni és akadályozni semmiféle parlamenti tradícióval. Ezt a célt szolgálta a következõ négy évre érvényes "A népnek és a birodalomnak a szükségbõl való kiemelésérõl" szóló 1933 március 23-i törvény, amelyet többnyire röviden "felhatalmazási törvénynek" neveztek. Ez feljogosítja a kormányt, hogy birodalmi törvényeket hozzon, akkor is, ha eltérnek a birodalmi alkotmánytól, amennyiben nem érintik a birodalmi gyûlés és a birodalmi elnök jogkörét. A nemzeti szocializmus ezzel a törvénnyel forradalmának a birodalmi gyûlés részérõl való bizonyos legitimálását kívánta. A birodalmi gyûlés ezt kimondta. A szociáldemokraták 94 szavazata ellenében 441 szavazattal, tehát az elõírt kétharmad többséggel fogadta el a felhatalmazási törvényt.

Most aztán rohamosan követték egymást a fontos törvények, amelyeknek sürgõs végrehajtása a forradalom megszilárdítását szolgálta. A forradalom elsõ célja volt: a birodalom egységét biztosítani.

Amikor Bismarck a németek második birodalmát megalapította, akkor csak mint fejedelmek és szabad városok (Hamburg, Bréma, Lübeck) "örök szövetségét" alapíthatta meg. A vámokon, a fogyasztási adókon és a postán kívül a birodalomnak nem voltak saját bevételei, s az egyes szövetségi államok hozzájárulásaiból tartotta fenn magát. Fekete-fehér-piros határköveket csak Elsass-Lotharingia és Franciaország között lehetett találni, a többi birodalmi határokon az ott elterülõ szövetségi állam színei pompáztak. Bajorország ezen felül külföldön külön követségeket is tartott, s a breszt-litovszki béketárgyalásokon Bajorország külön szavazattal volt képviselve. Az országoknak ugyanígy külön követük volt Berlinben. Sõt 1919-ig Bajorország külön levélbélyegeket is bocsátott ki. A vasutak is az országokéi voltak, nem az államéi. Birodalmi állampolgárság nem létezett, hanem csak porosz, szász, stb. Hitler Adolfnak braunschweigivá kellett lennie, hogy birodalmi német lehessen.

Ennek az állapotnak, amelyet megváltoztatni Bismarcknak nem sikerült, most néhány átfogó törvénnyel véget vetettek. Az egész birodalom teljes egyesítése felé az elsõ lépéseket az 1933-as 31-i "Ideiglenes törvény az országoknak a birodalom-való egységesítésére" kiadott rendelkezésen kívül az 1933 április 7-i, úgynevezett "Birodalmi helytartói törvény" /Ez a felhatalmazási törvény alapjában véve csak ott járt új hogy az

alkotmány 48. paragrafusát emelte ki különleges törvénnyé. Már a weimari kormány is ismételten gyakorolta ezt az - így pl. 1932-ben csak öt szabályszerû törvényt hoztak, viszont hatvan úgynevezett "szükségrendeletet" adtak ki./ (kiegészítve az 1934 január 30-i, "A birodalom újjáépítésérõl szóló törvénnyel") és az ugyanebben a tárgyban hozott 1935 január 30-i törvény jelentették. /A "hatóságok kiépítésének egységesítésérõl" szóló 1939. július 5-i törvény alapelvként mondja ki, hogy az országok hatóságai egyúttal a birodalomnak is hatóságai./

Ezek a törvények megteremtették az egész birodalmi területen az egységes államvezetést s végleg elintézték az õsi német bajt: a partikularizmust. Az egyes országok felségjogának megszüntetésével azonban nem szándékoztak sem centralizmust, sem az egyformává gyúrást bevezetni. Habár természetesen megszûnt az, hogy az országok székvárosai autonóm kormányok vagy parlamenti ülésezések színhelyei legyenek, megõrizték azonban, éspedig fokozott mértékben, jelentõségüket, mint a birodalom közmûvelõdési és gazdasági gócpontjai. A politikai összeolvadás szimbolikus jeleként a német ifjúság az 1933 november 12-rõl 13-ra virradó éjjelen kidöntötte az egyes országok között fennálló határoszlopokat. Az országhatárok ez idõtõl kezdve csak közigazgatás-technikai területi határok, nem azonban felséghatárok.

A következõ rendszabály, amelyet a kormány igen sürgõsnek tartott, abban állott, hogy a birodalom hatalmas hivatalnoki szervezetét a nem kívánatos elemektõl, akik ez elmúlt tizennégy év alatt oda befészkelték magukat, megtisztítsa. Az 1933 április 7-i "A tisztviselõi hivatás helyreállításáról szóló törvény" nemcsak a politikailag megbízhatatlan hivatalnokok és marxisták ellen irányult, hanem mindenekelõtt a zsidóság ellen.
/Ennek a törvénynek legfontosabb paragrafusai a következõképp hangzanak:
2. §. Azokat a tisztviselõket, akik 1918 november 9 óta léptek hivatalba, anélkül, hogy a pályájukon elõírt és szokásos képesítéssel, vagy más alkalmassággal rendelkeznének, a szolgálatból el kell bocsátani.
3. §. Azok a tisztviselõk, akik nem árja származásúak, nyugállományba helyezendõk..., kivéve azokat a tisztviselõket, akik már 1914 augusztus 1-e elõtt tisztviselõk voltak, vagy akik a világháborúban a fronton a német birodalomért, vagy szövetségeseiért harcoltak, vagy akiknek apja, vagy fia a világháborúban elesett.
4. §. Azok a tisztviselõk, akiknek eddigi politikai tevékenysége nem nyújt biztosítékot arra, hogy minden idõkben feltétlenül odaadással dolgoznak a nemzeti szocialista államért, a szolgálatból elbocsáthatók.
6. §. A közigazgatás egyszerûsítése céljából tisztviselõk nyugállományba helyezhetõk akkor is, ha még nem szolgálatképtelenek./

Hasonló politikai célt követett az 1918 november 9. és az 1933 január 30. között történt állampolgárosítások visszavonásáról szóló törvény, valamint a "Törvény a német állampolgári jognak megvonásáról és vagyonok bevonásáról". E két törvény azok ellen a zsidók ellen irányult, akiknek sikerült a fent említett idõszakban a német állampolgárságot megszerezni, s az emigránsok ellen, akik külföldön Németországot rágalmazták és ellene izgattak.

Május 1-én Hitler szimbolikus csapást mért a marxizmusra, amikor elvette tõlük a proletár-ünnepnapot és azt a nép ünnepnapjává avatta. Amint a marxistáktól azoknak legnagyobb bosszúságára a piros zászló monopóliumát, - most közepén a horogkereszttel - elvette, úgy változtatta át azt a napot, amelyen eddig az osztályharcot ünnepelték nemzetközi formában, a nemzeti munka napjává, amelyen valamennyi alkotó munkás egyesül, a gyári munkás, a mérnök, a vállalkozó és a kézmûves, a tanító, a tisztviselõ és az

alkalmazott.

Egy nappal késõbb még megsemmisítõbb csapás érte a marxizmust: a német munka oltalmára alakult bizottság parancsot adott az SA-nak, hogy az egész birodalomban szálljak meg az úgynevezett szabad (szociáldemokrata) szakszervezetek /A szabad szakszervezetek szakegyesületei az általános német szakszervezeti szövetségbe ("Allgemeiner Deutscher Gewerkschafts-ADBG) voltak összefoglalva. A marxista szakszervezetekhez tartoztak a "Freie Angestelltenbund" (AFA) és az "Allgemeiner Deutscher Beamtenbund" (DAB) is. Harmadik csoportot alkottak a "Liberales Gewerkschaftsring" és a "Gewerkschaftsbund der Angestellten" (GDA). Hosszabb idõvel a háború után alakult meg a szakszervezetek keretén belül a kommunista "Revolutionäre Gewerkschaftsopposition" (RGO). A szakszervezetek elleni harci csoportként a "Nazionalsozialistische Betriebszellenorganisation" (NSBO) mûködött./ házait és a munkásbankokat, s a szakszervezetek vezetõit tartóztassák le. Ennek az energikus eljárásnak hatására a kézmûipar, a nagyipar és a kereskedelem összes többi szakszervezetei és organizációi azonnal önként a párt vezetése alá helyezték magukat, úgy, hogy a német munkafront már május jelenthette a Führernek, hogy nyolcmillió szervezett munkás és a szociális béke elismerésének jeléül a vállalkozás is csatlakozott a munka frontjához. Hogy azokat a pénzösszegeket, amelyeket a marxista szervezetek pártcélokra fizettek ki, a munkásság számára biztosítsák, a szociáldemokrata párt, a szociáldemokrata újságok és a szociáldemokrata harci szervezet, a Reichsbanner vagyonát elkobozták.

/Évekig tartó vizsgálat után sikerült megállapítani, hogy a szociáldemokrata szakszervezetek vezetõ tisztviselõi nemcsak a mérlegeket hamisították, elszámolásokat semmisítettek meg, sõt részben semmiféle könyvelést sem vezettek, hanem sokszázezer márkára rúgó összegeket is elsikkasztották és saját javukra külföldre csempésztek/

A pártok azonban még fennállottak, kivéve a kommunistákat. Mindenekelõtt a szociáldemokrata párt, amely központját Prágába helyezte, és onnan nyílt izgatást folytatott a nemzetiszocialista Németország ellen. 1933 június 22-én a kormány betiltotta ezt a pártot, s Németországban agitáló vezetõit letartóztatta. A demokrata állampárt, amely az utolsó választásoknál a szociáldemokratákkal szövetkezett, 1933 június 28-án önként feloszlott. Csak három párt maradt meg: a német nemzeti, a német néppárt és a katolikus centrum. Június 27-én közölte a német nemzetiek küldöttsége a birodalmi kancellárral, a párt elhatározta, hogy aláveti magát a nemzetiszocialista vezetésnek. A néppárt és a centrum önként feloszlottak. Franz Seldte acélsisakos szervezete is beolvadt a nemzetiszocialista mozgalomba. Ezzel valamennyi németországi pártalakulat eltûnt a porondról. 1933 július 14-én törvény tiltotta meg új pártok alakítását s minden erre irányuló kísérletet felségsértésnek minõsített.

Az elsõ négyéves tervnek, amelyet Hitler május 1-i felhívásában proklamált, legsürgõsebb pontja a munkanélküliség elleni küzdelemre vonatkozik. "Német nép", - ezek voltak szavai, - "ne hidd azt, hogy a munkaszerzés problémáját a csillagok között oldják meg! Neked is segítened kell annak megoldásán. Belátásból és bizalommal mindent meg kell tenned, ami munkát teremthet". Ez a felfogás már a nemzetiszocializmus uralomrajutása elõtt néhány évvel feléledt néhol a nép körében. Több tucat "munkaszolgálat" mûködött, amelyeket a nemzetiszocialista munkaszolgálat-organizáció mellett különbözõ szervezetek és csoportok állítottak fel. Az akkori kormánynak azonban nem volt érzéke a munkaszerzésnek eme formája iránt.

Hogy a megelõzõ kormány mennyire tehetetlenül állott a munkanélküliség problémájával szemben, jellemzõ erre nézve az a vélemény, amelyet az akkori birodalmi munkaügyi miniszter, Braun egyik bizottsága adott ki. Ebben kijelentették, noha tudatában annak, hogy külföldi kölcsönre többé nem lehet számítani, munkalehetõségek teremtésének egyetlen módja az újabb külföldi kölcsön. Egyúttal azt is megállapították, hogy a munkaszolgálati kötelesség bevezetésérõl nem lehet szó, mert a munkalehetõségek elõteremtése egyetlen évfolyam számára akkora tõkét igényelne, hogy annak megszerzése a fennálló gazdasági szükségben kivihetetlen.

Elõnyösebbnek tartották külföldi kölcsönök révén a német gazdasági élet mesterséges felfokozását elõidézni, ami a külföldet elkápráztatta és arra csábította, hogy a német teljesítõképességet túlbecsülje (Young-terv!).

Ennek a politikának következményeirõl a munkaközvetítés és a munkanélküliség elleni biztosítás birodalmi intézményének száraz és józan jelentései megrázó bizonyítékokkal szolgálnak. A munkanélküliség olyan méreteket öltött, hogy az az általános éhínség felidézésével fenyegetett. A kereset nélküliek száma majdnem hét millióra emelkedett. Ha ehhez hozzászámítjuk más támogatásra szorulóknak és családtagjaiknak számát, akkor 21 és fél millióra növekszik azoknak a tömege, akiket támogatással kellett életben tartani.

/A "Berliner Tageblatt" 1931 július 15.-i közlése szerint a rendõrségnek deszkapalánkkal kellett körülvennie a közmunkák területét, hogy a dolgozókat a munkanélküliek ezreinek zaklatásától megvédelmezzék, akik ugyanis az ilyen munkahelyek körül szoktak összegyülekezni. Tízezrek népesítették be az országutakat, százezrek jártak koldulni és százezrek töltötték a nyarat sátortáborokban, hogy a lakbért megtakarítsák. A "Frankfurter Zeitung" 1931 július 8.-1 száma leír egy ilyen kolóniát, amely Mannheimban egy szemétlerakó telepedett meg. Ez nyilvános hulladékgyûjtõ hely volt, ahol gyárak és egy közeli járványkórház rakták le a szemetüket. Dögszag terjengett ezen a vidéken. A legtöbb ember deszkabódéban lakott, amelyre kátránypapirost szegeztek. Egy hadirokkanté volt az elõjog, hogy elsõként vizsgálja meg a szemét "használhatóságát", Így volt ez volt ez igen sok nagyváros szélén. Ládadeszkákból és hullámos bádogból épültek a nyomorúságos kunyhók, amelyekben gyakran népes családok lakoztak. Vagy homokos halmokon barlangokat vájtak ki, mint azt Berlin környékén sok helyen meg lehetett figyelni./

A fentnevezett birodalmi intézmény 1929 évi eladósodása 184 millió birodalmi márkáról 1931-ben 1400-ra emelkedett. 1935-ben a birodalmi intézet nemcsak a saját költségvetési terheit viselte, hanem ezenkívül átvállalta a birodalom és a közületek krízis-gondoskodással kapcsolatos terheit s ezeket ilyen módon összesen 2275 millió birodalmi márkával tehermentesítette.

A "munkacsatának", amelyet Hitler február 1-én hirdetett meg, vagyis a munkanélküliség munkaalkalmak teremtésével való leküzdésének két irányban kellett eredményt elérnie: magán-munkaalkalom szerzése révén (a birodalomban lévõ valamennyi ház és egyéb épület helyrehozása) és a nyilvános munkaalkalmak teremtése által, mindenekelõtt a mûutak átfogó újjáépítésével. Az 1933. július 1-én a munkanélküliség csökkentésére hozott törvényt, amelynek végrehajtására egy milliárd birodalmi márkát bocsátottak rendelkezésre, egy sereg törvény egészítette ki, amelyeknek a direkt munkaalkalomszerzés mellett mindenekelõtt az volt a céljuk, hogy adókönnyítések által a forgalmat fokozzák s különbözõ gyakorlati és pszichológiai jellegû rendelkezésekkel lendületet adjanak a közgazdasági életnek. Különösen nagyszabású eredményeket ért el az autóutaknak az állam által végrehajtott kiépítése. Évrõl-évre fokozódott a munka tempója és intenzitása.

1935 május 19. óta, amikor a Frankfurt am Main-Darmstadt vonalat megnyitották, minden nap egy kilométer birodalmi autóút készült el. Ezeknek a munkálatoknak a méreteirõl úgy lehet fogalmat nyerni, ha tudjuk, hogy például a Szuez-csatorna 74 millió köbméter elmozdításának földmunkáját követelte meg, míg a birodalmi autóutaknál már 1935 augusztus l-re 170 millió köbméternyi földmunkát végeztek el. Hatását az iparra és a gazdasági életre a következõ példák illusztrálják: az úthengerlés forgalma 1934-ben huszonnégyszer akkora volt, mint 1932-ben; a személyautók kelendõsége az 1932. évi 40.000-rõl 1935-ben 185.000-re emelkedett; ezzel szemben a csõdök és kényszeregyezségek 1932. évi száma az építõiparban 1935-re 960-ról száznál kevesebbre esett.

A munkanélküliség megszüntetését három szakaszban tervezték, ezek közül az elsõ 1933 nyarán ért véget. Ennek a szakasznak lezárásakor megállapították, hogy a munkanélküliek száma 7 millióról 3.7 millióra csökkent. 1935 januárjában még 2,974.000 keresetnélküli volt, 1936 januárjában 2,520.000, s 1937 áprilisában lépte át elõször az egy millió határát. A láthatatlan munkanélküliség eltûnt. Koldus és házaló alig fordul már elõ. Ezzel szemben a kereseti ágak egész sorában érezhetõ már a szakmunkások hiánya.

/Már a mezõgazdaságban is tetemes munkáshiány mutatkozott, úgy, hogy 1937-ben az aratás biztosítására szükség esetén bevonták a birodalmi munkaszolgálatot is. 1938-ban 32.000 olaszt alkalmaztak a német mezõgazdasági üzemekben, 1939-ben pedig 37.000 munkást. Az olaszok olyan jól el voltak látva Németországban, hogy igen sokan kérték, jövõre is dolgozhassanak üzemvezetõjük alatt. Ugyancsak számos üzemvezetõ szintén kérte, hogy a régi munkáscsoportot osszák hozzá.

A hatalom átvétele idején foglalkoztatott munkások és alkalmazottak száma 11.5 millió volt, ez hat évvel késõbb (1939 január) a régi birodalomban 19.5 millióra emelkedett (1.4 millióval több, mint 1938 februárjában). A munkaerõk közül, akik 1938-ban elõször vállaltak foglalkozást, 700.000 azelõtt sem mint munkás, sem mint alkalmazott nem tevékenykedett. Sikerült tehát egy nagy sereg új munkaerõt megnyerni. Az 1.4 milliós szaporulatból 505.000 volt a nõ. Átlag 100 dolgozó férfira esik 46 nõ. Az 1938. évi szaporulatnál viszont 56 nõ volt 100 dolgozó férfihoz arányítva. 1939 januárjában a dolgozók száma 247.000-rel szaporodott. A munkanélküliek száma a régi birodalomban január folyamán 154.000-el csökkent s a hó végén 302.000 Ez kétharmada a decemberi állapotnak. Munkalehetõség teremtésén fõleg a német ipar buzgólkodott. 1932-tõl 1936-ig az ipari munkások száma 3.7 millióról 6.6 millióra emelkedett, a havi munkaórák száma 600 millióról 1.2 milliárdra, a havi bérösszeg 400 millióról 865 millió birodalmi márkára./

Különbözõ javaslatok történtek a munkáshiány orvoslására, minthogy ipari tartalék-hadsereg többé nincs, s a még bevethetõ munkaerõ igen csekély. Úgy számítják, hogy 1947-ben a népiskolákat 400.000-nél alig több fiatalember fogja elhagyni, míg 1937-ben még 570.000-en voltak. Járható útnak látszik a néppolitikai szempontból nem jelentõs üzemeket és hivatásokat átfésülni és az így felszabadított férfiakat és nõket életfontosságú üzemekben elhelyezni. Ezen az úton már részben elindultak. A másik út: a nem produktív erõk átképzése, az oktatási idõ rövidítése és az egész tananyag intenzívebbé tétele.

Hitler azt az álláspontot képviseli, hogy elsõsorban az igénytelenség és a rendszeres korlátozások ideológiáját, a primitívségnek a kommunizmusból eredõ kultuszát kell leküzdeni, mert ez elkerülhetetlenül a közgazdaság és az egész élet szétrombolására vezetne. Nem az a fontos, hogy mindenki összehúzódjék, hanem hogy mindenki

törekedjék elõrejutni és helyzetét javítani.

Ez természetesen nem jelentett felhívást a könnyû életre. Ellenkezõleg. Amikor Hitler a népet segítésre szólította fel, akkor ezzel nemcsak arra gondolt, hogy alkotni és produkálni kell, hanem áldozni és lemondani is, amit a közös népi szolidaritás gondolata is megkövetel. "Ha egyik, vagy másik azt mondja, hogy túlságosan meg van terhelve, az embernek mindig adni kell, akkor csak ezt lehet válaszolni: ez az igazi nemzeti szolidaritás lényege. Az igazi nemzeti szolidaritás értelme nem lehet, mindig csak kapni. Népünk egy részére tudatosan rá kell rónunk bizonyos szükséget, ami olymódon segít, hogy mások szükségét elviselhetõbbé teszi. Ha az egész nép helyesen fogja fel, hogy ezeknek a rendelkezéseknek mindenki részérõl áldozatot kell jelenteniük, akkor nemcsak a materiális szükség enyhülése fog bekövetkezni, hanem... kialakul a meggyõzõdés, hogy ez a népi közösség nemcsak üres fogalom..," / Hitler 1933 szeptember 13-án "az éhség és hideg elleni harc" megnyitására./

Mindig lesznek emberek, akik a gazdagságban látják a boldogulás egyetlen alapját. Annak felismerése, hogy ez tévedés, rendszerint akkor következik be, amikor már késõ. A néptársakat úgy nevelni, hogy ez a belátás általánossá váljék és már az ifjú elmében meggyökerezzék, ebben látja a nemzetiszocializmus egyik etikai feladatát. Természetesen a nemzeti szocialistának is arra kell törekednie, hogy a materiális életfeltételek úgy mindenki, mint az egyesek számára könnyebbek legyenek, természetesen fáradoznia kell hazájának szabadságán, hatalmán és nagyságán, a nép és az egyesek életcélja azonban ne a "prosperity" legyen.

/A nemzetiszocializmus tudja, - mondja Gottfried Feder, - hogy a személyes birtoklás és a szerzemény fölötti szabad rendelkezési jog alapja minden gazdálkodásnak és magasabb kultúrának. Viszont éppen úgy felismerte a nemzetiszocializmus azt is, hogy a magántulajdon elismerésénél éles határokat kell vonni, névszerint ott, ahol a birtoklás puszta hatalmi eszközzé válik s kizsákmányoló módon a közösség érdekei ellen fordul./

Nietzsche ezt még érthetõbben fejezi ki a következõ szavakkal: "A munkások éljenek úgy valamikor, mint most a polgárok, de fölöttük, igénytelenségükkel kitûnve, a magasabb kasztok: tehát szegényebben és egyszerûbben, de a hatalom birtokában." A "haladás" fogalmát, amivel a liberalizmus kevélykedik, ezzel nem szüntetik meg, de a fogalomban egy egészen új, magasabb, nemesebb tartalom kezd felderengeni. Ez a szellem hívta életre az olyan segítõ intézkedéseket, mint az úgynevezett "egy tál étel" és a "Winterhilfswerk", amelyekkel az NS népjólét fejezetében fogunk részletesen foglalkozni.

1933 július 6-án Hitler beszédet intézett a birodalmi helytartókhoz s jellemezte a forradalom lefolyását és eredményeit. Kijelentette, hogy a forradalom lezárult, s óva intett az elhamarkodott eljárástól a felépítésnél, amelyet most megkezdtek. „Csak akkor szabad átállítani, ha megfelelõ személyek vannak az átváltásra. Több forradalom sikerült az elsõ rohamra, mint amennyit sikere után felfogtak és megállítottak. A forradalom nem permanens állapot s nem lehet tartós állapottá alakítani. A felszabadult folyamot át kell vezetni az evolúció biztos medrébe".

1934 augusztus 2-án, a háború kitörésének huszadik évfordulóján meghalt Paul von Hindenburg birodalmi elnök. Néhány hónappal elõbb megírta politikai végrendeletét s ebben a következõket mondja: "Az én kancellárom, Adolf Hitler és mozgalma történelmi horderejû döntõ lépést tett a nagy cél felé, a német népet állás- és osztálykülönbségeken felüli belsõ egységben összefoglalni". Még ugyanazon a napon kibocsátotta a kormány az

1934 augusztus 1-i törvényt "A német birodalom államfõjérõl", amelynek értelmében a birodalmi elnök tisztségét egyesítik a birodalmi kancelláréval. Hitler Adolf átvette mindkét tisztség jogkörét, mint "vezér és birodalmi kancellár". Õ jelöli ki helyettesét és utódját.

Az augusztus 1-i törvény fölött augusztus 19-én népszavazást tartottak.

/A 1933 július l-i törvény a népszavazásról kimondja, hogy a birodalmi kormány megkérdezheti a népet, helyesli-e a szándékolt, vagy végrehajtott intézkedését. A döntés a leadott szavazatok egyszerû többségével történik, még ha alkotmányváltoztató törvényrõl van is szó. Ez azonban nem a liberális értelemben vett, úgynevezett "plebiscitum", amelyet politikai pártok kezdeményezhetnek, hogy azzal esetleg keresztezzék a kormány szándékait. Ez a nép megkérdezése, amit csak a birodalmi kormány határozhat el és hajthat végre./

Eredménye 38,362.760 igen-szavazat és 4,294.654 nem-szavazat volt. A nép 90 százaléka hozzájárult a törvényhez. Errõl az eseményrõl William Randolph Hearst amerikai újságkirály a NSDAP külügyi sajtófõnökével, dr. Hanfstaenglllel folytatott beszélgetése során így nyilatkozott: "A választási eredmény tulajdonképp egyenlõ az egyhangú akaratmegnyilatkozással. Ez a lenyûgözõ többség, amellyel Hitler úr elsõként ejtette ámulatba a világot és amit mi megtanultunk magától értetõdõnek tekinteni, bizonyos értelemben új fejezetet nyit a modern történelemben... Ha Hitler úrnak sikerül népe számára a béke, rend és a mûvelõdött kibontakozás útjait megnyitni, amelyeket a háború az egész világon széles kiterjedésben megsemmisített, úgy nemcsak népével cselekszik jót, hanem az egész emberiséggel. Németország azért harcol, hogy a versaillesi szerzõdés bûnös rendelkezései alól felszabaduljon, s megváltásáért a gonosz elnyomatástól, amelynek alávetették; alávetették olyan népek, amelyeknek önzésükben és rövidlátásukban csak gyûlöletük volt Németország felemelkedése iránt, holott ez a valóságban nem egyéb, mint olyan küzdelem, amit valamennyi szabadságszeretõ népnek megértõ együttérzéssel kellene kísérnie".

Nem csodálható tehát, hogy a világ Franciaország izgalma dacára tökéletesen nyugodt maradt, amikor Hitler 1935 március 16-án a német fegyverkezési felségjog helyreállítását saját teljhatalma alapján proklamálta s törvényt bocsátott ki a német véderõ felépítésére.

Hitler államférfiúi jelentõsége és képességei valóban mindjobban megmutatkoztak. Meg volt az a ritka tulajdonsága, hogy míg a szociális és politikai történések folyamatát megfontolt türelemmel és önuralommal engedte látszólag szabadon kifejlõdni, a kellõ pillanatban elhatározottan beavatkozzék s olyan irányt adjon, amerre az õ végcélja volt. A legmeglepõbben és nyomatékosabban akkor fog megnyilatkozni az az elhatározó és cselekvõ ereje, amikor Ausztriának a német birodalomhoz való csatlakozása kérdését az egész világ számára váratlan eljárásával megoldotta.

A belsõ politika, a gazdasági és kulturális élet terén a párt keretei között történt államférfiúi építõmunkát könyvünk negyedik része fogja bemutatni.

Itt, mielõtt a nemzetiszocialista külpolitikájának fejtegetésére térnénk, végezetül egy, még a Hindenburg életében történt eseményt ismertetünk, amelynek lefolyásából kiviláglik Hitler rendkívüli elszántsága, lélekjelenléte és személyes bátorsága, egyben pedig az a hajlíthatatlan szigorúsága és keménysége, amellyel, ha ideáljainak megvalósítása és a nép boldogulása forog kockán, akaratát érvényesíteni s hatalmi pozícióját megoltalmazni

képes.

1934-ben a nemzetiszocialista mozgalom célját végleg elérte s politikai és népi állása teljesen biztosítottnak látszott. A bomlasztás államellenes erõi már csak hazug híresztelések terjesztésével, felelõtlen kritizálással és hangulatrontással adtak életjelt magukról. Ez utóbbiak ellen Goebbels birodalmi propagandavezetõ kezdte meg az akciót a berlini Sportpalast-ban május 11-én tartott beszédével s június 25-én a Führer helyettese, Rudolf Hess mondott beszédet, amelynek során megintette a fogadatlan kritikusokat, akik a kormány intézkedéseirõl hamis beállítású híreket terjesztenek s megpróbálják a nép cselekvõerejét és akaratát gonosz indulatú ferdítéseikkel lankasztani. "Tudjuk", - mondotta, - "akárcsak maga a Führer, hogy ma még végtelenül sok minden csak részletmunka s még csak a csíráját foglalja magában annak, amire törekszünk. De visszautasítjuk azoknak a bírálatát, akik azelõtt olyan helyet töltöttek be, hogy bebizonyíthatták volna: problémát jobban meg tudják oldani, mint mi s akik kudarcot vallottak, akik a hanyatlást képtelenek voltak feltartóztatni.

Ez általános intelmek mellett beszédében még valami sokkal komolyabb is kifejezésre jutott. Provokátorokról beszélt, akik megkísérelték a néptársakat egymás ellen ingerelni s ezt a cselekményüket a "második forradalom" nevével lepek. Hogy ezzel a figyelmeztetésével tényekre utalt, amelyek titokban már veszedelmes méreteket öltöttek, néhány nap múlva ki kellett derülnie.

Az SA-ról, a rohamosztagokról volt szó, amelyek egy kisszámú, a politikai gyûléseket oltalmazó csapatból fejlõdtek ki a forradalom gárdájává, s Hitler szigorú iskolájában a hûség és engedelmesség példaképévé váltak. 1925 óta számuk rohamosan gyarapodott s 1933 vége óta magukba foglalta az összes nacionalista alakulatokat. Az SA-ból választották ki késõbb a "Schutz-Staffel"-eket, (SS), mint a Führer személyes testõrségét.

/Az általános SS (Schutz-Staffel) mint a Führer politikai katonái õrködnek a nemzetiszocialista mozgalom felett. Különleges alakulatoknak tekinthetõk: a) Az SS-Verfügungstruppe, amely katonailag ki van képezve, de nem számít sem a rendõrséghez, sem a véderõhöz, s kizárólag a Führer rendelkezésére áll békében és háborúban különleges feladatok megoldására, b) az SS-Totenkopfverbände része a fegyveres SS-nak, ezeknek külön feladatuk a gyûjtõtáborok felügyelete s közbelépes bizonyos állambiztonsági célok érdekében. Az SS sajtóorgánuma a "Das Schwarze Korps". Az SS birodalmi vezetõje, Heinrich Himmler, a Schutzstaffelt és a német rendõrséget egy újszerû, egységes államvédelmi testületté szándékozik összefoglalni./

Az SA a nemzetiszocializmus nagy politikai iskolája, amelynek a külsõ gyõzelem után tovább kell küzdenie a német ember bensõjéért. A Führer szavai szerint az SA kell, hogy a forradalom gyõzelmes végrehajtásának kezese legyen s a forradalom csak akkor diadalmaskodott, ha az SA iskoláján át képeznek ki egy új német népet. Ha a hadsereg a nemzet fegyverhordozója, akkor az SA-nak kell az õ politikailag kialakító akarathordozójának lennie. Az SA zászlója a német nép politikai és szellemi forradalmasításának zászlója legyen. El kell jönnie az idõnek, amikor az SA lobogója alatt valóban ott menetel az egész Németország. S útja végén ott kell állani a német népnek, politikailag egy akarattal megszervezve. És Hitler az SA-embertõl hûséget követel, vak engedelmességet, feltétlen fegyelmet, egyszerûség és kötelességteljesítés tekintetében példaadó magatartást. Megkívánja az SA-vezetõtõl, hogy alárendeltjeitõl ne követeljen több bátorságot és áldozatkészséget, mint amennyit maga is bármikor latba vetni kész. Az SA-embert szellemileg és testileg a legiskolázottabb nemzetiszocialistává kell nevelni,

mert ennek a szervezetnek egyedüli ereje abban áll, ha világnézetileg mélyen a pártban gyökeredzik.

A mozgalom ez elitszervezete nem bizonyult volna megbízhatónak? Nem - az SA, mint egész minden gyanú felett állónak bizonyult, ha a katasztrófa néhány napig árnyat is vetett reá. A hibás az SA legfõbb vezetõsége volt, s néhány, velük kapcsolatban álló személy. Az SA Stabschef-je, Röhm, aki a mozgalom kezdete óta nagy energiával harcolt Hitler oldalán s az SA kiépítésében a legaktívabban részt vett, áruló módon a nemzetiszocialista állam megdöntésére készült. Ez a "Röhm-lázadás" érthetõen példátlan feltûnést keltett világszerte s a külföldön sokfelé vagy félreértették, vagy célzatos módon elferdítették okait és lefolyását. Az igazság érdekében szükségesnek látszik az eset elfogulatlan ismertetése. Hitler maga a birodalmi gyûlésen 1934 július 13-án tartott nagy beszédében olyan világos és meggyõzõen egyszerû képét adta a történteknek, hogy a lázadás elõzményeirõl, kifejlésérõl és legyõzésérõl a legmegbízhatóbb híradást Hitler elõadásából lehet meríteni. Némi rövidítéssel tehát itt közöljük a beszédét.

"... Az eleinte szórványos fecsegés egy új forradalomról, új felforgatásról, új felkelésrõl lassanként annyira intenzívvé vált, hogy csak könnyelmû államvezetés nem vette volna figyelembe. Nem lehetett többé egyszerûen ostoba szóbeszédnek minõsíteni, ami a szóbeli és írásbeli jelentések százaiban s végül már ezreiben beérkezett. Három hónap elõtt a pártvezetõség még meg volt gyõzõdve róla, hogy egyszerûen politikai reakciósok, marxista anarchisták és más egyéb naplopók léha fecsegésérõl van szó, amelynek hiányzik minden ténybeli alapja.

Március közepén elrendeltem egy új propagandahullám elõkészítését. Ennek kellett volna immunizálnia a német népet egy új mérgezés kísérletével szemben. Viszont ezzel egyidejûleg parancsot adtam a párt egyes szolgálati tényezõinek, hogy járjanak utána az új forradalomról minduntalan felbukkanó híreszteléseknek és ha lehet, állapítsák meg a híresztelések forrásait.

Kiderült, hogy egyes magasabb SA-vezetõk sorában olyan tendenciák léptek fel-, amelyek a legkomolyabb megfontolásra adtak okot...

... Rámutattam Röhm Stabschef elõtt ezekre, s a visszásságoknak még további sorára, anélkül, hogy bárminemû érezhetõ orvoslás, vagy csak a kifogásoltaknak észrevehetõ megszüntetése bekövetkezett volna. Április és május hónapban a panaszok szakadatlanul szaporodtak. Elsõ ízben kaptam ezidõtájt aktaszerûen igazolt közléseket magasabb SA vezetõk megbeszéléseirõl, -amelyeket legalább is "durva ildomtalanságnak" kellett minõsíteni. Elsõ ízben bizonyosodott be cáfolhatatlanul némely esetnél, hogy ezeken a megbeszéléseken egy új forradalom szükségességére történtek utalások és a vezetõk felhívást kaptak, hogy egy ilyen új forradalomra belsõleg és tárgyilag készüljenek elõ.

Röhm Stabschef megkísérelte, hogy a történtek valóságát letagadja s az egészet az SA ellen irányuló rejtett támadásoknak minõsítette...

....Ezek a kimagyarázkodások igen komoly vitákra vezetett a Stabschef és közöttem, amelyeknek során elõször támadt bennem kétség ennek az embernek lojalitása iránt. Miután hosszú hónapokig elhárítottam magamtól minden ilyen gondolatot, miután ezt az embert elõbb évekig fedeztem személyemmel megingathatatlan bajtársiasságban, a figyelmeztetések, - mindenekelõtt Rudolf Hess, a pártvezetésben helyettesem részérõl, - lassanként olyan megfontolásokat keltettek bennem, amelyeket többé legjobb akarattal

magam sem voltam képes megcáfolni.

Május havától már nem lehetett többé kétséges, hogy Röhm Stabschef becsvágyó tervekkel foglalkozik, amelyek megvalósulásuk esetén csak a legsúlyosabb megrázkódtatásokra vezettek volna.

Hogy ezekben a hónapokban még mindig tartózkodtam a végsõ döntéstõl, ez két okból történt:
1. Nem tudtam csak úgy minden továbbiak nélkül megbékülni a gondolattal, hogy az a viszony, amelyet hûségen alapulónak képzeltem, csupán hazugságnak bizonyuljon.
2. Még mindig meg volt a titkos reményem, hogy a mozgalmat és az én SA-mat megkímélhetem egy ilyen leszámolás szégyenétõl s a károkat súlyosabb harcok nélkül kiküszöbölhetem. Május hónap vége azonban mind aggasztóbb tényeket hozott a napvilágra. Röhm Stabschef elkezdett nemcsak belsõleg, hanem egész külsõ életével is távolodni a párttól. Valamennyi alapelv, amelyek által nagyok lettünk, érvényét veszítette elõtte.

Az életmód, amit a Stabschef és vele egy bizonyos kör elkezdett, elviselhetetlenné vált - minden nemzetiszocialista felfogás szempontjából. Nemcsak az volt szörnyû, hogy õ maga és hozzá húzó kör szakított a tisztesség és az egyszerû magatartás valamennyi törvényével, hanem még rosszabb volt az, hogy ez a méreg mind szélesebb körökben kezdett elterjedni. De a leggonoszabb mégis az volt, hogy az SA-ban lassanként bizonyos közös hajlamból kifolyólag egy külön szekta kezdett kialakulni, amely magjává vált nemcsak az egészséges nép morális felfogása, hanem az állam biztonsága ellen is irányuló összeesküvésnek...

... Anélkül, hogy errõl bármi módon értesített volna s anélkül, hogy csak sejtettem volna, Röhm Stabschef egy csontja velejéig korrupt szélhámos, bizonyos A. úr révén kapcsolatba lépett Schleicher tábornokkal. Schleicher tábornok volt az, aki Röhm Stabschef bensõ óhajának külsõ kifejezést adott. Õ volt az, aki konkrét formában fejezte ki s képviselte azt a felfogást, hogy
1. a mai német kormányrendszer tarthatatlan, hogy
2. mindenekelõtt a véderõt és valamennyi nemzeti szervezetet egy kézben kell egyesíteni, hogy
3. erre az egyedül alkalmas ember csak Röhm Stabschef lehet, hogy
4. von Papen urat el kell távolítani s õ hajlandó lenne a helyettes kancellári állást elvállalni. Hogy továbbá még más lényeges változtatásokat is végre kellene a birodalmi kormányban hajtani.

Mint ilyen esetekben szokásos, elkezdték keresni az embereket az új kormány számára, mindig azzal a beállítással, hogy engem, legalább is egyelõre, meghagynának állásomban.

Von Schleicher tábornok javaslatainak végrehajtása már 2. pontjában az én soha meg nem változtatható ellenállásomba kellett, hogy ütközzék. Az én számomra úgy tárgyi okokból, mint emberileg teljesen lehetetlen lett volna beleegyezésemet adni a birodalmi véderõ minisztériumában tervezett változáshoz s annak Röhm Stabschef személyével való betöltéséhez hozzájárulni.
... Miután Röhm Stabschef maga sem kételkedett abban, hogy az elõbb ismertetett kísérletek énnálam bizonyára ellenállásba fognak ütközni, elkészítették az elsõ tervet ennek a kifejlõdésnek kikényszerítésére. Ehhez az elõkészületeket széles körben megtették:
1. Tervszerûen kellett volna a második forradalom kitöréséhez szükséges lélektani

elõfeltételeket megteremteni. Ebbõl a célból SA-propagandahelyekrõl azt terjesztették az SA körében, hogy a birodalmi véderõ az SA-t feloszlatni szándékozik és késõbb ezt azzal egészítették ki, hogy sajnos, a terv részére az én személyemet is megnyerték. Éppen olyan szomorú, mint aláváló hazugság!
2. Az SA-nak tehát meg kellett volna elõznie ezt a támadást és egy második forradalommal egyrészt a reakciós elemeket, másrészt a pártbeli ellenállásokat kiküszöbölni, az államhatalmat viszont magára az SA vezetõségére ruházni.
3. Erre a célra az SA-nak a legrövidebb idõ alatt meg kellett volna tennie valamennyi szükséges elõkészületet. Röhm Stabschefnek sikerült álürügyekkel, - többek között azzal a hazug állítással, hogy az SA számára szociális segítõintézkedéseket akar végrehajtani, - milliós bevételeket szerezni a cél elérésére.
4. Hogy a döntõ csapásokat kíméletlenül végre tudják hajtani, kizárólag erre a célra "Stabswache" elnevezéssel összeesküvõ terrorcsapatokat alkottak.

... Bizonyos vezetõi összejöveteleken, valamint üdülési utakon fokozatosan bevonták a tárgyalásokba a számbavehetõ SA-vezetõket s egyénileg foglalkoztak velük. Ez annyit jelentett, hogy míg a belsõ szekta tagjai tervszerûen elõkészítették a tulajdonképpeni akciót, az SA-vezetõk másodsorban számbajövõ körét csak általános közlésekkel tájékoztatták arról, hogy küszöbön áll egy második forradalom, s hogy ennek a forradalomnak nincs más célja, mint visszaszerezni nekem cselekvési szabadságomat, minek folytán az új és ez alkalommal véres felkelés - "a hosszú kések éjszakája", mint ahogy borzalomkeltõen nevezték, - az én szándékaimnak is megfelel. Az SA önkéntes fellépésének szükségességét az én határozatlanságomra való utalással indokolták, amely csak akkor fog megszûnni, ha befejezett tények elõtt állunk...

... Július 1-én utolsó kísérletképpen még egyszer hívattam Röhm Stabschefet, s majdnem öt óra hosszú eszmecserét folytattam vele, amely az éjféli órákig tartott. Közöltem vele, hogy számtalan híresztelésbõl, valamint régi hûséges párttagok és a SA-vezetõk nagyszámú közlésébõl azt a benyomást nyertem, hogy lelkiismeretlen elemek egy nacional-bolsevista akciót készítenek elõ, amely Németországra csak kimondhatatlan szerencsétlenséget hárítana. Közöltem továbbá, hogy olyan híresztelések is a füleimbe jutottak, mintha szándék volna a hadsereget is bevonni e tervek körébe.

Biztosítottam Röhm Stabschefet, hogy az az állítás, mintha az SA-t fel akarnák oszlatni, aláváló hazugság, hogy azt a hazugságot, mintha én akarnék eljárni az SA ellen, még csak válaszra sem tartom méltónak, viszont minden kísérletet, amely Németországban káoszt teremthetne, azonnal személyesen fogok meghiúsítani, és mindenki, aki megtámadja az államot, engem kezdettõl fogva az ellenségei között fog találni.

Igyekeztem rábeszélni, utoljára, hogy vonja ki magát ebbõl az õrültségbõl, s saját tekintélyével is járuljon hozzá azoknak a fejleményeknek megakadályozásához, amelyek így vagy úgy csak katasztrófával végzõdhetnének. Ismételten a legélesebb kifogást emeltem a szaporodó képtelen kilengések miatt, s követeltem most már ezeknek az elemeknek maradéktalan kiirtását az SA-ból, nehogy magát az SA-t, tisztességes párttagok millióit és a régi harcosok százezreit gyalázza meg néhány aláváló egyén. Röhm Stabschef azzal távozott el errõl a megbeszélésrõl, hogy a híresztelések részben valótlanok, részben túlzottak, egyébiránt mindent meg fog tenni, hogy a helyes útra visszatérjenek.

A tárgyalás eredménye azonban az lett, hogy Röhm Stabschef annak tudatában, hogy tervezett vállalkozásánál az személyemre semmi körülmények között sem számíthat, már az én eltávolításomat is elõkészítette. Ebbõl a célból a nagyobb körbe bevont

SA-vezetõkkel közölték, hogy én bár a kilátásba helyezett vállalkozást helyeslem, de személyesen semmit sem akarok tudni róla, illetõleg az a kívánságom volna, hogy a felkelés kitörése után 24, vagy 48 órára tartóztassanak le, mert ezáltal megszabadulok a befejezett cselekmény kellemetlen terhétõl, ami egyébként külpolitikai szempontból hárulna reám. Ez a közlés végsõ illusztrációját azzal a ténnyel nyerte, hogy eközben már a leggondosabban felbérelték azt az embert, akinek az én késõbbi elintézésemet végre kellett volna hajtania.

Uhl Standartenführer néhány órával halála elõtt még beismerte, hogy õ hajlandó volt egy ilyen parancs végrehajtására. ... Magának az akciónak rajtaütésszerûen Berlinben kellett volna megkezdõdnie a kormányzati épületek megrohanásával, az én személyem letartóztatásával, hogy a további akciókat mintegy az én megbízásomból bonyolíthassák le...

... Úgy Röhm Stabschef, mint Ernst Gruppenführer, Haynes Obergruppenführer és más tanúk egész sora vallotta, hogy ezt mindenekelõtt az ellenfeleikkel való több napig tartó legvéresebb leszámolásnak kellett volna követnie. Egy ilyen kifejlés gazdasági oldalának megoldását valósággal tébolyult könnyelmûséggel úgy képzelték el, hogy a véres terror a szükséges eszközöket így vagy úgy elõ fogja majd teremteni tudni...

... A veszély nagysága azonban csak azokból a közlésekbõl derült ki igazán, amelyek külföldrõl érkeztek Németországba. Angol és francia újságok mind gyakrabban írtak egy Németországban bekövetkezõ átalakulásról, s mind több közleménybõl vált felismerhetõvé, hogy az összeesküvõk tervszerûen megdolgozzák a külföldet abban az értelemben, hogy Németországban az igazi nemzetiszocialisták forradalma küszöbön áll és a fennálló kormány nem képes tovább cselekedni...

... Június végén elhatároztam, hogy ennek a lehetetlen folyamatnak véget vetek éspedig mielõtt még tízezernyi ártatlan vére pecsételné meg a katasztrófát.

Minthogy a veszedelem és a mindenkire ránehezedõ feszültség lassanként elviselhetetlenné vált, és bizonyos párttényezõknek és állami tényezõknek kötelességükhöz híven védelmi intézkedéseket kellett tenniük, a szolgálat váratlan meghosszabbítása a SA-szabadság elõtt aggályosnak tûnt fel elõttem és ezért elhatároztam június 30-án, szombaton, a Stabschefnek hivatalától való felmentését, továbbá õrizetbe vételét, s az SA-vezetõk egy részének, akiknek bûnrészessége kétségtelen volt, a letartóztatását.

Minthogy kétséges volt, hogy a helyzet fenyegetõen kiélesedett lévén Röhm Stabschef egyáltalán Berlinbe vagy máshova eljönne-e, elhatároztam, hogy személyesen részt veszek a Wiessee-re kitûzött SA-vezetõi megbeszélésen. Bízva személyem tekintélyében és a szükség esetén mindig rendelkezésre álló elszántságomban, déli tizenkét órakor ott akartam a Stabschefet állásából felmenteni, a fõbûnös SA-vezetõket letartóztatni és egy erõteljes felhívással a többieket kötelességükhöz visszatéríteni.

Június 29-én azonban olyan fenyegetõ híreket kaptam az akció végsõ elõkészületeirõl, hogy délben abban kellett hagynom a Westfáliai munkatábor megszemlélését, hogy minden eshetõségre készen álljak.

Éjjel egy órakor Berlinbõl és Münchenbõl két legsürgõsebb riadóhírt hallottam. Egyrészt azt, hogy Berlin számára délután négy órára felrendelték a riadót, hogy megparancsolták a

tehergépkocsik felszerelését a tulajdonképpeni rohamalakulatok szállítására és ez már folyamatban is van s hogy a támadás öt órakor a kormányzati épületek rajtaütésszerû megszállásával meg fog kezdõdni. Ernst Gruppenführer ez okból már nem is utazott Wiesseebe, hanem az akció személyes vezetése céljából Berlinben maradt. Másodszor, hogy Münchenben az SA riadóztatását már este kilenc órára elrendelték. Az SA-alakulatokat nem is engedték haza, hanem a riadószállásokon tartották. Ez lázadás! Az SA parancsnoka én vagyok és senki más!

Ilyen körülmények között számomra csak egyetlen elhatározás maradt. Ha a szerencsétlenség még egyáltalán megakadályozható volt, úgy villámgyorsan kellett cselekedni. Már csak egy kíméletlen és véres beavatkozás lehetett esetleg képes arra, hogy a lázadás elharapódzását elfojtsa. És most már az lehetett kérdéses, hogy inkább száz lázadót, összeesküvõt és konspirátort kell-e megsemmisíteni, minthogy tízezer ártatlan SA-embert az egyik, tízezer éppen olyan ártatlant a másik oldalon elvérezni engedni, mert ha a gonosztevõ Ernst akciója Berlinben már megindult volna, a következmények kiszámíthatatlanok! Hogy mennyire sikerült az én nevemmel való operálás, kiderült abból a nyomasztó tényállásból, hogy például sikerült ezeknek a lázadóknak Berlinben énreám való hivatkozással a mit sem sejtõ rendõrtisztektõl akciójukra négy páncélkocsit biztosítani...

... Végre tisztában voltam vele, hogy a Stabscheffel csak egyetlen egy ember szállhat szembe, s kell, hogy szembeszálljon. Velem szemben szegte meg a hûséget, s ezért csak saját magamnak kellett felelõsségre vonnom!

Éjjel egy órakor kaptam meg az utolsó riadójelentéseket, hajnali két órakor Münchenbe repültem. Göring miniszterelnök idõközben már megkapta tõlem az elõzetes utasítást, hogy a tisztítási akció esetében a maga részérõl tegye meg az azonos intézkedéseket. Berlinben és Poroszországban õ vasököllel zúzta szét a nemzetiszocialista állam ellen irányuló támadást, mielõtt az kifejlõdhetett volna. Ennek a villámgyors cselekvésnek szükségessége hozta magával, hogy ebben a döntõ órában csak nagyon kevés ember állott rendelkezésemre. Goebbels miniszter, az új Stabschef jelenlétében folyt azután le az önök által ismert akció és zárult le Münchenben.

Ha még néhány nap elõtt hajlandó lettem volna az elnézésre, ebben az órában ilyen kíméletet már nem gyakorolhattam. A lázadásokat örökké érvényes vastörvényekkel törik le; ha valaki azt a szemrehányást tenné, miért nem vontuk be a rendes bíróságokat az ítélkezésbe, akkor csak ezt válaszolhatom: ebben az órában én voltam felelõs a német nemzet sorsáért s így az egész német nép legfõbb bírája. Lázadó hadosztályokat minden idõkben megtizedeléssel szedtek ismét rendbe. Csak egy állam nem vette igénybe ezeket a hadi cikkelyeket és ez az állam ennek következtében összeomlott: Németország. Nem akartam az ifjú birodalmat a régi sorsának kiszolgáltatni.

Megparancsoltam, hogy az árulás fõbûnöseit lõjék agyon, továbbá kiadtam a parancsot, hogy a belsõ kútmérgezés és a külföldi méregkeverés fekélyeit a nyers húsig ki kell égetni. Továbbá megparancsoltam, hogy a lázadóknak letartóztatásánál bárminõ ellenállási kísérlet esetén fegyverrel kell felkoncolni õket.

A nemzetnek tudnia kell, hogy fennállását, - és ezt belsõ rendje és biztonsága garantálja, - büntetlenül senki sem veszélyeztetheti! És tudja meg mindenki a jövõre nézve, hogyha kezét ütésre emeli az állammal szemben, sorsa a biztos halál. És minden nemzetiszocialistának tudnia kell, hogy semmiféle rang és semminõ állás meg nem menti

a személyes felelõsség alól s így a megilletõ büntetéstõl. Elõbbi ellenfeleink ezreit üldöztem korrupciójuk miatt. Bensõ szemrehányásokat tennék magamnak, ha nálunk eltûrnék hasonló jelenségeket...

... Ha azt a véleményt vetik ellen, hogy csak a bírói eljárás lett volna hivatott a bûnösség és bûnhõdés megállapítására, ünnepélyesen tiltakozom az ilyen felfogással szemben. Aki Németország ellen lázad, hazaáruló. Aki hazaárulást követ el, azt nem cselekedetének mértéke szerint kell büntetni, hanem a napfényre került érzülete miatt. Aki nem átall bensõjében a hit, hûség és szent fogadás megtörésével lázadást elõkészíteni, az nem várhat egyebet, minthogy annak õ lesz az áldozata.

Nem szándékom a kis bûnösöket agyonlövetni, s a nagyokat kímélni. Nem azt kell vizsgálnom, hogy vajon az összeesküvõk, lazítok, destruktorok s a német közvélemény, valamint szélesebb értelemben a világ véleményének kútmérgezõi közül kit ért túlságosan kemény sors, hanem azon kell õrködnöm, hogy Németország sorsát biztosítsuk. Egy külföldi zsurnaliszta, aki nálunk vendégjogot élvez, az agyonlõttek feleségeinek és gyermekeinek nevében tiltakozik és az õ körükbõl vár megtorlást. Ennek a tisztelt úrnak, csak egyet válaszolok: Az asszonyok és gyermekek csak férfiak gonosztetteinek ártatlan áldozatai. Én is részvétet érzek irántuk, de én azt hiszem, hogy az a fájdalom, ami ezeknek az embereknek sorsa miatt érte õket, csak elenyészõ töredéke annak a fájdalomnak, amely esetleg német asszonyok tízezreire zúdult volna, ha ez a cselekedet sikerül.

Egy külföldi diplomata kijelentette, hogy a Schleicherrel és Röhmmel történt találkozása természetesen egészen ártatlan természetû volt. Efölött senkivel sem szállok vitába. A vélemények, hogy mi ártatlan és mi nem, politikai téren sohasem fognak megegyezni!

Ha azonban három hazaáruló Németországban egy külföldi államférfiúval találkozást beszél meg és visz véghez, amit maguk is "hivatalosnak" neveznek, és ezt a személyzet távoltartásával hajtják végre, s elõttem a legszigorúbb paranccsal eltitkoltatják, akkor az ilyen embereket agyonlövetem, ha igaz is volna az, hogy ez elõttem ennyire elrejtett tanácskozáson csak az idõjárásról, régi pénzekrõl vagy más hasonlókról is beszéltek volna. A gonosztett büntetése súlyos volt és kemény.

Tizenkilenc magasabb SA-vezetõt, harmincegy SA-vezetõt és SA-tagot agyonlõttek, ugyancsak három SS-vezetõt, mint a komplott résztvevõit. Tizenhárom SA-vezetõ és polgári személy, akik letartóztatásukkor ellenállást kíséreltek meg, életüket vesztették. Három más öngyilkosságot követett el. Öt párttagot, akik nem tartoztak az SA-hoz, a részvételük miatt agyonlõtték. Végül agyonlõttek még három SS-tagot, akik védõõrizetbe vett személyekkel szemben gyalázatos bántalmazásokat követtek el.

Annak megakadályozására, nehogy a politikai szenvedély és felháborodás más bûnrészesekkel szemben a lincsbíráskodást alkalmazza, a veszély elhárítása és a lázadás letörése után még vasárnap, július 1-én kiment a legszigorúbb parancs minden további megtorlás megakadályozására. Ezzel vasárnap, július 1-ének éjszakáján helyreállt a normális állapot. Egy sereg erõszakoskodás, amely ezzel az akcióval semmiféle összefüggésben nem áll, a rendes bíróságok elé kerül ítélethozatal céljából...

Ahogy másfél évvel ezelõtt akkori ellenfeleinknek felajánlottam a kibékülést, ugyanúgy hajlandó vagyok azoknak cselekedetét, akik bûnrészesei voltak ennek az õrültségnek, mától kezdve szintén feledésbe borítani... Most már ismerjék fel több biztonsággal a nagy feladatot, amely elé bennünket állított a sors, és amelyet nem lehet polgárháborúval és

káosszal megoldani. Érezzenek felelõsséget a német nép legdrágább javáért: a belsõ rendért, s a belsõ és külsõ békéért! Mint ahogy én hajlandó vagyok a történelem elõtt vállalni a felelõsséget életem legkeserûbb elhatározásának huszonnégy órájáért, amikor a sors ismét megtanított arra, hogy szorongó aggodalommal öleljem körül minden gondolatommal a legdrágábbat, ami számunkra ezen a világon adatott: a német népet és a német birodalmat!"

A beszéd valamennyi jelenlévõre megrázó hatást gyakorolt. Philippe Barre, a "Matin" tudósítója, ezt jelentette lapjának: "Aki nem hallotta ezeket a szavakat, aki nem látta a termet, amelyben a képviselõk, közönség, a rendfenntartó közegek és az újságírók egy emberként emelkedtek fel és ünnepelték a vezért, az semmit sem látott Németországból."

A tábornagy táviratban fejezte ki elismerését a birodalmi kancellár elszánt beavatkozásáért és személyének bátor latbavetéséért, s mélyen átérzett szavakkal tolmácsolta köszönetét. A birodalmi kormány törvényt bocsátott ki az állami végszükségvédelem rendszabályairól, s ezzel Hitler eljárását jogosnak ismerte el. Maga Hitler egy július 3-án kibocsátott rendeletben szintén kijelentette, hogy az akció befejezettnek tekintendõ s a vele kapcsolatban álló erõszakos cselekedetek átadattak a rendes bíráskodásnak.

----- a 2. részhez -----

A Führer Birodalma, írta: Johannes Öhquist 2. rész

Külpolitika

A belsõ politikában az államférfi Hitlernek olyan problémákkal kellett foglalkozni, amelyekkel nagyobbrészt gondolatban már tíz év óta foglalkozott, és amelyek közül sokat részben alapvetõen, sõt egészen a részletkérdésekig könyvében kifejtett. Egészen más volt a helyzet az államférfiúi feladatokat illetõen külpolitikai téren. Természetesen megkísérelt könyvében ilyen kérdéseket is formulázni. Ezek azonban elméleti szemlélõdések voltak. Most a meztelen praxissal kellett megbirkóznia. Ezen a téren nem egyszer koncessziókra és kompromisszumokra kényszerült. A külpolitikában a politikus mindig tarthatta be programatikus irányvonalait Annál figyelemreméltóbb, hogy ezen a sikamlós területen sem feszítette soha szeme elõl programjának alapvetõ irányelveit. Nagyon helyesen mondja róla Hermann Stegemann: „Hitler a sarki kutatóhoz hasonlított, aki kénytelen hajóját a zajló jégmezõ felszakadó vízi útjain vezetni, anélkül, hogy határozott irányt tarthatna s kényszerítve van számításba venni a kitéréseket, visszafordulásokat és a befagyást, úgy, hogy célkitûzésétõl még se engedje eltéríttetni magát."

A nemzeti szocialista külpolitika beható tárgyalására itt nem térhetünk ki. A legfontosabb eseményekre kell korlátoznunk magunkat, amelyek legjobban jellemzik Hitler felfogását és eljárását.

Külpolitikai beállítottságát két fõkérdés irányítja: Németország szuverenitásának és állami egyenjogúságának helyreállítása, valamint a béke biztosítása. Az a mód, ahogy e két kérdést kezeli, amit rosszindulattal olyan könnyû egymással ellentétbe állítani, világos fényt vet államférfiúi képességeire.

Franciaország késztette elõször arra, hogy mint szónok, a külpolitika terén megnyilatkozzék. A francia kormány azt állította ugyanis, hogy a Schupo, az SA és az SS katonai alakulatok, s felállításukkal Németország megsértette a versaillesi szerzõdést. Erre az állításra Neurath külügyminiszter igen komoly hangú jegyzékben válaszolt. Rámutatott arra, hogy az az állítás, mintha az SA és SS katonai alakulat volna, valótlan. Másrészrõl az egyenjogúság elõfeltételeit minden körülmények között Németországnak is ki kell vívnia magának, akkor is, ha az Anglia által javasolt leszerelési tervet megvalósítják, minthogy a nagyhatalmak úgysem fogják a leszerelési terv valamennyi követelését teljesíteni, hanem még mindig lényegesen erõsebben felszereltek maradnak, mint Németország. Erre az energikus válaszra, amelybõl világosan kitetszett, hogy Németország többé nem hajlandó alacsonyabb fokon álló nemzetként kezeltetni magát, Franciaország 1933 májusának elején katonai rendszabályokhoz nyúlt és szankciókkal fenyegetõdzött, név szerint Németországba való fegyveres bevonulással.

Erre Hitler 1933. május 17-én a birodalmi gyûlésen három órás beszédet mondott, amellyel az egész világhoz fordult. Most nem a népszónok beszélt, hanem az államférfi, aki okosan mérlegelt, mérsékelt formában fejtette ki az idõszerû világpolitikai kérdéseket. Ennek a figyelemreméltó beszédnek szószerinti közlését a helyszûke megakadályozza. A legfontosabb pontjait mégis idéznünk kell:

"A jóvátételek gondolata", - mondotta Hitler, amikor rátért a gazdasági kérdésekre - "és keresztülvitelük egykor iskolapélda lesz a népek történetében, mennyire károsak lehetnek a szenvedélyek az összesség nemzetközi jóléte szempontjából... A versaillesi szerzõdés bûne, hogy egy idõre megvalósította azt az állapotot, amikor a pénzügyi számoló mûvészetbe belefulladt a gazdasági józanság. Németország a reá rótt kötelezettségeket belsõ értelmetlenségük és az elõrelátható következmények dacára, valósággal öngyilkos módon hûséggel teljesítette. /Lloyd George 1933 március 14-én Sheffieldben tartott beszéde során kijelentette: "Mint régi ellenfélnek - és erre személyes kötelezettséget érzek a versaillesi béke egyik megteremtõjeként - meg mondanom: a versaillesi béke Németországot illetõ részét betû szerint és szellemében egyaránt teljesítették, viszont akik azt kikényszerítették, azok szegték meg a szerzõdést"/ A nemzetközi gazdasági válság megdönthetetlen bizonyítéka ez állítás helyességének."

Ezután a nemzetközi jogérzéshez fordult, amelyet a békeszerzõdések megsebeztek, amikor gyõztes és a legyõzött fogalmát állították egy új nemzetközi jogi és gazdasági rend fundamentumává. "A szerzõdéseknek, amelyeket a népek életének nyugodt biztosítására kötnek, csak akkor van belsõ értelmük. ha az igazi és õszinte egyenjogúság elvébõl indulnak ki." És most a háborúról kezdett beszélni, amelyre Franciaország állítása szerint Németország fegyverkezik." Semmiféle új európai háború nem volna alkalmas arra, hogy ma a nyugtalanító állapotok helyett valami jobbat teremtsen... Egy ilyen végnélküli õrület kitörése a mai társadalmi és államrend összeomlásához vezetne... A német birodalom nemzeti kormányának a legkomolyabb kívánsága, hogy egy ilyen nem békés kifejlést õszinte és cselekvõ együttmûködésével megakadályozzon."

Ez a békés kifejlés volt a német forradalom belsõ értelme is, amelynek pozitív célja: megakadályozni a kommunista elõrenyomulást, megmenteni a munkanélkülieket a munkaalkalmak teremtésével és létrehozni egy tekintélyen alapuló államvezetést, mely a nemzet bizalmában és akaratában gyökeredzik. Németország semmit sem akar a maga számára, amit nem volna hajlandó másoknak is megadni. Ezért a legélesebben kell tiltakozni az ellen, hogy a fegyvertelen SA, SS és a Stahlhelm alakulatokat más népek óriás fegyveres seregeinek fenyegetéseként állítsák be.

Ha Franciaország abszolút biztonságot kíván, holott Németországnak még az egyenjogúságot sem akarja megadni, akkor azt kérdjük, milyen konkrét biztosítékot óhajt még Franciaország azokon kívül, amelyeket Németországtól már megkapott. Németország minden áldozatra hajlandó, amit mások is hajlandók meghozni.

Ami azonban a kilátásba helyezett szankciókat illeti, úgy minden kísérlet, Németországot túlnyomó erõvel kényszeríteni, csak oda vezethetne, hogy Németországnak, mint állandóan lekicsinylett népnek, nehezére esnék továbbra is fenntartani népszövetségi kapcsolatait. Hitlernek ezt az érthetõ figyelmeztetését ellenfelei nem vették komolyan, vagy nem értették meg. Egész feszült figyelmüket csak arra irányították, mit fog mondani a háborúról és békérõl. Felszabadító szava megtisztította az európai politika égboltját a fenyegetõ viharfellegektõl.

Egy hónappal késõbb írt alá Hitler elsõ ízben nemzetközi dokumentumot, névszerint a Mussolini által kidolgozott "négyhatalmi egyezményt." Tekintettel arra, hogy a népszövetség egymagában nem elégséges a béke fenntartásának és a bizalomteljes nemzetközi együttmûködés garantálására, Németország, Itália, Anglia és Franciaország kötelezték magukat ezzel az 1933. július 15-én Rómában aláírt szerzõdéssel "érvényre juttatni minden erejükkel a népszövetség nevében valamennyi hatalom hathatós

együttmûködése révén a béke fenntartásának politikáját", hogy "a leszerelési konferencia sikerét biztosítsák." A szerzõdést tíz évi idõtartamra kötötték, s az megújítottnak volt tekintendõ, ha nyolc év lefolyásán belül nem mondották fel.

A nemzetek szövetségének Genfben 1933 októberében tartott leszerelési konferenciáján Németország a tárgyalások során két dolgot követel: a nagymértékben felfegyverkezett államok valóban tényleges leszerelését és az egyenjogúság alapelvének azonnali praktikus megvalósítását. Anglia, Franciaország és Amerika azonban már a konferencia elõtt Németország tudta nélkül megegyeztek abban, milyen határozatokat akarnak hozni, s eszük ágában sem volt figyelembe venni a német követeléseket.

/Megsemmisítõ kritikát gyakorol Hitler az ilyenfajta politika felett 1935 május 21.-i békebeszédében: "A világ ma a konferenciák korát éli. Ha ilyen sok összejövetel teljesen eredménytelenül végzõdik, akkor a csalódás oka már a programfelállítás és célkitûzés módjában rejlik. Valamelyik kormány szükségét érzi - mint a többi is valamennyi - hogy tegyen valamit Európa fenyegetett békéjéért. Most ahelyett, hogy az összes tervbe vett résztvevõkkel közölnék az általános alapgondolatot, azzal a kívánsággal, hogy megismerjék az egyes államok, illetõleg kormányok felfogását a kérdések intézésére és megoldására lehetségesnek tartott utakról és módokról, két vagy három kabinet már elõre elkészíti perfekt programját. Emellett sokszor nem lehet szabadulni attól a benyomástól, hogy az illetõ határozatok tartalmának fixírozásakor már szerepet játszik az óhaj, mint a gondolat szülõje, hogy a lehetségesnek és lehetetlennek összekeverésével a biztos kudarcért a felelõsséget a késõbb meghívottakra hárítsák. Mert míg két vagy három állam így a részletekig kidolgozott programban megegyezett, az utóbb meghívottaknak a programot csak tudomásulvétel céljából nyújtják át, azzal a megjegyzéssel, hogy ez a program oszthatatlan egész, s vagy teljes egészében elfogadják, vagy a maga teljességében elutasítottnak kell tekinteniük. Minthogy egy ilyen programban természetszerûen igen jó gondolatok is elõfordulhatnak, az az állam, amely nem járult hozzá az egész tervezet elfogadásához, ezzel a hasznos részek meghiúsulása miatt is kénytelen a felelõsséget viselni."/

Németország egyszer már elhagyta a leszerelési konferenciát és csak akkor tért vissza, amikor egyenjogúságát kifejezetten elismerték. Minthogy ezt az ígéretet most sem tartották meg, a német kormány beváltotta birodalmi kancellárjának az 1933 május 17-iki birodalmi gyûlési beszédében kifejezésre juttatott figyelmeztetését, s 1933 október 11-én kinyilvánította Németországnak a konferenciákból való visszalépését s egyidejûleg kilépését a nemzetek szövetségébõl.

/Lloyd George a "News Chronicle"-ban "Megszegett ígéret" címen cikket írt, amelyben az egyenjogúság megtagadását "a világtörténelem legszégyenletesebb, becstelen szerzõdésszegésének" nevezi./

A kormány ugyanezen a napon kiáltvánnyal fordult a német néphez s felhívta, hogy igennel, vagy nemmel fejezze ki, helyesli-e a népszövetségbõl történt kilépést. Minthogy ez a felhívás igen világos képét adja a nemzeti szocialista kormányzat külpolitikai állásfoglalásának, s az ezt követõ népszavazás megmutatja egyúttal miként követte a német nép ezt a politikát, az alábbiakban szószerint közöljük:

"A német birodalmi kormány és a német nép egyek abban az akaratban, hogy a béke, a felelõsség és a megértés politikáját kövessék, mint alapelvét minden elhatározásnak és cselekedetnek. Ennek folytán a német kormány és a német nép elutasítanak minden

erõszakot, mint amely alkalmatlan a fennálló államközösség körében felmerülõ ellentétek kikapcsolására. A német kormány és a német nép újból kifejezést adnak annak a felfogásuknak, hogy örömmel hozzájárulnak a világ mindennemû tényleges leszereléséhez, arra irányuló készségük kifejezése mellett, hogy az utolsó német gépfegyvert is szétrombolják és az utolsó embert is elbocsátják a hadseregbõl, amennyiben a többi népek is elhatározzák erre magukat.

A német kormány és a német nép egyesülnek abban az õszinte óhajtásban, hogy más népekkel, beleértve korábbi ellenfeleiket is, a háborús pszichózis kiküszöbölésének szellemében és az õszinte jó viszony végleges helyreállítására valamennyi felmerülõ kérdést szenvedélyek nélkül, tárgyalások útján megvizsgáljanak és megoldjanak.

A német kormány és a német nép kinyilatkoztatják hajlandóságukat arra. hogy kontinentális meg nem támadási szerzõdéssel a leghosszabb határidõre is biztosítsák Európa békéjét, gazdasági jólétének szolgáljanak s általános kulturális újjáépítésében részt vegyenek.

A német kormányt és a német népet ugyanaz az öntudat tölti el, hogy Németország egyenjogúságának elismerése nélkülözhetetlen erkölcsi és tárgyi elõfeltétele annak, hogy népünk és kormánya nemzetközi berendezkedésekben és szerzõdésekben részt vehessen. A német birodalmi kormány és a német nép ennek következtében egyek abban az elhatározásukban, hogy a leszerelési konferenciát elhagyják és a népszövetségbõl kivárnak, míg ez a valódi egyenjogúság népünk számára biztosítva nincsen. A német birodalmi kormány és a német nép, el vannak határozva, inkább vállalni minden szükséget, minden üldöztetést és mindennemû kényszert, mint sem a jövõben szerzõdéseket aláírni, amelyek minden önérzetes ember és minden öntudatos nép számára elfogadhatatlanok, következményeikben csak a versaillesi békeszerzõdés által felidézett szükség és nyomorúság állandósítására s ezáltal a civilizált államok közösségének összeomlására vezethetnek.

A német birodalmi kormány és a német nép nem akarnak más nemzetekkel versenyt futni a fegyverkezésben. Csak azt a mértékét követelik meg a biztonságnak, amely a nemzet számára a békés munka nyugalmát és szabadságát garantálja. A német birodalmi kormány és a német nép el vannak határozva a német nemzet jogos követeléseinek tárgyalások és szerzõdések útján való biztosítására. A birodalmi kormány a német néphez intézi kérdését: helyesli-e a német nép a birodalmi kormányának itt kifejtett politikáját s hajlandó-e azt, mint saját álláspontjának és saját egyéni akaratának kifejezését elismerni, s mellette ünnepélyesen vallomást tenni?"

1933 november 12-én zajlott le a népszavazás. Az eredmény 42,733.819 érvényes szavazat volt, ebbõl 40,632.628 (95.1 százalék) "igen" és 2,101.191 (4.9 százalék) "nem" szavazatot adtak le.

A német kormány október 14-iki felhívásában ismételten kifejezésre juttatott készségének megfelelõen, hogy Európa békéjét megnemtámadási szerzõdések kötésével biztosítsák, Hitler nyíltan megkísérelt egyetértésre jutni Franciaországgal. Németország szomszéd államai közül mégis csak Pilsudski tábornagyban volt meg az elhatározás, hogy Németországgal megnemtámadási szerzõdés útján megértést keressen. 1934. január 26-án megkötötték a szerzõdést és idõtartamát tíz évben állapították meg.

/Errõl a német-lengyel szerzõdésrõl Lloyd George a "Pester Lloyd"-ban (1934 március 4.) így nyilatkozott: "Úgylátszik, Hitler az egyetlen, aki az általános izgalomban nem veszti el a fejét. Szorgosan fáradozik azon, hogy kiküszöböljön Németország szomszédaival bármiféle súrlódási okot. Lengyelországgal kötött megegyezése figyelemreméltó esemény. Merész politikus cselekedete."/

Franciaországgal szemben viszont új konfliktus volt keletkezõben. 1925 október 16-án Németország, Anglia, Olaszország, Franciaország és Belgium Locarnóban kölcsönös szerzõdéssel biztosították Németországnak a versaillesi békével kijelölt nyugati határait. Ezenkívül Németország kötelezte magát, hogy gondosan ügyel a Rajna mindkét oldalán kijelölt zónának demilitarizálására. Minthogy azonban a nagyhatalmak, mit sem törõdve a leszerelési konferenciákkal, nyíltan fegyverkeztek, végül is szükségesnek látták, hogy fegyverkezésüket a nemzeti biztonságra irányuló törekvésükkel, azaz a nemzetközi béke biztosításával igazolják. Anglia ezt az 1935. március 4-én "Statement relating to defence" Fehér Könyvével tette meg, Franciaország pedig március 15-én ismét meghosszabbította a katonai szolgálati idõt.

Ezeknek következtében Németország kényszerítve érezte magát, hogy a maga részérõl 1935 március 16-án közzétegye a véderõ kiépítésérõl szóló törvényt, amely bevezette az általános védkötelezettséget. Ennek megokolására a birodalmi kormány március 16-án egy, a német néphez intézett kiáltványában részletesen rámutatott a rikító ellentétre, amely Németország notórius békekészsége és a többi nagyhatalmak határtalan fegyverkezése között fennállott. Minthogy Anglia és Franciaország cselekedeteikkel a versaillesi szerzõdésnek leszerelést követelõ határozatát minden tekintetben mellõzték, Németország kényszerítettnek és jogosultnak érzi magát erre a szerzõdésszegésre akként válaszolni, hogy helyreállítja katonai felségjogát. A kormányt itt ugyanazok a mérlegelések vezették, amelyeknek Baldwin miniszter utolsó beszédében olyan helyesen adott kifejezést:

"Egy országnak, amely nem hajlandó önmagának védelmére a szükséges elõvigyázati intézkedéseket megtenni, sohasem lesz hatalma ezen a földön, sem morális, sem materiális hatalma." Amidõn a kormány utalt az október 14-iki kiáltványában mondottakra, kijelentette, hogy Németország nem törekszik katonai hegemóniára, s el van határozva, hogy a német becsület és a birodalom szabadsága védelmén túl sohasem fog menni és a német nemzeti fegyverkezés egyáltalán nem a háborús támadás eszköze lesz, hanem kizárólag a védelemé, s ezzel a béke fenntartását fogja szolgálni.

Amikor fõként ebbõl az okból kifolyólag Anglia, Itália és Franciaország 1935 április 11-én tárgyalásokra ültek össze, s Németországot megkérdezték, hajlandó-e az u.n. keleti paktumhoz csatlakozni, Németország azt felelte, hogy egy ilyen paktumban nem vehet részt, minthogy ez többé-kevésbé automatikusan érvényre lépõ katonai segélykötelezettségeket tartalmaz magában (kötelezte volna például Németországot a Szovjetunió megsegítésére, ha ezt egy harmadik, - pl. Japán, - megtámadta volna!). Ezek után 1935 május 21-én Hitler nagyszabású békebeszéddel lépett a birodalmi gyûlés elé, amely az egész világon a legélénkebb figyelmet keltette. Április 17-én ugyanis Genfben kinyilatkoztatták, hogy Németország az általános védkötelezettség bevezetésével megszegte a versaillesi szerzõdést. Most Hitler beszédében leszámolt Stresaval és Genffel, a katonai szerzõdésekkel és a bekerítési stratégiával, s 13 pontba foglalta a német kormánynak a béke kérdésére vonatkozó álláspontját. Minthogy ez a 13 pont világosan megjelöli Németország külpolitikai állásfoglalását, s megvilágítja az általános békére irányuló fáradozásait, tartalmukat röviden összefoglalva, alább közöljük:

1. Nem Németország szegte meg a versaillesi szerzõdést, hanem azok a hatalmak, amelyek nem tudták elhatározni magukat, hogy a Németország leszerelésével kapcsolatban szerzõdésileg megígért saját leszerelésüket végrehajtsák.
2. Németország ennek következtében felmondta a fegyverkezési korlátozást, minthogy azt diszkriminációnak tekintette. Viszont a többi, a népek együttélésére vonatkozó szakaszt, beleértve a területi rendelkezéseket, feltétlenül respektálni fogja s revíziót csak békés megegyezés útján kíván elérni.
3. Németország mindaddig megtartja a locarnói paktumot, míg a többi partnerek is megtartják.
4. Németország hajlandó részt venni a béke közös biztosításában, kívánatosnak tartja azonban a szerzõdések revízióját.
5. Németország nézete szerint az együttmûködés egyoldalúan ráoktrojált feltételek formájában nem lehetséges.
6. Németország hajlandó a szomszéd államokkal megnemtámadási szerzõdéseket kötni.
7. Németország hajlandó hozzájárulni egy légügyi egyezményhez.
8. Németország hajlandó fegyverkezésében mindazokat a korlátozásokat vállalni, amelyeket más államok is elvállalnak.
9. Németország nézete szerint a repülõgépekbõl való bombavetést el kell tiltani.
10. Németország a legnehezebb fegyvernemek kiküszöbölése mellett van.
11. Németország hozzájárul a tüzérség ûrméretének és a hadihajók bármely nemének korlátozásához.
12. Németországnak az a nézete, hogy a. közvéleménynek sajtó, film és színház útján való megmérgezését meg kell akadályozni
13. Németország hozzájárul egy olyan nemzetközi megállapodáshoz, amely megakadályozza más államok ügyeibe a kívülrõl való beavatkozást.

1935. június 18-án Németország flottaegyezményt kötött Angliával, amelynek értelmében a német hajóhad erejét Nagybritannia teljes hajóhaderejéhez viszonyítva, 35:100 arányban állapították meg.

/Errõl a flottaegyezményrõl mondta Chamberlain 1938 július 26.-i beszédében: "Amikor Hitler úr annakidején javasolta a flottaszerzõdést, ezzel jelentõs és igen szívesen látott gesztust tett a béke irányában. Ennek a gesztusnak jelentõségét, úgy tetszik nekem, nem értették meg teljesen s nem értékelték eléggé, mint elõrehaladást az általános megbékülés felé. De a kezdeményezés szerzõdéses megvalósítása közelebb hozza a lehetõséget, hogy a két ország szempontjából vitális jelentõségû pontok felett a jövõben is megegyezünk. Mi mindenesetre nem tartjuk lehetetlennek a fáradozásokat tovább folytatni a két ország megegyezésének irányában, ami oly rendkívül sokat jelentene az európai bizalom helyreállítása terén."

Hogyan válaszolt Franciaország a tizenhárom pontra? 1936 március elején a francia parlament hozzájárult a barátsági szerzõdéshez, amelyet a francia kormány 1935 május 2-án kötött Szovjetoroszországgal. Minthogy ez a szerzõdés kétségtelenül Németország ellen irányult, a németek 1936 március 7-én emlékirattal fordultak a Locarno-hatalmakhoz és rámutattak arra, hogy a francia-szovjetorosz megegyezés a Locarno-szerzõdés megszegését jelenti s ennek következtében Németország magára nézve a megszûnt szerzõdést érvénytelennek tekinti. Éppen ezért a Rajnavidék demilitarizált zónájában helyreállította a birodalom korlátlan szuverenitását.

Ennek a közlésnek gyakorlati eredménye az volt, hogy Németország a Rajnavidék demilitarizált részét katonailag megszállotta.

/A Rajnavidék német megszállását az úgynevezett nemzetközi békeegyesületek, amelyek majdnem kivétel nélkül meg voltak fertõzve a kommunizmustól, természetesen azonnal háborús fenyegetésnek nyilvánították. Egyedül az öreg svéd radikális pacifista, Carl Linghagen jelentette ki egy interjúban: "A Németország ellen irányuló tilalmat, hogy felfegyverkezzék és saját eszközeivel kedve szerint rendelkezhessék, míg a gyõztes nagyhatalmak tovább folytatják fegyverkezésüket és a Rajna francia partján erõdöket építenek, Németország a történelmi praxis értelmében jogosult lerázni magáról, ha képes reá. Most ezt Németország meg tudta tenni saját kezdeményezésébõl és a gyõztes nagyhatalmak a Németországtól való féltükben arra kényszerülnek, hogy ne opponáljanak. Ezzel ez a szerzõdésszegés nemcsak megengedhetõvé vált, hanem egyenesen a közjó hasznára szolgált. Ezt az eredményt esetleg késõbb háború útján érték volna el. Így a világ legalább ettõl a háborútól meg lett kímélve." (Tidevarvet, 1936 augusztus 15.) /

Hogy azonban ennek az intézkedésnek védelmi jellegét minden kétségen felül bebizonyítsák, a német kormány 1936 április 1-én átnyújtott az angol kormánynak egy béketervezetet, amelyben még szélesebb alapokon 19 pontban javaslatot tett Európa gyakorlati és tartós megbékítésére, s kifejezte hajlandóságát, hogy megegyezik Franciaországgal és Belgiummal egy, a mindkét részrõl való demilitarizált sáv megállapítása céljából. Javasolta továbbá, hogy Németország, Franciaország és Belgium kössenek 25 évre érvényes megnemtámadási szerzõdést. Angliát és Olaszországot bevonták volna abból a célból, hogy ezt a megegyezést mint kezesek, írják alá. Németország kifejezésre juttatta egyetértését azzal is, hogy Hollandiát is bevonják ebbe a szerzõdési rendszerbe. Ugyancsak kinyilvánította készségét, hogy a nyugati hatalmakkal légügyi egyezményt kössön, amely mindennemû repülõtámadást már eleve lehetetlenné tenne. Ezenfelül megismételte hajlandóságának kifejezését, hogy keleti szomszédaival is megnemtámadási szerzõdéseket kössön. Végül kinyilvánította készségét, a népszövetségbe való újbóli belépésre, de abban a reményben, "hogy belátható idõn belül barátságos tárgyalások útján rendezik a gyarmati egyenjogúság kérdését, valamint a népszövetségi alapokmánynak a versaillesi alapelvektõl való elválasztását."

Azonban Németország 1936 március 31-i béketerve is süket fülekre talált. Amikor erre Mussolini 1937 december 11-én kinyilatkoztatta Itáliának a Népszövetségbõl való kilépését, a német kormány üdvözölte ezt a lépését s közölte, hogy a népszövetségbe való visszatérésének szándéka érvénytelenné vált, amirõl a "Völkischer Beobachter" 1937. december 13-án a következõ közleményt tette közzé:

"A fasiszta kormánynak elhatározása, amellyel kinyilvánította Itáliának a népszövetségbõl való kilépését és a rendkívül nagyjelentõségû fejtegetések, amelyekkel a Duce ezt az elhatározást megindokolta, Németországban a legteljesebb megértésre és a legmelegebb rokonszenvre találnak. Az olasz politikának a népszövetséggel szemben elfoglalt elvi álláspontját illetõleg már régen nem forgott fenn semmi kétség. A genfi hamis istenekrõl szóló szavak, amelyeket Mussolini szeptember végén Berlinben a Maifelden mondott, még mindig füleinkben csengenek. De legnagyobb fontossága van annak, hogy az olasz kormány a tegnap közzétett elhatározásával most a helyzet végleges tisztázását idézte elõ. A népszövetség ezzel megkapta a politikai teljesítményeivel kiérdemelt nyugtát. Fennállásának egyetlen periódusában sem mutatkozott képesnek arra, hogy a világpolitika bármely aktuális problémájának megoldásánál hasznos segítséget nyújtson. Ellenkezõleg, a háború utáni idõszak egész politikai kifejlõdésére állandóan csak kártékony, sõt sokszor veszedelmes befolyást gyakorolt. Ideálok ürügye alatt mindinkább a versaillesi szabályozás egyes haszonélvezõinek céljait szolgáló szövetkezetté változott.

Ahelyett, hogy a nemzetközi politikát a népek természetes erõinek és igényeinek ésszerû kiegyenlítésével a termékeny fejlõdés útján vezette volna, Genfben elsõsorban olyan módszerek kitalálásán és alkalmazásán fáradoztak, amelyek ennek a fejlõdésnek megakadályozására szolgáltak. A népszövetség teljes csõdje ma már olyan tény, ami nem szorul semmiféle bizonyítékra és semmiféle indokolásra. A reménységek, amelyekkel elsõsorban a kisebb államok tekintettek a népszövetség felé, mindinkább szétfoszlottak annak a felismerése következtében, hogy a genfi politika a kollektív biztonság helyett a valóságban kollektív bizonytalanságra vezetett. Ha egyébiránt most némely helyen megkísérlik az intézmény kudarcát általánossága hiányával magyarázni, ez nyilvánvalóan az oknak és az okozatnak összezavarása. Az okok, amelyek elõször Japánt, azután Németországot és most Itáliát is kényszerítették a népszövetség elhagyására, kézzelfoghatóan bizonyítják, hol vannak szervezetének és az abban uralkodó politikai tendenciáknak hibái. Reménytelen fáradozás ezeknek a gyökeres hibáknak kiküszöbölését rész-reformokkal megkísérelni.

Ha a Genfben megmaradt nagyhatalmak még most is azt akarják, hogy a népszövetséget politikájuk komoly faktoraként szerepeltessék, az az õ dolguk. Joguk azonban nincs többé arra, hogy a népszövetséget az államok világának hivatott reprezentánsaként és a nemzetközi együttmûködés legfõbb szervenként szerepeltessék. A birodalmi kormányt, teljes egyetértésben az olasz kormánnyal, semmi sem fogja eltéríteni attól a meggyõzõdésétõl, hogy a genfi politikai rendszer nemcsak elhibázott, hanem vészthozó is. Ilyenformán Németországnak a népszövetségbe való visszatérésérõl többé nem lehet szó."

Németország és Ausztria között a viszony feszültté vált, elsõsorban azért, mert az osztrák kormány igyekezett Ausztriában a nemzetiszocialista mozgalmat elnyomni, mivel az a Németországhoz való csatlakozásra törekedett. Az 1936 július 11-iki és az 1937 februári megegyezésekben mindkét ország kormányai kísérletet tettek ennek a kérdésnek békés megoldására, anélkül, hogy ezek a fáradozások kielégítõ egyetértésre vezettek volna.

Hogy itt is pozitív irányban hasson közre Európa békéiének fenntartására, Hitler 1938 február 12-én meghívta Schuschnigg osztrák szövetségi kancellárt a Berchtesgaden melletti Obersalzbergbe, személyes megbeszélésre. Itt a két államférfi a vitás politikai probléma fölött folytatott öt órás tanácskozás után olyan megoldásra jutott, amely mindkét fél szempontjából szerencsésnek látszott: Németország elismerte a "független és önálló, német és keresztény, tagozott és tekintélyi alapon vezetett Ausztria" teljes politikai szuverenitását, aminek ellenében Ausztria az osztrák nemzeti szocialisták ellen folyamatban lévõ valamennyi büntetõ intézkedést általános amnesztiával megszüntette. Schuschnigg ezt a rendelkezést azzal a kijelentéssel írta alá, hogy áld a nemzeti szocialista eszméket képviseli és Középeurópa szerves továbbfejlõdését egy új nagy birodalomban látja, ezért egyúttal még nem tekinthetõ rossz osztráknak.

A német birodalmi kancellár és az osztrák szövetségi kancellár találkozása kiinduló pontja lett egy sorozat meglepõ és következményeiben elõre nem látható eseménynek. Ezeknek során Hitler ellenállhatatlan akaratereje és villámgyors cselekvési módja ha nem is legelsõ ízben, de a legmélyebb benyomást keltõen mutatkozott meg. Amikor február 16-án dr. Seyss-Inquart osztrák nemzeti szocialistát Ausztria belügyminiszterévé nevezték ki és amnesztia folytán valamennyi fogoly visszanyerte szabadságát, úgy látszott, hogy az obersalzbergi tanácskozás ténylegesen meghozza a várt eredményt.

Az elsõ csalódást az a beszéd okozta, amelyet Schuschnigg február 24-én tartott a szövetségi gyûlésen s amelynek során az obersalzbergi megegyezést a marxisták

érdekében meghamisítani próbálta. Március 1-én a megállapodással ellentétben betiltották a Linzbe tervezett "német napot", s március 9-én Innsbruckban tartott beszédében Schuschnigg teljesen meglepõ módon népszavazást jelentett be a legközelebbi (három nap múlva) bekövetkezõ vasárnapra, amelynek végrehajtása az általa elhatározott hamisítást és csalódást segítette elõ. /A lakosság között csak olyan kész szavazócédulákat osztottak szét, amelyekre "igen"' volt nyomtatva. Aki "nem"-mel akart volna szavazni, annak magának kellett volna egy pontosan azonos szavazócédulát kiállítani s ilyenformán szavazatát nem gyakorolhatta titkosan./

Dr. Jury, Seyss-Inquart helyettese azonnal kinyilatkoztatta: Schuschnigg a kabinet tudta nélkül cselekedett: az osztrák nemzeti szocialisták nem fognak ebben a népszavazási komédiában részt venni. Már a következõ napon felkelt az egész ausztriai lakosság Schuschnigg kísérlete ellen, hogy ilyen goromba csalással erõszakoskodjanak vele, úgy hogy Schuschnigg 1938 március 11-én lemondásra kényszerült.

/Az obersalzbergi tárgyalások lefolyását és a Schuschnigg azutáni magatartását Hitler 1938 március 25.-i königsbergi beszédében a következõkben ismertette: "Elõször is egy zsarnoki csoportot, amely birtokában volt a hatalmi eszközöknek, az osztrák állam urává emeltek, ezzel a csoporttal egy új alkotmányt készítettek, s ezzel a népet minden beleszólási lehetõségtõl, minden bírálati és jóváhagyási lehetõségtõl megfosztották. Azt az embert, aki ennek a kis uralkodó csoportnak ügyvivõje volt, Schuschniggnak hívták. A tél folyamán számos jelenségbõl láttam, hogy ez az állapot tartósan így nem maradhat, és hogy csak két lehetõség van: vagy egy szabályozott megoldás, vagy egy szabályozatlan forradalmi kitörés.

Az utóbbit el akartam kerülni, és ezt az embert, akinek velem szemben semminemû jogosultsága nem volt azt a területet képviselni, mégis meghívtam magamhoz. Magamhoz kérettem és teljes komolysággal kifejtettem elõtte, mik lesznek a következmények, ha továbbra fenntartja ezt a zsarnokságot. Azt mondottam neki: "Schuschnigg, ön elnyom egy országot! Ehhez nincsen joga! Ez az ország éppen az én hazám is, mint az öné! Hogyan merészeli ezt az országot sanyargatni? Én hajlandó vagyok önnel a nép elé állani. Lépjünk fel mindketten, mint jelöltek. A nép döntsön!" Erre úgy vélte, hogy lehetetlen alkotmányjogi okokból. Erre figyelmeztettem, hogy keressen utat a békés kibontakozásra, mert ellenkezõ esetben senki sem háríthatja el, hogy a meggyötört néplélek fel ne kiáltson. S arra nézve sem hagytam kétségben: a német határokon nem fognak többé német néptársakra lõni!

Valóban a legteljesebb komolysággal mindent megkíséreltem, hogy megértessem vele, ez az utolsó út, amely talán a krízis békés megoldására vezet. Nem hagytam kétségben, hogy ha ez az út balsikerrel jár, a kibontakozás így vagy úgy, de meg fog indulni. Figyelmeztettem, ne kételkedjék komoly elhatározásomban, hogy a birodalom segítségét rendelkezésre fogom bocsátani az elnyomott néptársaknak, s ne kételkedjék elszántságomban, ha ennek az útnak elhagyása következtében beáll a krízis. Nem hitt kijelentéseim komolyságában a nyílván ezért szegte meg az egyességet. Ma már adataink vannak, megtaláltuk a leveleket, amelyekben február 19-én, tehát egy nappal a birodalmi gyûlésen tartott beszédem elõtt azt írja, hogy az õ részérõl az egész csak taktikai sakkhúzás lenne, abból a célból, hogy idõt nyerjen, míg a külpolitikai helyzet kedvezõbben alakul. Arra számított tehát, hogy egy szerencsésebb órában a külföldet Németországra zúdíthatja.

Hogy ennek a szándékának morális alapot adjon, találta ki ez az ember azt a nevetséges népszavazási komédiát, amit a legélesebbben az a tény világít meg, hogy röpcédulákat és plakátokat foglalhattunk le, amelyeken már nyolc nappal elõbb kinyomtatták a szavazás számait! Hallatlan csalás volt ez egy olyan országban, ahol már sok éve nem választhattak és nem szavazhattak. Nyilvánvaló volt, hogy ha ez az új csalás sikerül, a világ jéghidegen kijelentette volna: már ez a rendszer legalizálva van!"./

Schuschnigg visszalépése kedden késõ este történt, és a Seyss-Inquart vezetése alatt álló új osztrák kormány még ugyanazon estén Hitler segítségéért folyamodott a fenyegetõ polgárháború elhárítására és birodalmi német csapatok küldését kérte a rend fenntartására és a vérontás megakadályozására. A birodalmi kancellár erre március 12-én proklamációt bocsátott ki:

"Páncélos csapatok, gyalogos hadosztályok és SS-alakulatok a földön s a német légierõ a kék égen, - akiket Bécs új nemzetiszocialista kormánya hívott - kezeskednek arról, hogy az osztrák népnek most már végre a legrövidebb idõ alatt alkalma nyílik egy igazi népszavazás útján jövõjérõl és sorsáról dönteni... Én magam, mint a német nép vezére és kancellárja, boldog leszek, hogy ismét mint német és szabad polgár léphetek arra a földre, amely az én hazám is..."

1938 március 13-án Ausztriának a német birodalomhoz történt csatlakozása egyetlen kardcsapás és egyetlen csepp vér nélkül befejezést nyert. A német birodalom egyik napról a másikra 84.000 négyzetkilométerrel és mintegy 6.4 millió lakossal Nagy-Németországgá lett. Egy nappal késõbb a Führer az egész lakosság határtalan ujjongása közben bevonult Bécsbe.

/Mérvadó angol és francia lapok hangja bizonyította, hogy ott is nemcsak a csatlakozás jogosultságát ismerték el, hanem az a lelkesedés, amivel egész Ausztriában fogadták, általános csodálatot váltott ki. Egy 1938 március 15-én kelt levél a "Daily Telegraph"-ban megértést kíván Ausztriának Németországhoz történt csatlakozásával szemben, ami történelmi esemény. Az angolok négyszáz éven át ágyúkkal, bajonettekkel és bombákkal az egész világon megszerezték azt, ami értékesnek látszott elõttük. Ha Hitler ma a csatlakozásra irányuló német törekvést propagandával, meggyõzéssel, vérontás nélkül megvalósítja, akkor az angolok a béke és szabadság ellenségének nevezik. A béke azonban nem jelent egyebet, mint a nemzeti törekvéseknek háború nélkül való érvényrejuttatását. Anglia hagyjon fel végre képmutatásával s kössön ennek a világnak realistáival békét. Szívesen megtartanák szavukat, ha módot adnának nekik arra, hogy minden gazdasági nyomástól menten s holmi következményekkel való fenyegetõdzés nélkül szabadon megtárgyalt szerzõdéseket írhatnának alá.

A francia különtudósítók, akiket szintén magával ragadott a Példátlan ujjongás, színdús szavakkal számoltak be a Führer diadalútjáról s megállapították, hogy Hitler már régen meghódította a német-osztrákok szívét. Hitler valóban úgy jön, mint szabadító, mint a hatmillió ausztriai német várva-várt vezére. A Hitler bécsi bevonulása már ma valódi népszavazás. Hitler meghódította Ausztriát.

"Hitler Bécsbe a lelkesedés viharában vonult be. A bécsiek lelkesedésének õszintesége és mindenekfölött a Bécsbe jött vidékieké leírhatatlan és nem analizálható. Ez a lelkesedés, amely valóban nagyon õszinte, egészen vallásos jellegû" írta a "Petit Parisien".

A "Journal" ezt írta: "Az egész Ring visszhangzóit a lelkesedés bensõséges hullámaitól. Újból és újból felrivalgott a tömeg: "Egy birodalom, egy nép, egy vezér! Heil Hitler!" Végül már nem lehetett a Hitler szót megérteni, csak egyes szótagokat. A Führerrel elsõízben szemtõl-szemben bizonyságot tett Bécs személyiségének hatalmáról./

A St. germaini diktátumot és a versaillesi diktátum 80. §-át örökre széttépték, anélkül, hogy a nagyhatalmak, amelyek ezeket a diktátumokat megteremtették, s fennállásukat majdnem két évtizeden át az erõszak fenyegetésével biztosították, egyetlen szóval tiltakozni merészeltek volna.

Ugyanebben az évben még Ausztriának a birodalomhoz történt csatlakozásánál is sokkal súlyosabb külpolitikai feladatot kellett Hitlernek megoldania: a szudétanémet problémát.

/Szudétanémetország és szudétanémetek alatt valamennyi német területet és ezeknek összes német származású és német anyanyelvû lakosait értik, akiket 1919-ben olvasztottak be a cseh államalakulatba. A Szudétaföld tehát jóval nagyobb terület, mint a "Szudéták", Szilézia határhegysége Csehország és Morvaország felé. Egész kiterjedése közel 30.000 négyzetkilométer, lakosainak száma mintegy 3,600.000, vagyis négyzetkilométerenként átlag 128. (A birodalmi átlag négyzetkilométerenként 131).

Délmorvaországban majdnem kizárólag mezõgazdasággal foglalkoznak. Az ipari vidékek Egerlandtól Reichenbergig terülnek el. Északi Morvaország-Szilézia vegyes-gazdasági terület.

Az ásványi kincsek fõként: 1. Barnaszén kereken 12 millárd tonna, évi produkció 16 millió tonna. 2. Gazdag agyag- és kaolinlelõ területek Karlsbad környékén. 3. Uránérc, uránszurokérccel Joachimstalnál, az Érchegység déli lábánál, az uránérc mennyiségben második elõfordulási helye a világon.

Erdõ- és mezõgazdaság: ca. 3 millió hektár mezõgazdaságilag mûvelt terület, kereken 300.000 mezõgazdasági üzemmel. Ebbõl kereken l millió hektár erdõ. (81 százalék tûlevelû, 5 százalék lombfa, 14 százalék vegyes). Évente mintegy 6.6 millió köbméter haszonfát termelnek ki./

Az osztrák csatlakozási kérdésben egy egész egységes és politikailag szuverén országról volt szó, amelynek a Németországgal való egyesülése túlérett gyümölcsként kellett, hogy az államférfinak tenyerébe essék, ha a kellõ pillanatban megfelelõ bölcsességgel, elszántsággal és merészséggel képes volt szembeszegülni minden fenyegetéssel és veszedelemmel. Hitler magatartása bebizonyította, hogy megvannak azok a képességei, amelyeket a sors a döntõ pillanatokban a német államvezetéstõl megkíván.

Más volt a helyzet a szudétanémet földdel, amely bár politikailag és népileg a német Ausztriához tartozott volna, a versaillesi diktátum egy egészen idegen, új államképlet függelékévé tette, ahol a szemérmetlen elnyomatás következtében a népi és gazdasági pusztulás felé hajtva, húsz év óta hiába harcolt, hogy e nyomorúságból kiszabadítsa magát. Ennek a kérdésnek a megoldása annál nehezebb és veszedelmesebb volt, mert a szudétanémeteken zsarnokoskodó cseh állam Franciaországban egy túlerõvel rendelkezõ hátvédre támaszkodhatott.

Ennek a felszabadítási háborúnak történelmi kifejlõdése és az utolsó döntõ fázisok lefolyása, bármily egyszerû és tiszta volt magában véve az alapvetõ probléma,

tendenciózus sajtó-agitáció folytán részleteiben annyira bonyolulttá és zavarossá vált, hogy az európai nyilvánosság csak tökéletlen és sok tekintetben hamis képet nyert róla. Hogy lehetõvé váljék a politikai események és hátterük helyes megítélése, szükségesnek látszik ezt a problémát valamivel behatóbban tárgyalni, mint Ausztria csatlakozását.

Benes 1908-ban a következõket írta doktori disszertációjában: "Nem lehet komolyan venni egy cseh állam felállítását, ha a területén élõ lakosságnak egyharmada el van határozva arra, hogy minden áron harcol ellene és jogosultságát sohasem fogja elismerni. A történelmi tartományoknak helyet kell adniuk a nemzeti szempontból elhatárolt területeknek; mindenekelõtt fel kell adniuk a cseheknek történelmi államjoguk fikcióját." Még 1915-ben is a következõket jelentette ki a "Krieg und Kultur" cikksorozatában: "A nemzeti egyéniségek életmegnyilvánulásait érinteni éppen olyan bûnös és méltatlan, mint bármely egyén életét veszélyeztetni. Útjába állani a nemzeti kultúráknak, megsemmisíteni õket, vagy létezésüket akadályozni a legnagyobb bûn az emberiség ellen, amit az emberi társadalom egyáltalán ismer."

Morvaország és Csehország õsrégi germán kultúrföld és már az elsõ birodalomnak is része volt. Tábor kivételével Csehország és Morvaország valamennyi városát németek alapították. A német király 973-ban birodalmi püspökséget alapított Prágában, amelynek elsõ püspöke a szász Thietmer volt, akit még öt más német püspök követett. A püspöki templomhoz német kereskedelmi település kapcsolódott, ahol már a 11. században német jog volt érvényben, amit a 13. században Csehország további 33 városába is bevezettek. Az 1348-ba a alapított prágai egyetem a legrégebbi német fõiskola. A prágai kancellária német nyelve hosszú idõn keresztül udvari és hivatalos nyelv volt s Luther is gyakran felhasználta bibliafordításánál.

A huszita idõk viharai után Csehországot és Morvaországot az osztrák tartományokkal egyesítették a Habsburgok alatt. Már a régi Ausztriában is kulturális szempontból az osztrák monarchia különösen értékes alkatrésze volt a szudétanémetség. Iskoláik példásan mûködtek s ez így maradt a cseh-uralom idején is, mindaddig, míg a fokozódó csehesítési intézkedések, olyanokká nem formálták a német intézeteket, ahol német nyelven cseh-bolsevista szellemet közvetítettek. Ez ellen küzdöttek a német népi egyesületek, a német diákság és fõként a nemzeti tornász-szövetség.

Három évvel késõbb, amikor Németország összeomlása bekövetkezett, álláspontja teljes mértékben megváltozott. Versaillesban a gyõztes hatalmaknak tizenegy emlékiratot nyújt át, amelyekrõl maga is beismeri: "Emlékirataink legtöbbjét, amelyekben összefoglaltam békeköveteléseinket, a legnagyobb sietséggel, úgyszólván rögtönözve, segédanyag és irodalom nélkül fogalmaztam." 1918 novemberében sürgõs levelekkel fordult a prágai kormányhoz, nehogy híreket engedjenek ki Párizsba arról, hogy a szudétanémetek nemzetiségük elismerését követelik és a csehekkel szemben kiegyenlíthetetlen álláspontot foglalnak el. "Bennünket elismert a világ, õket nem" - írja 1918 november 27-én. "És ami a legfontosabb: nem is lesznek elismerve... A csehországi németekrõl nem esett szó és nem is fognak beszélni róluk."

Hogyan jött létre ennek a csehszlovák államnak a szerkezete, drasztikus formában fejtette ki Hitler 1938 szeptember 26-án tartott beszédében: "Ez a csehszlovák állam egyetlen hazugsággal kezdõdik. Ennek az egykori hazugságnak apját Benesnek hívták. Ez a Benes úr megjelent akkor Versaillesban és kinyilvánította, hogy van egy csehszlovák nemzet. Ki kellett találnia ezt a hazugságot, hogy fajtestvérei valódi számának valamivel nagyobb és ezzel jogosultabb mértéket adjon. És a földrajzi és néprajzi tekintetben nem mindig

kielégítõen járatos angolszász államférfiak akkor nem tartották szükségesnek, hogy Benes úr állításait ellenõrizzék, mert különben azonnal megállapíthatták volna, hogy csehszlovák nemzet nincs, hanem vannak csehek és szlovákok és hogy ezek a szlovákok mit sem akarnak tudni a csehekrõl... így annektálták ezek a csehek Benes úr révén Szlovákiát.

Minthogy ez az állam nem látszott életképesnek, rövid úton hozzájuk csaptak önrendelkezési joguk és önrendelkezési akaratuk ellenére három millió németet. És mivel még ez sem volt elég, hozzá kellett jönnie több, mint egy millió magyarnak, továbbá kárpát-orosznak és végül néhányszázezer lengyelnek." A további kifejlésrõl így folytatja Hitler: "Amikor Benes ezt az államot összehazudozta, akkor ünnepélyesen megígérte, hogy svájci mintára kantonokba osztja be... Várjuk mindnyájan, hogyan oldotta meg Benes úr ezt a kantonrendszert. Elkezdte terror uralmát! Már akkoriban megkíséreltek a németek tiltakozni önkényes elnyomatásuk ellen, összelõtték õket. És azóta megindult kiirtásukra a háború. Csehszlovákia "békés" fejlõdésének idei esztendejében hatszázezer németnek kellett elhagynia Csehszlovákiát. Ez nagyon egyszerû okból történt: mert különben éhen kellett volna halniuk.

Már az 1918-tól 1938-ig tartó általános fejlõdés is világosan megmutatta: Benes úr el volt határozva arra, hogy a németséget lassanként egyszerûen kiírtja! És ezt bizonyos fokig el is érte. Számtalan embert taszított a legmélyebb szerencsétlenségbe... Terrorjának szakadatlan alkalmazásával sikerült neki lassanként ezeket a milliókat némaságra kárhoztatni s ugyanezen idõ alatt világosság derült ennek az államnak "nemzetközi" hivatására is. Egyáltalán nem csináltak titkot belõle, hogy ennek az államnak az a feladata, hogy szükség esetén bevessék Németország ellen. Pierre Cot ezt a kívánságot egész õszintén kifejezésre juttatta: "Erre az államra szükségünk van", - mondotta, - "mert ebbõl az államból lehet a legkönnyebben a német gazdaságot, a német ipart bombákkal szétrombolni..."

Benes úrnak ebben az államában borzalmasok lettek a következmények a nemzetiségek részére. Én csak a németekrõl beszélek. Valamennyi német törzs között az õ halandóságuk a legpusztítóbb, a gyermekhiány az õ soraikban a legnagyobb, munkanélküliségük a legszörnyûbb. Meddig tartson még ez az állapot?"

/Gazdasági téren a német népességet mindenféle módon hátrányos helyzetbe szorították a cseh lakossággal szemben, amennyiben az ipari vállalatokat kíméletlenül elcsehesítették, a nemet birtokot pedig egy úgynevezett "földreform" révén kisajátították. Vállvetve haladt ezekkel a terület csehekkel való betelepítése. A szudétanémet vidék önkényes elcsehesítésnek illusztrálására megemlítjük, hogy a csehek bevándorlás útján a háború utáni idõkben saját települési területükön 4 1/2 százalékkal szaporodtak, míg a német települési területen 80 százalékkal; 1921-tõl 1930-ig a cseh vidéken 8 százalékkal, viszont a szudétanémet vidéken 30 százalékkal. Abszolút számokkal kifejezve kereken 260.000 csehet telepítettek német területre./

A szudétanémetség ezekkel az irtó-rendszabályokkal szívós, de feltétlenül lojális ellenállást szegezett szembe. A szudétanémetek arra törekedtek, hogy a parlamentben és a közigazgatásban legális úton küzdjenek népiségükért. Húsz évi eredménytelen küzdelem után Konrád Henlein, akit a szudéta-németek vezérükké választottak /Az 1935. évi elsõ választási menet 75 százalékot eredményezett Henleinnak, az 1938. évi községi választásokon cseh terror alatt 90-98 százalékot, míg a szudétanémet pártba való belépések ugrásszerûen szaporodtak; a végén 1938-ban 1.5 millió párttag volt, tehát úgyszólván valamennyi teljeskorú szudétanémet, míg a 21 évesnél fiatalabbak majdnem kivétel nélkül

nemzeti szocialistának vallották magukat/ a SdP (Sudetendeutsche Partei) karlsbadi nagygyûlésén 1938 április 28-án nyolc világos követelést intézett a prágai kormányhoz s ennek fõpontjai a következõképp hangzottak:

"Hogy a csehszlovák államban békés fejlõdés következzék be, akkor a szudétanémetség meggyõzõdése szerint a következõ állami és jogrendet kell bevezetni: 1. A német népcsoportok a cseh néppel teljesen azonos egyenjogúságának és egyenrangúságának helyreállítása. 2. A szudétanémet népcsoportnak, mint jogi személyiségnek elismerése ennek az egyenjogú állásnak védelmére az államban. 3. A német települési terület megállapítása és elismerése. 4. Német önkormányzat kiépítése a német települési területen a nyilvános élet minden terén, amennyiben a német népcsoport érdekei és ügyei forognak szóban. 5. Törvényes védelmi intézkedések azoknak az állampolgároknak számára, akik népiségük zárt települési területén kívül élnek. 6. A szudétanémetséget 1918-tól ért igazságtalanságok megszüntetése és ez igazságtalanság következtében elõállott károk jóvátétele. 7. Elismerése és végrehajtása az alapelvnek: német területen német köztisztviselõk. 8. Teljes szabadság a német nemzetiség és a német világnézet megvallására".

Bár Henlein beszéde az európai sajtóban a legnagyobb figyelmet keltette, a prágai kormány mégis megkísérelte a felállított nyolc pont tárgyalását mindenféle álokokkal és álkövetelésekkel elodázni. Minthogy a szudétanémetek üldözése továbbra is mind hevesebb formákat öltött, Hitler végül kényszerítve érezte magát, az egész világ elõtt kijelenteni, hogy õ, ha Németország határain kívül német nemzetiséget jog és méltányosság ellenére elnyomnak, nem maradhat közömbös. Már 1938. február 20-án kinyilatkoztatta egyik birodalmi gyûlési beszédében, hogy a birodalom határain kívül élõ tízmillió néptárs (az osztrákokra és a szudétanémetekre célzott) a birodalom erkölcsi oltalma alatt áll. A világ hallotta ezt, de nyilvánvalóan nem értette meg szavainak horderejét. Márciusban bekövetkezett Ausztria felszabadítása.

Májusban aztán olyan esemény történt, amelyet talán a csehszlovák válság hirtelen kiélesedésének közvetlen indítékának lehet tekinteni. Csehszlovákiában bekövetkeztek a községi választások. Mivel a prágai kormány attól tartott, hogy a németek és a többi nem-cseh nemzetiségek fel fogják használni ezt az alkalmat az egyesülésre, úgy vélte, hogy a szavazási eljárást brutális megfélemlítéssel, névszerint a hadsereg mozgósításával befolyásolhatja. Egy ilyen demonstrációt azonban a világ elõtt csak azzal a szenzációs hírközléssel tüntethetett fel jogosultnak, hogy Németország csapatokat mozgósított s az a szándéka, hogy bevonuljon Csehszlovákiába. Minthogy a valóságban egyetlenegy német katonával sem hívtak be többet, mint ahányan szolgáltak, sõt egyetlen német katona sem tartózkodott békebeli állomáshelyén kívül, Németország azonnal megcáfolhatta Benes kieszelt hazugságát.

Ennek dacára növekvõ idegesség lett úrrá az európai közvéleményben. Az elviselhetetlen feszültség egyidejûleg a Szudétaföldön véres cseh erõszakoskodásokban robbant ki. A szudétanémet probléma radikális megoldásának szükségessége mind sürgõsebbé vált. Anglia és Franciaország már egy európai háború kísértetét látták a horizonton felemelkedni. Hogy a helyzetet alaposan tisztázzák, Chamberlain július 26-án közölte az alsóházzal, a brit kormány a csehszlovák kormány kérésére elhatározta, hogy egy független "vizsgálóbiztost" és "közvetítõt" küld Csehszlovákiába, aki a kérdést helyszínén fogja tanulmányozni s javaslatot tesz, milyen úton-módon lehetne a kérdést megoldani. Ezzel a feladattal Lord Runcimant bízták meg.

Most félreérthetetlen módon még egyszer megnyilatkozott Hitler a szudétanémet kérdésrõl Nagynémetország pártnapján 1938 szeptember 12-én: "Ha egy majdnem nyolcvanmilliós néphez tartozó három és félmillió ember nem énekelheti azt a dalt, amely tetszik neki, mert a cseheknek kedve ellen való, vagy ha véresre verik, pusztán azért, mert olyan harisnyát visel, amit a csehek egyszerûen nem akarnak látni, vagy ha terrorizálják és bántalmazzák, mert úgy köszön, ahogy a cseheknek nem kellemes, holott így nem a cseheket, hanem csak maguk között egymást köszöntik, ha minden nemzeti életmegnyilvánulásukért mint a védtelen vadat ûzik és hajszolják - lehet hogy ez a mi demokráciáink méltó képviselõi elõtt talán közömbös esetleg rokonszenves is, minthogy itt csak három és félmillió németrõl van szó. Én azonban csak annyit mondhatok e demokráciák képviselõinek, hogy ez elõttünk nem közömbös és ha ezek a kínzott teremtések nem tudják maguknak a jogot és segítséget önerejükbõl megszerezni, mindkettõt meg fogják kapni tõlünk."

Utalt ismét arra, amit ebben a kérdésben február 20-án a német birodalmi gyûlésen mondott s figyelmeztette a külföldi államférfiakat, legyenek meggyõzõdve arról, hogy nem frázisokról van szó. De, hogy a húrt ne feszítse túl, a lehetõség határáig mérsékelte magát s nem. kívánt egyebet a szudétanémetek részére, mint az önrendelkezés jogát. Rábízta a csehszlovák kormányra, hogy a kölcsönös megértés céljából tárgyaljon a szudétanémetek hivatott vezetõivel. Ezzel Hitler az egész problémát nemzetközi síkra emelte, ami által a szudétanémet kérdés alapvetõen megváltozott.

A cseh kormány erre a javaslatra szeptember 12-én egy, az angol kormányhoz intézett jegyzékkel válaszolt, amelyben a népszavazást alkotmányellenesnek és lehetetlennek minõsítette, a következõ napon pedig kihirdette a szudéta földön az ostromállapotot, amelynek hallatlan terrorja számos halálos és sebesült áldozatot követelt. Konrád Henlein erre a prágai kormányhoz ultimátumot intézett, hogy hat óra alatt függessze fel a kivételes állapotot és a rendõrséget vonja vissza, mert ellenkezõ esetben a következményekért semmiféle felelõsséget nem vállalhat. Mivel a prágai kormány ezt az ultimátumot nem vette figyelembe és a terror változatlanul tovább tartott, Henlein minden tárgyalást megszakított.

Szeptember 14-én cseh katonaság nyomult be Eger városába s ágyúkkal és gépfegyverekkel lõtte a Hotel Viktoriát, amely a SdP székhelye volt. Ezután a katonák megrohanták a hotelt és a hivatalos helyiségeket kifosztották. A cseh erõszakoskodásoknak az lett a következménye, hogy a Szudétaföld lakossága kénytelen volt a határon át Németországba menekülni. Számuk rövid idõ alatt 244.850 menekültre emelkedett.

Mussolini szeptember 15-én egy Runciman-hez intézett nyílt levelében népszavazást követelt a szudétanémetek számára és a cseh államot mesterséges képletnek minõsítette, melynek részei nem egymás felé, hanem egymástól széjjel törekszenek és csak kényszerrel tarthatók össze.

A népszavazásra irányuló követelést azonban már az események túlhaladták. Mert még ugyanazon napon, amikor Mussolini felhívását Runcimanhoz intézte, Henlein proklamációval fordult a német néphez és az egész világhoz, amelyben ezzel a jelszóval: "Haza akarunk menni a birodalomba!", a Szudétaföldnek Csehszlovákiától való elválasztását követelte. Chamberlain, aki még szeptember 11-én egy hivatalos nyilatkozatban, amelyet az angol sajtóban "Németországhoz intézett figyelmeztetésnek" neveztek, kijelentette, hogy "az erõszakos megoldásnak minden kísérlete ma az egész

világ általános ítéletét hívná ki" és hogy Anglia és Franciaország ebben az esetben fegyveres erõvel interveniálnának, felismerte végre, miután Hitlernek a birodalmi pártnapon szeptember 12-én tartott beszédét gondosan tanulmányozta, hogy amennyiben lehetõvé akarja tenni a békés megoldást, személyesen és a legsietõsebben kell Németország és Csehszlovákia között közvetítenie. Szeptember 14-én Hitlert személyes találkozásra hívta fel, amire Hitler a berghofi meghívással válaszolt.

Már a következõ napon megtörtént ez a megbeszélés, amelyet Chamberlain a sajtó képviselõivel folytatott beszélgetése során "nyílt, de igen barátságos tárgyalásnak" minõsített. Abban a beszédben, amellyel Chamberlain szeptember 28-án a Hitlerrel folytatott tárgyalásáról az alsóház elõtt beszámolt, a következõket mondotta: "Igen hamar megvilágosodott elõttem, hogy a helyzet sokkal komolyabban és sürgetõbben alakult ki, mint ahogy feltételeztem volna. Hitler úr udvarias, de tökéletesen egyértelmû fejtegetéseiben tisztán kifejezésre juttatta, elhatározása szilárd, hogy a szudétanémeteknek meg kell kapniuk a jogot az önrendelkezésre, s ha azt óhajtanák, a birodalomba való visszatérésre. Ha ezt önerejükbõl nem tudnák elérni, akkor támogatni fogja õket".

Amikor Chamberlain Berghofot elhagyta, kijelentette, hogy már néhány napon belül ismét találkozni fog Hitlerrel. Szeptember 16-i hazatérésekor vele együtt szállt ki a London melletti hestoni repülõtéren a Csehszlovákiából hazatérõ Runciman is. összefoglaló jelentésében, amelyet csehszlovákiai megfigyeléseirõl az angol kormány elé terjesztett, többek között ezeket mondotta: "Sok rokonszenvet érzek a szudétanémet lélek iránt. Keserves dolog, egy idegen faj uralma alatt élni, és azt a benyomást nyertem, hogy a cseh uralom a szudéta vidékeken az elmúlt húsz év alatt, ha nem is aktív elnyomó és kétségtelenül nem "terrorisztikus" volt, mégis a tapintatlanságnak, a megértés hiányának, kicsinyes türelmetlenségnek és az elbánásbeli különbségtételnek olyan mértékét mutatta fel, hogy a német lakosság közhangulatának elháríthatatlanul a lázadásig kellett feszülnie.

Ezekhez a fõbb panaszokhoz helyi súrlódások is társultak, cseh hivatalnokokat és cseh rendõröket, akik németül kevéssé, vagy egyáltalán nem beszéltek, igen nagy számban helyeztek tisztán, német területekre. Úgy vélem, hogy a panaszok a fõkérdést illetõen jogosak. Még megbízatásom legvégsõ idejében sem tapasztaltam a cseh kormány részérõl semmiféle készséget, hogy ezeken a panaszokon valamilyen módon segítsenek, így mind világosabbá vált elõttem, hogy a Csehszlovákia és Németország közötti határkerületeknek, ahol a szudétanémet lakosság jelentékeny többségben él, azonnal meg kell adni az önrendelkezés teljes jogát.

Ha az elszakadás ki nem kerülhetõ, és én úgy vélem, hogy ez az eset forog fenn, úgy ennek gyorsan és habozás nélkül meg kell történnie. Komoly veszedelem, igen, a polgárháború veszedelme fenyeget, ha ezek az állapotok tovább tartanak".

Lord Runciman teljesen semleges véleménye alapján, amely a helyszínen folytatott, hetekig tartó, beható megfigyelések eredménye volt. az angol és francia kormányok szeptember 19-én jegyzékben szólították fel a csehszlovák kormányt, hogy azokat a vidékeket, amelyeknek több, mint ötven százalék német lakosságuk van, haladéktalanul engedjék át Németországnak. Az elõzetes szavazást fölöslegesnek tartották, minthogy annak eredménye nem lehetett kétséges. Két nappal késõbb, szeptember 21-én, az angol és a francia kormány kívánsága szerint ezt a javaslatot a prágai kormány fenntartás nélkül elfogadta.

Azt lehetett volna hinni, hogy ezzel a súlyos konfliktus szerencsésen megoldódott. Csakhogy nem ez történt! Már a következõ napon, szeptember 22-én Kreicsy, a cseh vezérkari fõnök parancsot adott a cseh csapatoknak a szudétanémet területekre való bevonulásra, ahol a lakosság a szudétanémet vidék jóváhagyott elszakadása fölött érzett örömének horogkeresztes zászlók kitûzésével adott kifejezést. A csapatok páncélkocsijaikból heves gépfegyvertüzet indítottak a gyanútlan tömegre, ami ismét számos halálos és sebesült áldozatot követelt.

Ezekkel az erõszakos cselekedetekkel egyidejûleg Benes a következõ rádiónyilatkozatot tette: "Magatartásunkat a helyzethez szabtuk és én aggodalom nélkül tekintek a további kifejlés felé, mert meg van a magam terve és nem engedem magamat az utamról eltéríttetni. A mi népünk tudja, hogy harcolnia kell és én megismétlem, hogy megvan a tervem". Ez a "tervre" való homályos célzás csak arra magyarázható, hogy Benes a halogatás taktikai manõvereivel olyan helyzetet akart teremteni, hogy az Németországot cselekvésre kényszerítse, így remélte Benes (és valamennyi háborús uszító) az európai háború közvetlen veszedelmének felidézését.

Mert bár elfogadta a Szudétaföldnek Németország javára való átengedését, de hogy ez az átengedés miképpen történjék, errõl beleegyezésekor semmit sem mondott. Minthogy most az átengedés kérdésének formális módszerét a szõnyegre hozta, megkísérelte a Hitler és Chamberlain között folyó godesbergi tárgyalást meghiúsítani. Hogy ezt az intrikát elhárítsa, Hitler meghosszabbította a kezdetben "most" és "azonnalra" kitûzött terminust egy egész héttel és kijelentette, hogy azokat a területeket, ahol a szavazást szükségtelennek tartják, a német katonaság október 1-én meg fogja szállni.

Chamberlain elismerte, hogy Hitler javaslata, "ha elfogadható volna, a feszültség azonnali enyhítéséhez vezetne". De attól tartott, hogy ezt a javaslatot Angliában és a többi országokban nem minõsítenék békés megoldásnak. Hitler válaszára ilyenformán Chamberlain felajánlotta, hogy a végrehajtásra vonatkozó javaslatát memorandumba foglalja, amelyet azután meg fog küldeni a prágai kormánynak. Az a tény, hogy a godesbergi tárgyalás döntés nélkül végzõdött, arra késztette a békés megoldás ellenfeleit, közöttük a prágai angol és francia követeket, hogy a cseh kormánynak azt a tanácsot adják, ne maradjon tovább passzív.

Ez elég volt arra, hogy Benes ugyanazon este a rádión át meghirdesse a cseh hadsereg mozgósítását, éspedig azzal a valótlan indokolással, hogy a godesbergi tárgyalások megszakadtak és a német haderõ felvonulóban van a csehszlovák határ ellen. Egyidejûleg lezárta a telefon- és táviróösszeköttetést, valamint a vasúti forgalmat Németország felé.

Erre Hitler szeptember 26-án a berlini Sportpalastban nagy beszéddel lépett népe elé s olyan komolysággal, mely semmi kétséget nem engedett elszántságát illetõen, részletesen ismertette a konfliktus lefolyását. Kíméletlenül feltárta a cseh politika hazug mivoltát és így folytatta:

"Én most már egy utolsó és végleges német javaslatot magában foglaló memorandumot bocsátottam a brit kormány rendelkezésére. Ez a memorandum nem tartalmaz egyebet, mint annak realizálását, amit Benes úr már megígért. Ennek a javaslatnak tartalma igen egyszerû: az a terület, amelynek népessége német és amely Németországhoz akar csatlakozni, most már Németországhoz kerül. És nemcsak akkor, ha Benes úrnak sikerülni fog talán egy vagy két millió németet kiüldözni, hanem most, éspedig azonnal. Én itt azt a határt választottam, amely a csehszlovákiai népi és nyelvi megoszlás évtizedek óta

rendelkezésre álló anyaga szerint jogos. Mindennek dacára méltányosabb vagyok, mint Benes úr és nem akarom hatalmunkat, amivel rendelkezünk, kihasználni. Ezért eleve leszögeztem a következõket:

Ez a terület német fennhatóság alá kerül, mivel általában németek lakják, a végleges határ megvonását mindazonáltal átengedem az ott élõ néptársak szavazatának! Leszögeztem tehát, hogy ezen a területen népszavazás lesz. És, hogy senki se mondhassa, hogy ez nem fog igazságosan lefolyni, a szavazás alapjául a Saar-vidéki népszavazás statútumát választottam. Hajlandó vagyok és hajlandó voltam, hogy tõlem akár az egész területet leszavaztassák. De ennek ellenszegültek Benes úr és a barátai, õk csak egyes részeken akartak szavazást engedni. Helyes, engedtem nekik. Sõt beleegyeztem abba is, hogy a szavazást nemzetközi ellenõrzõ bizottságok vizsgálják felül.

Még tovább is mentem. Hajlandó voltam a határvonal megvonását egy német-cseh bizottságra bízni. Chamberlain úr úgy vélekedett, vajon nem lehetne-e ez nemzetközi bizottság. Erre is kész voltam... Továbbá hajlandó voltam arra, hogy e szavazás alatt akár vissza is vonom csapatainkat, s arra is kifejeztem hajlandóságomat, hogy erre az idõre hívjuk meg a Brit Légiót, amely azt az ajánlatot tette nekem, hogy elmegy erre a területre és ott fenntartja a nyugalmat és a rendet. Továbbá hajlandó voltam arra, hogy a végleges határt egy nemzetközi bizottság állapítsa meg és minden módosítást hajlandó voltam reá bízni egy olyan bizottságra, amely németekbõl és csehekbõl alakul...

Benes úrnak olyan ajánlatot tettem, ami semmi más, mint annak a realizálása, amit már õ maga biztosított. Most már az õ kezében van a döntés! Béke vagy háború! Vagy elfogadja ezt az ajánlatot és most már végre visszaadja a németek szabadságát, vagy mi fogjuk ezt a szabadságot megszerezni!"

Ezeknek a világos és döntõ jelentõségû szavaknak végre ki kellett nyitniuk az államférfiak szemeit, hogy lássák, mi forog kockán. A helyzet olyan fenyegetõ módon kiélesedett, hogy egész Európa, sõt az egész világ lélegzetvisszafojtott feszültséggel várta minden pillanatban a félelmes kirobbanást.

Ekkor valami egészen váratlan történt. Amikor Chamberlain szeptember 29-én az alsóházban részletes közlésben fejtegette Hitlerrel folytatott tárgyalásait, Sir John Simon beszéde közben egy cédulát adott át neki, amelyen feljegyzések voltak. Chamberlain félbeszakította beszédét, míg a cédulát elolvasta és szavait a Ház legnagyobb feszültsége közben így folytatta: "Még a következõket kell a Házzal közölnöm: Hitler arról értesített, hogy meghívott engem Münchenbe egy holnap reggeli találkozásra". /Hitler már 1938 szeptemberében levelet intézett Daladierhez, aki akkor éppen nemzetgyûlési elnök volt, s találkozásra hívta Münchenbe. Daladiernak szándékában állott volna a meghívásnak eleget tenni, de Paul Boncour errõl határozottan lebeszélte s kijelentette, hogy Hitlert néhány hónap alatt el fogják politikailag intézni./

„Meghívta Mussolinit és Daladiert is. Mussolini a meghívást elfogadta és kétségkívül el fogja fogadni Daladier is. Fölösleges mondanom, miként fog válaszom hangzani". Az egész Ház viharos tetszéssel fogadta ezt a közlést. Ezzel a kínos feszültség megtört. A következõ napon a négy államférfiú összeült a müncheni Führerhausban. Nyolc órás közös tárgyalás után egyhangú megegyezésre jutottak, amelynek értelmében 1938 október 1-én a cseh csapatok kiürítik a szudétanémet területet, s azt a német csapatok szakaszonként megszállják. A megegyezés részleteiben (népszavazás, a határok megvonása, optálási jog, stb.) lényegében elfogadták a Hitler által ajánlott irányvonalakat.

Szeptember 30-án Syrovy cseh miniszterelnök rádió útján közölte, hogy a cseh kormány a müncheni megállapodást elfogadta.

Ezzel a fenyegetõ háborús veszedelem ismét elhárult békés úton az egész világ feje felõl.

Sajnos, a további kifejlés azt bizonyította, hogy Chamberlain a müncheni megállapodást nem azzal a becsületes szándékkal írta alá, hogy Európában a tartós békét megszilárdítsa, hanem mert lélegzethez akart jutni, mivel Anglia még nem volt kellõen felszerelve a háborúra, amit, mint késõbb okmányszerûen bebizonyult, már akkor elõkészített Németország ellen.

A birodalomhoz visszatért német Szudétaförlddel Nagynémetország 28.680 négyzetkilométerrel gyarapodott, s lakosainak száma több, mint három millióval szaporodott. (Majdnem félmillió német cseh területen maradt.)

Mielõtt Chamberlain Münchenbõl eltávozott volna, hosszabb eszmecserét folytatott Hitlerrel, amelynek eredménye a következõ figyelemreméltó nyilatkozatban jutott kifejezésre:

"Ma egy további megbeszélést folytattunk, s egyetértettünk annak felismerésében, hogy a német-angol viszony kérdése a legnagyobb jelentõségû mindkét ország és Európa szempontjából. A tegnap este aláírt megegyezést és a német-angol flottaegyezményt népeink ama kívánságának szimbólumául tekintjük, hogy soha többé nem folytassanak háborút egymás ellen. El vagyunk határozva más kérdéseket is, amelyek országainkat érintik, a konzultáció módszerével kezelni és tovább fáradozni azon, hogy a nézeteltérések esetleges okait elhárítsuk s ezáltal hozzájáruljunk a béke biztosításához.
Adolf Hitler, Neville Chamberlain 1938 szeptember 30."

Mintegy két hónappal késõbb, 1938 december 6-án a német és francia külügyminiszter kormányának megbízásából Párizsban a következõ egyezményt írta alá:

1. A német és a francia kormány meg vannak gyõzõdve, arról, hogy a Németország és Franciaország közötti békés kapcsolat és jószomszédi viszony az európai helyzet megszilárdulásának és az általános béke fenntartásának egyik legfontosabb elemét alkotja. Következésképpen a két kormány minden tõle telhetõt megtesz, hogy biztosítsa az országaik közötti kapcsolatok ilyen módon való kialakulását.

2. A két kormány megállapítja, hogy országaik között nincs többé területi természetû függõ kérdés és ünnepélyesen elismeri, hogy az országaik között megvont határ végleges.

3. A két kormány elhatározott szándéka, hogy harmadik hatalmakkal szemben fennálló különleges kapcsolatai fenntartásával a két országot érintõ valamennyi kérdésre vonatkozólag tanácskozásokat kezd, amennyiben e kérdések jövõbeli kifejlése nemzetközi nehézségekre vezetne."

Azt lehetne hinni, hogy az Európa politikai testén halálosnak vélt seb ily gyors és ügyes meggyógyítása, megkoronázva méltó módon ezekkel a nyilatkozatokkal, a kölcsönös jóakarat és becsületes szándék biztosítékát teremtette meg az általános és tartós béke fenntartására. Ám ez tévedésnek bizonyult.

Alig telt el néhány hónap a szudétanémet kérdés megoldása után, amikor máris ellentétek mutatkoztak a prágai kormány és a két ország között, amelyeknek októberben bizonyos autonóm jogokat adott. A prágai kormány uralmi jogokat érvényesített, amelyek egyáltalán nem illették meg és a kárpátukrajnai minisztert, Révait felmentette hivatalából s helyette Prchala cseh tábornokot nevezte ki. Ugyanígy járt el a szlovák kormánnyal szemben is- 1939 március 10-én elmozdította Tiso szlovák miniszterelnököt és a kormány három más tagját. Ennek következménye az lett, hogy Tiso kénytelen volt a német birodalmi kormányhoz fordulni, támogatásért.

A cseh kormánynak ezek az önkényeskedései nagy felzúdulást váltottak ki Szlovákiában és Kárpát-Ukrajnában, ami véres összeütközésekre vezetett a lakosság és a felfegyverzett marxisták között, s ennek több német is áldozatául esett. Nemcsak egyes összeütközések történtek. Bebizonyult, hogy cseh oldalról egy rendszeresen elõkészített és igen messzemenõ terv megvalósítását kezdték el, amit a kommunisták kétségtelenül támogattak. /1938 szeptember 27-én a párizsi "Epoque" a következõket írta: "Csehszlovákia a francia játszmában kétségen kívül igen értékes kártya, amely a légierõ fellépésével nagy jelentõséget nyert. A cseh föld széles síkságaival nagyszerû kiindulási pont a légierõk számára. Ha a cseh kiindulási pont Franciaország rendelkezésére áll és azt az oroszok megszállják, akkor a szövetséges rajoknak módjuk van Németországot pont szívén találni." Mindössze néhány órás éjjeli tanácskozásra volt szükség ezeknek a harcias szándékoknak felborítására./

A cseh köztársaság elnöke, Hacha és külügyminisztere, Chvalkovsky azonnal felismerték az államot fenyegetõ veszedelmet, s be kellett vallaniuk, hogy nem állott volna módjukban a küszöbön álló polgárháború kitörésének megakadályozása. "A tizenegyedik órában", mint ahogy Hacha elnök késõbb kifejezte magát, március 14-én Berlinbe utaztak, ahol a Führerrel, Göring tábornaggyal és Ribbentrop birodalmi külügyminiszterrel tanácskozásokat folytattak a helyzetrõl. Ez a tanácskozás március 15-én megállapodásra vezetett, amelyet a következõ hivatalos nyilatkozatban tettek közzé:

"A vezér és birodalmi kancellár von Ribbentrop birodalmi külügyminiszter jelenlétében Berlinben fogadta dr. Hacha csehszlovák államelnököt és dr. Chvalkovsky csehszlovák külügyminisztert. A fogadás az õ kívánságukra történt. A megbeszélésen teljes nyíltsággal megvizsgálták az utóbbi hetek eseményei következtében az eddigi csehszlovák államterületen támadt komoly helyzetet. Mind a két részen egybehangzóan annak a meggyõzõdésnek adtak kifejezést, hogy minden fáradozás célja, a rend, a nyugalom és béke biztosítása Középeurópa e részében. A csehszlovák államelnök kijelentette, hogy e cél szolgálatában, valamint a végleges megbékélés elérése érdekében a cseh nép és ország sorsát bizalomteljesen a német birodalom vezérének kezébe helyezi.

A vezér ezt a nyilatkozatot elfogadta és annak az elhatározásának adott kifejezést, hogy a cseh népet a Német Birodalom védelme alá veszi és biztosítja számára népi életének autonóm fejlõdését.
Berlin, 1939 március 15.

Adolf Hitler s. k.	Dr. Hacha s. k.
von Ribbentrop s. k.	Dr. Chvalkovsky s. k.

Ezt követõleg a cseh kormány beleegyezésével haladéktalanul német csapatok vonultak Csehországba és Morvaországba és a Führer a következõ proklamációt bocsátotta ki:

"A német néphez!
Németország csak néhány hónappal ezelõtt volt kénytelen védelmébe venni a zárt települési területen élõ néptársait a csehszlovákiai elviselhetetlen terrorisztikus rendszerrel szemben, s az elmúlt hetekben újból hasonló, fokozott mérvû jelenségek mutatkoztak. Ennek elviselhetetlen következményekhez kell vezetnie olyan területen, ahol oly sok nemzetiség él egymás mellett. A népcsoportok élete és szabadsága ellen intézett emez újabb támadások reakciójaként ezek a népcsoportok elszakadtak Prágától.

Csehszlovákia ezzel megszûnt létezni. Vasárnap óta sok helyen olyan vad kilengések fordultak elõ, amelyeknek ismét sok német esett áldozatul. Óráról-órára fokozódik az üldözöttek és sanyargatottak segélykiáltása. A sûrû népességû német népszigetek felõl, amelyeket a német nagylelkûség az elmúlt õsszel Csehszlovákiában hagyott meg, ismét elkezdõdik a vagyonuktól és javaiktól megfosztott menekülõk özönlése a birodalomba. Ezeknek az állapotoknak további fenntartása a rend maradványait is szétrombolná olyan területen, amelyhez Németországnak életbevágó érdekei fûzõdnek, sõt amely több, mint ezer éven át a Német Birodalomhoz tartozott.

A béke e fenyegetésének végleges kiküszöbölése, valamint e terület szükséges újjáépítési elõfeltételeinek megteremtése érdekében elhatároztam, hogy a mai nappal parancsot adok a német csapatoknak, a Csehországba és Morvaországba való bevonulásra. A német csapatok le fogják fegyverezni a terrorista bandákat és az õket fedezõ cseh fegyveres erõket, védelmükbe veszik a fenyegetettek életét és így biztosítják annak az alapvetõ rendezésnek az alapjait, amely rendezés megfelel az ezeréves történelem szellemének és a német, valamint a cseh nép gyakorlati szükségleteinek.
Berlin, 1939 március 15.
Adolf Hitler s. k."

A "Csehországi és morvaországi protektorátus"-ról szóló rendelet tizenhárom szakaszának szövege a következõ:

1. szakasz.
1. A volt csehszlovák köztársaságnak német csapatok által 1939 márciusában megszállott területrészei mostantól kezdve a Nagynémet Birodalomhoz tartoznak és mint "Csehországi és morvaországi protektorátus" oltalma alá kerülnek.
2. Amíg a birodalom védelme megköveteli, a Führer és birodalmi kancellár ezeknek a területeknek egyes részeirõl ettõl eltérõen rendelkezik.

2. szakasz.
1. A protektorátus német lakosai német államhoz-tartozókká válnak és az 1935 szeptember 1-i birodalmi állampolgárságról szóló törvény (RGBI. T. 1146. old.) értelmében birodalmi polgárok. Reájuk nézve is érvényesek a német vérre és német becsületre vonatkozó rendelkezések. Számukra a német bíráskodás illetékes.
2. Csehország és Morvaország más lakosai a csehországi és morvaországi protektorátus államhoz-tartozói lesznek.

3. szakasz.
1. A csehországi és morvaországi protektorátus autonóm és önmagát igazgatja.
2. A protektorátus keretein belül megilletõ felségjogait a birodalom politikai, katonai és gazdasági érdekeivel összhangban gyakorolja.
3. Ezeket a felségjogokat saját szervei és saját hatóságai, saját tisztviselõikkel fejtik ki.

4. szakasz.
A csehországi és morvaországi protektorátus autonóm igazgatásának feje az államfõnek járó védelmet és tiszteleti jogokat élvezi. A protektorátus fejének tiszte gyakorlásához szükséges a Führer és birodalmi kancellár hozzájárulása.

5. szakasz.
1. A birodalmi érdekek oltalmára a Führer és birodalmi kancellár "Csehországi és morvaországi birodalmi protektort" nevez ki. Hivatali székhelye Prága.
2. A birodalmi protektornak, mint a Führer és birodalmi kancellár képviselõjének és a birodalmi kormány megbízottjának feladata a Führer és birodalmi kancellár politikai irányvonalának figyelembevételérõl gondoskodni.
3. A protektorátus kormányának tagjait a birodalmi protektor erõsíti meg. Ez a megerõsítés visszavonható.
4. A birodalmi protektornak joga van arra, hogy a kormány minden intézkedésérõl tájékoztassa magát és hogy tanácsokat adhasson. Olyan intézkedések ellen, amelyek alkalmasak kárt okozni a birodalomnak, tiltakozást emelhet s a késedelembõl származó veszély esetében közös érdekbõl megteheti a szükséges rendelkezéseket.

6. szakasz.
1. A protektorátus külügyeit, beleértve az államhoz-tartozók külföldi védelmét is, a birodalom látja el. A birodalom a külügyeket úgy fogja intézni, ahogy az a közös érdekeknek megfelel.
2. A protektorátus képviselõt kap a birodalmi kormánynál "követ" („Gesandter") hivatali címmel.

7. szakasz.
1. A protektorátus katonai védelmét a birodalom látja el.
2. Ennek a védelemnek kifejtésére a birodalom a protektorátusban helyõrségeket és katonai intézményeket tart fenn.
3. A belsõ biztonság és rend fenntartására a protektorátus alakulatokat szervezhet. Organizációjukat, erejüket, számukat és felfegyverzésüket a birodalmi kormány határozza meg.

8. szakasz.
A birodalom gyakorolja a közvetlen felügyeletet a közlekedésügy, valamint a posta- és távíró-ügy fölött.

9. szakasz.
A protektorátus a német birodalmi vámterülethez tartozik és annak vámfelségjoga alá van vetve.

10. szakasz.
1. A birodalmi márka mellett a további intézkedésig törvényes fizetési eszköz a korona.
2. Értékviszonyukat a birodalmi kormány állapítja meg

11. szakasz.
1. A birodalom a protektorátusra is érvényes jogszabályokat bocsáthat ki, ha a közös érdekek így kívánják.
2. Amíg annak közös szüksége mutatkozik, a birodalom igazgatási ágakat hatáskörébe vonhat s az ehhez szükséges birodalmi hatóságokat felállíthatja.
3. A birodalmi kormány foganatosíthatja a biztonság és rend fenntartására szükséges

intézkedéseket.

12. szakasz.
A jelenleg Csehországban és Morvaországban hatályos jog érvényben marad, amennyiben nem ellenkezik a Német Birodalom által átvett védelem szellemével.

13. szakasz.
A belügyek birodalmi minisztere bocsátja ki egyetértésben az illetékes birodalmi miniszterekkel ennek a rendeletnek végrehajtására és kiegészítésére szükséges jogi és közigazgatási elõírásokat

A Führer és birodalmi kancellár:	Adolf Hitler s. k.
A belügyek birodalmi minisztere:	dr. Frich s. k.
A birodalmi külügyminiszter:	v. Ribbentrop s. k.
Birodalmi miniszter és a birodalmi kancellária fõnöke:	Dr. Lammers s. k.

A következõ napon, 1939 március 16-án Hitler az alábbi nyilatkozatot írta alá Csehország és Morvaország országrészeinek a hajdani csehszlovák köztársaságtól történt elválasztásáról:

"Egy évezreden át a német nép életteréhez tartoznak a Cseh-Morva országok. Erõszak és ésszerûtlenség önkényesen kiszakította õket régi történelmi környezetükbõl és Cseh-Szlovákiának nevezett mesterkélt államba való bekebelezéssel az állandó nyugtalanság tûzfészkét teremtette meg. Évrõl-évre növekedett a veszély, hogy ebbõl az országból, mint az a múltban egyszer már megtörtént, Európa békéjét szörnyû veszedelem fogja érni. Mert a Cseh-szlovák államnak és vezetõ személyeinek az államban önkényesen egyesített népcsoportok együttélését ésszerûen megszervezni és ezzel az érdekelteknek az állam fenntartására irányuló érdekközösségét felkelteni és megtartani nem sikerült. A csehszlovák állam ezzel bebizonyította életképtelenségét és ennek következtében ténylegesen fel is bomlott.

A Német birodalom a saját nyugalma és biztonsága, de az általános rend és általános béke szempontjából oly döntõen fontos területeken nem tûrhette az állandó zavarokat. Mint a történelem és földrajzi helyzete folytán a legerõsebben érdekelt és a közös bajba leghamarabb belevonható hatalom elõbb vagy utóbb kénytelen lett volna a legsúlyosabb következményeket elszenvedni. Az önfenntartási parancsnak tett tehát eleget a Német birodalom, amikor elhatározta, hogy az ésszerû középeurópai rend alapelveinek helyreállítása érdekében síkraszáll és megteszi az ebbõl szükségszerûen adódó intézkedéseket, mert ezeréves történelmi múltja már bebizonyította, hogy nagysága és a német nép tulajdonságai egyedül hivatottak ezeknek a feladatoknak megoldására."

Áthatva attól a komoly óhajtól, hogy az ebben az élettérben élõ népek igazi érdekeinek szolgálatot tegyen, hogy a német és a cseh népnek nemzeti életét biztosítsa, a békének és a közös szociális jólétnek használjon, Hitler a német birodalom nevében elrendelte e területek lakói jövendõbeli együttélésének biztosítására, hogy Csehország és Morvaország, mint protektorátus, a Nagy-Német Birodalomhoz tartozzanak és ennek oltalma alá helyezzék magukat.

/A Bécsben élõ nagyszámú csehrõl 1939 március 17-én ezt jelentik: "Mindazoknak, akik ma Bécsben csehnek vallják magukat, módjuk van gyermekeiket cseh iskolába járatni. Bécsben ma öt nyilvános cseh népiskola, két felsõiskola, két középiskola és egy kereskedelmi iskola van. Majdnem mind modern épületek, valóságos iskolapaloták, amelyeket városi pénzbõl létesítettek, valamennyi teljes üzemben. Ezenfelül tíz nagy, korszerûen berendezett gyermekkert áll a cseh gyermekek rendelkezésére. Fenntart továbbá a cseh "Komensky-egyesület" nyolc magán-népiskolát, egy reáliskolát és egy reálgimnáziumot nyilvánossági joggal. Ezekben az iskolákban kizárólag csehek tanítanak. Fennáll továbbá az Ostmarkban valamennyi cseh egyesület s ezek mûködésüket zavartalanul folytathatják. A cseheknek módjukban áll kielégítõ mértékben cseh színielõadások rendezése is.

Gazdasági szempontból a cseh népcsoport vitathatatlanul jobb helyzetben van, mint a csatlakozás elõtt. Számos cseh kvalifikált munkás. A NSV cselekvõ módon lépett fel a rendszerváltozás idején szükségbe jutott cseh családok érdekében és közel kilencezer segélyre szoruló csehet látott el ruhával és élelmiszerekkel. Természetesen sok ezer cseh munkanélkülit az államfordulat után, ismét bekapcsoltak a munkába. - Ezért érthetõ sok csehnek a vélekedése:"Biztosabban érezzük itt magunkat, mint saját államunkban".

Birodalmi protektorrá a titkos államtanács elnökét, von Neurath birodalmi minisztert nevezték ki, aki feladatáról egy interjú során a következõképpen nyilatkozott:

"Feladatom legmélyebb értelmét abban látom, hogy megmutassuk a világnak, miként tudja a német nemzet egy rábízott nemzetiség érdekeit elõmozdítani, természetes jogait megbecsülni és azt méltóságának és becsületének érintése nélkül az életközösség számára megnyerni."

Két nappal elõbb (1939 március 14-én) Szlovákia elszakadt Csehországtól. Március 15-én Chamberlain kijelentette az alsóházban, hogy a Cseh-Szlovákia részére kilátásba helyezett angol garanciát nem lehet érvényesíteni, mert "az állam, amelynek határait garantálni szándékoztunk, belülrõl tört szét és ekként szûnt meg."

Március 16-án Tiso szlovák miniszterelnök táviratot intézett Hitlerhez a következõ tartalommal: "Mélységes bizalommal az ön személye, a Nagy-német birodalom vezére és kancellárja iránt, a szlovák állam az ön oltalma alá helyezi magát."

A Führer kijelentette, hogy hozzájárul az oltalom átvételéhez, s a szlovák kormánnyal katonai megállapodást kötött, amelynek értelmében Németország jogot nyert arra, hogy Szlovákia nyugati határsávján katonai erõdítéseket létesítsen, s azokat német csapatokkal szállhassa meg. Szlovákia szuverén állam marad, amelynek határait Németország huszonöt évre garantálta.

Ezzel azonban még mindig nem ért végett az a rohamos folyamat, amellyel Hitler az idegen iga alatt szenvedõ németeket felszabadította.

Amikor Urbsys litván külügyminiszter egy olaszországi útjáról visszatérve, 1939 március 20-án átutazott Berlinen és a birodalmi külügyminisztert meglátogatta, ez felhasználta az alkalmat arra, hogy látogatójával közölje, a német birodalom a Memel-kérdés végleges rendezését csak a teljesen német lakosságú Memellandnak a német birodalomba való visszatérésével látná megoldottnak. Hozzáfûzte, hogy Litvánia gyors és önkéntes lemondása kétségkívül a legkedvezõbb megoldás lenne, mert akkor a birodalom lehetõvé

tenné, hogy Litvánia gazdasági érdekeit Memel kikötõjében a legteljesebb mértékben figyelembe vegyék.

Urbsys külügyminiszter március 21-én, hazatérése után azonnal tájékoztatta a Kaunasi kormányt, amely erre elhatározta, hogy a Memel-kérdést haladéktalanul és az egyedüli ésszerû módon küszöböli ki. Már március 23-án visszatért a litván miniszter Berlinbe, hogy a német kormánnyal egy kikötõi egyezményt kössön. Miután a litván szejm is hozzájárult a Memel-terület Németországnak való visszaadásához, ennek a versaillesi diktátum által elrabolt területrésznek végleges egyesítése a birodalommal befejezést nyert.

Ausztria csatlakozásával, a cseh-morva protektorátusnak és a Memelnek a birodalomba történt bekebelezésével a versaillesi szerzõdésnek súlyos hibáit tették jóvá. Fennmaradt azonban még változatlanul ennek a békediktátumnak legsúlyosabb igazságtalansága: Danzig elválasztása a birodalomtól és a lengyel "korridor".

/A versaillesi diktátumnak megfelelõen Lengyelország 42.928 négyzetkilométer német területet kapott 2.269.000 lakossal, akik közül megélhetési alapjuk elveszítése következtében jóval több, mint egymillió német kényszerült kivándorolni. Egy területrész, Felsõ-Szilézia értékesebb fele a szavazás meghamisítása révén jutott Lengyelországnak. Hiába intette honfitársait Pilsudski: "Felsõ-Sziléziára áhítoztok! Ez képtelenség. Hiszen Felsõszilézia õsrégi német település. Az egész szénmennyiség 60 milliárd tonnájából Lengyelország 53.9 milliárd tonnával részesedett, míg Németországnak csak 6.1 milliárd tonna maradt. Valamennyi vasércbányát Lengyelország kapta meg. A kohók össztermelésébõl Lengyelország nyert el 67 százalékot, a vas- és acélöntõdékbõl 57 százalékot, az acél- és hengermûvekbõl 84 százalékot, az ón- és ólomércbányákból 93 százalékot. Valamennyi vasérc-, ón-, ólom- és ezüsthámort át kellett adni a lengyeleknek. Lengyelország azonban még mindezekkel sem volt megelégedve.

Határtalan imperialista nagyzási hóbortjában az 1772. évi határok visszaállítását követelte. Errõl írja a volt lengyelországi katonai misszió egyik tagja, gróf Olivier d'Etchegoyen: Ezeknek a mértéktelen igényeknek láttán nem figyelemreméltó, hogy Lengyelország gyöngítése és felosztása, ahelyett, hogy a széthúzás okozója lett volna Keleteurópában, ellenkezõleg, a béke fenntartója volt? 1762-tõl 1914-ig, tehát több mint 150 éven át nem folyt háború Poroszország és Oroszország között, ami példa nélkül áll a történelemben... Ha a Quai d'Orsay a lengyel cselszövényektõl befolyásoltatná magát, akkor talán Varsó becsvágyat kielégítheti, de nagyon rossz szolgálatot tenne Franciaország érdekeinek. Mert Lengyelország ma valóság, holnap azonban lehet, hogy csak álom; Franciaország azonban halhatatlan. ("Lengyelország igazi arca" 1927.)

A versailles-i szerzõdésnek az új lengyel állam határaira vonatkozó részeit a legtöbb politikus hallatlanul igazságtalannak minõsítette, a legélesebben maga Lloyd George, a békediktátum egyik megteremtõje.

1919 március 25.-i "Megfontolások a békekonferencia számára, mielõtt feltételeit végleg megállapítja" címû emlékiratában ezeket mondja Lloyd George: "Nem tudok egy jövendõ háború számára erõsebb okot elképzelni, mintha a német népet, amely kétségtelenül a világ egyik legerõteljesebb és hatalmasabb fajának bizonyult, apró államokkal veszik körül, s ezek közül is sok olyan népekbõl áll, amelyeknek azelõtt soha állandó kormányzatuk nem volt, de mindenikük a németek széles tömegeit zárja magába, amelyek anyaországukkal való egyesítésüket követelik. A lengyel bizottság követelése, hogy 2,100.000 németet más kormányzat felügyelete alá helyezzenek, amely még történelme

folyamán soha nem tett tanúbizonyságot önmaga stabil kormányzásának képességérõl, az én megítélésem szerint elõbb, vagy utóbb új háborúra fog vezetni Keleteurópában".

Hasonlóképpen nyilatkozott sok más alkalommal is a lengyel kérdésrõl. Hogyan gondolkoztak külföldi politikusok, katonák, diplomaták, stb. Danzigról és a korridorról, kitûnik a Margarete Gärtner "Zeugnisse der Wahrheit" címû könyve idézeteinek gazdag gyûjteményébõl. A korridorban valamennyien politikai torzszülöttet és kiáltó igazságtalanságot látnak s elkerülhetetlennek és egészen természetesnek tartják, hogy az háborúra fog vezetni, hacsak Lengyelország önként le nem mond róla./

Hitler nem gondolt arra, hogy ezt a nehéz problémát erõszakos fenyegetéssel oldja meg. Ezért kötötte meg 1934 január 26-án a német-lengyel örök békére vonatkozó megállapodást, amelynek hatálya tíz évre szólt. A békenyilatkozat aláírásának ötödik évfordulóján úgy a német, mint a lengyel kormány hangsúlyozták kölcsönös akaratukat, hogy a jövõben is hívek kívánnak maradni a nyilatkozatban foglalt alapelvekhez.

Ez a jóakarat azonban csak az egyik, a német oldalon volt meg valójában. Bár a lengyel kormány egy 1919 június 28-án kelt szerzõdésben a szövetkezett és egyesült fõhatalmakkal szemben kötelezettséget vállalt, hogy a Lengyelországban élõ kisebbségeknek, különösképpen a német népességnek nemcsak nyelvét és vallását fogja érintetlenül hagyni, hanem ezen felül mindazokat az egyenlõ jogokat is biztosítja számukra, amelyek a lengyel lakosokat illetik meg, esze ágában sem volt ezeket a rendelkezéseket, - amelyeknek betartása fölött a népszövetségnek kellett volna õrködnie, - teljesíteni. /Ellenkezõleg: 1934 szeptember 13-án Lengyelország kijelentette, hogy a jövõben nem fogja tûrni a felügyelet gyakorlását/

Már 1920 november 20-án kénytelen volt a német kormány a lengyel kormánynak egy kimerítõ panasziratot átadni, amelyben rámutatott arra, hogy a lengyel kormány a fent említett szerzõdést a legcsekélyebb mértékben sem tartja be, hanem a németek nemhogy a megígért egyenjogúságot élveznék, de sokkal inkább mindenütt szabadon üldözhetõnek tekintik õket. /Az állandó nemzetközi bíróság a népszövetségi tanács megkeresésére 1923 szeptember 10-én jogi szakvéleményében kinyilatkoztatta, hogy a lengyel kormány magatartása a Lengyelországban élõ németekkel szemben nem áll összhangban nemzetközi kötelezettségeivel./ 1923 április 10-én kormányzati programként hirdette meg az akkori miniszterelnök, Sikorsky, a nyilvánosság elõtt tartott beszédében "a német javak likvidálását és a nyugati tartományoknak a németektõl való megtisztítását".

A lengyel kormánynak ez a Németország irányában tanúsított ellenséges magatartása, tekintet nélkül az 1934 januári német-lengyel békenyilakozatra, mindinkább kibontakozott és egészen éles formákat öltött, amikor Chamberlain az angol háborús uszítóktól kényszerítve, eltávolodott a müncheni megállapodás megértést szolgáló elvétõl és kijelentette, hogy a cseh-morva protektorátus létesítése a müncheni egyezmény megszegését jelenti. /Erre azt felelte Hitler 1939 április 28.-i birodalmi gyûlési beszédében, hogy a cseh-morva protektorátus létesítése semmiképpen sem tekinthetõ a müncheni egyezmény megszegésének, mert a megállapodás Chamberlain és Hitler között Münchenben egyáltalán nem vonatkozott a cseh-szlovák problémára, hanem kizárólag olyan kérdésekre, amelyek Anglia és Németország együttélését érintik. Mert, ha ez a megállapodás "minden jövendõ német politikai cselekményre vonatkoznék, akkor Angliának sem volna többé szabad semmiféle lépést sem tenni, akár pl. Palesztinában vagy bárhol másutt, míg arról Németországgal nem tanácskozott".

Lengyelország mindenek fölött arra törekedett, hogy Danzig szabad várost megszerezze magának és a korridort változatlanul fenntartsa. Danzigot tudvalevõleg a versaillesi szerzõdés elszakította a német birodalomtól és mint "szabad" várost a népszövetség egy magas biztosának felügyelete alá helyezte. Hogy Németország ezt a tiszta német várost ismét egyesíteni kívánta a birodalommal, ez magától értetõdõ volt. /Még 1939. július 10-én ezeket mondta Chamberlain az alsóházban: "Képileg Danzig majdnem teljesen német város; de lakóinak jóléte igen nagy mértékben a lengyel kereskedelemtõl függ."/

Lengyelország elejétõl fogva ismételten elkövetett mindent, hogy Danzigot ellengyelesítse. Huszonnégy hatósággal vonult be Danzigba, amelyeknek mindegyike egy-egy lengyel sejtet alkotott. A posta- és vasútügyi lengyel privilégiummal gyakorolt visszaélés révén, soviniszta propagandára támaszkodva és a legerõsebb gazdasági nyomást gyakorolva, szakadatlanul arra törekedett, hogy Danzigot a lengyel érdekek elõtti behódolásra kényszerítse. /Az 1920. november 9-i Danzig és Lengyelország által kötött párizsi szerzõdés értelmében a vámokat a danzigi hatóságok kezelik. A lengyelek jogot nyertek arra, hogy ezeket a hatóságokat saját inspektoraikkal ellenõrizzék. Ezzel úgy éltek vissza, hogy váminspektor név alatt fokozatosan mindig növekvõ létszámú fegyveres alakulatot helyeztek Danzigba, s ezzel igyekeztek a danzigi kereskedõházakat és ipari üzemeket kontrollálni./

Egyidejûleg a lengyel konkurens kikötõnek, Gdingennek létesítésével és a számára nyújtott egyoldalú kedvezményekkel Lengyelország a legsúlyosabb károkat okozta Danzignak. Németország a következõ évek folyamán ismételten megkísérelte, hogy ezeket a nehézségeket barátságos tárgyalások útján hidalja át és egy mindkét felet kielégítõ kisebbségvédelmi szerzõdést kössön. Mindezek a fáradozások a lengyel kormány elutasító magatartásába ütköztek. Végre 1938 október 24-én von Ribbentrop birodalmi külügyminiszter a lengyel követ elõtt kifejtette a pontosan megszövegezett német javaslatot, amelynek fõ pontjai így hangzottak:

1. Danzig szabad város visszatér a Német Birodalomba.
2. A korridoron keresztül egy exterritoriális, Németországhoz tartozó birodalmi autóutat és egy éppen ilyen exterritoriális, többvágányú vasutat építenek.
3. Lengyelország a danzigi területen szintén kap egy exterritoriális autóutat és vasutat, valamint egy szabad kikötõt.

Németország tehát lemondott az elszakított területek visszacsatolásáról és elvileg elismerte a korridort, ezzel szemben viszont Danzignak a birodalomhoz való visszatérését kívánta. Csak Hitler merészelhette, hála a határtalan bizalomnak, amelyet a német nép részérõl élvezett (mint ahogy ezt maga is kiemelte egy birodalmi gyûlési beszédében), a német nép nevében egy olyan lemondást vállalni, amely majdnem minden elõnyt átengedett Lengyelországnak és hozzájárult a versaillesi diktátum egyik legigazságtalanabb paragrafusának elismeréséhez.

Lengyelország ennek dacára kitért a nyílt és világos válasz elõl. Amikor Németország január 26-án és 1939 március 21-én ismét visszatért erre a kérdésre, Lengyelország erre a kísérletre hadseregének részleges mozgósításával és Danzig körüli csapatösszevonásokkal válaszolt. Végre 1939 március 26-án megérkezett Lengyelország világos válasza: Lipsky követ kijelentette, hogy minden további követelés Danzignak a birodalomba való visszatérésére vonatkozólag a háborút jelenti Lengyelországgal. Erre az esetre Beck lengyel külügyminiszter március 29-én ugyancsak háborúval fenyegetõdzött. Ahelyett, hogy Berlinbe ment volna, ahová meghívták, Londonba utazott, az Anglia által felajánlott

garanciaszerzõdés aláírására. Ez a szerzõdés kinyilvánította, hogy Lengyelország egy esetleges német-angol konfliktusba Németország elleni támadással akkor is be fog avatkozni, ha a konfliktus Lengyelországot és érdekeit egyáltalán nem is érintené. Ezzel a garanciaszerzõdéssel Lengyelország 1934 január 26-i német-lengyel nyilatkozatot önkényesen és egyoldalúan hatályon kívül helyezte. A német kormány ennek dacára hajlandónak nyilvánította magát a kölcsönös viszony újabb szerzõdéses szabályozására. Lengyelország erre Beck 1939. május 5-i fennhéjázó beszédével és a németellenes hajsza fokozásával válaszolt, sõt egész Kelet-Poroszországot a maga számára követelte.

Lengyelország németellenes magatartása mindenekelõtt Anglia állásfoglalására támaszkodott, amely a német hatalom erõsödését semmi körülmények között sem akarta megengedni.

Anglia magatartását a lengyel kérdésben igen találóan jellemezte a párizsi lengyel nagykövet, Jules Lukasiewicz a lengyel külügyminiszterhez 1939 március 29-én Varsóba küldött jelentésében.

"Gyermekes, naiv és egyidejûleg unfair egy államnak, amely olyan helyzetben van, mint Lengyelország, azt javasolni, hogy kapcsolatait egy annyira erõs szomszéd felé kompromittálja, mint Németország és a világot egy háború katasztrófájának tegye ki, csak azért, hogy Chamberlain belpolitikai kívánalmainak szolgálatot tegyen. Még naivabb volna feltételezni azt, hogy a lengyel kormány ne értené át ennek a manõvernek igazi értelmét és következményeit... Az utolsó húsz év tapasztalatai alapján, amelynek folyamán Anglia és Franciaország nemcsak egyetlen nemzetközi kötelezettségének eleget nem tett, hanem arra sem volt képes, hogy saját érdekeit kellõ módon megvédelmezze, teljes képtelenség elhinni, hogy bármely állam Közép- vagy Kelet-Európában, vagy a Berlin-Róma-tengely ellenkezõ oldalán, egyetlen angol javaslatot is komolyan vehetne, ha arról volna is szó, hogy Anglia cselekvésre lendül - ami kétségtelenül és elháríthatatlanul igazolná elhatározását -, kapcsolatait megszakítani Németországgal. A dolgok ilyen állásánál éppen olyan gyermekes, mint gonosz, Lengyelországot tenni felelõssé a háborúért, vagy békéért. Egyszer s mindenkorra meg kell állapítani, hogy a felelõsség legnagyobb részben Franciaországra és Angliára hárul, amelyeknek esztelen, vagy nevetségesen gyenge politikája vezetett a helyzetre és az eseményekre, amelyek között élünk. Ha az angol kormány ezt ma nem látja be, akkor az európai konfliktus, sõt talán a világháború elkerülhetetlen és hamar kell jönnie, mert az alkalmas pillanat megválasztása Hitlertõl függ." (Polnische Dokumente zur Vorgeschichte des Krieges. 28. old. Auswärtiges Amt 1940. Nr. 3.)

E célból Anglia már hosszabb idõ óta hozzáfogott, hogy elõkészüljön a Németországgal való háborús leszámolásra, erre a döntõ lépések Angliának a Németország politikai bekerítésére irányuló fáradozásai voltak, amit 1939 februárjában kezdett meg. Ez az akció Angliának azon az állandó törekvésén alapult, hogy a mindenkori legerõsebb európai kontinentális hatalmat koalíciók segítségével letörje, mielõtt az az angol ellenõrzés alól ki tudná vonni magát.

Az elsõ állam, amelyet most Anglia biztosított magának, Lengyelország volt. A velük folytatott tárgyalás azzal végzõdött, mint azt Chamberlain 1939. március 31-én az alsóházban bejelentette, hogy Anglia, ha a lengyel függetlenséget veszélyeztetnék, a maga részérõl a lengyel kormánynak minden Anglia hatalmában álló segítséget azonnal rendelkezésére fog bocsátani.

/Ezzel megismétlõdött Angliának az a kétszínû diplomáciai játéka, amely egyszer már 1831-ben megpecsételte Lengyelország sorsát. Akkor is Anglia és Franciaország lazították fel Lengyelországot az Oroszország elleni felkelésre, anélkül, hogy bárminõ segélyt nyújtottak volna neki. A lengyel nemzeti kormány-komité 1831 augusztus 15-én ezt írta külföldi képviselõinek: "Ha Franciaország és Anglia ma cserben hagynak minket és semmiképpen nem váltják be a reményeket, amelyeket bennünk keltettek, akkor nem Oroszország rablási vágya, sem Poroszország ellenséges magatartása, sem Ausztria közömbössége, hanem a Franciaország és Anglia által irányunkban kifejezésre juttatott szimpátia lesz összeomlásunk okozója."/

A Führer 1939 április 28-án tartott birodalmi gyûlési nagy beszédében kijelentette, hogy Anglia politikája "nem hagy kétséget afelõl, hogy Londonban... azon a véleményen vannak, hogy Németország bonyolódjék bele bármilyen konfliktusba, Nagybritanniának feltétlenül Németország ellen kell állást foglalnia", és hogy Anglia ezáltal a Németországgal kötött flottaegyezmény alapelveit egyoldalúan megszegte és azt hatályon kívül helyezte.

Németország már 1939 március 22-én megnemtámadási szerzõdést kötött Litvániával, most pedig hasonló szerzõdésekre lépett Dániával (május 31-én), Észtországgal és Lettországgal (június 7-én) és végül Szovjetoroszországgal (augusztus 23-án), /"Valójában Németországnak nem volt más választása. Mert ha a lengyel vitából ki is vonta volna magát, a háborút így sem kerülhette volna el. Emellett Németország kényszerhelyzetében sem adta fel Európa ügyét. A két ország megegyezése csak a külpolitikára szorítkozott, de semmiképp sem jelentette a belpolitikai nézetek feladását. Ellenkezõleg, Oroszország lemondott arról, hogy világnézetét az orosz állam határain túl terjessze.

Viszont azok az államok, amelyek kommunista pártjaikat feloszlatták és a kis államok függetlenségéért szállottak síkra (mint Anglia és Franciaország), tapsoltak az oroszoknak a balti államokban történt elõnyomulásakor, mert ezt Németországra nézve hátrányosnak tartották." (Carlo Scarfoglio: "Anglia és a szárazföld".)/

amelyet Anglia hónapokon át hasztalanul igyekezett arra bírni, hogy csatlakozzék a Németország elleni bekerítési politikához.

1939. augusztus 25-én a Führer újabb kísérletet tett az Angliával való megegyezésre. Közölte a brit követtel, hogy hajlandó a lengyel probléma megoldása után még egyszer Angliához fordulni egy nagy, összefoglaló ajánlattal.

Kijelentette, hogy õ szükségesnek tartja a brit impériumot és hajlandó annak fenntartására személy szerint kötelezni magát, s a német birodalom erõit is latba vetni, ha a német gyarmati követeléseket teljesítik. Tekintet nélkül erre a nagyvonalú ajánlatra, Anglia ugyanazon napon aláírta a brit-lengyel szövetségi szerzõdést.

/"Minthogy Lengyelország a közvetlen tárgyalások felvételét, amire Németország hajlandó volt, meghiúsította, Nagybritanniának éppúgy, mint Franciaországnak volt módja a megfontolásra. Ha õszintén akarták volna a békét... mindkettõjüknek arra az álláspontra kellett helyezkedniük, hogy ha nem is tudják Lengyelországot a háború felidézésétõl visszatartani, de viszont Lengyelországot kétségtelenül támadó félként tekintik, aminek folytán az általuk vállalt segélynyújtási kötelezettség tárgytalanná vált volna." (Axel Freiherr von Freytag-Loringhoven: "Kriegsausbruch und Kriegsschuld". 102. o.)/

Lengyelországban tovább folyt a németek üldözése, s ez olyan, még nem tapasztalt méreteket öltött, hogy gyilkos bandák vetették rá magukat a fegyvertelen német lakosságra, / Ezek az üldözések közvetlenül az ellenségeskedések kitörése után öltöttek borzalmas méreteket. A "Greueltaten an den Deutschen in Polen" címû hivatalos német kiadvány tanuk által és okmányokkal bizonyított gyûjteményét sorolja fel az eseteknek, amikor lengyelek németeket a legembertelenebb módon kínoztak és meggyilkoltak. Hatvanezer (60.000) gyilkosság történt! Még most is (1940) állandóan találnak megcsonkított holttesteket./ s a katonaság lõfegyverét használta a németekkel szemben. A birodalmi gyûlés szeptember 1-i ülésén a Führer kénytelen volt a következõket kinyilatkoztatni:

"Lengyel részrõl ma éjszaka elsõ ízben saját területünkön lengyel reguláris katonák is tüzeltek, öt óra 45 perc óta visszalövünk."

E pillanatban lépett fel közvetítõként Mussolini. Fegyverszünetet és egy két-három napos konferencia összehívását javasolta. A birodalmi kormány késznek mutatkozott a javaslat elfogadására. A francia kormány is hajlandó volt reá. Csak az angol kormány kívánta a német csapatok visszavonását és kényszerítette a francia kormányt, hogy beleegyezését annullálja. Ezzel megtorpedózta Mussolini békekísérletét. Követelte a birodalmi kormánytól két órás lejáratú ultimátumában csapatainak visszavonását, ellenkezõ esetben megüzeni Németországnak a háborút.

A birodalmi kormány visszautasította Anglia ultimatív követelését, egyidejûleg pedig többek között közölte egy 1939 szeptember 3-án kelt részletes memorandumban a következõket:

„... 2. Keleti határainkon hónapok óta ténylegesen háborús állapot uralkodik. Azóta, hogy a versaillesi szerzõdés Németországot szétszakította, valamennyi német kormánytól megtagadták a békés rendezést. 1933-tól kezdve a nemzeti szocialista kormány is ismételten megkísérelte békés tárgyalások útján ennek a szerzõdésnek leggonoszabb erõszakoskodásait és jogfosztásait kiküszöbölni. Minden alkalommal elsõsorban a brit kormány volt az, amely intranzigens magatartásával bárminõ praktikus revíziót meghiúsított. A brit kormány beavatkozása nélkül, - errõl a német birodalmi kormány és a német nép meg vannak gyõzõdve, - sikerült volna Németország és Lengyelország között ésszerû és mindkét felet kielégítõ megoldásra jutni. Mert Németországnak nem volt szándéka és nem is állított fel olyan követelést, hogy Lengyelországot megsemmisítse...

3. A brit kormány, - egyedülálló eljárás a történelemben, - a lengyel államnak általános felhatalmazást adott bárminõ cselekedetre Németország ellen, aminõ cselekedetre ez az állam egyáltalán elhatározza magát. A brit kormány biztosította a lengyel kormányt bármely körülmények között arra az esetre, ha Németország valamely provokáció vagy támadás ellen védekeznék, katonai támogatásáról... A német kormány, bár áthatotta a lengyelek által gyötört és embertelenül bántalmazott német lakosság szenvedése, mégis öt hónapig türelmesen várt anélkül, hogy Lengyelország ellen csak egyszer is hasonló agresszív módon járt volna el.

Csak intette Lengyelországot, hogy ezek a túlkapások tartósan el nem viselhetõk, s hogy el van határozva, amennyiben a német lakosság másként nem kap segítséget, az önsegély terére lépni. Mindezeket az eseményeket pontosan ismerte a brit kormány. Könnyû lett volna nagy befolyását Varsóban latba vetni, s az ottani hatalmasokat figyelmeztetni, engedjék érvényesülni az igazságosságot és emberiességet, s teljesítsék vállalt

kötelezettségeiket. A brit kormány nem tette ezt. Ellenkezõleg, annak állandó hangoztatásával, hogy kötelessége minden körülmények között Lengyelország segítségére lenni, a lengyel kormányt egyenesen felbiztatta, hogy bûnös, Európa békéjét veszélyeztetõ magatartását tovább folytassa. Az ettõl a szellemtõl vezetett angol kormány Mussolininak az Európa békéjét még mindig megmenteni alkalmas javaslatát elutasította, holott a német birodalmi kormány kinyilvánította készségét annak elfogadására. A brit kormány felelõs tehát mindazért a szerencsétlenségért és szenvedésért, amely most sok népre rászakad és rászakadni fog."

1939. szeptember 3-án Franciaország is hadat üzent Németországnak, amire a birodalmi külügyminiszter azt válaszolta, hogy Németországnak nem áll szándékában Franciaországot megtámadni és hogy a jelenlegi francia kormány fogja viselni a felelõsséget mindazért a szenvedésért, amely az országukra hárul, amennyiben Franciaország megtámadná Németországot. Ezzel a háború a nagyhatalmak között ténylegessé vált.

III. A ZSIDÓK NÉMETORSZÁGBAN

1. A ZSIDÓKÉRDÉS

A zsidókérdés /A német birodalmi statisztikai hivatal összeállítása szerint 1937-ben a föld mózeshitû zsidóinak száma mintegy 16.8 millió volt. Ezek közül 10 millió lakott Európában és kereken 5 millió Amerikában, Az európai zsidók fõként a keleteurópai határvidékek városaiban éltek a Keleti-tenger és a Fekete-tenger között. Csak abban a négyszögben, amelyet Leningrád, Riga, Bécs és a Don-melletti Rostow zár be, több mint 8 millió zsidó él, tehát közel fele a világ zsidóságának. Minden ország és korszak legelzsidósodottabb városa New York, ahol 2.5 millió zsidó lakik. A Palesztinában élõ 400.000 zsidó egyharmada az ott élõ népességnek./ történelmi, népi, társadalmi és politikai szempontból mindig súlyos és kényes probléma volt s a vele való foglalkozás az ítéletnek olyan elfogulatlanságát követeli meg, amit ma megõrizni nem könnyû dolog. /Myhrer norvég író mondja: "Tényleg igaz Fredrik Böök megállapítása: A zsidókérdés olyan, mint a világtörténelem és a tenger, nincs kezdete és nincsen vége." /

Az itt következõ fejtegetések igyekeznek a kérdést sine ira et stúdió minden tömörség mellett is lehetõleg sokoldalúan megvilágítani.

Ez már csak azért is szükséges, mert az antiszemitizmusról széltében olyan nézetek vannak elterjedve, amelyek talán jogosultak, amennyiben a túlzások és e jelenség karikatúrajellegû eltorzítása ellen irányulnak, de felületesek és hamisak, ha az antiszemitizmust propaganda mesterséges termékének minõsítik, s tagadják, hogy a német nép széles köreiben van elterjedve. Antiszemitizmus van az egész világon. Hogy ez Németországban különösen radikális formát öltött, érthetõvé válik, ha okait közelebbrõl tanulmányozzuk.

Két jelenség az, amelynek az u.n. "zsidókérdés" keletkezését köszönheti: az egyik a "Talmud", /Errõl a kérdésrõl kitûnõ tanulmányt írt Dr. Karl Georg Kuhn a "Forschungen zur Judenfrage"-ban megjelent "Die Entstehung des talmudischen Denkens" címû cikkében és Dr. Hans Alfred Grunsky "Der Einbruch des Judentums in die Philosophie" címû brosúrájában./ illetõleg a talmudi gondolkozásra visszavezethetõ lelki alkat, tehát

nemcsak a kérdés vallási, hanem intellektuális oldala is, a másik az úgynevezett diaszpóra (héberül: "galut"), vagyis a zsidó nép szétszóródása az egész világon. A talmud a zsidók törvényének tana és bõvelkedik olyan elõírásokban, amelyek morális szempontból kétségkívül elvetendõk. Ez okból a zsidók mindig megkísérelték a talmud lefordításának megakadályozását és ha ilyenek megjelentek, azokat hamisítványnak minõsítették. 1920-ban Br. Luzsénszky Alfonz Budapesten közzétett egy talmud-fordítást, amely rövidesen 20.000 példányban terjedt el. A zsidóknak sikerült különbözõ erõfeszítésekkel a fordítást megtámadhatónak beállítani és a kiadás megmaradt példányait lefoglaltatni. Az eljárás, amelyet ezen az alapon indítottak meg, bebizonyította, hogy a fordítás helyes volt, amire az elkobzást hatálytalanították. Az ítéletben többek közt ezek olvashatók:

"A királyi törvényszék megállapította, hogy a Luzsénszky Alfonz fordításában található ocsmányságok kivétel nélkül benne vannak a talmudban. Fordítása pontos, minthogy a talmudban elõforduló mondatokat valóságos értelmüknek megfelelõen adja vissza." Az eljárást magasabb fórumhoz is megfellebbezték, ahol az elsõfokú ítéletet jóváhagyták a következõ indokolással: "A vádlott könyvének tartalmát az általánosan használatos, soha semmiféle rendelkezéssel el nem tiltott és mindenki által megvásárolható talmudból ültette át."

A talmud veszedelme nemcsak erkölcstelen elõírásaiban rejlik, hanem éppen olyan mértékben az általa kifejezésre juttatott gondolkodásmód lényegében és irányzatában, ami legelsõsorban jellemzõ a zsidóságra nézve és ami nem zsidókra ösztönszerûen elidegenítõ és visszataszító hatást gyakorol.

Habár a talmudi gondolkodásmódot fejtegetni a zsidóság jellemzése céljából igen fontos dolog volna, ennek a kérdésnek itt való tárgyalása igen messze vezetne. Annak jellemzésére, hogy a zsidóság még rövid idõvel ezelõtt mekkora szerepet játszott Németországban, elégséges lesz, ha bevezetõül rövid pillantást vetünk a diaszpóra kifejlõdésére.

A zsidóknak az volt tragikus végzetük, hogy már több, mint hétszáz évvel Krisztus születése elõtt, ellenséges hódítás és szétrombolása következtében elvesztették azt, amit hazájuknak nevezhetünk, névszerint északon Szamariát és Jeruzsálemet Palesztina déli részén, - és hogy erõszakkal idegen országba deportálták õket. Az elsõ deportáció (Mezopotámiába) Kr. e. 587-ben történt, a második (Egyiptomba) rövidesen utána, a harmadik (Szíriába) még valamivel késõbben. Amit szorosabb értelemben diaszpórának neveznek, tulajdonképpen csak Kr. e. 538-tól számítható, amikor a szigorú babiloni számûzetést enyhítették és a zsidók Palesztinába való visszatérése újból lehetõvé vált. Az összes zsidók ezt a lehetõséget egyáltalán nem vették igénybe, a legtöbben önként Babilonban maradtak, de épp oly kevéssé asszimilálódtak a gazdanéphez, mint a többi szétszórtan élõ zsidók, hanem megmaradtak öntudatos zsidóknak.

Egy részük mégis visszatért a babiloni számûzetésbõl Jeruzsálembe, de itt nem alakította újjá a régi zsidó államot, hanem bizonyos teokrácia fejlõdött ki, nép nélkül, amelyre támaszkodhatott volna. Ilyenformán amikor Titus Krisztus után 70-ben Jeruzsálemet lerombolta és ezzel ezt a teokráciát megsemmisítette, ez a katasztrófa az egész világon szétszóródott zsidó diaszpórát egyáltalán nem érintette. A zsidóság történelmi egzisztenciája "többé nem nemzetiség, vagy államiság, amelynek politikai kiterjedése valamely meghatározott helyen található fel és ahonnan ereje kiárad a diaszpórába; történelmi egzisztenciája sokkal inkább a hazátlanságban rejlik." /G. Kittel a "Forschungen der Judenfrage"-ban, 48. o. Jakob Klatzkin szerint ("Der Jude" 1916, 9. füzet) a sokezer

éves diaszpóra rejtélyét a zsidó vallás magyarázza meg, amely nem eszmei tan, hanem törvény. "Elvesztettük államunkat, de nem állami alkotmányunkat; megmentettük, mint hordozható államot, ami számunkra a diaszpórában is bizonyos nemzeti autonómiát tett lehetõvé." /A zsidók már Alexandriában nagy szerepet játszottak és Vespasianus korában a nyolc milliónyi egyiptomi lakosságból egy millió volt zsidó, tehát az össznépesség 13 százaléka. Konstantinos idejében már Kölnben is volt egy jól rendezett zsidó kolónia.

A zsidókra nézve sajátszerûen jellemzõ tény az, hogy sohasem tettek komoly kísérletet a hazátlanság lényegében természetellenes állapotának megváltoztatására és egy saját, külön állam alakítására.

/Látszólagos kivételt jelent a zsidó állam létesítése Palesztinában. Ez A. J. Balfour angol külügyi államtitkár 1916 november 2-án kelt nyilatkozatán alapul, amit több cionista fogalmazott és egy lord Rothschildhoz intézett levél formájában jelent meg. A nyilatkozat két jelentõs körülményt nem vett figyelembe. Elõször: Palesztina túl kicsi ahhoz, hogy a világzsidóság számottevõ részét befogadhassa. Másodszor: az arabok nemcsak történelmi és ténybeli alapon, hanem Anglia ígérete alapján is Palesztina igazi és egyedüli urainak tartják magukat. A Balfour-deklaráció tehát olyan problémát teremtett, amelynek megoldása áthidalhatatlan akadályokba ütközik. A cionizmusról figyelemreméltó fejezetet írt Heinz Krieger "England und die Judenfrage in Geschichte und Gegenwart" címû könyvében. (56-81. o.)/

A cionizmust, mint azt Georg Kittel kiemeli, nem lehet ilynemû kísérletnek minõsíteni. Nem az a célja, hogy "zsidó államot alakítson, amely ténylegesen egyesítené keretei között az összes zsidókat", hanem csak "egy olyan helyet teremteni, amely a világ zsidóságának bizonyos középpontul, vagy azilumul szolgáljon". Az a tény, hogy a zsidóság szétszórtságával is megtörhetetlen ellenállást tud tanúsítani más népekben való felolvadása ellen, annál rejtélyesebb, mert nemcsak hazája és földhözkötöttsége hiányzik, hanem saját nyelve sincsen, mert a hébert már alighanem az alexandriai idõkben sem ismerték, amire alexandriai Philo a példa. Mindebbõl azonban még legkevésbé sem kellett volna kifejlõdnie annak, amit a mai értelemben "zsidókérdés" alatt értünk. Sõt annak a ténynek, hogy a kereszténység és a zsidóság elejétõl fogva mindörökké kibékíthetetlen ellenségek, /A katolikus egyházat illetõen ez csak feltételesen érvényes. Mint Josef Roth írja ("Forschungen zur Judenfrage" IV. 163. o.), a zsidókérdést a megkeresztelkedéssel elintézettnek tekinti s már a múltban át volt hatva filoszemita tendenciáktól (fõleg a jezsuiták hatására)./ sem kellett volna feltétlenül elõidéznie ezt a problémát, amíg a zsidóság a gettóban szigorúan elzárkózott életét élte. A zsidókérdés keletkezését az 1787. évi amerikai alkotmánynak

/Az amerikai alkotmányért a zsidók a mai napig annyira lelkesednek, hogy fajtestvéreik, Paul Massermann és Max Baker 1932-ben a "The Jews come to Amerika" (A zsidók Amerikába jönnek) címû irat hasábjain a következõ ótestamentumi dicshimnuszban törtek ki: "Az amerikai kormányzat elsõ szerkezete lényeges vonásaiban azt követte, amit a zsidók nagy törvényhozójuk, Mózes alatt teremtettek meg. Az amerikai élet és az amerikai kormányzat gyökerei mélyen lehatolnak a dús zsidó talajba, míg egészen messze lent eggyé lesznek Mózes törvényével és a próféták bölcsességével." (S. O. H. Schultz: Komödie der Freiheit. Die Sozialpolitik der grossen Demokratien. 184-185. o.)

A francia nemzetgyûlés 1791 szeptemberében minden zsidókra vonatkozó kizáró intézkedést és rendeletet hatályon kívül helyezett s egyenjogúvá tette õket a francia állampolgárokkal (kivéve a közhivatal vállalására vonatkozó jogot). Ez a határozat egész

Európában éreztette végzetes hatását. Hogy milyen vészt zúdított éppen Németországra, Graf E. Reventlow mutatja ki "Von Potsdam bis Doorn" címû könyvében. (61-70. o.) /

és az 1789. évi francia forradalomnak köszönheti, amelyek proklamálták a zsidók egyenjogúsítását. Az emancipáció elérése után a zsidók körében törekvések jutottak érvényre, a gazdanéphez asszimilálódni s benne felolvadni, hogy ezen az úton feltûnés nélkül lépjenek versenyre annak az országnak a népével, amelynek körében éltek valamennyi területen, amelyek megnyíltak a zsidóság elõtt. Hogy eközben minden többé, vagy kevésbé sikerült, a valóságban mindig csak látszólagos asszimiláció dacára sohasem szûntek meg zsidóknak maradni és magukat zsidónak érezni, - ez hintette el a népek között a zsidókérdés elsõ csíráit. Ezt a jelenséget mindenütt megfigyelhetjük, ahol zsidók egy más nép körében letelepedtek. Igen figyelemreméltó egy ismert zsidónak, dr. Eduard Gans-nak, a berlini egyetem egykori professzorának vallomása, aki ezeket mondotta: "A keresztelés, sõt a keresztezés sem használna semmit. Mi a harmadik nemzedékben is éppen olyan zsidók maradunk, mint háromezer év óta. Fajunk szagát nem veszíti el a tizedik keresztezés után sem és bárminõ összeköttetés után, bármilyen nõvel, a mi fajunk az uralkodó: ismét csak zsidók fognak születni."

Hogyan és miként élezõdött ki különösképpen a zsidókérdés a német nép körében, az alábbiakban közelebbrõl megvilágítjuk. A zsidókérdés e kifejlõdésénél nem játszik szerepet az, a zsidók között is két egymással küzdõ irányzat alakult ki, a cionistáké és az asszimilánsoké. Ez utóbbiaknak az a véleményük, hogy a zsidó nép, mint olyan, fenn nem tartható. Ennek következtében arra törekszenek, hogy zsidóságukat feladják és egészen felolvadjanak a gazdanépben.

"Az asszimilánsok között is kétféle irányzat érvényesül: azok mellett, akik becsületesen törekszenek a gazda-népben való beolvadásra (kétségtelenül ez a kisebbség); nagyobb részük éppen ellenkezõleg, a gazdanépnek a zsidók által való asszimilálására gondol. Ez egész világos kifejezést nyert a zsidó Dr. Ludwig Tietznek a C. V.-Zeitung 1928 február 10-i számában írott cikkében, amely ezeket mondja:„Így asszimilálta magához a zsidóság mindenkor a környezõ világnak azokat az elemeit, amelyek eredeti lényéhez hasonulni tudtak. Tanítóinak és vezetõinek feladata megõrizni a zsidóságot attól, hogy asszimilálódjék s így szétoldódjék." A "Leipziger Jüdisches Familienblatt" 1926 január 1-i elsõ száma ezt írta: "A sok nép között az a nép akarunk lenni, amelynek meg kell õriznie népiségét". A "Jüdische Rundschau" 1924-i 94. száma ezt mondja: "Csak a zsidó nemzetiség melletti állásfoglalás ad a zsidónak méltóságot és biztonságot". És a "Leipziger Jüdisches Familienblatt" 1926 január 15-i 3. számában Fisch rabbi kijelenti:„Még sem akarjuk (a más népekhez való alkalmazkodást), ameddig csak lélek van bennünk és lélegzeni tudunk; amíg zsidó vér kering bennünk, sem magunkat, sem zsidóságunkat meg nem tagadjuk. Zsidóul akarunk gondolkozni és zsidó gondolatokat hirdetni az egész világ számára, hogy ne vesszen el ennek a századnak bûneiben."

A cionisták viszont, ahogy azt Herzl Tivadar az alapításnál elgondolta, nem voltak hajlandók, mint valamely állam polgárai, az emancipáció útján ott megszerzett jogaikat feladni, hanem "Izrael népét a világ valamennyi államában mint népet megtartani s mint népnek biztosítani hátvédet a zárt palesztinai településsel. Ez a település nem nemzeti állam lett volna, szuverenitással, hadsereggel és hajóhaddal, hanem egy nemzeti otthon ("National Home", "Erec Izrael"), amely körül Izrael népe szétszórtságában egységesen tömörülhet és az egész világon felléphet. Palesztina a világ-zsidóság kikristályosodási pontja kell, hogy legyen".

Németországban mindkét irányzatnak voltak képviselõi. Walther Rathenau egyike volt a vezetõ asszimilánsoknak és számos intellektuel csatlakozott hozzá. A cionisták között viszont Herzl Tivadar, a cionizmus megalapítója mellett, mindenekelõtt Martin Buber foglal el vezetõ állást. Az õ történelmi felfogása szerint "a vér a lélek legmélyebb erõtényezõje". Nézete szerint a leszármazás nemcsak összefüggés a múlttal, hanem azt jelenti számunkra, "ami bennünket életünk egyetlen órájában sem hagy el" és ami "mindazt, amit cselekszünk, belülrõl határozza meg". Buber a faji gondolat legkövetkezetesebb és mélyebb képviselõje a zsidóság körében és tiszta jelleménél fogva az asszimiláns zsidók között is nagy tiszteletben részesült. Pontosan ugyanezt az álláspontot foglalja el Arnold Zweig, aki vitathatatlannak tartja a "specifikusan zsidó örökséget" (fajt). Egyébiránt már Anglia volt zsidó miniszterelnöke, Disraeli (Lord Beaconsfield) kijelentette, hogy a világtörténelem kulcsa a faji kérdés.

Kevés következetességre vall tehát, ha manapság számos zsidó (és liberális intellektuel) a faji kérdést tudománytalan és lényegtelen dolognak, vagy egyenesen a nemzetiszocializmus speciális találmányának minõsíti. Ezzel megtagadják a történelmet és a titkát a zsidó népnek, ennek az ország nélküli, állam nélküli, nyelv nélküli népnek, amely létét évezredeken át minden üldözés és elnyomás ellenére azzal tartotta fenn, hogy rendíthetetlenül ragaszkodott a vér törvényeihez s azokat vallásának törvényeiben is lehorgonyozta. A zsidók faji öntudata az eleven gyökere ennek a népnek és a világ egyéb népkeverékében ez nem engedi elmerülni.

De nemcsak a zsidók fajbiológiai magatartása járult ahhoz, hogy kétezer éven át valamennyi néptõl elválasztva fennmaradhatott. "Azt a bámulatra méltó jelenséget", - mondja ennek a témakörnek egyik legkiválóbb szakembere, /Prof. Otmar Freiherr v. Verschauer: "Rassenbiologie der Juden" a "Forschungen zur Judenfrage" III. kötetében, 137. o. 154/ hogy egy nép ország nélkül ilyen sokáig fenn tudja tartani magát, igen egyoldalú dolog volna kizárólag a zsidók faji sajátságával és vérségi elkülönülésével magyarázni. A vallás közössége, a talmud útján történt különleges nevelés és a kiválasztottság eszméje olyan erõvel érvényesültek, hogy a történelem folyamán házasodás, egyesek áttérése, de emberek egész csoportjainak a zsidóságba történt felvétele sem változtatott semmit a zsidók egyéni sajátosságán."

2. AZ ANTISZEMITIZMUS

Németországban az állam régebben kedvezményeket nyújtott az asszimilánsoknak és már csak ennek folytán is hasonlíthatatlanul nagyobb volt a számuk, mint a cionistáké. Az, hogy a német nép körében mind hevesebb ellenállás támadt mindkét irányzattal szemben, elsõsorban pedig az asszimiláció ellenében, ez nemcsak a német népnek fajiságából eredõ ellenszenvébõl fakadt a zsidó szellem irányában, hanem abból a tapasztalás által megerõsített felismerésbõl, hogy az asszimiláció, ott is, ahol komolyan akarták, illúzió maradt, mert a legelszántabb asszimilánsok mögött is mindig feltûnt a világzsidóság felbonthatatlan jelensége, mindenekelõtt pedig azért, mert az asszimilánsok ragaszkodtak ennek a jelenségnek fenntartásához és érvényesítéséhez, amikor társadalmi, gazdasági és családi viszonylatban sohasem szakították meg a kapcsolatot fajtestvéreikkel, hanem egész nyilvánvaló módon a nép szemei elõtt összetartottak, mint a bojtorján és láthatatlan falként tartották távol a nemzet többi részét "a kiválasztott nép" beavatott köreitõl.

Milyen régen felismerték már a belátó emberek a zsidóknak a német népre kifejtett

kártékony befolyását, bizonyítja Paul de Lagarde (meghalt 1892-ben) nyilatkozata, aki már 1884-ben kifejti "Poroszország konzervatív pártjának programjában", "hogy a zsidók, mint zsidók, valamennyi európai népre nézve, súlyos szerencsétlenséget jelentenek". Ha a zsidókat, mondja, nem ûzik ki Németországból, akkor Németország el fog zsidósodni, ami már nemcsak pusztán jövõbeli elképzelés (1884!)./ Paul de Lagarde: "Erinnerungen aus seinem Leben". Barátai számára összeállította Anna de Lagarde (1894)./

A zsidók önmaguk által fenntartott idegenségének ez a ténye, - legalább ami Németországot illeti, - mind érzékenyebben kiélesedett annak a kíméletlenségnek következtében, amellyel a zsidók a létért való küzdelemben fajtestvéreiket a lakosság többi részével szemben elõnyben részesíteni és minél nagyobb hatalomra juttatni igyekeztek. Ez a legelsõ okok egyike, amiért a lakosság veleszületett, de kezdetben többnyire tudatossá még nem vált ösztöne a zsidósággal szemben tudatos antiszemitizmussá változott át. Aki az antiszemitizmust, mint "barbárságot" ítéli el, gondoljon arra, zsidók állapították meg, hogy a zsidóság körében él az antiszemitizmussal teljesen azonos szellemi beállítottság mindennel szemben, ami nem zsidó. Cheskel Zwi Klötzel írja a "Janus" 1912. évi 9. számának "A nagy gyûlölet" címû cikkében: "Az antiszemitizmussal, a zsidógyûlölettel szemben áll zsidó oldalon egy nagy gyûlölet minden nem-zsidó irányában... Azt hiszem, bebizonyítható, hogy a zsidóság részérõl is van egy mozgalom, amely hûséges tükörképe az antiszemitizmusnak, s úgy vélem, ez a kép tökéletesebb volna, mint bármely más... Bennünket a németség veszedelmének neveznek. Valóban azok vagyunk, éppen olyan biztosan, mint ahogyan a németség veszedelme a zsidóságnak... Az a tény, hogy a zsidóság veszedelem mindenre, ami nem-zsidó, senkit sem hökkenthet meg... Hogy lesz-e hatalmunk, vagy nem lesz, ez az egyetlen kérdés, amely érdekelhet bennünket és ezért kell arra törekednünk, hogy hatalommá váljunk és az is maradjunk."

Az antiszemitizmus másik, valóban végzetes oka abban keresendõ, hogy Németország volt a felvevõ országa a nyugat felé törekvõ és különösképpen nem kívánatos elemekbõl álló keleti zsidóságnak, amely egy alapos átrostálás után salakját Németországban hátrahagyva, civilizált részeivel nyugatra, Anglia, Franciaország, stb. felé tovább áramlott. Figyelembe kell venni ezt a megszûrési processzust, ha a németországi zsidókat összehasonlítjuk a nyugati országok zsidóságával.

/A 19. század nyolcvanas éveiben keleti zsidó proletárok áradata öntötte el Angliát, ami heves tiltakozásokat váltott ki, de úgyszólván semmiféle törvényes intézkedést. (Lásd Dr. Péter Aldag: "Juden beherrschen England", 155. o.-tól.)

Nem jelentõség nélkül való a megkülönböztetés a Portugáliából és Franciaországból bevándorolt gazdag szefárdim és az Orosz- és Lengyelországból származó proletár askenázim között. Heinz Krieger ("England und die Judenfrage in Geschichte und Gegenwart", 107. o.V ezt mondja errõl: "A szefardim-hitközségek tagjainak tilos az askenázim-hitközségek istentiszteletét látogatni, vagy éppenséggel közéjük beházasodni. A kettõjük közti távolságot faji és gazdasági ellentétek indokolják. A szefárdim-zsidók (Sepharad = Pyrenei-félsziget) túlnyomórészt keleti, az askenázim (Askenas = Németország) inkább elõázsiai vérûek. Ellentétben a szefárdimmal az askenázik kevésbé jómódúak s gettókba zárkóznak el a külvilágtól. A szefárdimnak ezzel szemben mindig az volt a törekvésük, hogy minden tekintetben alkalmazkodjanak a nyugati kultúrához, anélkül, hogy vallásukat és jellegüket feladnák. Mint zsidók akarnak a népek között élni s nem Palesztinát rendezni be nemzeti otthonul."/

Hogy a zsidóság jobb részei Németországban és azok a zsidók, akik a háború utáni Németország kormányzatának befolyásos állásait elfoglalták, semmit sem tettek a veszedelmes keleti bevándorlók özönlése ellen, vagy túlságosan késõn ismerték fel mulasztásukat, egyik fõoka volt annak, hogy az antiszemitizmus a világháború utáni Németországban olyan heves formákat öltött és hogy a lakosság a nemzeti szocialista kormány radikális intézkedéseit olyan egyhangú helyesléssel fogadta (hogy ne használjuk talán a megfelelõbb "ujjongás" szót). Az elterjedés és a befolyás, amit a zsidóság Németországban szerzett, egy másik körülménynek is köszönhetõ, amit ennek a kérdésnek megítélésénél nem lehet figyelmen kívül hagyni. A 15. és a 16. században a keleteurópai zsidók egy, a németen alapuló zagyvalékbeszédet (a jiddist) kezdték használni, aminek az volt a következménye, hogy igen rövid idõ alatt a német nyelv lett a zsidók között a legelterjedtebb érintkezési eszköz.

Ehhez járult, ami a "képzett zsidókat" illeti, amint azt Wilhelm Stapel kiemeli (Forschungen zur Judenfrage I. 187 o.), hogy a zsidók „a zsidó (német nyelven megjelenõ) irodalom és még inkább Heinrich Heine révén a német nyelvhez vannak kötve. Általában kevéssé veszik figyelembe, milyen szellemi és politikai jelentõsége van a zsidók számára annak a ténynek, hogy a legnagyobb író, aki közöttük a galutban felmerült és mindenesetre az egyetlen, akit a mai zsidók is általában megértenek, német nyelven költött. Heine az a zsidók számára, ami Goethe a németeknek és Dante az olaszoknak: õ integrálja a modern zsidó népet a Galuthban... A német zsidó sajtó alkotja, és ez nem utolsó sorban Heinrich Heinével függ össze, a világzsidóság egyik legnagyobb jelentõségû kapcsolatát, mert ezúton érintkezik egymással az egész világ zsidósága."

Az antiszemitizmus keletkezéséhez ez általános néplélektani elõfeltételek mellett Németországban még egészen különleges körülmények is hozzájárultak, amelyeket lentebb, fõként pedig ennek a fejezetnek a végén fogunk kifejteni. Bevezetõül azonban adjunk helyet annak a hûvös és száraz nyelvnek, amelyet a statisztika beszél. Ilyen statisztikát hosszabb idõszakok óta Németországban megbízható pontossággal csak Poroszország vezetett, a számokat azonban nagyjából átlagosan az egész birodalomra is vonatkoztatni lehet. Figyelembe kell venni továbbá a számadatok elbírálásánál, hogy az csak a felekezeti zsidósággal operál s a faji zsidóság fogalmát nem ismeri. Ennek következtében azok a zsidók, akik nem mózeshitû fajzsidók, a statisztikából nem bukkannak elõ.

Az 1925. évi népszámlálás szerint Németországban 546.379 zsidó felekezethez tartozó lakos élt, tehát 0.90 százaléka a 62 1/2 millió összlakosságnak. Ha hozzávesszük a megkeresztelkedetteket és a felekezetnélkülieket, akkor a százalékarány talán valamivel egy percent fölé emelkedik. Ezt a százalékarányt a következõ statisztikai adatoknál mindenütt figyelembe kell venni a nemzsidókkal való összehasonlítás során.

Ha vizsgáljuk a statisztikát, mindenekelõtt két általános jelenség tûnik fel: elõször, hogy a zsidók csak bizonyos, körülhatárolt foglalkozási ágakat részesítenek elõnyben, másodszor, hogy lehetõleg városokban, fõként nagyvárosokban telepszenek meg. 1925-ben valamennyi számbavett poroszországi zsidónak 72.8 százaléka élt a nagyvárosokban (az összlakosságnak 29.2 százaléka). Egyedül Berlinben az egész zsidóság 42.7 százaléka lakott, s ezeknek nagyobb része is a jómódú városrészekben. Berlin mint egy szivacs, folyton fokozódó mértékben szívta fel a Németországban elszaporodó zsidókat és majdnem valamennyi keletrõl bevándorlóit zsidót.

A foglalkozások közül a zsidók a "szabad" pályákon kívül kifejezetten a kereskedelmet részesítették elõnyben, míg az ipari kézimunka és a kéziipar, mindenek fölött pedig a mezõgazdaság iránt mélységes ellenszenvet tanúsítottak. Azt az ürügyet, hogy õket a gettóba történt bezárásuk s a vidéki és kisvárosi bojkott szorította volna ki a kézimunka terérõl, megcáfolja az a tény, hogy mindenütt, ahol a zsidók vidéken és a kisvárosokban erõsen el voltak terjedve, mint például Hessenben, vagy Posenban, egyáltalán nem váltak parasztokká, hanem a kereskedelem legkülönbözõbb formáival foglalkoztak, mint az állatkereskedés, gabonakereskedés, burgonya, a mûtrágya és mindenekelõtt a tõke. Ezeken az agrárius területeken éppen a kereskedelem egyoldalú elfoglalása keltett ellenszenvet és ellenséges érzést a zsidókkal szemben. Werner Sombart szerint ("Die Deutsche Volkswirtschaft in 19. Jahrhundert" 112-118 o.) "Németország számos parasztoktól lakott vidékén, fõként nyugat és délnyugat kisparaszti területein (Hessen, Rheinland, Elsass-Lotharingia, Württemberg és Baden részei) sikerült egy aránylag kis számú kereskedõembernek (majdnem kizárólag zsidóknak) a parasztság nagy részét valóságos kamatrabszolgaságba hajtani, olyannyira, hogy a kisgazdák többé nem a maguk és az övéik, hanem majdnem kizárólag ezeknek az üzletembereknek számára termeltek".

A zsidó Félix A. Theilhaber, az alapos társadalmi teoretikus, aki "Der Untergang der deutschen Juden" (Jüdischer Verlag Berlin, 1921.) címû nemzetgazdasági tanulmányában elismerésre méltó hévvel és kérlelhetetlen igazságszeretettel nyomozza saját népének bomlási folyamatát, megerõsíti a fentebb ismertetett tényállást.

A zsidóság a statisztika szerint a mezõgazdaságban csak 1.74 százalékkal van képviselve, az összlakosság 29.5 százalékos arányszámával szemben. Viszont a "kereskedelem és forgalom, beleértve a vendéglõi és korcsmaipart" rovata 58 százalék zsidót mutat ki az összlakosság 17.11 százalékával szemben.

Ami az úgynevezett szabad (intellektuális) foglalkozásokat (a mûvészek, írók és hasonlók kivételével) illeti, Berlin városának 1933 elejérõl készült statisztikája a következõ adatokat tartalmazza:

Zsidó volt az alábbi pályákon az összlétszámból:

orvos	42 százalék
betegsegélyezõ pénztári orvos	52 százalék
fogorvos	35 százalék
gyógyszerész	28 százalék
ügyvéd	48 százalék
közjegyzõ	56 százalék

Az összes iskola- és gondozóintézeti orvosok közül 68 százalék volt a zsidó, a jótékonysági intézmények állandóan alkalmazott orvosai közül ugyancsak 68 százalék. A nagy közkórházak orvos-igazgatói közül 45 százalék és az igazgató-orvosok közül 44 százalék. A Keiser- und Keiserin-Frederich-Kranken-hausban (Wedding városrész) az orvosok 80 százaléka volt zsidó; a weddingi hat városi iskolai orvos közül öt zsidó.

A berlini egyetem jogi karán 44 professzorból 15 volt zsidó (34 százalék), az orvosi karon 265 professzor közül 118 zsidó (43 százalék), a bölcsészeti karon 268 professzorból 85

zsidó (31 százalék).

Ezek a százalékarányok akkor kerülnek helyes megvilágításba, ha visszaemlékezünk arra, hogy a 62 és fél millió német összlakosságnak (az 1925. évi statisztika szerint) csak alig valamivel egy százalék fölötti része volt zsidó.

Még feltûnõbbé válik a zsidó elemek túltengése, ha az ember a tisztán mennyiségi statisztika helyett a minõségi statisztikát veszi elõ és azt vizsgálja, milyen pozíciókat foglaltak el a zsidók azokon a területeken, amelyeket különösképpen elõnyben részesítettek. Itt tûnik ki legkirívóbban a német gazdasági élet vezetõ állásainak erõs elidegenedése. Ezen a téren a zsidóság háromszor nagyobb mértékben volt képviselve, mint az õslakos németek. A legtöbb jelentékeny üzleti vállalatnál a magasabb állások a zsidók kezeiben voltak. A gazdasági életben mindenütt munkaadók akartak lenni, de sohasem munkavállalók: száz német közül 16 volt az önálló és 49 a munkás, 100 zsidó közül ezzel szemben 44 az önálló és csak 9 a munkás. Igen tanulságos a német "Adressbuch der Direktoren und Aufsichtsräte", amelybõl kitûnik, hogy a pénzvilág és az ipar kulcspozícióit túlnyomó részt zsidók szállottak meg (Jakob Goldschmidtnek, az ismert fináncmágnásnak nem kevesebb, mint 115 felügyelõbizottsági tagsága volt.)

Uralkodó szerepet játszott a zsidóság a tõzsdén is. A berlini tõzsde 147 elöljárósági és bizottsági tagja közül 116, vagyis majdnem 80 százalék volt a zsidó.

Ezek a gazdaságilag elõnyös állások a zsidók számára sokkal magasabb átlagos jövedelmet biztosítottak, mint amennyit a lakosság többi része keresett. Maga Werner Sombart a háborút megelõzõ idõben a zsidók jövedelmét fejenként Németország többi lakossága jövedelmének hat-hétszeresére becsülte. A zsidó statisztikai szakértõ, dr. Alfréd Marcus a zsidó jövedelmet fejenként a. többi német átlagjövedelem ötszörösére becsüli a háború elõtti idõben és a 3.2-szeresére 1930-ban.

Általánosan ismert az a nagymérvû befolyás és hatalmi állás, amit a zsidók a német sajtóban, fõként pedig a berlini lapoknál szereztek. Természetesen voltak egyes nagy, nem kifejezetten zsidó újságkiadó vállalatok is (Scherl a "Berliner Lokalanzeigerrel" és a "Woche-val", a "Münchener Neuesten Nachrichten", a "Hamburger Fremdenblatt", a "Leipziger Neuesten Nachrichten"), de ezek a nagy berlini kiadók gigászi példányszámai, fõként pedig a zsidó Ullstein és Mosse mellett, akiknek valamennyi lapja zsidó kezekben volt és majdnem valamennyit zsidók szerkesztették, valósággal eltörpültek. Csak az Ullstein kiadóvállalat lapjai több mint 4 millió példányszámban kerültek az olvasók kezébe. A szociáldemokrata párt központi sajtóorgánumának, a "Vorwärtsnek" szerkesztõsége is majdnem kizárólag zsidókból állott. A szabad zsurnaliszták közül, akik sokoldalú tevékenységük folytán legalább olyan befolyással rendelkeztek, mint az állandóan szerzõdtetett szerkesztõk, a "Jüdische Lexikon" egyedül Berlinben 32 prominens zsidót sorol fel.

De nem elégedtek meg a szabad irodalmár magánpozíciójával. 1918 után sikerült nekik megszerezni a porosz államban a legkülönbözõbb hivatalos sajtóelõadói állásokat is. Olyannyira, hogy 1930-ban a porosz államkormány sajtófõnöke és helyettese is zsidó volt (Goslar és Peiser), akár csak a porosz államminisztérium sajtóelõadója (dr. Weichmann), nem kevésbé a porosz belügyminisztérium sajtóelõadója (dr. Hirschfeld) és így tovább. A "Reichsverband der deutschen Presse", a német újságírók hivatásszervezetének elnöke éveken át a zsidó Georg Bernhardt volt. Majdnem kizárólag zsidó szervezet volt a nagy "Verein Berliner Presse", amelynek évente megrendezett "Presseball"-ja jelentette a berlini

társadalmi élet legfõbb attrakcióját. A "Schutzverband deutscher Schriftsteller"-nek, amely az írók érdekeit képviselte a nyilvánosság felé. 1928-ban 16 elnökségi tagja közül csak 4 nem volt zsidó, 1929-ben 18 közül csak 5.

Egyes személyiségek jellemzésétõl itt el kell tekintenünk; egy pár nevet azonban mégis fel kell sorolni, mert fellépésükkel különösen kiütközõ formában járultak ahhoz, hogy a nép körében felkorbácsolják a zsidóság ellen a felháborodást és az antiszemitizmust a legszélesebb körökben elterjesszék. Az eseteket a lehetõ legrövidebben fogjuk bemutatni. Ezzel a legcsúnyább fejezetet érintjük: a háború és a háború utáni idõk uralkodó korrupcióját. Ettõl a többi országok sem maradtak megkímélve. Németországban azonban különösképpen szembetûnõ formákat öltött.

3. KORRUPCIÓ

Félix Pinner, a háború utáni Németország vezetõ zsidó közgazdasági zsurnalisztája "Deutsche Wirtschaftsführer" (a Weltbühne kiadása, 1924) címû könyvében rajzolta meg ezt a korrupciót, amibõl kitûnik, milyen kimagasló szerepet játszottak ezen a téren a zsidók. Már az úgynevezett háborús társulatok, amelyek a világháború folyamán a nyersanyagokkal való gazdálkodást, behozatalukat és szétosztásukat intézték, úgyszólván valóságos zsidó gyarmatokká fejlõdtek ki. A legnagyobbat közülük, a Zentral-Einkaufsgesellschaftot (Z. E. G.), a zsidó Jaques Meyer vezette. A Kriegs-Metall A.G.-ban a felügyelõbizottság 14 tagja közül csak 2 nem volt zsidó. Pinner találóan jellemzi ezeknek a többnyire fiatal üzletcsinálók-nak a mûködését: "A harminc évesek közül igen sokan hozzáfogtak a hadiszállításokhoz, amikor is számos esetben nehéz volna eldönteni, az a vágy, hogy a hadianyagszállításokon keressenek, vagy az a vágy, hogy a hadiszolgálattól megszabaduljanak, volt-e kezdeményezésük fõ-, vagy mellékmotívuma. Nem egyikük számára akkor ütött a nagy óra, amikor a hadsereg készleteit feloszlatták, (mint például a zsidó Richárd Kahnnak, aki a felszerelési gyárak likvidálásánál óriási üzletet csinált), mások viszont gazdagságuk gyökereit a háború utáni idõk pénzelértéktelenítési gazdálkodásába bocsátották."

Ha az ember a háború utáni idõk korrupciós- és botránypereinek eljárási aktáit átlapozza, már a puszta nevek elárulják (Ciprut, Sklarz, Barmát, Kutisker, Sklarek, Schaie-Rotter, Katzenellenbogen, stb.), hogy itt úgyszólván kizárólag zsidókról van szó, de a bírósági iratokból más is kiderül: az, hogy nemcsak a milliomos üzletemberek között, hanem a magas állású zsidó közalkalmazottak sorában is példátlan esetei fordultak elõ a korrupciónak. Ezeknek az élén állt dr. Weismann, aki egy évtizeden át, egész 1932-ig mint államtitkár a legbefolyásosabb állások egyikét töltötte be Poroszországban, valamint az 1927-ben Berlin rendõrségi elnökévé kinevezett zsidó szociáldemokrata dr. Bernhard Weiss. Weismannról a "Freiheit", a független szociáldemokraták berlini központi orgánuma a következõket írja: "Weismann úr egyike a leghírhedtebb játékosoknak Berlinben. Ezzel az emberrel az államügyészségnek kellene foglalkoznia, ahelyett, hogy még õ jelentkezik az állam nevében a munkássággal szemben".

Az egyik legelvetemültebb zsidó síber volt a keletrõl bevándorolt Georg Sklarz, aki értett hozzá, hogy rövid idõ alatt olyan óriási vagyont harácsoljon össze, amellyel példátlan luxus-életmódot folytathatott, a szociáldemokrata kormány leghatalmasabb személyiségeit ajándékokkal és elõnyös üzleti részesedésekkel pártfogóiul nyerhette meg. Sonnenfeld nevû zsidó titkárának az irodája a birodalmi kancellárián volt. A minisztereket állandóan

vendégül látta házában. Amikor az államügyészség el akart járni ellene, védelmükbe vették, mint azt Haenisch zsidó miniszternek egy késõbb felfedezett írása bizonyítja, amellyel a porosz igazságügyminiszterhez fordul, s kéri kollégáját, hogy Sklarzot magánkihallgatáson fogadja, minthogy Haenisch és több más kollégája abban a veszélyben forogtak, hogy igen kellemetlen módon keverednek bele a perbe. Amikor ezeknek az uraknak a Sklarz-per törlésére irányuló minden kísérlete hajótörést szenvedett Gutjahr államügyész becsületességén (Weismann három millió márkát ajánlott fel neki, ha az okmányokat Weismann utasításai szerint meghamisítja), Gutjahrt egyszerûen fegyelmi eljárásba bonyolították, szabadságolták és az ügyet egy más tisztviselõnek adták át, aki az eljárást Sklarz ellen azonnal beszüntette. /A. J. Berndt: "Gebt mir vier Jahre Zeit!" 95. o./

A három Sklarek testvér majdnem az egész berlini magisztrátust ellátta ingyen, vagy néhány pfennigért prémbundákkal, frakköltönyökkel és egyéb ruházattal. Ennek ellenében elnyerték Berlin város majdnem egész fehérnemû- és ruhaszállításának a monopóliumát. Még a népjóléti hivatalok támogatásában részesülõket is arra kényszerítették, hogy szükségleteiket a Sklarek testvéreknél szerezzék be. Ezenfelül mindig magasabb összegû számlákat nyújtottak be, sõt meg sem történt szállításokról is, és ezeket a számlákat a berlini városi bank minden kifogás nélkül kiegyenlítette.

Asch zsidó miniszter Mecklenburgban (580.000 lakos!) 76 millióig emelkedõ síbolásokat követett el és nagy üzleteket csinált egy filmtársaság, amelynek igazgatójává neveztette ki magát.

Természetesen a korrupciónak azok a leggyakoribb esetei, amikor lelkiismeretlen konjunktúravadászok mint párttagok szereztek maguknak hallatlan jövedelmeket, így például a berlini rádió-óra szociáldemokrata bemondója évi 64.000 márka fizetést kapott s a külön díjazások rafinált módszerével 1925-tõl 1933-ig még háromszázezer márkát keresett.

De a korrupciónak valamennyi esete elhalványul a szemérmetlenül elkövetett hazaáruló szereplés mellett, amelyet igen nagyszámú zsidó követett el. Ha már nem lett volna a lakosság körében erõteljes antiszemita áramlat, - ez egymagában elégséges lett volna minden németben a legvadabb gyûlöletet kelteni a zsidókkal szemben. Itt is csak néhány példát fogunk felsorolni:

Dr. Richard Grelling berlini ügyvéd megkísérelte két könyvében ("J'accuse" és "Das Verbrechen") annak bizonyítását, hogy Németország egyedül bûnös a világháború felidézésében. Egy tisztességesen gondolkozó zsidó író, Karl Feder "Anklage gegen Deutschland" címû elleniratában elvetemültnek minõsítette Grelling könyveit s rámutatott arra, hogy Grelling "majdnem kizárólag hazugságokkal és a tények és bizonyítékok meghamisításával dolgozott".

Dr. Theodor Lessing a hannoveri Technische Hochschule bölcsészeti magántanára 1925 április 25-én a "Prager Tageblatt"-ban cikket írt "Hindenburg" címmel, amelyben a következõ kifejezések fordulnak elõ: "Hindenburggal nem éppen filozófus fog a trónszékre lépni. Csak egy reprezentatív szimbólum, egy kérdõjel, egy zéró. Azt lehetne mondani: jobb egy zéró, mint egy Néró. Sajnos, a történelem azt mutatja, hogy egy zéró mögött mindig egy jövendõbeli Néró rejtõzik": 1929-ben ugyanezen "Prager Tageblatt"-ban közölte "háborús emlékeit", s itt a következõket lehetett olvasni: "Sikerült meglapulnom. Négy háborús éven át minden hónapban sorozásra kellett mennem. A kiselejtezés mindig szigorúbbá vált. Folyton újabb csalásokat kellett kieszelnem, hogy

elkerüljem a frontot." A hannoveri diákság és a német nép túlnyomó többsége fellázadt ez ellen a fõiskolai tanár ellen. A kormány azonban védelmébe vette.

Még gonoszabb volt a "Gumbel eset". Emil Julius Gumbeinek, a heidelbergi egyetem magántanárának, a harmadik internacionálé elõharcosának és hívének többrendbeli hazaárulási per és az egyetem által megindított fegyelmi eljárás ellenére a vörös kormány védelme alatt s Georg Bernhardtól Albert Einsteinig terjedõ baráti körének oltalmával sikerült állását megtartania, sõt az egyetem minden tiltakozása dacára a badeni vörös kultuszminiszter elõterjesztésére kinevezték a heidelbergi egyetem rendkívüli professzorává. "Zwei Jahre Mord" (1921) és "Vier Jahre Mord" (1922) címû röpirataiban a következõk fordulnak elõ: "A legyõzött császári Németországgal szemben az antant október 5-én joggal állapította meg a legszigorúbb fegyverszüneti feltételeket." "Verschwörer" címû brossúrájában tagadja, hogy a kommunista titkos szervezeteket egyetlenegy gyilkosságért is felelõssé lehetne tenni. Ezzel szemben denunciálja a hazafias szervezeteket, amelyek a veszélyeztetett német határok védelmét tûzték ki feladatukul s egyike volt a "Deutschlands geheime Rüstungen" címû hírhedt röpirat társszerzõinek, amelyet megküldöttek a francia, angol és lengyel kormányoknak, és aminek az lett a következménye, hogy az antant nem ürítette ki a kölni zónát. Lazító és hazug propagandájuk miatt hazaárulási pert indítottak ellenük.

A heidelbergi diákság követelte Gumbel eltávolítását. A bölcsészeti kar fegyelmi eljárást indított ellene és megfosztotta az elõadás jogától. A szociáldemokrata kultuszminisztérium feloldotta a tilalmat és felajánlott Gumbelnek egy állást a tokiói japán császári egyetemen. Einstein professzor "erkölcsileg kötelezve" érezte magát a miniszter urat "sürgõsen megkeresni, hogy Gumbel úr mindennemû megrendszabályozásától lépjen vissza, mert minden ilyen lépés a reakciós üzelmek iránti kedvezésnek volna tekintendõ a haladással és a nemzetközi megértéssel szemben". (1924 augusztus 26.). Gumbel ezalatt körutat tett Franciaországban s elõadásokat tartott arról, hogy a jóvátételek jogosak és hogy Németország tudna fizeti, de nem akar. A pacifistáknak 1927 decemberében a leipzigi Zentraltheaterben tartott gyûlésén Gumbel azt üzente a fõállamügyésznek, hogy õ és elvtársai továbbra is hazaárulók maradnak és ettõl õket semmiféle per nem térítheti el. És amikor elvbarátja, Küster, a gyûlésen a következõket kiáltotta: "A hazaárulás többé nem szégyen. Van szerencsém magamat a gyûlésnek, mint súlyos bûntettest, névszerint felségárulót és háromszoros hazaárulót bemutatni", akkor Gumbel viharos tapssal fejezte ki tetszését.

Dr. Paul Levi, az egyik legbefolyásosabb intellektuell a szociáldemokrata pártban, számos írásmû szerzõje és híres szónok, a következõket írta a "Der Klassenkampf" címû folyóirat 1929 augusztus 11-i számában, abból az alkalomból, hogy a köztársasági alkotmány ünnepén emlékérmet vertek Hindenburg képével: "Ha a kormány nem akar hûtlen lenni ahhoz, amit az Úristen a hatodik napon mûve megkoronázásául teremtett, akkor, amennyiben az egyik oldalon Hindenburg feje látható, a másik oldalra az anatómiai törvények szerint a popója való. Ennek a szemlélete bizonyára hasznosabb az adófizetõknek és alattvalóknak, mint a Hindenburg arcáé, amelyet elvégre mindenki eléggé ismer".

Dr. Kurt Rosenfeld ügyvédet 1918. november 14-én porosz igazságügyminiszterré nevezték ki, de már 1919. január elején le kellett mondania, mert még a szociáldemokrata párt is lehetetlennek érezte, hogy ez a tagja igazságügyminiszter legyen. Annál serényebben tevékenykedett mint országgyûlési és birodalmi gyûlési képviselõ. Az 1927 szeptember 28-i ülésen, amikor a konkubinátus büntetését tárgyalták, kifejtette, hogy ideje

"egyszer már szakítani az elõítélettel és a konkubinátusra vonatkozó elavult rendelkezéseket (t.i. a tilalmát) eltörölni".

/Az 1927 szeptember 27-i ülésen a konkubinátus büntetésérõl folyó tanácskozás alkalmából kijelentette, hogy "szükséges végre szakítani az elõítélettel és a konkubinátusra vonatkozó elavult rendelkezéseket (t. i. a tilalmát) eltörölni". Az 1929 június 4-i ülésen ezeket mondotta: "Minthogy a magzatelhajtást nem tartják általánosan erkölcstelennek, többé nem indokolt büntetéssel fenyegetni, minthogy bûnös motívumok nem játszottak szerepet." A birodalmi gyûlés 1929 október 11-i ülésén Rosenfeld kijelentette, a szociáldemokraták "meggyõzõdése az, hogy a vérfertõzés büntetésének lényegbeli alapja a függõ helyzettel való visszaélés. Ebbõl minden további nélkül levezethetõ, hogy a testvérek közötti vérfertõzésnél nincs helye a büntetésnek". Az 1929 október 15-i birodalmi gyûlési jegyzõkönyvben ezt a mondatot olvassuk: "Dr. Rosenfeld képviselõ (szociáldemokrata párt) helyteleníti a sodornia büntetésének jogosultságát Kéri a rendelkezés törlését." Az 1929 október 16-i jegyzõkönyvben ez áll: "Dr. Rosenfeld képviselõ (SPD) kijelenti,... az a következetlenség, amire már Bebel rámutatott, hogy az egynemûek közötti nemi érintkezést nõknél nem büntetik, csak úgy egyenlíthetõ ki, ha bevezetik a férfiaknál is az egynemûek nemi érintkezésének büntetlenségét."/

Werthauer zsidó igazságügyi tanácsos a házasságtörés büntetlenségét kívánta "minthogy annak a jogi szférához semmiféle köze sincsen". Magnus Hirschfeld már egyenesen a homoszexualitás büntetlenségéért harcolt, mert az szerinte az emberi természet egy bûnösnek nem tekinthetõ iránya. Sõt azt is javasolta, hogy a csalást se torolják meg. Aki megcsalatni hagyja magát, mondotta, annak csak polgári igénye lehet. A népességet az állítólagos csalókkal szemben önsegélyre kell nevelni.

Igen élénk izgalmat váltott ki a lakosság körében a zsidó-kommunista propagandának a gyermeknevelés terén tapasztalható befolyása. Ebbõl a szempontból különösen rossz volt a közoktatásügyi helyzet Berlin "vörös" kerületében, Neuköllnben. ahol a berlini zsidó iskolaügyi tanácsos, Kurt Löwenstein diktált. Itt volt a Dr. Fritz Karsen (azelõtt Krakauer) nevû zsidó igazgatása alatt álló Kari Marx-iskola, ahol tulajdonképp a tanulók vitték a szót s a tanároknak kellett alkalmazkodniuk és magukat alárendelniük. Természetesen itt az u.n. "diáktanácsok" rendszere mûködött. Az erotikus és szexuális kérdések taglalására tág teret engedtek. Egy 1931. évben történt szenzációs magzatelhajtási eset alkalmából a tanulók terjedelmes iskolai dolgozatokat írtak a büntetõtörvénykönyv 218. §-ának eltörlésérõl. Sõt alapítani akartak egy "Diák harci-szövetséget a 218. § ellen". Az intézet legfelsõbb osztályos növendékei kirándulást tettek Hamburgba, ahol tanáraik "tanulmányi célokból" elvezették õket a bordélyházak negyedébe s élményeikrõl írásbeli dolgozatot írattak velük.

Kurt Löwenstein városi iskolaügyi tanácsos "Das Kind als Trager der werdenden Gesellschaft" címû 1924-ben megjelent iratában a következõképp körvonalazta a nevelés célját: "Az egyház és a vallástanítás elleni harc nem teoretikus küzdelem teoretikus tanokért, hanem az újjászületõ társadalom harca az elpusztuló társadalommal." A Karl-Marx-iskola növendékei egy diákfolyóiratot adtak ki: "A vörös iskola echója, a Karl-Marx-iskola forradalmár diákságának orgánuma" címmel. Itt olvasható az 1932. évi októberi számban az akkori birodalmi gyûlési választásokkal kapcsolatban: "A marxizmus azt tanítja, hogy egy parlamenti választás soha sem hozhatja el a szocializmust. Ezt csak az erõszakos forradalom idézheti elõ! "

Löwenstein iskolaügyi tanácsos berendezett gyermeksátortáborokat is, amelyeket õ "gyermekköztársaságoknak" nevezett. 1929-ben hat ilyen sátortábort állított fel 10.000 gyermek befogadására. Fiúkat és leányokat elvbõl egy sátorba szállásoltak. Egy újságírónak így nyilatkozott Löwenstein: "Nálunk a gyermekek számára egyszerûen nincs isten, sem vallás."

Nem hiányoztak a tiltakozások sem Löwenstein ellen. Már kinevezésekor 8000 polgár emelt panaszt az illetékes hatóság elõtt a választás miatt, de ez a tiltakozás épp oly eredménytelen maradt, mint a nemzetiszocialista és a jobboldali sajtó támadásai.

4. ZSIDÓ ÖNKRITIKA ÉS ÖNMAGASZTALÁS

Önkéntelenül felmerül a kérdés: nem akadt a zsidóság körében egyetlen ép erkölcsi érzékû ember sem, akinek elég belátása és bátorsága lett volna, hogy szembeszálljon ezzel a nyílt korrupcióval és demoralizációval? Bizonyára akadtak ilyenek is, de hangjuk elveszett a morális nihilisták és kufárok általános kórusában. Néhányukra, aki felemelte intõ szavát, már utaltunk. Végezetül még hivatkozunk egy zsidóra, aki mint ismert mûvelõdéstörténész illetékes volt bírálatot mondani a viszonyokról s akinek egyúttal meg volt a mersze is, hogy nevükön nevezze a dolgokat. Moritz Goldstein, - így hívták, - már 1912 márciusában, tehát jóval elõbb, mint a zsidó demoralizáció csúcspontját érte el a sajtóban és kulturális életben, közzétett Ferdinánd Avenarius tekintélyes folyóiratában a "Der Kunstwart"-ban egy cikket "Német-zsidó parnasszus" címmel s ebben tartózkodás nélküli õszinteséggel mutatott rá a zsidóknak a német kulturális élet terén elfoglalt uralmi helyzetére, de egyúttal a németországi zsidóság tragikumára és kétségbeesett lelki meghasonlására is.

A zsidókat a német szellemi tulajdon "gondviselõinek" nevezi és ezeket mondja: "Mindenütt, ahonnan erõszakkal távol nem tartják õket, váratlanul felbukkannak a zsidók; a német feladatokat a maguk feladatává tették a zsidók; mindinkább az a látszat, mintha a német kulturális élet zsidó kezekbe kerülne. Erre azonban a keresztények, amikor a páriáknak körükben részt engedtek az európai kultúrából, nem számítottak és nem ezt akarták. Elkezdtek védekezni, elkezdtek bennünket újból idegennek nevezni, elkezdtek úgy nézni minket, mint akik veszedelmet jelentünk kultúrájuk templomában, így állunk most a probléma elõtt: mi zsidók gazdálkodunk egy nép szellemi tulajdonával s ez a nép elvitatja az erre való jogunkat és képességünket."

A továbbiakban így folytatja: "Senki sem vonja komolyan kétségbe a hatalmat, amivel a zsidók a sajtóban rendelkeznek. Különösen a kritika az, ami legalább is a fõvárosokban s az ott megjelenõ befolyásos újságokban kezd teljesen zsidó monopóliummá válni. Éppen ennyire közismert a zsidók eluralkodása a színházban: majdnem valamennyi berlini színigazgató zsidó, egy nagy, talán a legnagyobb része a színészeknek ugyanaz és hogy zsidó közönség nélkül színházi, vagy hangverseny élet Németországban úgyszólván el sem képzelhetõ, ezt éppen eleget dicsérik, vagy panaszolják. Egészen újkeletû jelenség, hogy látszólag kezd a német irodalmi tudomány is zsidó kezekbe kerülni és kinek-kinek tetszése szerint, egyenesen komikus, vagy tragikus, szemlét tartani egyetemeink germán szemináriumai fölött (én is oda tartoztam). Hány zsidó található végül a "német költõk" között, azt kellõ haraggal tudja a német mûvészet nem egy õrzõje."

Goldstein hangsúlyozza, hogy az egyedüli, aki ennek a zsidóuralomnak "szörnyû tényérõl"

nem tud, vagy nem akar tudni, "az maga a zsidók többsége. Egészen egyszerû dolgot cselekszenek: tagadják a faktumot".

Világosan átérezve a német zsidóság tragikus konfliktusát, kérdezi: "Mit tegyünk most már? Álljunk helyt, vagy engedjünk?" és felel is a kérdésre: "Én engednék; nem viselném el tovább, hogy rossz szemmel nézzenek, ott fejteném ki, ami képességem esetleg van, ahol azt szívesen fogadják - csak tudnám, hogy ez merre van. Nem ismerünk utat a szabadulásra. Vagy talán ismerjük, de nem szabad járnunk rajta."

A zsidóság leggonoszabb ellenségeinek azokat a zsidókat tartja, "akik semmit sem vesznek észre, akik rendületlenül német kultúrát csinálnak, akik úgy tesznek, mintha elhitették volna magukkal, hogy nem ismerik fel õket. Ezek a mi igazi ellenségeink; ezeket kell a feltûnõ állásokból kiszorítani, ahol a zsidóságot képviselik, mint a zsidó hamis típusa; ezeket kell elnémítani és lassanként kiirtani, hogy mi, többi zsidók ismét örülhessünk az életünknek, abban az egyben, ami egy férfit büszkévé és szabaddá tehet: nyílt harcban az egyenrangú ellenféllel".

De végül is ennek a minden erõfeszítés dacára igazi célját tisztán felismerni nem tudó cionistának nem marad más, mint a rezignáció: "Megmondottam, mit akarunk, mit kell akarnunk. Azt is megmondottam miért nem akarhatjuk még sem. A probléma felvetése volt a szándékom. Hogy nem tudok rá megoldást, nem az én hibám."

Egy másik zsidó, a fentebb már említett zsidó orvos és író, Felix Aaron Theilhaber is kemény menetekelt kiált kortársainak, akiket közvetlenül a világháború után megjelent "Der Untergang der deutschen Juden" címû könyvében pszeudo-zsidóságnak nevez. Úgy érzi, hogy "kiveszõ zsidóság" ez, "javíthatatlan, majdnem bûnös optimizmussal", "demoralizált zsidóság, amelynek tagjai közömbösségükben figyelmüket csak jólétükre, foglalkozásukra és az élet élvezeteire irányították".

Ugyanez a Dr. F. A. Theilhaber írja a "Neue jüdische Monatshefte" 1919. július 20-i számában: "A világ egyetlen népének sincs ennyi idegbetege, öngyilkosa, betege és venerikusan fertõzöttje. Egyetlen osztály sem ismeri ilyen magas számát az egyedeknek, akik életüket a szerelem szurrogátumaival töltik el." És Conrad Alberti (Sittenfeld) zsidó író már 1889-ben így nyilatkozik a "Die Gesellschaft" címû folyóirat 12. számában: "Senki sem tagadhatja, hogy a zsidóság kiemelkedõ módon vesz részt a minden viszonylat elzüllesztésében és korrumpálásában. Zsidó jellemvonás a konok törekvés munka nélkül értékeket produkálni, vagyis, minthogy ez magában véve képtelenség, értékeket elõteremteni csalással, vesztegetéssel, tõzsdemanõverekkel, a sajtóban terjesztett hamis híresztelésekkel, ezeket eltulajdonítani s aztán a munka reális értékeivel kicserélve, másokra sózni."

És végül a zsidó kultúrfilozófus és késõbbi külügyminiszter, Walther Rathenau, jellemezte a németországi zsidóságot "Halld Izrael!" ("Höre Israel!") címû tanulmányában (1902), amit különben zsidó oldalról igen rossz néven vettek tõle. Nézete szerint a németországi zsidókérdés alapjában véve kevésbé gazdasági (ami törvényhozási úton rendezhetõ), mint inkább társadalmi kérdés. "Fenyegetõen emelkedik fel, - mondja - a társadalmi-, a kultúrkérdés. Aki meg akarja szavát érteni, menjen ki bármely berlini vasárnapon déli tizenkét órakor a Tiergartenstrassera, vagy este pillantson be egy színház elõcsarnokába. Sajátszerû vízió! A német élet kellõs közepén egy elkülönítetten idegen jellegû törzs ragyogva és feltûnõen kiöltözve, forróvérûen mozgékony magatartással. Germán homokon egy ázsiai horda.

Ezeknek az embereknek erõltetett vidámsága nem árulja el, mennyi régi, ki nem elégített gyûlölet nehezedik a vállukra. Nem sejtik, hogy csak a korszak, amely valamennyi természetes erõhatalmat bilincsbe vert, õrzi meg õket attól, amit atyáinknak kellett szenvedniük. Szoros kapcsolatban egymással, szigorú elzártságban kifelé: így élnek egy félig önkéntes, láthatatlan gettóban, nem mint egy nép eleven tagja, hanem, mint idegen szervezet annak testében... Elvitathatatlan valóság, hogy a legjobb németek mély ellenszenvet éreznek mindazzal szemben, ami zsidó, s azok idegenkednek a legjobban, akik errõl a legkevesebbet beszélnek."

Fajtestvéreihez igen komoly intelmet intéz: "Nézzetek a tükörbe! Ez az elsõ lépés az önbírálat felé!... Ti ravaszok és a világban járatosak így beszéltek: Akié a gazdagság, azé a hatalom. Most hát tiétek a gazdagság, - és a ti gazdagjaitokat kevesebbre becsülik, mint a szegényeiteket... Az állam polgárrá tett benneteket, hogy németté neveljen és ti idegenek maradtatok."

Azt kívánja a zsidóktól, annyira alkalmazkodjanak a gazdanéphez (tehát a németekhez), hogy a zsidó "törzsi sajátságokat, mindegy, hogy jók-e azok, vagy rosszak, de amelyekrõl kiderült, hogy a honfitársak elõtt gyûlöletesek, vessék el és megfelelõbbekkel pótolják. Senki sem kívánt tõletek olyasvalamit, - írja, - mint a kedély; ami ehhez hasonló volt, azt ti sok egyéb más javatokkal a gettóban hagytátok. Atyáitok kegyességükben kedélyesek voltak: Ti felvilágosultak vagytok és élcesek. De igyekezzetek megérteni és tisztelni honfitársaitok lelkét és kedélyét, ahelyett, hogy azt hangos kritikával és frivol iróniával sértenétek".

/A zsidó filozófus, Ottó Weininger ezt mondja "Geschlecht und Charakter" címû könyvében (13. fejezet. 426. o.):,.A keresztényekben büszkeség és alázat, a zsidókban hencegés és csúszás-mászás küzd egymással, azokban önérzet és töredelem, emezekben arcátlanság és meghunyászkodás... Szolgai természetébõl ered heterogén etikája, a tízparancsolat, a világ legerkölcstelenebb törvénykönyve, amely egy hatalmas idegen akarat engedelmes követése fejében jólétet ígér a földön s kilátásba helyezi a világ meghódítását... Az emberben élõ istenirõl, Istenrõl, aki lelkünkben él, semmit sem tud az igazi zsidó. Ami isteni az emberben, az az ember lelke; az abszolút zsidó lélek nélkül való".

A zsidó Karl Marx ("Zur Judenfrage") így ír: "A pénz Izraelnek szorgos istene, aki elõtt más isten nem lehet. A pénz lealacsonyítja az emberek összes isteneit s áruvá változtatja õket... Mi a zsidóság világi alapja? A gyakorlati igény, az önzés... Mi a zsidók világi kultusza? A kufárkodás. Ki a földi istenük? A pénz."

Idézzük még Jakob Wassermann "Vom Judentum" címû könyvét. "Ismerjük õket, kedves barátom, ismerjük õket és szenvedünk miattuk. Ezért az ezernyi modern zsidóért, akik minden fundamentumot megrágnak, mert maguknak nincs fundamentumuk; akik ma eldobják, amit tegnap meghódítottak, beszennyezik, amit tegnap szerettek, akiknek az árulás a gyönyörûség, a méltatlanság az ékesség és a tagadás a cél." És még egy jellemzõ adat. Alfred Kerr zsidó író mondja egyik könyvében: "Inkább rabszolgaság, mint a halál!", míg a nemzeti szocialista, - vagy talán általánosítani is lehet: az ária - mindig ezt fogja vallani: "Inkább a halál, mint a rabszolgaság!" Ez az elképzelhetõ legrövidebb formában kifejezett különbség az ária és a zsidó lelkiség között. Az utóbbi kizárólag és mindenkor a földi lét felé van beállítva, míg az árja lelkével metafizikai kapcsolatokban áll. Egyébiránt a fentiekhez hasonló tartalmú idézetekkel, zsidó írók mûveibõl és cikkeibõl, köteteket lehetne megtölteni./

De sem egy Moritz Goldstein és Felix Theilhaber kemény kritikái, sem Rathenau intelmei nem találtak megértésre és elismerésre a zsidóság körében. Ellenkezõleg: ezeket szisztematikusan elhárították és hallgatással mellõzték. Sõt Rathenau ellen is olyan heves ellentmondás támadt a zsidó táborból, hogy tanácsosnak találta brossúrájának még el nem adott részét visszavásárolni. Mûveinek gyûjteményes kiadásába (S. Fischer, Berlin, 1917.) sem vette fel ezt a figyelemreméltó tanulmányt, amelyet egy író joggal nevezhetett "egy fajának sorsa miatt mélységesen aggódó zsidó Kassandra-jóslatának".

Egészen különös hatást tesz ezekkel az önvallomásokkal és vádakkal szemben az az elbizakodottság, amellyel némely zsidó a német nyilvánosság elõtt népét és faját minden más nép fölé emelte. Gustav Frenssen 1938-ban megjelent, de már tíz évvel korábban írott "Vorland" címû munkájában idézi Alfred Kerr "Das deutsche Wesen" címû könyvének következõ helyét: "Ez (a németség lénye) illúziókra hajlandó, hõsi, katasztrofális, hazafias (földhöz ragaszkodó), szubjektív és szubjektivitása révén (sajátjának védelme) a nagyot akadályozó, sõt tönkretevõ; a zsidóság lénye ezzel szemben reális, praktikus, hidegen okos, nemzetközi és elõkelõén általános emberi. Az illúziókkal terhelt, heroikus, hazafias korszak elmúlóban van; vele együtt a nemzeti háború és a Bismarckhoz hasonló hõsök; a másik, a zsidó lény kerül uralomra. A germán munkástömeget már meghódította; meg fogja hódítani az egész német népet, az egész emberiséget". Frenssen a maga részérõl elég látnoki módon fûzi hozzá: "Éppen az ellenkezõje fog megtörténni."

Mi vagyunk a kiválasztottak, kiált fel dr. Bernhard Cohn ("Zsidó-politikai vitás kérdések") "Büszkén hordhatjuk a fejünket és különleges megbecsülésre tarthatunk igényt. Nemcsak egyenjogúaknak kell lennünk, hanem elõjogok is megilletnek." Dr. Rulf rabbi egy könyvet írt ("Aruchas bar-Ammi, Izrael gyógyulása", 1883.), amelyben ez olvasható: "A zsidó nép áldás valamennyi nép számára. Az áldás a zsidók sarkához tapadt; egy egész világ él a zsidókból, aki mindnyájunkat táplálja, mindenütt javakat és élvezeteket, jólétet és jómódot terjeszt. Mert csak a zsidók kereskedelmi forgalma az, amely értékeset teremt. A munka erre nem képes." /Lásd a zsidó író, Eberlin "Die Juden von heute" címû könyvének 20. oldalán írottakat a zsidók mezõgazdaság iránti érdeklõdésérõl. Ugyancsak ott a „produktív" munka értelmezésérõl. Idézve Diewerge-nél 56. és 57. o./

A "Jeschurum" címû folyóiratban olvassuk (1921 március-áprilisi füzet): "Egyedül Izrael képes öröklött adottságai alapján, hogy prófétákat adjon, férfiakat, akik természet fölötti módon különleges kapcsolatba tudnak lépni az Istennel. Izrael búzaszemhez hasonló, amely a földben az elemeket a maga természetének megfelelõen alakítja át. Izrael a szív, az emberiség szervezetében, õ a szív a nemzetek között."

Arthur Trebitsch írja "Deutscher Geist und Judentum" címû könyvében (1921. 396 o.): "A zsidók gyõzelme a többi népek fölött közvetlenül elõttünk áll, sõt már meg is történt. A politikai élet területén a föld többi népeinek a cionista világszövetség által véghezvitt körülkerítése és behálózása a legteljesebb tökéletességre emelkedett, s túlzás nélkül meg lehet állapítani, hogy ma egyetlen politikai akció, semmiféle tanácskozás nép és nép között, egyetlen külpolitikai terv és sakkhúzás sem vihetõ végbe, amit ne a cionista titkos szövetség szervei irányítanának, vagy legalább is nem ezeknek a beható felügyelete és ellenõrzése alatt történnék."

Bismarck életében a zsidók azt a kívánságot intézték hozzá, hogy a zsidó megbékélés napját birodalmi ünnepnappá emelje. A "The Jewish Chronicle" 1919 április 4-én így ujjong: "Van valami nagy a bolsevizmus tényében magában, abban a tényben, hogy a bolsevizmus ideáljai számos pontjukban megegyeznek a zsidóság legszebb ideáljaival." A

"The American Hebrew" 1938 július 3-iki számában egy zsidó, Joseph Trimble "Will Eli Eli Triumph over Horst Wessel" címû cikkében zsidó világuralmat propagál Leon Blum, Litvinov és az angol hadügyminiszter, Hore-Belisha vezetése alatt.

De már Kari Marx idejében szokásosak voltak a zsidók között az ilyen világuralmi tervek. A "La Revue de Párizs" nyilvánosságra hozta 1928-ban azt a levelet, amelyet Baruch Lewy intézett Marx Károlyhoz. "A zsidó nép - olvassuk itt - kollektíve szemlélve lesz sajátmagának Messiása. A világ fölötti uralmát a többi emberi fajok egyesítésével fogja elérni, a határok és monarchiák eltörlésével, amelyek a partikularizmus bástyái és egy világköztársaság felépítésével, amely mindenütt elfogja ismerni a zsidók polgári jogait. Az emberiségnek ez új organizációjában Izrael fiai az egész földön el fognak terjedni; mindnyájan ugyanabból a fajból és ugyanazzal a hagyományos képzettséggel, - és anélkül, hogy határozott nemzetiséget alkotnának, minden ellenzés nélkül válnak vezetõ elemmé. Ez fõként akkor fog bekövetkezni, ha sikerül nekik a dolgozó tömegeket szilárdan a kezükbe kapni. A világköztársaságot alkotó nemzetek kormányhatalma súrlódások nélkül fog a zsidók kezére kerülni éspedig a proletariátus gyõzelme révén. Akkor a zsidó faj megszüntetheti a magántulajdont, amivel mindenütt, mint nyilvános alappal fognak gazdálkodni, így teljesednek majd be a Talmud ígéretei. Amikor elérkezik a Messiás ideje, a zsidók kezükben fogják tartani a föld összes népei gazdagságának a kulcsát."

Ez a zsidó ideológia a polgári liberalizmus szellemi légkörét is megdöbbentõ módon megmérgezte. Hogy milyen tévelygésekre vezethet ez, igazolja többek között az úgynevezett Pán-Európa-mozgalom alapítója és vezetõje gróf Coudenhove-Kalergi Miklós (egy osztrák fõnemes és egy japán nõ fia, aki zsidóasszonyt vett feleségül), aki "Praktischer Idealismus" címû könyvében ezeket mondotta: *„A jövõ embere keverék lesz. Pán-Európa számára egy eurázsiai-negroid jövendõ fajt kívánok, hogy a személyiség sokoldalúsága kibontakozhasson... Vezetõk a zsidók legyenek, mert a jótékony gondviselés Európát a zsidók révén egy szellem kegyelmébõl való új nemes fajjal ajándékozta meg."*

A fenti idézetekben kifejezésre juttatott álláspontnak magyarázatául a Talmud következõ része szolgál: "Isten a nemzsidókat emberi formában teremtette, mert semmi más célra nem teremtették õket, minthogy nappal és éjjel a zsidót szolgálják és ne hagyjanak fel az õ szolgálatával. És nem volna méltó egy királyfihoz (értsd egy héberhez), hogy neki egy állat állati alakban szolgáljon, hanem egy állat emberi alakban."

/Midrasch-Tolpiot-kiadás Syrakusai Elia Ben Salamon Ábrahámtól. 255. o. (Varsó 1875.)

Az egész Zohár (a Kabbala fõmûve) tele van hasonló fordulatokkal és kifejezésekkel. Itt csak Emek-ha-Melek 17. századbeli rabbinusi értekezésének egyik idézetére utalunk; ez így hangzik: "Boldogemlékezetû rabbijaink mondották: Ti, zsidók, emberek vagytok, mert lelketeket a legfõbb embertõl (t. i. Istentõl) nyertétek. De a világ népei nem emberek, mert nincs nescharmajuk (vagyis fenséges lelkük) a szent és legfõbb embertõl, hanem nepeschük (állati lelkük) van Ádám Beliál-tól; ez a gonosz és haszontalan, Sammaelnek nevezett ember, az ördögök fõnöke." (Idézi J. F. C. Puller. "Secret Societies and Subversive Movements", 13. o. London.)"/

5. NEMZETISZOCIALIZMUS ÉS ZSIDÓSÁG

A világsajtó felháborodott lármában tört ki a nemzetiszocialista Németország ellen,

amikor az 1933. áprilisának elején a világzsidóság által Németországgal szemben proklamált bojkottra egynapos ellenbojkottal felelt. A zsidó világbojkottra viszont egy szót sem pazarolt. Egyáltalán úgy tett, mintha Németországban nem forradalom, hanem egyszerûen csak zsidóüldözés volna.

Csak kevés külföldinek volt bátorsága tárgyilagos módon nyilatkozni a Németországban történtekrõl. Ilyen volt Niels J. Mürer norvég író, aki a terjedelmes tudósításban, amelyet Németország útjáról adott ki, ezeket mondja:„A nácik antiszemitizmusában nemzeti önfenntartási gondolat rejlik, amely iránt meg kell kísérelnünk némi megértésre jutni és amit mindenesetre nem intézhetünk el tisztán barbárságként... A zsidók elleni német offenzíva feltétlenül elismeri az õ ragyogó, de veszedelmes tulajdonságaikat, amelyeket a nép nagystílû kozmopolita félrevezetésével és mint a nemzeti közösség két frontról támadó aláaknázói fejtenek ki, a nemzetközi bankár irodájából, legyen ez a Wall-Streeten, akár a Cityben, vagy a nemzetközi agitátor szónoki emelvényérõl, álljon ez akár Moszkvában, akár Hamburgban."

Németország lakossága a zsidókérdést minden ösztönös népi ellenszenv mellett is eleitõl fogva túlnyomórészt gazdasági szempontból ítélte meg. Természetesen voltak olyan mozgalmak is, amelyek már hosszú idõ óta tudatosan a faji álláspontot képviselték, mint az "Alldeutschen" Németországban és Ausztriában. De a zsidókérdésnek, mint faji problémának döntõ nemzeti jelentõségét csak a nemzetiszocialista mozgalom ismerte fel világosan s fogott hozzá félreérthetetlen és ellenállhatatlan elszántsággal a megoldásához. A kérdést úgy politikai-, erkölcsi, mint tisztán faji-, népi szempontból is megragadta.

A nyilvános állami és közszolgálat idegenekkel történt el-özönlésének megszüntetését célozza az 1933 április 7-én kelt. „Törvény a tisztviselõi hivatás helyreállítására" 3. paragrafusa. A faji tisztaság fenntartására szolgálnak az 1935 szeptember 15-iki úgynevezett nürnbergi törvények, amelyeknek az a céljuk, hogy a német emberek és a zsidók közötti vérkeveredést megakadályozzák. Ezek a törvények abból a felismerésbõl indulnak ki, hogy a faji vértisztaság a német nép boldog jövõjének elõfeltétele; alapvetõ törvényes rendezését adják a faji kérdésnek s ezért döntõ a jelentõségük a nemzetiszocializmus zsidóproblémával szemben elfoglalt álláspontjának megítélése szempontjából. Csak a faji kérdés alapos tanulmányozása s annak ismerete, hogy a nemzetiszocializmus milyen jelentõséget tulajdonít neki, teszi lehetõvé ennek a német nép örök egészségének biztosítására irányuló törvényalkotásnak igazságos méltatását.

Az elsõ nürnbergi törvény neve: "Birodalmi polgársági törvény". Ez különbséget tesz az államhoz tartozók és a birodalmi polgárok között s az állampolgári jogok teljességét (birodalmi polgár) csak a német, vagy rokonvérû államhoz tartozónak adja meg, "aki magatartásával beigazolja, hogy hajlandó és képes hûséggel szolgálni a német népet és birodalmat". Ennek következtében a zsidók (kivéve bizonyos félvéreket) nem lehetnek birodalmi polgárok, hanem csak az államhoz tartozók. A birodalmi polgársági törvény alapvetõ rendelkezéseit részletesen a törvényhez 1935 november 14-én kiadott elsõ rendelet fejti ki, amely 2. §-ában a zsidó korcsokkal foglalkozik, míg a tulajdonképpeni magvát képezõ 5. §-ban határozza meg véglegesen a zsidó fogalmát.

A második nürnbergi "Törvény a német vér és német becsület védelmére" azt a célt szolgálta, hogy világos válaszfalat emeljen a németek és zsidók közé s emellett a kevertvérûeknek túl nagy réteggé való felszaporodását megakadályozza. A törvény ezért elvileg megtiltja úgy a házasság útján való, mint a házasságon kívüli fajkeveredést. /Az 1935. november 14-i vérvédelmi törvényt kiegészítették egy 1940. február 16-i rendelettel,

amely szerint a fajgyalázás bûncselekményéért csak a férfi felelõs./

A házasság viszont németek és bizonyos leszármazási fokozathoz tartozó kevertvérûek között meg van engedve, némely fokozatnál elõzetes engedély után. /A nürnbergi törvények a hozzá tartozó rendeletekkel és a németvérûekre, keverékekre és zsidókra vonatkozó részletes tabellával megtalálhatók többek között a Német munkafront "Freizeit - Frohe Zeit" címû röpiratának függelékében. Kurt Jacoby "Das Dritte Reich im Aufbau" címû könyve 120. oldalán áttekintõ tabellát közöl errõl a kérdésrõl./ (A zsidó korcsok meglehetõsen komplikált leszármazási viszonyait a német vér és német becsület védelmére hozott törvény 1935 november 14-én kelt elsõ végrehajtási rendelet pontosan szabályozza). A törvény megtiltja továbbá, hogy zsidók 45 évesnél fiatalabb német nõi háztartási alkalmazottat foglalkoztassanak.

/Egy 1743. évi francia ediktum eltiltotta a zsidókat, hogy "keresztényeket alkalmazzanak cselédül és testi érintkezést folytassanak velük". Ennek indoka valószínûleg az a jelentés volt, amelyet Malvezin kancellár már 1733-ban kapott a bordeaux-i zsidók helyzetérõl. Ebben többek között a következõk olvashatók: "õk (a zsidók) csinos falusi leányokat alkalmaznak szolgálókul és teherbe ejtik õket, hogy saját sarjadékaik dajkái legyenek, a szolgálóktól született gyermekeket pedig lelencházba vitetik." összehasonlítás céljából megemlítjük itt, hogy az 1918-ig érvényben volt katolikus egyházi törvénykönyv (Codex juris canonici) egyebek mellett a következõket tartalmazza a zsidókkal kapcsolatban: A zsidók megtelepedését korlátozni kell s oda kell hatni, hogy lehetõleg együtt lakjanak. - A keresztények ne vegyenek igénybe sem zsidó orvosokat, sem betegápolókat, legfeljebb kényszerû szükség esetén. - A zsidó nem tölthet be közhivatalt, különösképpen nem bírói, kormányzati vagy tanítói hivatalt, kivéve a zsidó iskolákat. Keresztény nem szolgálhat házicselédként zsidónál. - A keresztény és zsidó közötti házasság, minthogy "disparitas cultus" esete forog fenn, szigorúan tilos. (Fritsch. "Handbuch der Judenfrage", 248. o.)/

A nemzetiszocialista állam egyelõre nem érintette a gazdasági egzisztenciáját azoknak a zsidóknak, akik beletörõdtek sorsukba s tovább folytatták foglalkozásukat. Több évbe telt, míg szigorúbb ellenõrzéssel és szigorúbb rendszabályokkal léptek fel Németország üzleti életének túltengõ elzsidósodottságával szemben. Csak 1938-ban jelent meg egy sereg erre irányuló rendszabály. 1938 április 26-án elrendelték a zsidó vagyon bejelentési kötelezettségét. Ekkor a következõ derült ki: a német népi vagyon 1938 novemberében 200 milliárd birodalmi márkára rúgott, amely 80 millió néptárs között oszlott fel. A birodalomban (magasan becsülve) 700.000 zsidó él, akiknek kezén pontos megállapítás szerint legalább 8 milliárd birodalmi márka volt. Egy németre tehát átlagosan 2500 RM, egy zsidóra viszont átlag 11.428 RM esett. Egy-egy zsidó tehát 4.57-szer, vagyis több, mint négy és félszer vagyonosabb, mint egy német néptárs. Megjegyzendõ, hogy a németországi zsidó vagyon 1918-ban kereken 4 milliárd volt tehát a háború utáni idõkben, dacára az inflációnak, megkétszerezõdött. Különösen a nagyvárosi ingatlanok jutottak zsidó kézre. A berlini ingatlantulajdon 65 százaléka 5.5 milliárd értékben 1938 novemberében még mindig a zsidóké volt.

/Példaként csak annyit említünk meg, hogy (a jelzálogok és adósságok levonása után) Berlinben 199 milliomos vagyona több mint 700 millió RM., Frankfurt am Mainban 14 milliomos vagyona kereken 439 millió RM. (köztük egynek egymagában 16 millió) volt. Schleswig-Holsteinban 233 zsidó 14.5 millió RM. vagyont jelentett be. Így minden egyesre átlag 60.000 márkányi vagyon esett.

Szolgáljanak a következõ példák is tájékozódásul: Berlin-Charlottenburgban a Knesebechstrasse 100 telke közül 88 volt zsidóé. A Tauenzienstrasséban 1938 novemberének elején 58 árja üzlet mellett 25 volt zsidó. A Kurfürstendammon (csak a Gedächtniskirchétõl a Lehniner Platz-ig) 171 német üzlet mellett 80 volt héber. A berlin-charlottenburgi telekkönyv szerint a Pestalozzistrasse 17. számú ház 13 rokon, vagy sógor-zsidóé volt, akik Németországban, Hollandiában, Amerikában és Palesztinában éltek. A birtoklásnak ez a felosztása külföldiek között a zsidótlanítás megakadályozását szolgálta.

Az ismertetett számadatokra tekintettel, igen óvatos eljárásnak kell minõsítenünk, hogy Nagyberlinben 1938 május 6. és 1939 március 18. között 565 zsidó üzemet arizáltak, kereken 57 millió RM. vételárral; ebbõl 338 kisüzem volt 30.000 RM. értékhatárral; összesen 5 millióért; 120 közepes üzem 90.000 RM. értékhatárral 5.4 millió értékben és 117 nagyüzem 100.000 RM. értékhatárig és efölött, összesen 46 millió 697 ezer RM értékben.

A birodalmi gazdasági miniszter 1939 februárjában kelt terjedelmes rendelete pontos részletintézkedéseket tartalmaz arra vonatkozólag, hogy ez a zsidótlanítás gazdasági szempontból ésszerûen menjen végbe, így az 1940 június 10-én kelt rendelet ezenkívül megkívánja a zsidótlanított üzletek felülvizsgálatát. Ennek alapján az ipari, mezõ-, vagy erdõgazdasági üzem, vagy más vagyonérték megszerzõje, vagy jogutódja, amennyiben az 1933 január 30. utáni zsidótlanítás folytán mértéken felüli vagyoni elõnyhöz jutott, kielégítés fizetésére kötelezhetõ a birodalom javára. Ugyanez vonatkozik a közvetítõre is./

A zsidók a gazdasági életben, mint azt fentebb láttuk, az egész pénzügyi téren vezetõ állást foglaltak el, de a kereskedelem minden nemében is oly nagy mértékben elõre törtek, hogy az egyáltalán nem állott arányban a lakosság körében elfoglalt számukkal. 1933-ban kereken 4500 kereskedésük volt Berlinben és 2000 ipari üzemük. Mindenekelõtt a szabó-, szûcs- és prémüzletben (ez utóbbiban 70 százalék). 1938-ig a kormány fáradozásai, hogy ezen a téren a helyzetet megváltoztassák, meglehetõsen eredménytelenek maradtak, minthogy a zsidók, akik a harmadik birodalom gazdasági fellendülésébõl rendkívüli módon profitáltak, értettek ahhoz, hogy az ellenük irányuló rendszabályokat szabotálják.

A harmadik birodalom ellen a zsidó emigránsok által a külföldön folytatott hajsza 1938 nyarán végül is odavezetett, hogy erõteljes lépésekkel fogtak hozzá az üzleti élet zsidótalanításához. Így például az 1938 július 6-iki törvény egy új 34 b paragrafust illesztett be az ipartörvénybe, amely a zsidókat a következõ iparok ûzésétõl tiltotta el: ingatlanokkal való kereskedés, iparszerû közvetítése ingatlan szerzõdéseknek és kölcsönöknek, ház- és telekgondnoki ipar, hírszolgáltatás, házasságközvetítés, idegenvezetés és az õrzési ipar. 1938 december 31-tõl kezdve a zsidók a fentnevezett iparokat többé nem folytathatják. Egy másik, 1938 augusztus 14-iki rendeletet azért bocsátottak ki, mert a zsidó cégek és személyek zsidóságukat olymódon próbálták leplezni, hogy nemzsidó neveket vettek fel. Elõírták számukra, hogy egy kétségtelen zsidó név használatával nyíltan ismerjék be zsidóságukat. /1939 január 1-tõl azok a zsidók, akiknek neve nem felel meg a birodalmi belügyminiszter körrendeletében felsorolt zsidó keresztneveknek, köteles még egy nevet felvenni, és pedig a zsidó férfiak az Israel, a zsidó nõk a Sara nevet./

Ernst von Rath német követségi tanácsosnak Grünspan zsidó által történt párizsi meggyilkoltatása különlegesen átfogó rendszabályokat hívott ki Németország zsidósága ellen. A négyéves terv végrehajtásával megbízott Göring miniszterelnök 1938 november

12-én elrendelte, "hogy a német államhoz tartozó zsidók, a határozott válasz és kemény bûnhõdés követelményeinek megfelelõen egész közösségük részérõl egymilliárd birodalmi márka büntetést kötelesek fizetni a német birodalomnak".

/Minden zsidónak, aki legalább 5000 RM. tulajdonosa, vagyona 20 százalékát kellett lerónia, négy részletben, a kitûzött idõpontokon, 1938 december 15-én, 1939 február, május és augusztus 15-én, vagyonának 5-5 százalékát. A fizetési kötelezettség megszûnik, mihelyt elérik az egymilliárd birodalmi márkát, szükség esetén pedig növelik, míg az összeg befizetve nincsen. A kivetés kiegészítésére további részfizetéssel kellett emelni az összeget. A birodalmi pénzügyminiszter rendeletére a vagyon-dézsmát 20 százalékról 25 százalékra emelték. Az 5 százalékos fizetési különbözet 1939 november 15-én vált esedékessé s ezen a napon kellett ezt minden erre kötelezett zsidónak teljesíteni.

Ezzel kapcsolatban utalunk egy igen régi idézetre. Aquinói szent Tamás írja Brabanti Alice hercegnõnek: "A zsidók nem tarthatják meg maguknak, amit uzsorával csaltak ki másoktól... Ha egy zsidó bûnt követ el, a büntetést szigorúbban kell kiszabni, mint másokra, s ezt annál inkább, minél közismertebb, hogy a pénz, amit a zsidóktól elvesznek, nem az övék". (De regimine Judaeorum ad ducissam Brabantiae. Opuscula 31. Thom. 2 kötet.)/

Ezt követte 1938 november 23-án a birodalmi gazdasági miniszter és a birodalmi igazságügyminiszter rendelete, amely a zsidókat tökéletesen kizárja a német gazdasági életbõl. Megtiltották számukra önálló kereskedés fenntartását, a közvetítési üzleteket, vagy megrendelõ irodákat, valamint az önálló iparûzést. Nem szabad piacokon, vásárokon, vagy kiállításokon árukat, vagy ipari termékeket árusítaniuk, azokat kínálniuk, vagy azokra megrendelést felvenniük. 1938 december 31-tõl zsidó nem lehet üzemvezetõ az AOG értelmében, sem bármely szakszervezet tagja.

Külön rendelet tiltotta meg a zsidóknak lõfegyver és lõszer, valamint ütõ és szúrófegyverek birtoklását, beszerzését vagy hordását. 1938 december elején rendelet tiltotta meg a zsidóknak mindennemû személyi gépkocsi tartását vagy vezetését; egy hónappal elõbb pedig eltiltották a zsidókat attól, hogy német fõiskolákon tanuljanak, zsidó gyermekek ugyancsak kizárólag zsidó iskolákat látogathatnak. Az állampolgársági törvénnyel kapcsolatos tizedik rendelet 1939 július 4-én intézkedik a zsidóság szervezetének, a "Reichsvereinigung der Juden in Deutschland"-nak felállításával, ami által a zsidó iskolaügyet és a zsidó közjóléti ügyeket szabályozták.

Az 1938 december 3-án megjelent rendelet a zsidó vagyon szabályozásáról, lehetõvé teszi bizonyos esetekben zsidó ipari üzemek beszüntetését, megtiltja a zsidóknak, hogy ingatlant szerezzenek, vagy ingatlant jóváhagyás nélkül eladjanak, s kötelezi a zsidókat, hogy minden értékpapírjukat valamely devizabanknál letétbe helyezzék. E letétek fölött csak hivatalos jóváhagyás után lehet rendelkezni. A rendelet végül kötelezi a zsidókat, hogy aranyat, platinát, ezüstöt, drágaköveket és gyöngyöket csak meghatározott hivatalos elárusítóhelyeken szerezhetnek vagy adhatnak el. Ennek a rendeletnek lényeges jelentõsége az, hogy a hatóságoknak lehetõvé teszi zsidótlanítások kényszerformájában való végrehajtását.

1939 január 3-án a birodalmi gazdasági miniszter úgy határozott, hogy a zsidókat többé nem engedik az ipari és kereskedelmi kamarák, valamint a kézmûveskamarák törvényben elõírt vizsgáira. A zsidó kivándorlás elõmozdítására a kamaráknak jogukban áll munkaigazolványok és a zsidó munkaerõk bizonyítványai alapján a mesterségbeli

képzettségre, vagy a szakismeretekre és képességekre vonatkozó igazolást kiállítani.

/A harmadik birodalomnak ezekre a védelmi intézkedéseire a világ zsidósága new-yorki politikai- pénzügyi központjából a demokratikus államokat közös harcra hívta fel a harmadik birodalom ellen. A világzsidóság a következõ nemzetközi szervezeteket organizálta: 1. "Alliance Israélite Universalle", alakult 1860-ban, 2. "The Non-Sectarian Anti-Nazi League To Champion Human Rights", alakult 1933-ban. 3. "Ligue Internationale contre l'Antisémitisme" (LICA), alakult 1926-ban. Angliában már 1760-ban megalakult a "Board of Deputies of British Jews". Az Egyesült Államok kereken 4 millió szervezett zsidója a következõ négy nagy organizációban oszlik meg: 1. "American Jewish Committee" (Dávid Dubinsky és Sidney Hillman kommunisták a "Jewish Labor Committee"-bõl, különbözõ milliomosok és a konzervatív dr. Cyrus Adler). 2. "American Jewish Congress" (Stephen Wise rabbi, Brandeis bíró és Félix Frakfurter professzor alapítása 1917-bõl). 3. "Bnai Brith" (a szövetség fia), független rend és a 4. "Jewish Labor Committee". Ez a négy 1938-ban a "Single Defence Agency"-ben szövetkezett, hogy megvalósítsa "az amerikai zsidóság mozgósítását a zsidók egész világon való egyenjogúsítása érdekében". (Lásd Othmar Krainz: "Juda entdeckt America".)

Ezeket az uszításokat eleinte németországi zsidó emigránsok kezdeményezték, így az ismert író, Emil Ludwig (Cohn) "Die neue heilige Allianz" címû röpiratában felszólítja Franciaországot, Angliát és az Uniót, hogy indítsanak "megelõzõ" háborút a német nép ellen s fojtsák azt saját vérébe, amire a német sajtó azzal a nyilatkozattal válaszolt, hogy a harmadik birodalom számára a zsidókérdés csak akkor lesz megoldva, ha többé egyetlen zsidó sem marad Németországban.

A szabad pályákon elhatalmasodott zsidóság korlátozására az intézkedéseket lépésrõl-lépésre tették meg. így 1934 közepén Berlinben még 41.2 százalék zsidó orvos praktizált. A következõ években ez a százalékarány fokról-fokra csökkent úgy hogy 1938 júniusában a 6949 orvos közül 1561, azaz 22.4 százalék volt zsidó, a 2973 pénztári orvos közül 816, vagyis 27.4 százalék zsidó. Csak az 1938 július 25-én kibocsátott, a birodalmi állampolgárságra vonatkozó 4. rendelet tiltotta el 1938 október 1-i határponttal a zsidókat az orvosi gyakorlattól. Csak azokon a helyeken, ahol a zsidó lakosság különösen nagy számban zsúfolódott össze, kaphatnak engedélyt az eddigi zsidó orvosok orvosi gyakorlatra.

1933 április 1-én a 19.200 németországi ügyvéd közül legalább 4500, vagyis 23 százalék volt zsidó, ezek közül csak Berlinben 1879. Itt mindössze 1554 árja ügyvéd volt. Bécsben ekkoriban az ügyvédek 85.5 százaléka volt zsidó.

Az 1933 április 7-iki birodalmi polgársági törvény betiltotta a zsidó ügyvédek mûködését. Mégis egy sereg kivételezési intézkedés megengedte a zsidók egy részének az ügyvédi gyakorlatot. Az ügyvédi foglalkozás engedélyezését szabályozó, 1934 április 11-én kelt birodalmi törvény a zsidó ügyvédek számát Poroszországban 3515-rõl 2850-re csökkentette. Berlinben 1898 zsidó ügyvéd közül 1203 akadálytalanul tovább folytatta tevékenységét. Még 1936 január 1-én is 13.6 százaléknál több ügyvéd volt zsidó Németországban, 1938 január 1-én részvételük még mindig 10.1 százalékra rúgott, sõt Berlinben 28 százalékra, Frankfurtban 25.5 százalékra, Breslauban 16.7 százalékra és Danzigban 36.4 százalékra. Csak 1938 november 30-án szûnt meg a birodalomban a zsidó ügyvédek tevékenysége, a birodalmi polgárság kiegészítésére 1938 szeptember 26-án kibocsátott 5. rendelettel. Ausztria számára határidõül 1938 december 31-ét tûzték ki. E terminusok óta csak egy bizonyos számú zsidó "konzulens" mûködhet fajtestvérei jogi

érdekének védelmére.

A zsidókkal kötött bérleti viszonyokról szóló törvény 1939 május 4-én azt a célt szolgálta, hogy lehetõvé váljék a német néptársak tulajdonában lévõ házakból a zsidó bérlõk eltávolítása. E törvény értelmében a zsidókat kiváltképpen olyan házakban kell bérlõként elhelyezni, amelyeknek zsidók a tulajdonosai. Ennek azonban nem szabad a gettóalkotás nem kívánatos eredményére vezetni. Hogy a közbiztonság megzavarását elkerüljék, s hogy elõsegítsék a zsidóknak a német házakból való súrlódásmentes eltávolítását, a törvény gondoskodott a végrehajtásnál a messzemenõ hatósági hatáskörrõl.

A nemzetiszocializmus a zsidókkal szembeni negatív állásfoglalása dacára a zsidóknak szociális, társadalmi és faji életmegnyilvánulásait nem akadályozta, amennyiben azok a zsidó népesség határai között nyilatkoztak meg. A zsidók megrendezhetik saját téli segélyakciójukat és az ekkor gyûjtött anyagi eszközöket korlátozatlanul fajtestvéreik támogatására fordíthatják. Vallásgyakorlatukban nem gátolják õket. Gyermekeik nevelését és taníttatását saját iskoláikban szabadon végezhették.

Fokozott figyelmet fordítottak a németországi zsidóság szellemi- mûvészi érdekeire. Már 1933 nyarán egy különleges hivatalt állítottak fel a nem-árják mûvészi tevékenységének ellenõrzésére. Zsidó elõadásokat csak zsidó mûvészek részvételével lehet tartani, s ezeken az elõadásokon csak zsidók jelenhetnek meg.

Így alakult meg fokozatosan a zsidók berlini kultúrszövetsége (Kulturbund der Juden in Deutschland), amely csakhamar az egész birodalomra kiterjeszkedett s 1934 nyarán már kereken 20.000 tagot számlált. 1935 elején megalakították a zsidó kultúrszövetségek birodalmi szervezetét (Reichsverband jüdischer Kulturbunde) s ehhez tartoznak az összes helyi zsidó kultúrszövetségek zsidó történelmi és irodalmi társaságok, zene- és színházegyletek, valamint egyéni tagokként a zsidó színészek, énekesek, zenészek, elõadók, táncosok és táncosnõk, rendezõk, igazgatók, statiszták, stb. Ennek a birodalmi szövetségnek már 1935-ben kereken 110.000 tagja volt s a birodalom négy nagyvárosában van saját színháza, saját operája, operett- és színtársulata. Sõt nagyobb városokban zsidó szimfonikus zenekarok is alakultak. A zsidó kultúrszövetség egy egész sereg osztályra tagozódik, mint a színjátszás, operai, dramaturgiai, hangverseny és vendégjátékok osztálya és az általános mûvészi irányítás szempontjából a charlottenburgi városi opera hajdani intendánsának dr. Singernek vezetése alatt állt.

/Csak az 1934 szeptemberétõl 1935 április végéig eltelt nyolc hónap alatt 61 városban összesen 1070 elõadást tartott a zsidóság, és pedig 385 hangversenyt, 317 elõadó estet, 163 színdarabot, 57 operát, 109 kabarét és egyéb elõadást. (A zsidó Kulturbundra vonatkozó adatokat Hans Hinkel egyik cikkébõl vettük, amely a "Deutsche Socialisten am Werk"-ben jelent meg. 163-173. o./

A nemzetiszocialista Németország tehát kellõ érvényesülési területet biztosít a zsidó mûvészi tevékenységnek. Ezt az alábbi két nyilatkozat is igazolja, az egyik nemzetiszocialista, a másik zsidó részrõl. Dr. Frick birodalmi miniszter 1937 februárjában következõképp nyilatkozott a "Rassenpolitische Auslandskorrespondenz"-ben: "A birodalmi polgársági törvény és a vérvédelmi törvény... nem azt a célt követi, hogy a zsidó nép tagjait csupán népi hozzátartozásuk miatt szorítsa háttérbe. A zsidóság kikapcsolása a német közéletbõl és a további fajkeveredés megakadályozása sokkal inkább parancsoló szükségesség, ha biztosítani akarjuk a német nép fennmaradását. A zsidók életlehetõségét nem szüntetik meg Németországban. A német sorsot azonban a jövõben kizárólag a német

nép alakítja ki." Hogy a zsidó kultúrszövetségek birodalmi szervezetében felzárkózott zsidóság miként fogadja ezt a szabályozást, az a zsidó kultúrszövetség vezetõjének, dr. Singernek nyilatkozatából állapítható meg, amely egyik kultúrszövetségi beszámoló jelentésében olvasható:

„Nem egyéb, mint becsületes férfi szó, - ha azt mondom, - hogy a minisztérium bár tekintélyi alapon, de teljes lojalitással támogatja és oltalmazza munkánkat, szervezetünk minden ügyében, mûvészi kialakulásában és a szövetség felépítésében. Az elõadások százai alatt egyetlenegyszer sem került sor hatósági közbelépésre, sem semmi más incidens nem történt. Bár zsidó szereplõkre és zsidó publikumra kell szorítkoznunk, sohasem éreztük magunkat szellemi gettóban".

A nemzetiszocializmus gyõzelme után természetesen nagyszámú zsidó távozott el Németországból. Gondos becslés után, számításba véve a zsidók általános elhalálozási arányát is, a tényleg kivándoroltak számát kereken 41.500 személyre becsülik. /E. H. Schultz és R. Frerhs: "Warum Arierparagraph?" S. T. o. A genfi menekültügyi bizottság adatai szerint 130.000 zsidó hagyta volna el Németországot. Ez a szám valószínûleg túlzott./

Az Ostmarkban lakó 180.000 Mózes hitû zsidóból (csak Bécsben 165.000) 1939 április 30-ig 99.672 zsidó vándorolt ki. Ezeken kívül Ostmarkban még mintegy 120.000 zsidó felekezetû lakos maradt. 1934 április 16-án Göring porosz miniszterelnök egy tájékoztatást bocsátott ki, amelynek értelmében nem emelnek kifogást olyan emigránsok visszatérése ellen, akik a külföldi rémhírpropagandától megfélemlítve átlépték a határt, de késõbb a propaganda valótlanságát felismerve, vissza akarnak térni s ezt megelõzõleg a rémhír hajsza ellen állást foglalnak. Volt-e ennek a rendelkezésnek hatása, ismeretlen.

Itt behatóbban foglalkoztunk a zsidókérdéssel, nemcsak azért, mert általában igen hiányos és sok tekintetben helytelen értesülések terjedtek el vele kapcsolatban külföldön, hanem azért is, mert németországi kifejlõdését s mindenekelõtt a népharag 1933. évi szenvedélyes kitörését csak akkor lehet megérteni és igazságosan megítélni, ha legalább néhány példából ismerjük azokat az abnormális kinövéseket, amelyek különösen a háború utáni Németországban mutatkoztak a zsidó elhatalmasodás eredményeképpen.

----- a 3. részhez -----

A Führer Birodalma, írta: Johannes Öhquist 3. rész

IV. A NEMZETISZOCIALISTA ÁLLAM

1. A NEMZETISZOCIALIZMUS VILÁGNÉZETE

A népi, vagy nemzetiszocialista állam külsõ felépítése kéz a kézben halad a nép belsõ, szellemi kialakulásával, illetõleg annak alapján történik. Mindkettõ: úgy a külsõ és még fokozottabb mértékben a belsõ, mint valami új és abszolút jelentkezik, ami nem ismer koncessziókat, sem megalkuvást. Mindkettõ a nacionális és szociális fogalomnak az integrációja éspedig a legmagasabb fokon. Ez úgy értendõ, hogy a nemzeti = nemzet, nép és szociális = közösség, a felülrendeltek, velük szemben az egyén az alárendelt. A népi állam óhajtja a nép politizálását; de nem abban az értelemben, hogy minden egyes politikát csináljon, hanem, hogy minden egyes ember politikailag gondolkozzék és érezzen, ami annyit jelent, hogy saját és néptársainak sorsa mindig ott éljen a tudatában és minden cselekedetével és gondolatával szervesen összekötve legyen.

Ilyenformán egészen érthetõ követelése ennek a politikai álláspontnak, hogy a népi állam keretei között nem tûrhet semmi olyan jelenséget, amely mint elkülönített organizáció, célokat akar követni, amelyek nem azonosak az államéval. Már csak ebbõl az okból sem maradhatott fenn a nemzetiszocialista államban a szabadkõmûvesség a maga titkos rendeltetésével és szimbólumaival, valamint nemzetközi összeköttetéseivel.

/A szabadkõmûves páholyok azoknak a férfiaknak egyesülései, akik jelképes külsõségek között egy népeken felül álló szellemi áramlatot, a humanitás gondolatát képviselik, hogy fajokra, népekre, felekezetekre, szociális és politikai meggyõzõdésre való tekintet nélkül meg valósítsák az emberiség egyetemes szövetkezését.

Dacára a látszólag nemes céloknak, a szabadkõmûves páholyokkal szemben mindjárt megalakulásuk után sok oldalról éles bírálatot gyakoroltak s tiltakoztak mûködésük ellen. Ez a bírálat elsõsorban az általuk képviselt politikai jelleg ellen irányult s amit már Goethe világosan jellemzett. "A szabadkõmûvesség - mondotta - államot alkot az államban. Ahol egyszer létrejött, ott a kormány igyekezni fog megfékezni és ártalmatlanná tenni. Bevezetni oda, ahol még nem volt, semmiképp sem tanácsos."

Annak a veszedelemnek, amit a szabadkõmûvesség, mint "állam az államban" idéz fel, az az oka, hogy az egész világon el van terjedve s valamennyi páholy többé-kevésbé kapcsolatban áll egymással. Ez oda vezetett, hogy a nemzetköziség elve a páholyokat minden nemzettõl elidegenítette, olyannyira, hogy a szabadkõmûvesség harcol a nemzeti gondolat, mint valami elavult, elvetendõ és értéktelen dolog ellen. A német szabadkõmûves páholyok természetesen mindig azt állították, hegy nemzeti érzésûek és politikától mentesek s külföldi páholyokkal semmiféle összeköttetésben nem állanak. Ez az állítás azonban valótlannak bizonyult, õk is, mint az összes országok páholyai, az általános emberi testvériesülés mellett foglaltak állást s nemzetközi kapcsolataikkal egybehangzóan a nemzeti gondolatot elvetették.

A szabadkõmûvesség mindenütt beavatkozik a népek külpolitikai viszonyaiba s a kormányok mellett titkos kül- és világpolitikával foglalkozik, amit az állam felelõs tényezõi nem tudnak ellenõrizni. "Ezenfelül személyi és kegyencpolitikájuk gondoskodik arról, hogy a népek befolyásos állásait páholytestvérekkel töltsék be, akik a szabadkõmûvesség gondolatát valóra váltják." (Dieter Schwarz: "Die Freimauerei. Weltanschauung, Organisation und Politik." 9. o.) A felvételkor ugyanis az új páholytestvérnek esküvel kell kötelezni magát, hogy mindarról, ami a páholyban történik, amit ott tárgyalnak és határoznak, bárminõ körülmények között hallgatni fog.

A nemzetiszocialista Németországban azért sincs helye a szabadkõmûvességnek, mert minden leplezési kísérlet dacára bebizonyult, hogy a nemzetközi zsidóság eszköze. Ez nemcsak abból derül ki, hogy a páholytestvérek nagy része, mindenekelõtt pedig a legmagasabb és legbefolyásosabb fokozatokban zsidó, hanem abból is, hogy a szabadkõmûvesség szertartásai és szimbolikája tisztára zsidók. Jelképeik túlnyomórészt Jehovával és salamoni templomával állnak kapcsolatban s az elõkészítõ szobában bebocsátási jelmondatként a bibliát János evangéliuma IV. részének 22. versénél kell felütni, ahol ez olvasható: "Ti imádjátok, akit nem tudtok, mi azt imádjuk, akit tudunk, mert az üdvösség a zsidók közül támadott." (Dieter Schwarz. i. m. 44. o.) /

A nemzetiszocializmus, mint államforma, nem tekinthetõ egy népre ráerõszakolt despotizmus diktatúrájának, hanem mint egy új formája a nemzeti, helyesebben a germán demokráciának, mint a germán vezéri állam. /A demokrácia és a diktatúra fogalmával kapcsolatban utalunk Paul Ritterbusch "Demokratie und Diktatur" címû mûvére, amely meggyõzõ módon mutat reá a nyugati demokráciák és a nemzetiszocializmus közötti különbség lényegére./ A nemzeti szocializmus a legfõbb vezetõt úgy tekinti, mint a nép akaratvégrehajtóját. A Führer és nép kapcsolata a népszavazásokban jut kifejezésre, amelyek által a demokrácia elve más formában testesül meg, mint a változó parlamenti pártszavazásokban.

Azokat az irányvonalakat, amelyeket Hitler már 1923-ban könyvében mint kívánságot, programot és követelést felállított, most alapvetõ tartalmukban valósítják meg. Világnézetének fõ pontjai egy hatalmas épület tartóoszlopai, amelyeket megbolygatni nem szabad, de amelyek magukban véve is oly szilárdul vannak felépítve, hogy megbolygatásuk sem okozna semmiféle megrázkódtatást, miután a valóság és az emberi természet biztos alapjain állanak.

Az elsõ pont a vérre és fajra vonatkozik. A marxizmusnak azzal az állításával, hogy az emberek egyenlõk, a nemzetiszocializmus szembeszegezi azt a tételét, hogy az emberek különbözõek s ezt a tételét a fajismeretnek és az eugenikának a fajok és az örökölt egészség létezésérõl és jelentõségérõl felállított tanával indokolja. Ebben a könyvben már megelõzõleg is rámutattunk, milyen nagy szerepet játszik a faji kérdés a nemzetiszocializmus világnézetében. Ennek köszönhetõ, hogy a faji probléma az elméleti viták terérõl átment a gyakorlati-politikai államvezetésbe. Ez abban a tényben találja igazolását, hogy az évtizedes tudományos kutatómunka arra a felismerésre vezetett, hogy az ember az élõk világának többi tagjaihoz hasonlóan minden tekintetben alá van vetve az átöröklés természeti törvényszerûségének; olyan felismerés ez, amit eddig a kultúremberiség csak a növénytermesztés és állattenyésztés terén értékesített gyakorlati haszonnal.

Hitler 1937 január 30-án tartott birodalmi gyûlési nagy beszédében a faji gondolat jelentõségét épp oly félreérthetetlen, mint világos formában fejtette ki. Kiindulópontul a

vérségétõl meghatározott és a földdel összekötött népbõl indul ki. /"Amit a megelõzõ kor félreismert, hogy tudniillik az egyes ember nem élhet vérségi kötelékeitõl elszakítva, hanem az individuum, a nemzedékek láncának egyik szeme, ez tulajdonképp az élet kritériuma", mondja Dr. Walter Gross, akinek a „Völkischer Beobachter" 1939 január 15-i számában "Rasse und Volk" címmel megjelent cikke kiváló és világos fejtegetéseire tekintettel tanulmányozásra méltó./

Talán legelõször ismerte fel a német nép, - mondotta, - "hogy valamennyi feladatunk között a legmagasztosabb és az ember számára a legszentebb az Istentõl adott vérségi jelleg fenntartása". Elsõ ízben érlelõdött meg az a felismerés, hogy ennek a kérdésnek a nép fennmaradása szempontjából hatalmasabb a jelentõsége, mint minden háborúnak, vagy sikeres gazdasági csatának. "A nemzetiszocializmus igazi forradalma az" - így folytatta tovább, - "hogy felszakította a kaput a felismerésre: az ember minden hibája és tévedése idõleges és orvosolható, egyen kívül, ha tévesen ítéli meg vére és jellege megõrzésének jelentõségét s ezzel vétkezik istenadta alkata és Isten ajándékozta lényege ellen. Mi emberek nem gyakorolhatunk bírálatot afölött, miért teremtett fajokat a Gondviselés, csak beismerhetjük, hogy megbünteti azt, aki rendelését megveti... És itt látnoki módon jelentem ki: amint a föld nap körüli forgásának felismerése az általános világkép forradalmi átalakulására vezetett, úgy fog a nemzetiszocialista mozgalom vérségi és faji tanából bekövetkezni az ismeretek és velük az emberi múlt és jövõ történelmi képének átalakulása." És a zsidókérdés tekintetében a következõket fûzte szavaihoz: "Ez nem a népek kölcsönös elidegenedéséhez, ellenkezõleg, elsõ ízben fog az igazi kölcsönös megértéshez vezetni! Mindenesetre meg fogja akadályozni azt, hogy a zsidó nép a derék világpolgár álarcában kísérelje meg a többi népeket belülrõl szétbomlasztani s ezáltal uralkodni rajtuk".

Az ember valamennyi alapvetõ sajátsága elsõsorban öröklött képességeken alapul. A faji különbözõségek tehát örökölt különbségek. És ha az öröklött adottságok nem is érvényesülnek feltétlenül egy fizikai kísérlet egzaktságával, mégis a sorsformáló alapjait alkotják az ember lényének. Ezek az alapok alá vannak vetve a külvilág által meghatározott fejlõdési lehetõségeknek. Ezen a tényen alapszik az örökléstan és a faj higiénia, az öröklési élettan és az eugenika. És erre a tényre támaszkodik a fajvédõ (völkisch) világnézet követelése, hogy a népi állam egyik legfõbb céljának tekintse fajtestvérei testi és lelki megnemesítését és kifejlesztését. Hogy ezt a célját elérje, el kell választania a konkolyt a tiszta búzától. Nem kell gondoskodását megvonnia a balsors, vagy önhibájuk folytán testileg, vagy szellemileg elesettektõl, de azt sem szabad tennie, amit azelõtt az állam (és a társadalom) cselekedett, hogy elõnyben részesítse õket az erõsek és egészségesek rovására. Ezekrõl az utóbbiakról gondot viselni, ez legyen a fõfeladat. Nemcsak ki kell keresnie a legkülönbeket, de ezeket mindenki más elõtt segítenie és támogatnia kell.

A nemzetiszocializmus másik vezérlõ gondolata a népiség és népközösség. „A népiség lényegbeli közösség és egyben élmény közösség: lényegbeli közösség a nyelv, a származás, rokonság, a kultúra, szokások, történelem, mítosz, föld és éghajlat azonosságának értelmében... A lényegbeli közösség örökség és tulajdon, az élményközösség feladat és újjáalakulás... Onnan, hogy az államot a népiségbõl vezetjük le, ered az állam méltósága, rendeltetése, ereje és hatalma... A népiséget legerõsebben a széles rétegek képviselik... ellentétben az intellektuális világpolgárokkal".

Népi közösség alatt, tehát nem a különbözõ német népcsoportok és törzsek összefoglalását értik. Magától értõdõ gyakorlati következménye ez az országok közötti belsõ határok

megszüntetésének.

A népi közösség belsõ, lelki ügy. Nem szünteti meg a német törzsek különbözõségét, nem érinti hagyományaikat, szokásaikat, nyelvjárásukat és sajátságaikat, de összeolvasztja õket egy magasabb síkon egyetlen nagy egységgé, az érzés és az öntudat elszakíthatatlan összetartozásában egységgé, amely minden emberrel ezen a földön az emberi közösség dacára idegenül áll szemben. A népi közösséghez tehát nem csupán egy meghatározott földrajzi területen lakók tartoznak, hanem mindenki más a földgolyón elszóródott ember, akinek azonos a vére s ugyanazt a nyelvet beszéli.

A tudomány igazolja, mondja a nemzetiszocializmus, hogy ezen a földön nem mindenki egyforma, akinek emberi arca van. hogy a nagy fajokat nem is annyira csak testileg, mint még inkább lelkileg és szellemileg mélyreható öröklött különbségek választják el egymástól. Hogy a német nép igen sokféle faji alkatrészbõl áll, nem vitatható. A nemzetiszocializmus azonban azt kívánja (jelentette ki Hitler az 1933 szeptember 1-i pártnapon), hogy a német nép politikai és kulturális vezetése annak a fajnak a külsejét és arcvonásait õrizze meg, amely "heroizmusával egyedül belsõ adottságának köszönhetõen különbözõ alkotóelemek konglomerátumából a német népet egyáltalán elõször megteremtette. A nemzetiszocializmus ezzel kinyilatkoztatja a vér, a faj és a személyiség, valamint az örök kiválasztási törvény heroikus tanának elismerését".

Egy fél esztendõ múlva Hitler kiegészítette ezeket a gondolatokat s kijelentette, hogy a faji gondolat nem jelenti más népek lenézését, vagy kevésre becsülését, ellenkezõleg, a többi népek életének és lényegének természetes respektálására vezet. Idegen nemzetiségek "germanizálásának" gondolatát ismételten a lehatározottabban elutasította. Már könyvében igen élesen állást foglal a hajdani nagynémet nacionalisták e kedvenc témája ellen. 1933 május 17-iki békebeszédében a következõket mondotta a birodalmi gyûlésen: *"Minthogy mi határtalan szeretettel és hûséggel viseltetünk saját népiségünk iránt, ugyanezen érzületbõl kifolyólag tiszteljük a többi népek nemzeti jogait is s szívünk mélyébõl szeretnénk velük békében és barátságban élni. Ezért nem ismerjük a germanizálás fogalmát sem. A múlt századnak az a szellemi beállítottsága, amelybõl kifolyólag az hitték, hogy lengyelekbõl, vagy franciákból németeket lehet csinálni, elõttünk épp oly idegen, mint amilyen szenvedélyesen szembefordulnánk minden fordított kísérlettel".*

A nemzeti szocializmus ezenkívül tartózkodik mindennemû külföldi propagandától. "A nemzetiszocializmus nem exportcikk", mint ahogy Joseph Goebbels fejezte ki találóan. A nemzetiszocializmus, mint idegen államok belsõ politikai viszonyaiban való beavatkozást, elhárít magától bárminõ, a németek részérõl kiinduló támogatást külföldi zsidóellenes és fajpolitikai törekvésekkel kapcsolatban.

/Természetesen egészen más dolog a külföldet tájékoztatni a nemzetiszocializmus gondolatairól és eredményeirõl. Nemcsak Németországnak, de a külföldnek és a népek közötti békességnek is érdeke, a félreértéseket és félremagyarázásokat kiküszöbölni./

A nemzetiszocializmus harmadik tartóoszlopa a szociális eszme. Ez adja meg a nemzetiszocializmusnak forradalmi karakterét s ez látja el a döntõ történelmi átváltozás erejével és jelentõségével. A faj és a nemzetiség gyakorlati politikai követelményeket tartalmaznak. A szocializmus is ezt az elvet követi Ez is felállítja a követelményt az igazi emberek feltalálására, akik megfelelnek a nemzetiszocialista világnézet ideáljának. Ezt kiválasztásnak nevezik. Az államférfi az összesség érdekében dolgozik, tehát a szociális elvvel egybehangzóan, amikor az élet minden tevékenységi köréhez rátermett embert

keres, hogy azon a területen ráruházza a felelõsséget, tekintet nélkül eddigi gazdasági helyzetére, vagy társadalmi származására. "Hogy ennek a szónak: szocializmus, egyáltalán értelme legyen, - mondotta a Führer az 1933 szeptember 3-iki birodalmi pártnapon, - úgy csak az lehet, hogy acélos igazságossággal, ami a legmélyebb belátást jelenti, az összességnek fenntartása céljából mindenkire azt rábízni, ami veleszületett hajlamainak és ezzel értékének megfelel". A képesség a legbiztosabban "abból állapítható meg, milyen módon reagál az egyes ember egy újonnan meghirdetett eszmére. Ez a tévedhetetlen módszer kikeresni azokat az embereket, akiket meg akarunk találni, mert mindenki csak arra a hangra hallgat, amelyre bensõjének mélyén maga is hangolva van". Százezrek csatlakoztak a nemzetiszocialista mozgalomhoz, "egyszerûen azért, mert belsõ felfogó szerkezetük ennek az eszmének hullámhosszára volt beállítva".

Ezek szerint a mozgalomnak az a feladata, hogy a politikai vezetést helyes kiválasztással egészítse ki, úgy, hogy a nemzet tartóerõinek legbensõbb lényege sohasem változzék meg. Nem a számszerû nagyság a mérvadó, hanem csak "a bensõ rátermettség és ezzel a bensõ homogenitás". A mozgalomnak ezt a kiválasztását ugyanazon kemény alapelvek szerint kell eszközölnie, amelyeket a kemény sors rótt rá a múltban.

A szociális eszmét azonban mindenekelõtt mély etikai erõ hatja át, még pedig az emberéletnek, mint a létezés alkotásának olymódon való felfogása alapján, hogy azt nem külsõ kapcsolatok teremtették és tartották fenn, hanem egy belsõ törvény, amely az emberek egymás iránti magatartását határozza meg. Beszélnek demokrata elvrõl. Ez gyanús, sõt veszedelmesen csillámló fogalommá vált, mivel eredeti tartalmából kivetkõztették és ezáltal meghamisították. Amit a nemzetiszocializmus az emberektõl erkölcsi és szociális vonatkozásaikban egymás iránt megkövetel, az a kölcsönös emberi megbecsülés és készség. Nem tudunk más jobban kifejezõ szót erre, mint egyszerûen ezt: kötelesség. Ez az egyetlen követelés, amellyel különbségtétel nélkül mindenki felé fordulnak, az egyetlen elem. amelynek minden körben általánosnak kell lennie és ami senkinek másokkal szemben elõjogokat nem biztosít. Elõkelõ és alacsony sorban élõ, gazdag és szegény, parancsoló és engedelmeskedõ, - ennek az elemnek tekintetében tökéletesen egyenlõek. Ez az a törvény, amely a legtermészetesebben és a legszebben a munkaszolgálat formájában valósult meg. A bajtársiasságnak és a közösségnek ez a szociális és etikus irányú kötelességtudása adta a jogot a Führernek, hogy az uralkodó demokráciákkal szemben önmagát nevezhesse a tulajdonképpeni igazi demokratának.

Hogy a nemzetiszocializmusnak sikerült ezt a három irányító eszmét a német nép politikai életében megvalósítania, ez annak a körülménynek köszönhetõ, hogy vaskövetkezetességgel érvényesítette a vezéri alapelvet. Alfréd Rosenberg birodalmi vezetõ formulázta ezt az elvet a legközérthetõbb népszerû módon. Kijelenti, hogy ez az elv mindenütt érvényesül, ahol egy közösség valóban komolyan harcol fennállásáért, majd így folytatja: "Ez nemcsak a katonaéletnek ezerszeresen kipróbált alapelve, de ez a vezéri elv érvényesül a politikai demokrácia legzüllöttebb korszakában is, mindenütt, ahol valóban teljesítményrõl, vagy felelõsségrõl volt szó. A hajóskapitány mindig ura volt hajójának, õ viselte a felelõsséget a rábízott javak sorsáért, s rendelkezéseinek megtagadása éppen úgy lázadás volt, mint az engedetlenség a hadseregben. Minden tudományos vezetõ ura volt expedíciójának, s felelt mindennemû rendelkezés tartalmáért és végrehajtásáért."

Hitler számára ez az elv volt a gyakorlati harci jelszó a demokrácia többségi elvével szemben, amely "csordaszerûen majorizálja a holt tömeg elõnyére az intelligenciát és az igazi energiát", õ ennek az alapelvnek egyaránt szigorú és szilárdan körvonalazott reális tartalmat ad. Ellentétben a parlamenti és minden más "kollegiális" többség névtelen

felelõtlenségével, minden akaratmegnyilatkozásnál, minden parancsnál és minden cselekedetnél, ahol egy bizonyos cél eléréséröl van szó, mindenekelõtt azonban politikai téren a meghatározott vezetõ személyes felelõsségét kívánja és a feltétlen engedelmességet a vezetõnek alárendelt személyek vagy a környezet részérõl."

/Milyen következetesen érvényesítik az államélet minden terén a felelõs vezetõ személyiség elvét, bizonyítja pl. az 1935 januári fontos községi rendtartás, amely nemcsak az önkormányzat állampolitikai alapelvét valósítja meg, hanem ezt az önkormányzatot felruházza a legnagyobbfokú felelõsséggel. A községi gazdálkodás legfõbb felügyelete az állam feladata, vele szemben viszont a községek polgármesterei személy szerint felelõsek. Csak azért, hogy a NSDAP-val fenntartsák a kapcsolatot, hívnak be a párt megbízottai a polgármesterrel egyetértésben községi tanácsosokat ("Ratsherren"), akik saját felelõsségükre tanácsadókul szolgálnak a polgármester mellett./

Tekintély a vezetõ részérõl lefelé és felelõsség a magasabb személy irányában felfelé. Ennek az alapelvnek végrehajtása volt Hitler elsõ gondja már akkor, amikor 1919-ben a müncheni kis egyesülés hetedik tagjának belépett. Ma ez a legfõbb alapelv a NSDAP egész szervezetében és az államban. Felbonthatatlan összefüggésben áll a kiválasztás követelményével. Engedelmességet csak az követelhet, aki erre kvalifikálva van. Felelõsséget csak attól lehet elvárni, aki erre képes. A párt méghozzá két viszonylatban követeli meg ezeket az adottságokat: mint teljesítményt, és mint jellemet. Éppen ezért a vezetõk iskolázása a párt legfontosabb feladatai közé tartozik. A vezéri elvbõl következik, hogy az egyúttal harci elv is.

A vezéri elvvel szoros összefüggésben áll a szabadság fogalma, ahogy azt a nemzetiszocializmus értelmezi. A megszokott individualista felfogás szerint a szabadság a kényszer és a diktatúra ellentétét jelenti. Ez éppen annyira helyes, mint felületes felfogás. Ez a külsõ szabadság a nemzetiszocializmus elõtt nem ismeretlen. Ismeri azonban a belsõ szabadságot is, amelynek a külsõ kényszerrel és diktatúrával semmi kapcsolata sincsen, mivel a lelkiismeret kényszerítõ ereje alatt áll. Az emberben felépíteni a lelkiismeretnek és a felelõsségtudásnak ezt a törvényét, egyike a nemzetiszocializmus nagy etikai feladatainak. Egy angol, Rolf Gardiner olyan módon juttatta kifejezésre a szabadságnak ezt a fogalmát, amely megfelel a nemzetiszocializmus felfogásának; õ ezeket mondja: ("Nemzeti szocializmus külföldrõl nézve"):

"Az angol szabadság, amelynek egykor sokkal nemesebb volt a tartalma, lassanként odasorvadt, hogy nem egyéb puszta szabadonlétnél a kényszerrel szemben, sõt egyszerûen szabadságlevél mindennemû egyénieskedésre. Ugyanilyen módon a közösségi szellem egyszerûen csorda-ösztönné torzult. Az ó-angol szabadságeszme azonban tökéletesen mást jelentett: a jog egyúttal kötelesség is volt, a szabadság pedig egyidejûleg uralom és szolgálat. Ezt a régi értelmezést kísérli meg Németország új életre kelteni. Goethe így kiáltott fel: "Csak a törvény tehet szabaddá bennünket". A németek szabadság alatt nem a jogok irányában emelt igényeket értik, még kevésbé a kényszer hiányát, hanem a vezetés és a szolgálat alá való önkéntes alárendelésüket. A megkötöttség erényét proklamálják... A szabadság porosz eszméjének mindig megvolt ez a metafizikai értelme: jelentette a szabadságot, a lélek engedelmessége által."

Az 1934. szeptember 10-iki pártnapon záróbeszédében a fenti gondolatmenetnek Hitler az õ erõteljes és félreérthetetlen kifejezési módjával a következõ fogalmazást adta: "A párt mindörökre a német nép politikai vezetésének kiválasztottjait fogja tömöríteni. A politikai apostolok és harcosok törzsét fogja kiképezni, akik majd mint a mozgalom engedelmes és

kötelességtudó tisztjei, látják el szolgálatukat. A párt lesz az a nagy iskola, amely népünk millióit magához vonzza, kiképezi és ismét elbocsátja. Benne fog kialakulni a népvezetés mûvészetének tradíciója, amely megakadályozza azt, hogy valaha még egyszer idegen szellemek vezessék tévútra a német ember agyát és szívét.

Tanaiban változhatatlan, szervezetében acélkemény, taktikájában hajlékony és alkalmazkodó, a maga egészében pedig úgy fog mûködni, mint egy rend. A párt lesz minden idõkre a nemzetiszocialista eszme mustármagja, a nemzetiszocialista szervezési mûvészet tanítómestere, a nemzetiszocialista propaganda iskolája... Ha a pártban valamennyiünk fáradozása következtében megvalósult a nemzetiszocialista gondolat és lényeg kikristályosodása, akkor lesz a német nép és birodalom örök és törhetetlen oszlopává. Akkor fog a pompás és dicsõséges hadsereg, a mi népünk régi büszke fegyverhordozója mellé lépni a párt tradícióktól nem kevésbé megszilárdított politikai vezetése. És akkor fogja e két intézmény közösen felnevelni és megerõsíteni a német embert és az õ vállaik fogják hordozni a német államot és a német birodalmat."

A párt és az állam viszonyát hivatalos formában az 1933 december 1-i "Törvény a párt és az állam egységének biztosításáról" rendezte elõször. Ez a törvény kimondotta elsõ paragrafusában, hogy a NSDAP a német állami gondolat hordozója és az állammal felbonthatatlan kapcsolatban áll. A NSDAP és az SA tagjaira a nemzetiszocialista állam vezetõ és mozgató erejére fokozottabb felelõsség és kötelesség hárul a vezérrel, a néppel és az állammal szemben. Ezeknek a kötelességeknek megszegése esetén különleges párt- és SA-bíráskodás alá vannak rendelve. Ezzel megteremtették egy önmaga iránt felelõs "államhordozó réteg" építményét. A párt és az állam egységének külsõ jeleként a véderõ és a birodalom egyenruhás tisztviselõi a párt felségjelvényét viselik.

Az állam, nép és párt fogalmáról a nemzetiszocializmus számos vezetõ személyisége részletesen megnyilatkozott; mint jogász, dr. Frank birodalmi miniszter a német jogi akadémián 1938. június 18-án tartott beszédében, amelynek során a faj, föld, munka és birodalom értékei mellett kiemelte a német népközösség ötödik nagy értékét, s életének legmélyebb tartalmát, a nemzet becsületét. Azt kívánta, hogy valamennyi törvényben, mint a becsület legfõbb biztosítéka, bennfoglaltassék a hûség. Aki a nép, a birodalom, a vezér, a párt és a néptársak iránti hûség ellen vétkezik, az méltatlan a közösségre. Ezáltal a polgári jogrend nagy épületét átalakították népközösségi életrenddé.

Errõl dr. Dietrich birodalmi sajtófõnök az 1936 évi pártnapon a következõképpen nyilatkozott: "A párt nemcsak a nép akaratát testesíti meg, hanem azt az állammal fennálló különleges kapcsolata folytán végre is hajtja. Amennyire egyik oldalon mélyen a népben gyökeredzik, a másik oldalon éppen oly szétválaszthatatlan bensõséggel van összenõve az állammal és vezetõjével. A párt és az állam nem egy és ugyanaz, mert feladataik különbözõek. A párt parancsol az államnak, de nem õ maga az állam! A párt a politikai vezetés, az állam a közigazgatás funkciója. Tárgyilag el vannak választva egymástól, de személyi szempontból össze vannak kötve egymással. A párt vezetõje egyúttal az állam legfõbb csúcsa is. A párt az õ élet- és teljesítmény-iskolájával szakadatlanul szolgáltatja az államnak azokat a férfiakat, akikre annak a politikai vezetés szempontjából szüksége van. Ilyenformán a nemzetiszocialista párt révén az állam vezetése is össze van kapcsolva a nemzet lüktetõ életével és ezáltal a demokrácia legfõbb törvénye, a nép és állam homogenitása egyedülálló módon valósul meg".

/"Maga a Führer az állam kifejezést rendszerint csak az állami hatósági és hivatali szervezettel kapcsolatban alkalmazza, de nem a német nép politikai egésze értelmében."

(Dr. Anton Lingg: Die Verwaltung der Nazionalsozialistischen Deutschen Arbeitspartei, 22. o.).

A NSDAP és a birodalmi kormány legmagasabb szerveit illetõen még pótlólag a következõket: A NSDAP a birodalmi vezetõségre (Reichsleitung), kerületekre (Gaue), körzetekre (Kreise) és községi csoportokra (Ortsgruppe) tagozódik. Vagyonjogi kérdésekben a pártot a "Reichsschatzmeister der NSDAP" képviseli, mint a Führer teljhatalmú megbízottja.

A párt tagozatai: az SA, SS, NSKK, HJ, NSD-Dozentenbund, NSD-Studentenbund, NS-Frauenschaft. A NSDAP csatlakozott alakulatai: a NSD-Ärztebund, NS-Rechtswahrerbund, NS-Lehrerbund, NS-Volkswohlfahrt, NS-Kriegsopferversorgung, Reichsbund der deutschen Beamten, NS-Bund Deutscher Technik, Deutsche Arbeitsfront.

A birodalmi kormány a Führerbõl és birodalmi kancellárból, valamint a birodalmi miniszterekbõl áll. Az egyes szakminisztériumok a következõk: 1. Külügyi hivatal (Das Auswärtige Amt). 2. Birodalmi és porosz belügyminisztérium (Reichs- und Preussisches Ministerium des Innern). 3. Birodalmi pénzügyminisztérium (Reichsfinanzministerium). 4. Birodalmi és porosz gazdasági minisztérium (Reichs- und Preussisches Wirtschaftsministerium). 5. Birodalmi munkaügyi minisztérium (Reicharbeitsministerium). 6. Birodalmi igazságügyi minisztérium (Reichsjustizministerium). 7. Birodalmi hadügyminisztérium (Reichkriegsministerium). 8. Birodalmi postaügyi minisztérium (Reichspostministerium). 9. Birodalmi közlekedésügyi minisztérium (Reichsverkehrsministerium). 10. Birodalmi és porosz közellátási és mezõgazdasági minisztérium (Reichs- und Preussisches Ministerium für Ernährung und Landwirtschaft). 11. Birodalmi légügyi minisztérium (Reichsluftfahrtministerium). 12. Népfelvilágosítási és propaganda birodalmi minisztérium (Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda). 13. A tudomány, nevelés és népoktatás birodalmi és porosz minisztériuma (Reichs- und Preussisches Ministerium für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung). 14. Egyházi ügyek birodalmi és porosz minisztere (Reichs- und Preussischer Minister für die kirchliche Angelegenheiten).

A hadsereg, vagyis a véderõ, ahogy ma hívják, természetesen mindennemû politikai tevékenységbõl ki van kapcsolva. Nem egyéb, mint a birodalom fegyverhordozója, ezzel azonban nincs kiküszöbölve a népi kapcsolat a véderõ és a párt között. A katona politikai, világnézeti nevelését és egyidejûleg a napi kérdések szempontjából való tájékoztatását a hadügyminiszter számos rendelete biztosítja. A nemzetiszocializmus meggyõzõdése szerint a német katonának ahhoz, hogy népéért a legnagyobb teljesítményre legyen képes, világnézeti harci célra van szüksége, s kell, hogy ennek a világnézetnek szelleme mélyen áthassa lelkületét.

Érthetõ tehát, hogy a gondolat: idõvel az egész német nép nemzetiszocialista módon fog gondolkozni és cselekedni, a meg-gyõzõdéses nemzetiszocialisták elõtt nem optimista illúzióként tûnik fel, hanem ellenkezõleg, oly módon, hogy az minden élõ nemzedék számára az ösztönzés és a vigasz forrása lesz. A kiválasztás alapelve, amely gyakorlatilag iskolázásban, felelõsségben és vezetésben valósul meg, megingathatatlan alapköve a nemzetiszocialista állam egész épületének. Azelõtt sem volt egyetlen ember sem pótolhatatlan. A nemzetiszocializmus gondoskodik arról, hogy a legjobbakat is, ha lelépnek a színtérrõl, mindig egyenértékû utód kövesse.

Tehát ezen a három alappilléren: faj, népközösség és szocializmus, épül fel a nemzetiszocialista állam. A nép magva és eleven állaga, a párt az akarata és szelleme, amely ezt az állagot alakítja és az állam az eszköz, amely a párt eszméinek megvalósítására szolgál. Mert az állam magában véve nem végcél. Csak eszköz magasabb feladatok betöltésére, névszerint: "fizikailag és lelkileg azonos emberi lények közösségének fenntartására és továbbfejlesztésére". Az emberi lét legfõbb célja jellegének megõrzése és kifejlesztése, és bár az állam elõfeltétele egy magasabb emberi kultúra kialakulásának, de nem elõidézõje annak. Az állam nem tartalom, hanem forma: õ az edény, a tartalom a nép. Nem állanak ellentétben egymással, hanem elválaszthatatlan összefüggésben. Az állam a szervezett nép.

A nép viszont nem az állampolgárok összessége, hanem nemzeti és szociális sorsközösség, amelyben mindenkinek meg van a maga feladata és kötelessége, amely alól fel nem mentheti magát a szocializmus erkölcsi törvényeinek megsértése nélkül. Mert az egyén nem öncél, hanem csak tagja a népközösségnek, az elmúltnak épp úgy, mint a jelenleginek és a jövendõbelinek, személyiség, akinek értékét a népért végzett teljesítménye határozza meg. Valamennyi néptárs akaratát megelõzi a követelés "közérdek a magánérdek elõtt". A szocializmus nem úgynevezett "szociális magatartás", amely alamizsnával való segélyezésre gondol, hanem világnézet, amely minden néptársat arra kötelez, hogy életét, mint a nép szolgálatát fogja fel és irányítsa.

2. A VÉDERÕ

Mint ahogy könyvünk más helyén már elõadtuk, a Führer a nyugati hatalmak politikai magatartása következtében arra kényszerült, hogy a véderõ kiépítésérõl szóló 1935 március 16-iki törvénnyel helyreállítsa a birodalom katonai felségjogát az általános védkötelezettség alapján és hogy az 1935 május 21-iki véderõtörvénnyel rendezze annak gyakorlati végrehajtását, az újjáépített véderõt belekapcsolva a nemzetiszocialista államba. /A védkötelezettség a 18. életévtõl a 45. életévig tart. A 45. éven felüli évfolyamok alkotják a honvédséget (Landstrum). Nem vonják be a véderõszolgálatba: 1. aki méltatlan rá, 2. aki nem árja származású, 3. aki felszentelt katolikus pap, 4. aki testileg alkalmatlan. A védkötelesnek elõzetesen teljesíteni kell munkaszolgálati kötelességét. A tényleges szolgálat két évig tart./

A hadsereg nevelésének alapelveit már von Seeckt tábornok megállapította 1921 január 1-i rendeletével. A "Reichswehr" hivatásos katonákból állt, akik tizenkét évet szolgáltak, s kötelességüket mintaszerûen teljesítették, de természetesen az akkori "demokratikusan" kormányzott államban nem kerültek a néppel eleven kapcsolatba. Mindenek ellenére ez a hadsereg, hála a felsõbb vezetés céltudatos és nemzeti irányú nevelésének, az egyetlen párttorzsalkodásoktól érintetlen hatalmi faktorrá lett, amely a birodalmat összetartotta és amelyre Hitler támaszkodhatott, amikor 1933-ban a marxizmust szétzúzta. Ennek a hadseregnek a tagjai közé évek során behatolt az a szellem is, amely eltöltötte õket azzal az öntudattal, hogy össze vannak kötve a néppel. Joggal jelenthette ki Hitler 1934 január 30-iki beszédében: "Egyedülálló történelmi jelenség, hogy a forradalom erõi és a végletekig fegyelmezett véderõ felelõs vezetõi között a nép szolgálatában olyan szívélyes kapcsolat alakult ki, mint egyfelõl a nemzetiszocialista párt s mint annak vezetõje, az én személyem, másfelõl pedig a német birodalmi hadsereg és tengerészet tisztjei és katonái között". "Itt az államvezetés - mondotta a Führer egy más alkalommal, - két oszlopon alapszik. Politikailag a nemzetiszocialista mozgalom által organizált népközösségen,

katonailag a véderõn. Minden idõben az lesz a törekvésem, hogy érvényre juttassam az alapelvet: a nemzet egyetlen politikai akaratkifejezõje a nemzetiszocialista párt, a birodalom egyetlen fegyveres képviselõje a véderõ. E két szervezet állam iránti hûségétõl függ annak ereje és hatalma."

Ennek a fejlõdésnek az eredménye a mai véderõben a szociális szellem, amely nem részesíti elõnyben a képesítési fokozatokat. A múlt idõk úgynevezett "egyéves önkéntese" eltûnt azzal a szellemmel együtt, amelynek szülöttje volt. Új a fegyveres szolgálatra való érdemesség fogalma is és a nem árja államhoz tartozók kizárása. Új végül a kétéves szolgálati idõ bevezetése. De mindenekfelett új a mai véderõ felépítésében a fegyverek és a hadvezetés épp annyira impozáns, mint meglepõ katona-technikai kifejlesztése, ami a véderõ minden fokozatú tagjának szellemi és jellembeli értéke szempontjából különlegesen jelentõs.

Az új hadvezetés, mint azt a lengyelországi, norvégiai, hollandiai, belgiumi, de mindenekelõtt a franciaországi hadjáratok igazolták, nemcsak jobb technikailag, mint a világháborúban, hanem lényeges pontjaiban teljesen új is. Egészen példa nélkül állott eddig a német harckocsi-fegyvernemnek szoros összedolgozása a német légierõvel, és mindkettõnek együttmûködése a gyalogsággal, oly módon, hogy az ezt megelõzõleg soha még nem fordult elõ. Egyáltalán valamennyi fegyvernemnek egységes együtt haladását fejlesztették ki legmagasabb hatásfokra.

A külföldi szakemberek, még ellenséges oldalon is, nyíltan elismerték ezeket az új tulajdonságokat, így például az angol sajtó is elképedt bámulattal emelte ki, mint operáltak a német páncélosok csapataikkal való összeköttetés nélkül önállóan, mint töltötték az éjjelt az erdõkben jól elrejtõzve a magukkal hozott szögesdrót mögött, hogy aztán reggelre elõtörjenek, s újonnan konstruált lõfegyvereikkel pusztulást és rémületet idézzenek fel. A német páncélharckocsiknak ez az önállósága és mozgékonysága a jelentõsen csekélyebb tûzerõ dacára nagyobb áttörõ erõt és erkölcsi hatást biztosított számukra, mint a világháború nagy támadásainál a nehéz tüzérség tudott elérni. A légelhárító ágyuk (Flak), a harckocsielhárító ágyúk (Pak) és a többi fegyverek éppen ilyen új és hatásos konstrukcióknak bizonyultak a megelõzõen létezõkkel szemben. Nagy meglepetést jelentett a világ számára az ejtõernyõs vadászok és a légi gyalogcsapatok megjelenése, bár német hadgyakorlatokon már bemutatták õket.

A tengeren az újonnan tervezett kis gyorsnaszádok ("a tenger moszkitói"), amelyek a legrosszabb idõben is útban vannak és a vízi jármûvek egyéb alakjai jelentkeztek váratlanul veszedelmes támadófegyverként.

Németország ellenfelei épp oly kevéssé voltak felkészülve ezeknek a fegyvereknek ütõerejére és mennyiségére, mint a csapat egyes tagjainak harci készségére és taktikai önállóságára, de legkevésbé a német vezetés zsenialitására, amely úgy hadászati, mint harcászati és szervezési szempontból egyedülállónak bizonyult. A gyorsaság és az észrevétlenség, amellyel például a páncélos erõket az Ardenneken át a Maas állásai elé felvonultatták, az a mód, ahogy ezek a tankok az ütközetben részt vettek s ahogy õket gépesített csapatok támogatták és mindenekelõtt az egész váratlan rövid idõköz a csatornáig történt német elõretörés és a Weygand-vonal elleni támadás megindítása között, az ellenséges sajtóban is mint példátlan hadászati, harcászati és katonai-közigazgatási csúcsteljesítmény szerepelt. Ezeket az egész világ feszült csodálatától kísért katonai teljesítményekrõl szóló híreket túlszárnyalta az a közlés, amellyel Göring birodalmi marsall 1940 nyarán a német sajtó fogadása alkalmából lepte meg a nyilvánosságot.

Tudvalevõ volt, hogy Hitler, mint legfõbb hadúr, kezébe vette a háború vezetését. Azt azonban nem tudták, hogy Hitler nemcsak névleg, hanem a valóságban is a háború vezetõje volt, s azt az elsõ tervtõl az utolsó részletekig õ gondolta ki, készítette elõ és rendelte el. A birodalmi tábornagy ismertette és világította meg elõször a német sajtó képviselõi elõtt a Führer katonai tehetségét. Bemutatta, mint tervezte meg és dolgozta ki Hitler az egész hadjárat tervét, Lengyelországtól kezdve, a nagy vonalaktól a legkisebb részletekig. Kiemelte a Führer rendkívüli katonai tudását s rámutatott, mennyire ismeretesek voltak elõtte a katonai helyzet ténykörülményei, kezdve az ellenséges flották hajóin és az ellenséges hadseregszervezeten a hadszíntér jelentéktelennek tetszõ hídjaiig és útjaiig. A Führer vizionárius zsenialitása forradalmi felismeréssel a hadvezetés terén is áttört olyan hadászati alapelveket, amelyek eddig az ellenfél elõtt szentek és sérthetetlenek voltak. A hadászati operációk régi örök igazságai új formában jutottak érvényre. A sors a német népnek Hitler Adolf személyében egy nagy államférfiút és mûvészt ajándékozott. Most megnyilatkozott, mint kimagasló jelentõségû hadvezéri lángész. Ennek a rendkívüli férfinak karakterképe ezáltal új és váratlan fénnyel gazdagodott.

3. SZOCIÁLIS FELÉPÍTÉS

A német munkafront.

A szociális felépítést, amihez a nemzetiszocialista kormány a hatalom átvétele után igen gyorsan hozzáfogott, alapvonalaiban nyilvánvalóan már sokkal elõbb kitervezték. Egyébként nem lehetne megmagyarázni sem a céltudatosságot, sem a gyorsaságot, amellyel ennek az óriási és hallatlanul bonyolult mûnek megteremtését kézbe vették, s lépésrõl-lépésre megvalósították. A német munkafront ("Die Deutsche Arbeitsfront" DAF), ahogy ezt az intézményt nevezik, olyan nagyméretû nemzeti munkaszervezet, hogy annak teljes ismertetésére egy külön könyv terjedelmére volna szükség, így ezen a helyen a fõ pontokra és legfontosabb részletekre kell szorítkozni. Érthetõ, hogy ennek a szervezetnek a felépítése különbözõ nehézségekbe ütközött, amelyeket csak türelemmel és elõrelátással lehetett kiküszöbölni. És hogy azonnal nem találták meg a végleges formát, bizonyítják a gyakori átalakítások, javítások és átépítések, amelyekrõl új törvények és rendeletek intézkednek. Figyelemreméltó azonban, hogy a dolgozók, alkalmazottak és vállalkozók tömegei alig érezték meg ennek hatását.

A gazdaságpolitikai organizmus nagyságáról, amelyrõl Hitler kormányának a hatalom átvételekor gondoskodnia kellett, akkor nyerünk fogalmat, ha megszemléljük a német közgazdaság 1933 évi szociális struktúráját. Azoknak a száma, akik mint keresõk fejtették ki tevékenységüket, kereken 27 millió volt, ebbõl 5.3 millió önálló és vezetõ személy, 5.5 millió alkalmazott és tisztviselõ, s 16.7 millió munkás és háztartási alkalmazott. Ezek 27 foglalkozási csoportra oszlottak, 200 foglalkozási nemmel és kereken 4600 foglalkozással. Ilyenformán példátlanul szétágazó hivatásbeli tagozódásra, sok millió kis- és nagyüzemre kellett a legkülönbözõbb kereseti ágaknál tekintettel lenni.

Ezeknek a munkavállalóknak leghatalmasabb szervezete a szociáldemokrata "Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund" (ADGB) volt, amely Hitlernek birodalmi kancellárrá történt kinevezésekor egy döntõ jelentõségû ülésen az általános sztrájk kimondására irányuló javaslatot elutasította, abban a feltevésben, hogy az új kormány bizonyára rövid idõn belül lejáratja magát. Ebbéli meggyõzõdésében Hitler felhívása után kísérletet tett arra, hogy egy ellenfelhívásban a nyilvánosságot a kormány ellen befolyásolja. Amikor

azonban a szövetség vezetõsége tudomást szerzett arról, hogy a kormány a szakszervezetek élére birodalmi kormánybiztost szándékszik kinevezni, más hangon kezdtek beszélni és hajlandónak mutatták magukat, hogy az új kormány szolgálatába álljanak. Ez azonban már késõ volt. 1933 április 21-én a nem sokkal elõbb kinevezett "Aktionscomitee zum Schutze der Deutschen Arbeit" elrendelte az általános német szakszervezeti szövetség (ADGB) valamennyi 28 szervezetének feloszlatását, elnökeinek és vezetõinek védõõrizetbe való vételét s, pénztáraik és folyószámláik zárolását. Ennek, mint a parancs hangzott, "olyan formában kellett történnie, hogy a munkások és az alkalmazottak érezzék, ez az akció nem ellenük, hanem egy elavult és a német nemzet érdekeivel össze nem egyeztethetõ rendszer ellen irányul." A rendelkezést május 2-án végrehajtották.

Ez a határozott fellépés a nemzetiszocialista program néhány fõ pontjában gyökerezett. A 9. pont a következõket mondotta: "Minden állampolgárnak egyenlõ jogokat és kötelességeket!" és a 10. pont: "Minden állampolgárnak legelsõ kötelessége legyen szellemi téren, vagy testi munkával alkotni." A 7. pont szerint: "az állam kötelessége, hogy elsõsorban az állampolgárok kereseti és megélhetési lehetõségérõl gondoskodjék". És végül a 11. pont követeli a "munka és fáradság nélkül nyert jövedelmek megszüntetését".

A nemzetiszocialista gazdaságpolitika kiinduló pontja minden néptárs joga a munkára. A munkát függetleníteni akarja a tõke vásárlásától és a konjunktúrától. Helyre akarja állítani a munka etikai méltóságát és el akarja törölni a proletariátus fogalmát. Amikor azt kívánja, hogy az állam és a párt minden néptársnak munkahelyet biztosítson, a munkást gazdaságilag szabaddá és önállóvá teszi. Többé nem gondoskodásról van szó, hanem egy jogkövetelés kielégítésérõl. Ez a nemzetiszocialista szociálpolitika egészen más, mint a marxista ideológia. Ezért mondhatta Hitler az új birodalmi gyûlésen, 1933 május 23-i elsõ gyûlésén a szociáldemokratáknak búcsúzóul: "önökre, uraim, nincs többé szükség."

A szakszervezetek feloszlatása után ezeknek a feladatait az a szervezet vette át, amelyet már 1931 január 1-én nemzetiszocialista üzemi sejtszervezet (Nationalsozialistische Betriebszellenorganisation NSBO) néven arra a célra alakítottak, hogy a nemzetiszocialista propagandát bevigyék az üzemekbe, ahol az keletkezési helyén szegült szembe a szociáldemokrata izgatással. 1932 december 15-ike óta mellette mûködött az ipari középosztály harci szervezete (Kampfbund des gewerblichen Mittelstandes), amelynek az volt a feladata, hogy a kereskedelmet, a kézmûipart és az ipart megnyerje a nemzetiszocializmusnak és ezáltal erõteljesebb befolyást biztosítson a gazdasági életre. Ezt a harci szervezetet 1933 augusztus 4-én két organizációra osztották, névszerint: a nemzetiszocialista kézmûves-, kereskedelmi- és ipari organizációra ("Nationalsozialistische Handwerks-, Handels- und Gewerbeorganisation" NS-Hago), amelyet a NSDAP birodalmi vezetõsége alá rendeltek és a német kézmûipar, a kereskedelem és ipar általános szövetségére ("Gesamtverband des Deutschen Handwerks, Handels und Gewerbes" GHG), amelyet a német munkafronthoz csatoltak.

Az NS-Hago-nál, amelyhez csak párttagok tartoztak, azonnal zárlatot léptettek életbe, valamennyi újonnan felvett tagot a német munkafront általános szövetségébe osztották be. A NS Hago azt a feladatot kapta, hogy az õ soraiból képezze ki a politikai vezetõket, akik alkalmasak lesznek a GHG nagy népi organizációjának vezetésére.

Ennek a két szervezetnek a NSBO-nak és a NS-Hago-nak adták át Németország egész munkás életét átfogó intézmény, névszerint a fentebb említett és 1933 május 5-én alakított német munkafront vezetését, amely május 10-én tartotta Berlinben elsõ kongresszusát. A

szervezet a vezetõségbõl, a "Zentralbüro"-ból és a "Gesamtverband der Deutschen Arbeiter" és a "Gesamtverband der Deutschen Angestelten" tagozataiból áll. Ezek ismét egy sereg szakhivatalra oszlanak ("Fachamter", elõzõleg "Betriebsgemeinschaften"); ezek bizonyos közigazgatási apparátussal ellátott szervek, amelyek az azonos jellegû üzemeket foglalják össze és arra kell ügyelniük, hogy ezeket az üzemeket nemzetiszocialista szellemben vezessék s amennyire lehetséges, munkaterületükön munkaüzemekké fejlõdjenek ki.

/Egyelõre (1938) a következõ szakhivatalok mûködnek: 1. Táplálkozási és élvezeti cikkek. 2. Textil. 3. Ruházat és bõr. 4. Építkezés. 5. Fa. 6. Vas és érc. 7. Kémia. 8. Nyomda és papír. 9. Közlekedés és közüzemek. 10. Bányászat 11. Bankok és biztosítás. 12. Szabad foglalkozások. 13. Mezõgazdaság. 14. Kõ és föld. 15. Kereskedelem. 16. Kéziipar./

Ezenkívül a DAF tevékenységi köréhez tartozik egy sereg hivatal, amelyeknek elsõrendû feladata a szociális béke biztosítása és az életstandard emelése. /Ide tartoznak egyebek mellett: a Sozialamt, az Amt für Volksgesundheit, a Heimatstättenamt, a Frauenamt, a Jugendamt, az Amt für Rechtsberatungsstellen, és a különösen fontos Amt für Berufserziehung und Betriebsführung, amely nyolc külön csoportban intézi az egyes tagok kiképzési ügyét s ellenõrzi és vezeti az üzemek alakítását. Önálló munkaterületek a sajtó és a propaganda, egy "Arbeitswissenschaftliches Institut", egy "Amt für technische Wissenschaften" és az Amt für den Berufswettkampf."/ Kereken 32.000 tisztviselõ ("Amtswalter") van a DAF-nál hivatásszerûen alkalmazva, míg majdnem másfél millió tisztviselõ tiszteletbeli szolgálatot teljesít. A hivatásszerû munkatársak egyharmada nõ.

A német munkaügyet a harmadik birodalomban alapvetõen az 1934 január 20-iki, "A nemzeti munka rendjérõl" szóló törvény szabályozta (röviden "Arbeitsordnungsgesetz" AOG). Ezt egy 1934 október 24-én kelt vezéri rendelet egészítette ki, amely meghatározza és tisztázza a nemzeti munka rendjének kereteiben valamennyi munkavállaló szervezetének feladatát. /E két alapvetõ törvényen kívül a DAF tevékenységét a következõ rendelkezések szabályozzák: az 1934 március 23-i törvény az otthoni munkáról, az 1936 augusztus 26-i intézkedés az NS mintaüzemek kitüntetésérõl és az 1937 december 7-i rendelet az ünnepnapok megfizetésérõl./

A DAF az NSDAF-hoz csatolt szervezet "a párt és az állam egységének biztosításáról szóló 1933 december 1-i törvény értelmében". A párt politikai vezetése alatt áll s ettõl kapja az NSBO és az NS-Hago útján az utasításokat és parancsokat. Úgy tekintendõ, mint valamennyi szellemi és kézi munkát végzõ ember összefoglalása, tekintet nélkül gazdasági és szociális helyzetükre. Ilyenformán magában foglalja az összes vállalkozókat, az összes alkalmazottakat és az összes munkásokat. Egyaránt egyenrangú tagjai mindazok, akik valamikor a szakszervezetekhez, az alkalmazottak szövetségeihez, vagy a vállalkozói egyesülésekhez tartoztak. A DAF célja kialakítani "valamennyi németnek népi és munkaközösségét". Gondoskodnia kell arról, hogy minden egyes megtalálja a helyét a nemzet gazdasági életében, olyan szellemi és testi elhelyezkedésben, amely számára a legnagyobb teljesítményt teszi lehetõvé, amivel a legnagyobb hasznot hajtja a népi közösségnek.

Tekintettel a DAF-nak erre a nemzeti-etikai céljára, a tagság elvileg önkéntes. Kényszerbõl senkinek sem kell belépnie. Hogy a nép milyen mértékben ismerte fel az intézmény jelentõségét, mutatja az a tény, hogy 1939-ben összesen 22.5 millió egyéni tagja és 7 millió zárt szervezetekben testületileg csatlakozott tagja volt. Az üzemi szervezetnek kereken 23 millió személyzeti (Gefolgschaft) tagja van 4 millió üzemben. A

tagsági díjak, legalább is a nagy élszervezeteknél (könyvkötészet, érc, építés) hatvan százalékkal alacsonyabbak, mint a hajdani munkásalakulatoknál. A tagsági díj a bér önkéntes bevallása alapján alakult ki. 1933-tól 1938-ig a százalékos tagsági díj-bevétel 90 százalékról majdnem 98 százalékra emelkedett. Magában a régi birodalomban több, mint 37.5 millió márka a havi tagdíjbevétel.

Hitlernek két célja volt a DAF megalapításával: a marxista érzületû munkásokat eltölteni a nemzeti népközösség öntudatával, s az intellektuellek között tudatossá tenni, hogy minden olyan birodalom, amely csak az intellektuális értelmi rétegekre van felépítve, gyengén épült. "Semmire sem leszek büszkébb, - mondotta Hitler a DAF elsõ kongresszusán, 1933 május 10-én, - mint arra, hogy napjaim végeztével valamikor elmondhatom: kiharcoltam a német birodalom számára a német munkást!"

A DAF elsõsorban járul hozzá az új társadalmi rend megteremtéséhez. Nem ismerhet szétágazó törekvésû szociális rétegeket és osztályokat. "A nemzetiszocialista államvezetés annyira szuverén és annyira fölötte áll minden gazdasági összefüggésnek, hogy az õ szemében a munkavállaló és a munkaadó különbözõsége jelentéktelen fogalom. A nemzet legfõbb érdekei szempontjából nincs munkaadó és nincs munkavállaló, hanem csak az egész nép által munkával megbízottak vannak" - jelentette ki Hitler az 1936. évi birodalmi pártnap proklamációjában. Az egyéni vállalkozást és a gazdálkodás jogát, hogy fejlõdjék, nem érintették. De azokat a széles néprétegeket, amelyekkel az eddigi szociálpolitika igen kevéssé, vagy egyáltalán nem foglalkozott, mint a parasztok és telepesek, kézmûiparosok és kisiparosok, háziiparosok és más hasonlók, szintén bevonták a szociálpolitikai érdeklõdés és a szociálpolitikai védelem körébe. A DAF-nak kell valamennyi dolgozó ember számára a nemzetiszocialista világnézet "magasiskolájául" szolgálnia. Feladata a közösségi nevelés. A szociálpolitika érdeklõdésének fõ tárgya nem az egyén, hanem a nép, amelyet vérségileg összekapcsolt közösségként fognak fel. Az õ életegzisztenciájának biztosítása és fenntartása a legfõbb cél.

A szociális munka középpontjában az "üzem" áll. Ezalatt minden szervezett munkaközösség /"Szervezett munkaközösségrõl" (organisierte Arbeitsgemeinschaft") van szó a közelfekvõ "vállalkozás" ("Unternehmen") fogalma helyett. A vállalkozás és az üzem között ugyanis az a különbség, hogy az üzemet a technikai cél egysége jellemzi, míg a vállalkozás gazdasági egység, amely több üzemet is összefoglalhat/ értendõ, valamennyi benne résztvevõ személlyel. Az elõbbi osztályszervezkedés helyét elfoglalja a szakhivatal (megelõzõleg üzemi közösség), amelyben az ott dolgozók felbonthatatlan sorsközösségben egyesülnek. Az üzemben dolgoznak a tulajdonos, vagy vállalkozó, mint az üzem vezetõje, az alkalmazottak és munkások, mint üzemi személyzet "Gefolgschaft", az üzemi célok közös elõmozdítására. Az üzem vezetõje egyedül dönt felelõsen az alkalmazottakkal szemben valamennyi üzemi kérdés tárgyában, s gondoskodnia kell munkavállalóinak boldogulásáról.

Egy különleges üzemi bizalmi tanácsnak ("Vertrauensrat") feladata, amelynek tagjai tiszteletbeli állást töltenek be, mindazokat a rendszabályokat megtárgyalni, amelyek a munkateljesítményre, a munkafeltételekre, az üzemi rendre, az üzem védelmére és hasonlókra vonatkoznak s egyben közre kell hatnia a viták kiegyenlítésénél is.

Nagyobb gazdasági területeken "Treuhänder"-eket neveznek ki, akik mint birodalmi tisztviselõk a birodalmi munkaügyi miniszternek vannak alárendelve. Gondoskodniuk kell a munka békés menetének biztosításáról s meg kell védeniük a munkavállalókat az üzem vezetõjének önkényétõl, vagy haszonlesésétõl.

Mint állami szerveknek, arra is fel kell ügyelniük, hogy a munkavállalókat megfelelõen díjazzák. Felesküdt szakértõk tanácsadókként állandóan rendelkezésükre állnak. A munka-békének biztosítására fontos eszköz a felmondási-védelem. Munkások és alkalmazottak, akik legalább egy éve dolgoznak ugyanazon vállalkozásnál, vagy üzemben, ahol legalább tíz munkavállaló van szerzõdtetve, az AOG 56. paragrafusa alapján két héten belül a munkabíróságnál panaszt emelhetnek a felmondás visszavonása céljából, ha ez helytelen és szigorú, és ha az üzem helyzete nem teszi szükségessé. Az AOG 20. paragrafusa szerint tömeges elbocsátásoknál külön felmondási határidõ van megállapítva. Az ilyen felmondásokat elõbb írásban be kell jelenteni a Treuhändernek.

Minden üzemben, amelynek legalább húsz alkalmazottja és munkása van, az üzem vezetõjének írásbeli üzemi rendet kell a munkavállalók számára készítenie (26. §.). A 32. §. szerint a Treuhänder a szakértõbizottsággal történt tárgyalás után írásbeli bérszabályzatot bocsáthat ki, amelynek rendelkezései mint legalacsonyabb feltételek, jogilag kötelezõek.

A szociális kötelezettség durvább sérelmeit (amelyeket a törvény részletesen felsorol) becsületbíróságok büntetik. A szociális becsület megsértése esetén olyan becsületbíróság dönt, amelyet a Treuhändernek kell minden kerületben felállítania. Azt az üzemi vezetõt például, aki hatalmi állásával visszaélve,, munkavállalóit gonosz szándékkal kihasználja, vagy becsületükben sérti, a becsületbíróság bünteti meg és hogy ezt igen szigorúan veszik, bizonyítja az a tény, hogy 1935-ben 156 becsületbírósági eljárás közül csak négy eset végzõdött felmentéssel.

Milyen jótékony hatást gyakorolnak ezek a törvények az üzemi békére, bizonyítja az, hogy átlag 1000 munkavállalónál 1932-ben 21.9, 1933-ban 14.1, 1934-ben 9 és 1935-ben csak 8.4 vitás kérdés fordult elõ.

1935 március 21-én az úgynevezett lipcsei megegyezéssel ("Leipziger Vereinbarung") az egyes gazdasági körzetekben, munkabizottságokat ("Arbeitsausschüsse") alakítottak, amelyek, tanácsadó szervek a szakhivatalok között s céljuk a szociális és gazdaságpolitikai téren az egységes összmunka biztosítása. 1935. közepe óta eddig kereken 3900 ilyen munkabizottság alakult, összesen 36.000 üzemvezetõ és munkavállaló taggal.

Ezeken a szerveken kívül nagyobb gazdasági területen úgynevezett munkakamarák is vannak ("Arbeitskammern") és az egész birodalmi terület részére egy birodalmi munkakamara ("Reichsarbeitskammer"), amelyek olyan személyiségekbõl állanak, akik alkalmasak arra, hogy szociális és gazdasági kérdésekben illetékes tanácsokat adjanak és ítéleteket mondjanak.

"A német közgazdaság szerves felépítésének elõkészítésérõl" 1934 február 27-én hozott törvény az ipari gazdaság szervezeteit szakcsoportok szerint szabályozza és hat birodalmi csoportot állapít meg. Ezek: az ipar, kereskedelem, kéziipar,, bankok, biztosítóintézetek, energiagazdálkodás. Ezek külön-külön gazdasági és szakcsoportokra vannak beosztva, így például az ipari birodalmi csoport 29 gazdasági csoportból áll. Ezeknek a csoportoknak feladata a szakszerû tanácsadás, valamint a technikai és gazdasági tájékoztatás az üzemvezetés javítása céljából, stb. Ezeknél a csoportoknál a tagság 1934 november 27-i rendelet értelmében kötelezõ.

Az egész gazdasági szervezet legfõbb orgánuma a birodalmi gazdasági kamara (Reichswirtschaftskammer), amely a munkaügy vezetõ hivatalaival a birodalmi munka- és

gazdasági tanácsban az általános gazdasági és szociálpolitikai kérdéseket megtárgyalja, s gondoskodik a német munkafront valamennyi intézményének bizalomteljes együttmûködésérõl.

1935 október 6-án a német parasztok „Reichsnährstand"-ja az úgynevezett "bückebergi megegyezéssel" (Bückeberger Abkommen) elhatározta, hogy mint testületi tag szintén belép a DAF-ba s ezzel teljessé tette a német nép ellátási alapját alkotó tagok egyesítését.

A nemzetiszocializmus bérpolitikája kettõs alapelven épül fel: elõször is biztosítani kell minden dolgozó néptársnak az élet és a munkaerõ fenntartására szolgáló minimális jövedelmet, másodszor a bevétel magasságának függenie kell a teljesítménytõl. A minimális bér és a teljesítménynek megfelelõ bér kiegészítik egymást.

A díjszabásban megállapított bér elvileg az az arányos legkisebb bér, amely megfelel az alapteljesítménynek. A legkisebb összkereset színvonalát nem szabad sematikusan felemelni, hanem béremelés csak a termelés egyéni és általános fokozásának eredménye lehet. Elvileg tehát a díjszabásban megállapított legkisebb bér stabil marad (éppen úgy, mint az árak). Az egyéni bevétel a fokozódó termelés mellett a személyes teljesítmény mértékével növekszik s a bérek legmagasabb határa nincsen megállapítva. A birodalmi biztosok (Reichstreuhänder) azonban egy 1928 június 25-én kelt rendelet értelmében esetrõl-esetre kötelezõ erõvel rögzíthetik a felsõ határt.

Az igazságos díjszabás nehéz problémájának ideális megoldását természetesen nem lehetett egy csapásra megtalálni: a gyakorlati tapasztalások alapján lépésrõl-lépésre javítottak rajta. 1938 április 1-én új bérszabályozás lépett életbe, a béreket jelentékenyen felemelték, a felmondási idõt meghosszabbították, huszonöt évi szolgálat után megszüntették a felmondás lehetõségét s bevezették az u.n. szolgálati idõ pótlékokat. A szabadságolás feltételein javítottak s újból szabályozták a betegségi járulékokat, úgy hogy ezeket mindennemû betegségnél már elsõ naptól kezdve felszámítják. A munkaidõre vonatkozó 1938. április 30-i rendelet elõírja, hogy a felnõttek szabályszerû munkaideje, úgy mint eddig, elvileg nem haladhatja túl a nyolc órát. A napi munkaidõ befejezése után minden férfi munkavállalónak legalább tizenegy óra pihenés jár (a nõk és fiatalkorúak védelmérõl más helyen írunk), és még sok más egyéb.

Akárcsak a bér, a vállalkozói nyereség is, mint gazdaságilag önálló bevétel, a teljesítménytõl függ. Az egészséges szerzési törekvésnek lehetõvé kell tenni, hogy elõmozdítsa az eredmény fokozására irányuló akaratot. "A helyesen értelmezett haszonkeresés nincsen számûzve, vagy éppenséggel megszüntetve, csak éppen egészséges irányba terelték és a közösség szolgálatába állították. Az államnak nem kellenek gazdasági hivatalnokok, sem gazdasági nyugdíjasok, akik az egész gazdálkodás végsõ célját a szabott árakban és a biztos elhelyezésben látják s ezért nem fosztja meg a vállalkozót az egészséges versenytõl. De megvédi munkájának eredményét és megvédelmezi az üzérkedõ névtelen tõke nemtelen versenyétõl." ("Deutsche Sozialpolitik" 35. o.)

A nemzetiszocializmus tisztában van azzal, hogy az összefüggéseibõl kiszakított, objektíve igazságos bérmegállapítási rendszert egyelõre még nem valósította meg. Éppen ezért átvette elvileg a múlt akkordbérét is, amelyrõl a vélemények oly diametrálisan megoszlanak, mert a jutalmazásnál szintén a teljesítményt tekinti alapnak. A nemzetiszocializmus szempontjából, az ember gazdasági nevelése a döntõ. Ezúton akarják megteremteni a gazdasági béke lelki elõfeltételeit. Ezért írja elõ az AOG 29. §-ában a teljesítmény-bér általános érvényességét s teszi kötelezõvé 27. §-ában, hogy az üzemi

szabályzatnak tartalmaznia kell az akkordmunka kiszámításának feltételeit, ha az üzem akkordban dolgoztat. "Nem úgy áll a dolog, hogy a nemzetiszocialista bér-alapelvek megvalósítása emberfölötti igazságérzettõl áthatott, minden emberi gyengeségtõl mentes angyali lényekre számítana. Ez esetben ezek az irányelvek utópisztikusak maradnának. Megvalósulásuk viszont nem kíván egyebet, mint hogy az emberek a gazdasági életben belsõleg becsületes nemzetiszocialistákká változzanak, akik bár nem restellik a keresetre irányuló egészséges törekvésüket, ezt azonban bölcsen a nép- és sorsközösség fölérendelt követelményei szerint érvényesítik. ("Deutsche Sozialpolitik" 36. o.)

Az üzemi személyzet nyereségben való osztozásának kérdését is a teljesítmény-gondolat elvi alapján igyekeznek megoldani. A nyereség sematikus felosztása természetesen nem felel meg a nemzetiszocialista felfogásnak, hanem arra törekszenek, hogy a nyereségben való részesedés is az egyesek teljesítményének mértéke szerint alakuljon.

További probléma az ünnepnapok megfizetése és a szabadság biztosítása bérlevonás nélkül. Azoknak az ünnepnapoknak megfizetésénél, amelyek hétköznapra eshetnek (karácsony, újév, stb.), a munkajövedelem a birodalomban, mint azt kiszámították, összevéve elérheti a 400 millió márkát. Az ünnepnapoknak ezt az általános megfizetését 1937 decemberében az egész birodalom területére rendeletileg bevezették. Ez idõ szerint a felnõttek szabadságidejét törvénnyel még nem szabályozták. Ezt a munkaviszonyokat rendezõ törvény tervezetében készítették elõ, amelyet 1938 júniusában hoztak nyilvánosságra. Ennek dacára majdnem valamennyi keresõ németnek joga van a szabadságidõre a munka birodalmi biztosai által kibocsátott díjszabások és az üzemi szabályzatok rendelkezései alapján. Az ifjúkorúaknak 18 évig a gyermekmunkára és az ifjúkorúak munkaidejére vonatkozó törvény (Az ifjúságot védõ törvény 1938. április 30-áról) alapján jár törvényes szabadság. /A birodalmi védelem minisztertanácsa 1939 október 30-i rendeletével számos fontos változtatást eszközölt ezen a törvényen. (RGBC. I. 21460.)./

A gyakorlatban természetesen már 1936 óta szokásos a törvényes szabadság s elvileg is részletekre kiterjedõen organizálva van, úgy a szabadság idõtartamára, mint a jogosultsághoz szükséges várakozási idõre és a napok számának fokozataira vonatkozóan. Most már az idény- és otthoni munkásoknak is igényük van szabadságra. "Ma nincs többé Németországban, olyan foglalkozási csoport, beleértve a tanoncokat is, akinek ne járna évente jólfizetett, le nem alkudható hosszabb üdülési szabadság", mondja egy német szociálpolitikus (Willy Müller). Ez a jog azonban együttjár egy kötelességgel is: minden szabadságolt kötelezve van arra, hogy ezt a szabadságidõt tényleg üdülésre fordítsa s nem holmi külön kereset szerzésére.

Az otthoni munkának igen komplikált formáit, ami Németországban erõteljesen ki van fejlõdve (pl. csipke- és hímzõipar a Vogtlandban, játékszer-ipar Türingiában stb.) egy külön 1934 március 23-án kelt, az "otthoni munkára vonatkozó törvény" szabályozza, amely alapelvként kimondja, hogy az otthoni munkát a birodalom különleges oltalma illeti meg. Az otthoni munkával foglalkozók száma 1939-ben 700.000 személyre rúgott.

A nagy átalakulás, amely a DAF szervezetében 1934-ben végbement, azzal a következménnyel járt, hogy a jogi tanácsadást többé nem a szövetségek keretében, hanem különleges jogi tanácsadói hivatalban szolgáltatták ki s ezeknek legfõbb csúcsa az "Amt für Rechtsberatungsstellen im Zentralbüro der DAF" lett. A lényeg itt abban áll, hogy a DAF jogi tanácsadói hivatalaiban úgy a foglalkoztatottakat, mint a vállalkozókat egyaránt ellátja tanáccsal, s így kezdettõl fogva biztosítva van, hogy a tanácsadás az egyesek önzõ

kívánságainak háttérbeszorításával a népközösség érdekeit juttassa érvényre. Feladata bíróságon kívüli megegyezésekkel a fölösleges eljárásokat kiküszöbölni. Ezeknek a fáradozásoknak eredményét igazolja pl. az 1935 évi statisztika, összesen 3.5 millió néptárs részesült tanácsadásban s 250.000 vitás esetet tudtak 18 millió márka értékben bíróságon kívüli megegyezéssel elintézni. A praktikus jogsegély és az eljárási képviselet a munkabíróság elõtt díjtalan. Az esetek száma, amelyek a munkabíróság elé kerültek, erõsen lecsökkent.

/A vitás esetek száma az 1932. évi 371.000-rõl 1938-ban 17.400-ra csökkent. A Rechtsberatungsstelle der DAF más, mint a Rechtsbetreuungsstelle der NSDAP. Ez utóbbi ingyenes és ellenszolgáltatás nélküli jogsegélyt nyújt mindazoknak a néptársaknak, akiknek nincsen módjukban fedezni az ügyvéd költségeit, valamint a hadirokkantaknak. DAF-Rechtsberatungsstellék a DAF tagok számára illetékesek, de csak olyan kérdésekben, amelyek munkaviszonyokra, vagy valamely közjogi jellegû öregségi, rokkantsági, betegségi és munkanélküliségi, vagy balesetbiztosításra, vagy az összes adójogi problémák kezelésére vonatkoznak. Mindezeken a területeken díjtalan tanáccsal szolgálnak s díjtalanul átveszik a vitás esetek képviseletét is./

Fontos feladata a DAF-nak tagjai jellemnevelése és szakmai iskolázása. Ezt esti tanfolyamokon végzik, ahol a DAF szervezetérõl, feladatairól, lényegérõl, mindennemû szociális kérdésekrõl, a gazdaság önkormányzatáról, stb. tartanak elõadásokat. E téren fontos segédeszköz a DAF sajtója, köztük 90 szakismereteket tanító lap, amelyeket díjtalanul küldenek meg a munkásoknak. Ennek a sajtónak együttes példányszáma eléri a kerek 20.5 milliót./Ezek között az "Arbeitertum" c. folyóirat, mintegy 8,199.230 példánnyal és az "Aufbau" kereken 600.000 példánnyal. A legfontosabb a kitûnõ informáló cikkeivel és jegyzeteivel jeleskedõ "Der Schulungsbrief", amely 1939 januárjában 4,160.000 példányban jelent meg./

Különleges iskolázást nyernek az u.n. DAF-Walterek, akik vezetõ állást töltenek be az üzemekben. Negyven külön iskola létesült számukra, amelyeknek abszolválása után bekerülnek egyikébe a kilenc "Reichschulungsburg"-nak s itt internátusban folytatódik a kiképzés. A legmagasabb iskola a NSDAP, - jelenleg három, - "Ordensburg"-ja, ahol mindenekelõtt a párt politikai vezetõit képezik ki a mozgalom irányítói. /Egyelõre a következõ három rendi vár: "Vogelsang" az Eifel-ben, "Croessinsee" Pomerániában és "Sonthofen" az Allgauban. Ezek a nemzetiszocialista világnézet fõiskolái. 1936 május 1-én került be az elsõ 500 ember a vogelsangi várba. Ezekbe a várakba csak azt veszik fel, aki 25-30 éves, fajilag alkalmas, egészségi állapota a követelményeknek megfelel, befejezte szolgálatát a Hitler-Jugendben, az Arbeitsdienstben és a véderõnél és valamely párttagozatnál mint politikai vezetõ, SA- vagy SS-férfi tevékenykedett. Az u.n. "Wilhelm Gustloff-alapítvány" üzemeiben állandó hivatal van a személyzet tagjainak nemzetiszocialista világnézeti iskolázására, saját iskolázási vezetõvel./

Különleges intézmény a "Deutsche Institut für nationalsozialistische technische Arbeitsschulung" ("Dinta"), amely most a DAF szakmai nevelõi és üzemvezetõi hivatalába van beosztva. Ez iskoláiban munkapedagógusokat nevel, akik képesek ipari munkamûhelyeket berendezni, alkalmassági vizsgákat lefolytatni és munkaeljárásokat kialakítani.

Figyelemreméltó feladat hárul a DAF tagjainak gondozásában az 1935-ben létesített "Werkschar"-okra. Ezek önkéntes, legalább 18 esztendõs üzemi alkalmazottak, 30-40 fõbõl álló csoportjai, amelyek egy-egy "Werkscharführer" vezetése alatt gondoskodnak

üzemük személyzete nemzetiszocialista érzületének és magatartásának megszilárdításáról. Feladatuk túlnyomórészt etikai és politikai jellegû. Elõfordul, hogy valamely üzem személyzete nem érzi át azonnal a DAF intézkedéseinek célját és hasznosságát és hogy az emberek ilyen esetben némelykor összedugják a fejüket, sõt morogni kezdenek, nem mintha rosszindulat vezetné õket, hanem mert nincsenek tisztában a rendszabály értelmével. Itt kezdõdik a Werkscharok feladata. Amit a DAF egyes hivatalai a széles tömegeknek mondani akarnak, azt a Werkscharokkal közlik. És ezek a férfiak elindulnak, de nem szónoklatokat tartanak, hanem beszélnek munkás-bajtársaikkal, mint ahogy éppen beszélni kell velük, nyíltan, egyenesen, a nép nyelvén. Ezt természetesen nem lehet kevés szóval elintézni. Ide tartozik a nemzetiszocializmus világnézeti, szociálpolitikai és munkajogi elveinek terjesztése, a felvilágosítás különleges rendszabályokról, a politikai napi események megvitatása, a teljesítési akarat fokozása, egyszóval minden, aminek az üzem érdekében, vagy ezen túl, a közösségért történnie kell.

Erre a célra három „Werkschararbeitsgruppé"-t létesítettek, egyet a népegészségügy, egyet a hivatás-nevelés és egyet a "munka és öröm" ("Kraft durch Freude") elõmozdítására.

Az elsõ az embertõl emberhez szóló egészségügyi felvilágosítást szolgálja az üzemben és a családban, szolgálja az egészséges élet- és munkabeosztást, az üzemi- és ipari higiéniát, a munkavédelmet, a kisegítõszolgálatot üzemi vizsgálatoknál, stb.

A második csoport az üzemek teljesítmény-harcánál és valamennyi dolgozó szakmai versenyénél lép akcióba. Ez utóbbinál õ a felnõttek versenyének intézõje. Nemcsak azáltal, hogy a Werkschar egy emberként vesz részt a birodalmi szakmai versenyen s példája által számtalan munkásbajtársat indít a részvételre, hanem gondoskodik is a versenyzõkrõl s megszervezi azt a számos kérdést, amely ezzel az akcióval összefügg: a bér- és idõveszteség kiegyenlítését, a munkaanyag megszerzését, a verseny színhelyét, stb. Ezenfelül elrendezi a megnyitási ünnepélyek külsõ képét, taksálókat és pontozóbírákat állít s 1939-ben maga tûzte ki elsõ ízben a felnõttek versenyének feladatait.

A harmadik munkacsoport (Arbeitsgruppe), a "munka és öröm" ("Kraft durch Freude") végül abban látja feladatát, hogy a munka szépségét gondozza, elõsegítse az utazásokat, vándorlásokat a szabadságon, sportot, a munkaszünetek üdülését s a népképzést rendezze meg. Egészében tehát a DAF összes hivatalainak és szolgálati helyeinek eszköze, amely arra szolgál, hogy az embereket a DAF feladatai iránt felvevõképessé alakítsa. /A Reichsorganisationsleiter 1939 május 6-i rendelete szerint: "A Werkschar"-oknak a jövõben még az eddiginél is inkább tiszta politikai feladatokat kell megoldani. Ez a tény, valamint az üzemeknek a NSDAP Ortsgruppéi hatalmi körébe tervezett, illetõleg már végrehajtott beosztása szükségessé teszi a Werkschar-oknak az illetékes NSDAP vezetõ alá való rendelését.

A Werkschar-ok feladatait és mûködését a NSDAP megbízásából az Arbeitsfront határozza meg.

Amennyiben a Werkschar-vezetõk párttagok, mint politikai vezetõk építendõk be. Amennyiben nem párttagok, úgy a Werkschar-mannschafttal együtt politikai vezetõ-jelölteknek tekintendõk s megfelelõ alkalmasság esetén politikai feladatokkal megbízandók."/

Meg kellene még emlékeznünk a tanoncok szakmai nevelésérõl és kiképzésérõl, a munkaerõk átiskolázásáról (szakmaváltoztatás), a munkanélküliek betanításáról, a

közalkalmazottak önkéntes továbbképzõ munkájáról, /1934-ben a Deutsche Angestelltenschaft mintegy 2 millió tagjából kereken l 1/4 millió vett részt a továbbképzési munkában./ a gyakorlógazdaságok berendezésérõl, /"Deutsche Übungswirtschaft"-ok alatt elképzelt vállalkozások értendõk, amelyeket fiatalkorúak személyesítenek meg és vezetnek. Minden gyakorló-cégnek (Übungsfirma) átlag 25 "alkalmazottja" van, akik szakemberek ellenõrzése alatt dolgoznak. A gyakorló-cégek, mintha igazi gazdasági vállalatok volnának, üzleti összeköttetésben állanak egymással. Valamennyi üzleti eljárást a legpontosabban utánozzák, azzal a céllal, hogy a praktikus gyakorlattal fokozzák az ifjúság hivatásbeli teljesítõképességét. A gyakorlatot este végzik, szabadidõ alatt. 1938-ban 1271 gyakorló-cég keretében kereken 12.000 fiatal férfi és nõ dolgozott. /a gazdasági ismeretszerzõ utazásokról /Ezek a közkedvelt utak, amelyek 3-6 napig tartanak s az egész birodalomra, némelykor pedig a külföldre is kiterjednek, a hivatás-nevelés csúcspontját jelentik./ és a tervbe vett "Robinzon-nevelésrõl" /Az ú. n. "Robinzon-nevelésbe" ("Robinsonserziehung") az utolsó iskolai évfolyam növendékeit vonják be. Azt kell megmutatnia, tud-e a diák fegyelmet tartani s van-e alkotó képessége. A fegyelem iránti készséget fõként a vasnak primitív eszközökkel, kalapáccsal, reszelõvel és vésõvel való megmunkálása útján, míg az alkotó készséget, az újjáalakítási képességet és kézügyességet famunkákkal lehet megállapítani. A jövõben minden fiatal embert egy éven át ennek a két alapanyagnak megmunkálásával kell foglalkoztatni./ és sok más egyébrõl, amit áttekintésünkben nem soroltunk fel.

Akármely részén hatolunk be a DAF eleven szervezetébe, mindenütt a jellembeli és szakszerû, nemzetiszocialista iskolázás és nevelés általános elvével találkozunk, s a legjobbaknak és legmegfelelõbbeknek ezen alapuló kiválogatásával. Ezt az elvet szolgálja a DAF egyik igen figyelemreméltó intézménye, amelyet együtt irányít a birodalmi ifjúsági vezetéssel (Reichsjugendführung), névszerint a német ifjúság u.n. "birodalmi szakmai versenyei" ("Reichsberufsweltkämpfe"), amelyeken újabban felnõttek is részt vesznek. Ezeken a birodalmi szakmai versenyeken bármely foglalkozási ágban tevékenykedõ munkás, függetlenül mindenféle iskolai vizsgától, önkéntes önvizsgálat formájában bizonyságot tehet tudásáról és szakmai jártasságáról. Ilyen birodalmi szakmai versenyt évenként egyszer tartanak.

Az elsõ versenyen, 1934 tavaszán 1.2 millió fiatalkorú vett részt. Ezerötszáz szakember tizenöt különbözõ szakmai csoport részére ötszáz munkafeladatot állított össze. A fiatalkorú munkások életkor-határa a 14. és 18. év a nõi résztvevõknél, míg a férfi alkalmazottaknál a 14. és 21. év. A részvétel díjtalan és a résztvevõket, ha szerzõdtetve vannak, üzemvezetõjüknek az e célra kijelölt fél vagy egész napra bérlevonás nélkül szabadságolniuk kell. 1936-ban 720 szakmát kereken 1.5 millió, 1937-ben több, mint 1.8 millió, 1938-ban 3 millió résztvevõ képviselt.

Az üzemek teljesítményversenyét is megrendezi a "Soziale Selbstverantwortung" hivatal. Azt az üzemet tünteti ki nemzetiszocialista mintaüzemként, amely teljesítményi jelvényt nyert a) példaadó szakmai neveléséért, b) népegészségügyi gondosságáért, c) az otthonokért és lakásokért és d) a NSG ,,Kraft durch Freude" elõmozdításáért.

Az üzemeket ilyenkor nem magától értetõdõ szempontokból vizsgálják felül, mint a tiszta munkahelyek, higiénikus berendezések és más hasonlók, hanem azokat az intézkedéseket értékelik, amelyekkel az üzem a négyéves tervet segíti elõ. Az "arany zászlót" csak az az üzem nyeri el, amely valóban nemzetiszocialista üzemi rendszerrel és az emberek helyes vezetésével kimagaslóan járult hozzá a munkapolitikai feladatok megoldásához.

/Az elsõ versenyen 84.000 üzem vett részt, a másodikon 164.239, a harmadikon, amely egyúttal az elsõ háborús munkaverseny volt, nem kevesebb, mint 272.763 üzem. A három elsõ versenyen 297 üzemet a "Nemzetiszocialista mintaüzem" ("Nationalsozialistischer Musterbetrieb") megjelöléssel, 2923 üzemet a Dr. Ley által kiosztott munkajelvénnyel és 5434 üzemet a kerületi vezetõ kerületi okmányával (Gaudiplom) tüntettek ki.

Az 50.000 munkaversenyben részt vett üzemhez intézett körkérdés a következõ, a munkafeltételeknek a négyéves terv szellemében elért gazdasági megjavítására vonatkozó adatokat szolgáltatta: Racionalizálás útján megtakarítottak 12.654 munkaerõt, 46.692 férfi munkaerõt nõkkel tudtak pótolni, 62.320 testileg akadályozottat (nyomorékot) és munkában rokkantat újból alkalmaztak, 12.931 üzem jutalmat fizetett a munkateljesítmény fokozásáért és anyagmegtakarításért, 2170 üzem különvonatok, omnibuszok és kerékpárutak révén megkönnyítette" a munkábajövetelt s ezzel 536.701 munkaórát nyert." (Dr. Ley cikke az "Angriff" 1939 október 10-i számában). Hasonló számokat lehetne felsorolni a szociális eredményekrõl is./

A birodalmi szakmai versenyek nemcsak a tehetségek elõsegítése terén töltenek be különleges szerepet, hanem mindenek fölött a legjobb erõk kiválogatásánál. 1939 július 11-én alapították a "Begabtenförderungswerk des deutschen Volkes" intézményét, hogy valamennyi tehetségnek lehetõvé tegyék a kiemelkedést és azt, hogy munkaerejüket valóban mesteri színvonalra fejleszthessék. Ennek az intézménynek elsõsorban a nemzetiszocialista pártprogram szellemében kell mûködnie, mint azt a 20. pont elõírja: "Követeljük a szegény szülõk szellemileg kiváló képességû gyermekeinek államköltségen való taníttatását, tekintet nélkül a szülõk állására és foglalkozására."

A feladatoknak birodalomszerte egységes elõírása s az elbírálásnak az egész birodalomban egységes irányvonalai kizárnak minden véletlent, ami egyébként kisebb körbõl való kiválogatásnál elkerülhetetlen. A szakmai verseny gyõztesei valóban a német nép hivatásbeli elitjét jelentik; minthogy a verseny világnézeti- és sportfeladatokkal is egybe van kötve, a minden tekintetben legkiválóbbakat ragadja meg, míg a szakmai stréberek kiesnek. Ez az esetek százaiban bizonyosodott be, amikor a gyõztes fiúkat és nõket az intézmény segítségével a legkülönbözõbb iskolákba utalták be, ahol kifogástalanul megállották helyüket. Az üzemi vezetõk is minduntalanul megerõsítik, hogy a szakmai versenyek kezük alatt dolgozó gyõzteseivel a szakmai életben is a legjobb tapasztalatokat nyerték.

/A biológiai kérdések feldolgozására, amelyek minden tehetség-pártolással összefüggenek, a vezetõ hivatal egy öröklés-biológiai munkaközösséget teremtett. Ez férfiak és nõk szûk körét foglalja össze, amelyeknek mindegyike a maga munkaterületének (pl. a Rassenpolitisches Amt der NSDAP, a Reichsarbeitsverwaltung, Reichsstudentenwerk stb.) tapasztalásaival szolgál s a tehetség-pártolásra vonatkozó tanácsaival támogatja a vezetõséget./

A szociálpolitika speciális kérdéseivel, mint a munka-, üzem-, nõ- és ifjúságvédelem, a szociális biztosítás különbözõ nemei és más hasonlók, a könyv megfelelõ helyén foglalkozunk. Itt csak azt említjük meg, amit nem illeszthetünk be a kérdés általános ismertetésébe, így pl. utalnunk kell arra, hogy 1939 január 1-ével bevezették a kötelezõ öregségi ellátást a német kézmûiparban is. Minden önálló kézmûiparos elvileg az alkalmazottak biztosításának körébe tartozik. Életbiztosítási szerzõdés kötése révén azonban szabadulhat az alkalmazottak biztosítási kötelezettségétõl. Kombinálhatja is mindkét lehetõséget. Elõfeltétel csak az, hogy az elõírt összjárulékot így vagy úgy, de meg

kell fizetnie.

/Jelentõs szociálpolitikai intézkedés történt a lakásügy terén a "Bau- und Betreuungsgesellschaft der Deutschen Arbeitsfront m. b. H." 1940 július 20-án történt megalapításával. Ennek harmadik célja a lakásépítések elõsegítése s technikai és pénzügyi feladatainak átvállalása. A társulat az építkezni akarókon segítendõ, legyenek társulások, bajtársi alakulatok, vagy magánosok, átveszi mindazon feladatok és munkák intézését, amelyek az építkezéssel kapcsolatosak: mint a telekvásárlást, az építési terv elkészítését, tárgyalásokat a hatóságokkal, ás építkezés pénzügyi részének szabályozását stb. 1940 október elején Dr. Ley birodalmi szervezési vezetõ átnyújtotta a Führernek egy nagyszabású törvénytervezetét, az általános, az egész dolgozó népet felölelõ öregségi biztosításról, amelynek kidolgozásával a Führer bízta meg./

Bevonták továbbá a DAF-ot a legszélesebb mértékben a négyéves terv munkálataiba. Átiskolázás és a szakmai nevelés egyéb intézkedései útján a munkahadseregnek a négyéves terv végrehajtására igen nagy tömeg új erõt szolgáltatott. A Westwall és a keleti erõdítések munkálatainál az ott dolgozó építõmunkások egész vezetését, elhelyezését és élelmezését a DAF-ra bízták. Sokszázezer emberrõl volt itt szó. A DAF munkatudományi intézetét teljesen a négyéves terv propagálásának és az elvégzendõ munkák ismertetésének szolgálatába állította A DAF programjának egyébirányú feladatairól itt helyszûke miatt nem szólhatunk.

A nemzetiszocializmus megkívánja, mint azt fentebb láttuk, hogy a szabadságot és szabadidõt valóban üdülésre és pihenésre fordítsák. Azzal is tisztában van, hogy igen sok néptárs nem tudja, mi volna ennek a legjobb formája. Soknak az energiája hiányzik, soknak a szükséges pénz. Hogy ezen a téren is segítõén, biztatóan és gyakorlati formában avatkozzanak be, 1933 november 27-én nyilvánosságra hozták egy hatalmas üdülési intézmény megteremtését, amely a "munka és öröm", "NS Gemeinschaft Kraft durch Freude" (KdF) nevet nyerte.

Eredetileg az olasz "Dopolavoro" eszméjére gondoltak. De a DAF célja messzetekintõbb volt. A szabadidõ ésszerû és céltudatos beállításával a dolgozó embert minél bensõbb kapcsolatba akarja hozni az egész nemzettel s felébreszteni és elevenen tartani benne azt az érzést és öntudatot, hogy nemcsak a munkaasztalnál, hanem szabadidejében is nem egyed, hanem egy nagy közösség tagja. Az ünnepnapot és a szabadságot úgy akarta organizálni, hogy a szabadidõt ne rontsa meg sem az unalom, sem az értéktelen szórakozás, hanem hogy életöröm töltse el s megnyíljanak mindenki számára a kulturális emelkedés útjai és a dolgozó ember családjával együtt hozzájusson azoknak a lehetõségeknek élvezetéhez, amit a "KdF" nyújtani tud. Ezért nevezték el ezt az üdülési organizációt közösségnek; az üzem és a munka mellett ennek is kapcsolatként kellett szolgálnia a néptársak között. A munkától fáradt embert ne húzzák rá egy nyugágyra, hanem szellemét és testét új táplálékkal lássák el. Nem mesterkélt elõadásokkal, nem pártirodai oktatásokkal s nem rétegek, hivatás, osztályok szerint megosztva, vagy képzettségi fok, rang és anyagi helyzet szerint. A legkisebbnek is éreznie kell a szabadságon is a szociális teljes-értékûséget, éppúgy, mint munkájakor. A NS-Gemeinschaft KdF tehát nem tekinthetõ jótékonysági intézetnek. Nem is részesül sem az állam, sem más hivatalos tényezõ részérõl pénzbeli támogatásban, hanem maguk, Németország dolgozói tartják fenn.

A szabadidõnek a szellem és test szempontjából egyaránt egészséges rendszerét a Geminschaft KdF a legkülönbözõbb irányokban kívánja megvalósítani:

1. A sportban, és pedig nem rekordvadászattal, vagy matadorok és nagyágyúk kitenyésztésével, hanem tömegsporttal, mint testgyakorlással és edzéssel, és bajtársi teljesítményekkel. Tehát a sportnak kell (a munkaszolgálat mellett) közrehatnia, hogy a nép valamennyi rétege közeledjék egymáshoz s megismerkedjék az igazi demokrácia eszméjével. A sportban mindnyájan egyenlõek: a "direktor", vagyis az üzemvezetõ, az irodista, a küldöncgyerek, a hivatalnoknõ és a telefonista. Egyébként ez az eset a "munka és öröm" közösségének egyéb formáinál is.

2. Utazások és vándorlások útján. A néptársaknak lehetõséget kell nyújtani, hogy hazájukat és az ország különbözõ néptörzseit olcsó módon megismerjék. De legyen alkalmuk külföldi utazásokra is, fõként nagyobb tengeri utakon. Utazásaikon ne csak a természet szépségeit élvezzék, ne csak a múzeumokat és a kulturális látnivalókat keressék fel, hanem a technika alkotásait is az ipari mûvekben és gyárakban.

3. Az ünnepnap megrendezésével, ami lehetõ sokoldalú szórakozást nyújt a néptársaknak: színház, hangversenyek, film, kiállítások, zene- és énekgyakorlatok és más hasonlók.

4. Népképzéssel. Meg kell adni a lehetõséget hogy ki-ki tudását és ismereteit gyarapíthassa és nemcsak elõadások, felolvasások vagy kurzusok útján, hanem gyakorlati bemutatások és vezetések, könyvtárak és gyûjtemények látogatása révén is.

5. A munka szépségét hirdetõ propagandával. Ez felölel mindent, ami az üzemek és munkahelyek külsõ berendezését illeti. Arra törekszenek, hogy a munkások lakó helyiségeit, a gyárakat és a mûhelyeket nemcsak higiénikusán rendezzék be, hanem szép környezetbe is állítsák. Egy folyóirattal, kiállításokkal és filmekkel végzik ezt a felvilágosító munkát s valósítottak meg ezúton egész sereg javítást és szépítést. Ez a gondolat automatikusan kiterjedt a magánlakásokra is, sõt ez vezetett a faluszépítés ("Dorfverschönerung") eszméjére. 1936 végéig már 63 birtokot s mintegy 5000 falut szépítettek meg házépítésmód, kertek, utak és ültetvények szempontjából.

Az összkiadások, amelyeket a német üzemek a "Schönheit der Arbeit" hivatalával közvetlenül együttmûködve javításokra fordítottak (1939-ben) elérték a 780,799.732 birodalmi márkát. A tényleges összeg, beleszámítva a statisztikai úton meg nem állapítható javításokat, természetesen még sokkal magasabb.

Hogy a KdF munkája nem volt hiábavaló és hogy a nép milyen mértékben tette magáévá törekvéseit, néhány statisztikai számmal világítjuk meg.

A sportban résztvevõk száma 1938 elsõ felében több, mint 8 millióra emelkedett, akik kereken 3000 államilag vizsgázott sporttanító vezetése alatt kb. 400.000 sportkurzuson gyakoroltak. A Gemeinschaft KdF sporthivatala által gondozott 15.000 üzemi sportközösség 1939-ig jóval több, mint egymillió embert nyert meg erre az egészséges sporttevékenységre. Az utazások résztvevõinek száma az 1934. évi kétmillióról 1937. évre 9,657.500-ra emelkedett. Az utolsó években tíz nagy óceánjáró gõzös hajózott 200.000 munkással és alkalmazottal (s ezek családjaival), s útjaikat egész Lisszabonig és Madeiráig kiterjeszteni 1938 június 30-ig Németországban 2557 bajtársi-ház és szabadidõotthon, 15.595 új kantin és tartózkodási helyiség, 13.122 kertesítés és üzemi udvar, 200 uszoda, kereken 20.455 mosdó- és öltözõhelyiség, 20.741 munkahelyiség és 2107 sportlétesítmény készült el a "Schönheit der Arbeit" elvei szerint tették. A turisztikában 1937-ben kereken kétmillió ember vett részt.

Egy nyolcnapos tengeri út, beleértve az ellátást, látnivalókat stb., mintegy 30-40 birodalmi márkába kerül, egy ugyanilyen szárazföldi út körülbelül 20 márkába. 1938-ban különösen rászoruló munkásbajtársak részére hatnapos szabadság-utazásokat rendszeresítettek 10-tõl 15 birodalmi márkáért. A szükséges pótlásokat a KdF fizeti. A szabadságosok egyharmadának havi jövedelme nem érte el a 100 birodalmi márkát, a másik harmadáé 100 és 150 birodalmi márka között mozgott s a többi rész jövedelme érte el átlagban a havi 150-200 birodalmi márkát.

A Gemeinschaft a nagy tengeri utakra több, új szempontok szerinti berendezett "Kraft durch Freude" tengerjáró hajót építtetett, egyenként 25.000 tonna ûrtartalommal. Ezeken nincs osztálykülönbség, valamennyi kabin egyforma. 1934-ben 80.000 német vett részt a tengeri utakon, 1937-ben számuk 150.000-re emelkedett. Rügen-szigetén strandfürdõ létesült, 20.000 ággyal és mindennemû, az üdüléshez szükséges berendezkedéssel. Itt a látogatók napi 2 birodalmi márkáért panziót kapnak. A KdF-gondolat népszerûsítéséhez kétségtelenül hozzá fognak járulni a munkába vett népkocsik, amelyek olcsó áruk dacára (995 RM, amit havi részletekben elõre fizetnek) minõség és tartósság tekintetében semmivel sem rosszabbak a drágább automobiloknál. 1939 július 1-ére, tehát tíz hónappal a takarékossági rendszer életbeléptetése után, a KdF-kocsik igénylõinek száma túllépte a negyedmilliót. A takarékoskodók ötven százalékának havi jövedelme 300 birodalmi márka alatt van.

Hivatásuk szerint a KdF-szabadságosok az 1936 február 1-i statisztika szerint a következõképp oszlottak meg:

	8 napos utazások	**14 napos utazások**
Munkások	36.3 százalék	18.2 százalék
Kereskedelmi alkalmazottak	27.5 "	41.2 "
Ipari alkalmazottak	23.2 "	22.0 "
Tisztviselõk és nyugdíjasok	7.1 "	11.4 "
Szabadfoglalkozásúak	3.4 "	4.3 "
Önálló iparûzõk	2.5 "	2.9 "

Az ünnepnapi elõadásokat a következõ számok illusztrálják: a zene- és énekórákon hetenként kereken 10.000 személy vett részt. A KdF 15.324 színielõadását az 1937-1938 évadban 8,408.005 ember látogatta, /1940 február 14-én nyílt meg Berlin-Borsigwaldban az elsõ utazó KdF-színpad. A könnyûfémbõl készített sátor 800-900 személyt tud befogadni. A színháznak megvan mindennemû berendezése a függönyök, kulisszák és a világítás beállítására. Télen a sátor fûthetõ./ A hangversenyeknek kereken 3 millió hallgatója volt. Különösen közkedveltek a vidám esték, kabaré-jellegû mûsorokkal. 1936-ban 41.000 ilyen elõadása rendeztek, kereken 17 millió hallgatóval. 1937-ben 40.000 úgynevezett "szabad ének" elõadás volt, amelyen 800.000 énekes vett részt.

Mintegy 300 népmûvelési helyen szemléket, vezetéseket és elõadásokat tartottak történelemrõl, mûvészetrõl, gazdaságtanból, honismeretbõl, természettudományokból, technikából, népegészségügyrõl, örökléstanról, fajismeretbõl stb., továbbá tanfolyamokat idegen nyelvek, számtan, gyorsírás stb. oktatására. Emellett 6250 estén felolvasások voltak a költõ-kortársak mûveibõl, - ezeket mintegy 1.4 millió résztvevõ hallgatta, - továbbá 1574

gyári kiállítás, ahol több, mint 4 millió munkás ismerkedett meg az élõ német mûvészek alkotásaival. Egészben-véve 1939-ben 16.5 millió embernek nyújtottak lehetõséget arra, hogy ilyen módon tovább képezzék magukat.

A "Kraft durch Freude" közösségének már nevében kifejezésre juttatott optimista alapgondolata fokozódó mértékben talált visszhangra a nép körében. Ha mindazoknak a számát egybevetjük, akik már 1936-ban résztvettek a különbözõ elõadásokon stb., úgy eljutunk a 71 milliós embertömeghez, ami majdnem ugyanannyi, mint az akkori Németország egész lakossága. A nemzetiszocializmus célját és lényegét juttatja kifejezésre, hogy a komolyság, szigorúság és az önfeláldozó kötelességteljesítés aszkétizmusára intõ felhívás mellett megfelelõ mértékben módot nyújt a dolgozó ember hétköznapján az életvidámságra is. A nemzetiszocializmus egészséges valóságérzéke elutasít minden teoretizálást, minden pedantériát és minden doktrinerkedést, s mindenütt az élet elfojthatatlan forrásait keresi.

A NS-Gemeinschaft "Kraft und Freude" hatásai más országokban is felkeltették a figyelmet és az érdeklõdést. A "szabadidõ és üdülés" ("Freiheit und Erholung") világkongresszusa 1(1937 június közepén Hamburgban), amelyre több, mint ötven ország küldött képviselõket, elhatározta, hogy felállítja az "öröm és munka nemzetközi központi irodáját", ("Internationales Zentralbüro für Freude und Arbeit", s ennek vezetõjévé a DAF megteremtõjét, dr. Leyt választották meg. Ehhez a központi irodához egy nemzetközi kutatóintézetet ("Internationales Forschungsinstitut") csatoltak, amelynek feladata a munkások szabadidejének kérdését tudományosan feldolgozni.

A nemzetiszocialista népjólét.

Nationalsozialistische Volkswohlfahrt NSV.

Mint a közélet minden terén, a nemzetiszocialista állam a közjótékonyság területén is többé-kevésbé beható, alapvetõ változásokat hozott. 1933 elõtt a jótékonyság Németországban legnagyobbrészt a szegénygondozásból állott. Mindenekelõtt általánosságban pénzbeli támogatásra gondoltak és amikor a munkanélküliek száma olyan hallatlanul felszaporodott, hogy az állami közigazgatás számára egyszerûen lehetetlenné vált a segélyre szorulók kezelését és gondozását egyénileg intézni, az egész jótékonyság végül is segélyösszegek sematikus kifizetésére szorítkozott. Másrészt megelégedtek azzal, hogy legalább a nyomorúság formáját küszöböljék ki, amikor alkalmi pénzes természetbeni adományokkal itt-ott segítettek a feltûnõen jelentkezõ szükségen. Sem idõ, sem megértés nem volt ahhoz, hogy megállapítsák a szükség okait, sem mód annak kifürkészésére, mi módon lehetne ezeket az elõidézõ okokat megelõzni s a nyomorúságot elhárítani.

A nemzetiszocialista állam viszont éppen ezekre a körülményekre fordít különleges figyelmet. Sõt, tovább megy: azon fáradozik, hogy azokat a néprétegeket tartsa egészséges és munkaképes állapotban, amelyek még nem süllyedtek Ínségbe s jóelõre megoltalmazza õket a szükségtõl és betegségtõl. Ide tartozik a gyermekgondozás, az ifjúság felügyelete, a családvédelem, higiénia és egészségápolás, valamint sok más megelõzõ rendszabály a betegség és szegénység ellen. Fontos intézkedés e téren az 1938 április 30-i "törvény a gyermekmunkáról és a fiatalkorúak munkaidejérõl". Ez megtiltja a gyermekek dolgoztatását (a 14 éven aluliak tekintendõk gyermekeknek) és korlátozza az ifjúkorúak

munkáját (ifjúkorúaknak számítanak a 14-18 év közöttiek).

A törvény, mint általában a nemzetiszocialista törvények, paragrafusaiban nem formalisztikusan merev, hanem elasztikusán tekintettel van az élet különbözõ viszonyaira. 12 és 14 év közötti gyermekek felhasználhatók könnyû kisegítõ munkákra, pl. küldöncszolgálatra, de naponta legfeljebb három órán át. Ifjúkorúak részére az éjjeli munka, a vasárnapi és ünnepnapi munka elvileg tilos. Sõt, a birodalmi munkaügyi miniszter egész üzemi ágakból és munkamenetekbõl kiemelheti õket, ha a közösség java úgy kívánja. A törvény emellett igen terjedelmes kazuisztikai részt tartalmaz egyes esetekben való alkalmazására, vagy mellõzésére vonatkozólag, úgy, hogy az üzemvezetõnek, a bíróságoknak és az ellenõrzõ hatóságoknak módjuk van mindazon esetekben, amelyeket a gazdasági élet felvet, a törvényhozó szándékának világos felismerésére. Az ifjúságot védelmezõ törvény végrehajtását a DAF ellenõrzi. Ezt a felügyeletet 35.000 "Betriebsjugendwalter- és walterin" gyakorolja.

A nemzetiszocialista népjólét célja nem elsõsorban az, hogy egyes esetekben érjen el eredményt, hanem hogy egyáltalán a jólét színvonalát emelje. A népjóléti feladatokat tehát nem annyira a pénzember, mint inkább a szociális reformátor szemével kell szemügyre venni. Ha ez a szempont zavartalanul érvényesülhet, akkor elõkerülnek a pénzügyi segélyforrások is.

A szociális reformátor népjóléti feladatát nemcsak abban látja, hogy a szükségben lévõn gazdaságilag segítsen, hanem mindenekelõtt abban, hogy ezt a támogatást oly módon organizálja, ami által ismét felkelti a munkakedvet és visszaadja a munkaerõt, amellyel a szükségben szenvedõ még egyáltalán rendelkezik, így például a NSV különleges gondozó osztályának feladata a testileg akadályozott néptársak (csak a régi birodalomban egymilliónál több vak, nagyothalló, süket és kis-járadékos) szenvedéseit elviselhetõbbé tenni és õket a népközösségbe bevonni. Otthonokban és mûhelyekben, elõadásokkal és berendezésekkel megtalálják a lehetõséget, hogy a testileg akadályozottakat kiképezzék s számukra olyan munkát találjanak, amit el tudnak végezni s munkahelyet is szerezzenek nekik.

A nemzetiszocialista állam arra törekszik, hogy ne ellátóintézetként szerepeljen, amely végül egy szegényház karakterét ölti fel, ahol a testileg akadályozottak és az életre nem való tömegek élnek a munkás és szorgalmas kisebbség rovására, hanem az a célja, hogy munkateremtéssel, neveléssel, fegyelemmel és a kártékony és aszociális elemek kiselejtezésével a nép életerejét növelje. Ezért nemzetiszocialista népjólét nem minden áron való támogatóegyesület, hanem csak ott feladata beavatkozni, ahol az állami és városi gondozás eszközei nem kielégítõek. Természetesen a munkakerülõknek sem akar kényelmes életet biztosítani, hanem minden egyes esetet egyénileg kell elbírálnia és ez az elsõfokú hatóság, a "NSV Blockwart", legfõbb feladata. Nemcsak az ínséges helyzet fokát, hanem az érdemességet is meg kell vizsgálnia s így megtennie a helyes elõterjesztést. Az u.n. "szemérmes szegényekre" (pauvres honteux) is tekintettel kell lennie.

A gazdaságilag megszorultaknak ez a gondozása olyan eljárás, ami idõt türelmet és ítélõképességet követel. A nemzeti szocialista állam éppen ezért, amikor 1933 januárjában a hatalmat átvette, a népjólét terén éppen annyi elõvigyázattal és felelõsségtudással, mint energiával járt el.

A nemzetiszocialista népjóléti intézmény (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt) a párt szükséget szenvedõ, esetleg állásukat veszített tagjai és családjuk támogatására, valamint a

megsebesült SA férfiak ápolására létesített segélyakció formájában már a harci korszak alatt megszületett. A Führer 1933 május 3-án kelt rendeletére a párt elismert organizációjává vált s 1934-ben, mint csatlakozott alakulást beosztották a pártba. Ez a NSDAP legfõbb hivatala valamennyi jóléti és gondozói kérdésben s egyúttal vezeti a "Reichsgemeinschaft des freien Wohlfahrtspflege" intézményét, amelyhez a "Centralausschuss der Inneren Mission", a "Deutsches Rote Kreuz" és a katolikus "Caritás-Verband" (DCV) tartozik. A NSV 1933. évi 112.000 tagja 1936. októberére 6,188.000-re szaporodott.

A NSV feladatköre felöleli az egész népet. Hogy képet adjunk eredményeinek méreteirõl, álljanak itt az alábbi adatok:

1933-tól 1936-ig 1,893.871 gyermek részesült négyhetes üdülési szabadságban, otthonokban és vidéki gondozó helyeken. Az 1934 március 2-án alapított "anya és gyermek" segítõakció a leendõ anyákról és áldott állapotban lévõ nõkrõl gondoskodik s erre a célra 1936-ig 167,743.010 birodalmi márkát fordított. Az "anya és gyermek" segítõakciónak sikerült ezek alatt az évek alatt a csecsemõhalandóságot gondoskodó és megelõzõ tevékenységével 7.9 százalékról 6.4 százalékra csökkenteni. Ez 162.000 egészséges gyermek életbentartását jelentette. 5183 állandó és 5584 aratási gyermekkert berendezésével számtalan gyermeknek nyújtottak vidám otthont, míg anyjukat foglalkozási, vagy háztartási kötelességei igénybe vették.

/Egészen rendkívüliek az "anya és gyermek" ("Mutter und Kind") segélyakció eredményei, mint az az 1940 májusi jelentésbõl kitûnik. Csak Berlinben 440.000 esetben nyújtottak segítséget leendõ anyáknak, szoptató anyáknak, kisgyermekeknek és sokgyermekes családoknak. Ez a segítség élelmicikkekbõl, szülõ nõknek és csecsemõknél) fehérnemûbõl állott, majdnem egymillió RM értékben. Lakáskérdésbe 29.000 esetben avatkoztak be segítõ kézzel. Emellett 10.000 esetben segítettek lakásbérletnél és közvetítettek 13.000 esetben. Ezenfelül a Dr. Goebbels-lakásakció 31.000 lakást helyezett jó karba. így összesen 76.000 család részesült támogatásban a lakás biztosításánál, vagy megszerzésénél.

A NSV-Hauspflege az elmúlt évek alatt több, mint 10.000 házi-ápolónõt foglalkoztatott anyák és gyermekek gondozásával. A NSV-Kindertagesstättek-ben naponta munkában álló anyáknak 5000 gyermeke nyer felvételt, gondozást és ápolást. Az anyák üdültetésére szolgáló akció 3500 anyát küldött a birodalom legkülönbözõbb Gauiban lévõ NSV-otthonokba. Az üdültetés legfontosabb eredményeként 11.000 gyermek tartózkodhat hat hétig üdülõ-otthonokban és 15.000 gyermeket küldhették több hétig üdülésre.

Ezzel kapcsolatban említjük meg a NS-nõvérek és a NSV-nõvérek közötti különbséget. Az NS-nõvérek (barna nõvérek) kizárólag a községi ápolásban, a NS-községi állomásokon tevékenykednek, vagy esetleg különleges feladatokra is felhasználják õket, így a rendi várakban. A NSV-nõvérek (kék nõvérek) szolgálatukat mint csecsemõgondozónõk látják el a bölcsõdékben, csecsemõotthonokban stb. Gyermekkerteket mindig NSV-gyermekkertésznõk vezetnek./

Különleges segítséget jelentett a rászoruló családok számára az ágyak beszerzése. A NSV által szétosztott 675.369 ágy 80.000-el múlja felül az összes német kórházakban lévõ helyek számát. A NSV által erre a célra fordított összeg 21,980.709 birodalmi márka. Felnõttek egészségápolásáról gondoskodik a "Hitler-Freiplatz-Spende'", amely gyógyintézetekben 413.634, gyógyhelyeken 11.002 ingyenes helyet tudott rendelkezésre

bocsátani 33,059.142 birodalmi márka értékben. Az 1936. évi pártnapon bejelentették a tuberkulózis-segély akciót, amely azonnal 3,150.396 birodalmi márkát hozott össze. A "NS-Schwesternschaft" 1936-ban 4446 nõvért foglalkoztatott, akik 1552 állomáshelyen 993.112 személyt ápoltak s összesen 3 1/2 millió beteg- és házi látogatást tettek. Erre a pénzbeli juttatás 9,420.000 birodalmi márka volt. Az ifjúság gondozása, a menekültek ellátása, a foglyok segélyezése és a katasztrófáknál nyújtott segítség 23,500.985 birodalmi márkájába került a NSV-nak. A NSV pénz- és természetbeni teljesítményeinek összértéke 1936-ban 255,854.242 birodalmi márka volt.

A NSV-ban 849.161 tiszteletbeli és 13.000 hivatásos segítõ mûködik. Feladataikra különleges tanfolyamokon nyernek kiképzést.

A NSV legfigyelemreméltóbb segítõ intézménye a téli segélyakció, a "Winterhilfswerk" (WHW) szervezete, amely a tél különleges ínséges állapotának - éhség és hideg - elhárítására szolgál. Ennek a segélyakciónak, amelynek eszközeit nyilvános gyûjtések útján szerzi meg, feladata elsõsorban azokat a rászorultakat ellátni élelmiszerrel, ruházattal és tüzelõanyaggal, akik nem részesülnek semmiféle közületi gondozásban. De már külsõ formájával is arra kell irányulnia, hogy a népnek valódi népközösségi nevelését és a tettek szocializmusát szolgálja. Éppen ezért a Führer minden õsszel személyesen nyitja meg a téli segélyakciót egy programbeszéddel, s valamennyi miniszter és vezetõ párttag maga is kimegy gyûjtõperselyével az utcára.

/Az utcai gyûjtéseknél olyan jelvényeket árulnak, amelyek gazdasági szükségben lévõ vidéken készülnek, így az egyik jelvény borostyánkõbõl való volt. Ennek a jelvénynek az elõállítására több mint 200.000 kg nyersanyag volt szükséges. Ennek folytán a már dolgozó borostyánkõmunkások mellett még 500 munkanélküli is foglalkozást kapott több mint három hónapon át. 1939 februárjában apró állatfigurákat árusítottak, egy új könnyû fémbõl, a magnivinbõl, amit kimetszeni, préselni és lakkozni kellett, végül ráilleszteni egy kis darab ékkövet, a cabochont, ami az állat fénylõ szemét ábrázolta. 1939 márciusában viszont kis csinos porcelánfigurák voltak soron, amelyeket biztonsági tûvel kellett a ruhára illeszteni, stb.

Külföldi újságírók több ízben kifejezést adtak csodálkozásuknak és bámulatuknak a gyûjtésekkel kapcsolatban. Példaként idézzük a "Párizs Midi" címû francia újságot, amely így írt: "A német miniszterek, akik személyesen gyûjtöttek Berlin utcáin, ismét meggyõzõdést szerezhettek nagy népszerûségükrõl. Nemcsak gyûjtõperselyüket kellett több ízben kicserélniük, de nem egyszer annyira megrohanták õket, hogy a rendõrségnek kellett beavatkoznia. Ez azonban nem jelenti azt, hogy más városrészekben az eredmény nem lett volna kielégítõ. Feltételezhetõ volna, hogy ezeket a gyûjtéseket a német nép idõvel megunja. Ez nagy tévedés. A nemzeti szolidaritás 1937 évi napja felülmúlta valamennyi megelõzõ esztendõjét s bebizonyította, hogy Hitlert népe változatlan bizalommal veszi körül."/

"Úgy hisszük, - mondotta Hitler 1939 október 5-én - hogy az ilyen szemmellátható demonstrációkkal népünk lelkiismeretét ismételten felrázzuk s minden egyesnek újból tudatába idézzük: "néptársként érezz és áldozzál!" Már 24 órával az elsõ proklamáció után érkezni kezdtek az elsõ adományok. 48 óra elteltével már 4 millió birodalmi márkát jegyeztek. Az üzemi közösségek lemondottak bérük egy részérõl, hogy ezzel módot nyújtsanak egy további nép társ felistápolására. Ingyen étkeztetéseket rendeztek az adakozók áldozatkészségébõl. A színház és film stb. az ügy szolgálatába állottak.

Az 1936 december 1-i törvénnyel a WHW jogi alapot nyert. A WHW vezetése a népfelvilágosítási és propagandaminiszter kezében van. A négy elsõ téli segélyakció során a nép 1.490,760.834 birodalmi márkát gyûjtött össze. Az 1936/37-i WHW-nél 1,340.356 férfi és nõ segédkezett önként. Az 1935/36. évi WHW alkalmával kiosztott adományok értéke 365,829.716.98 birodalmi márkára rúgott. Kiosztottak: rozs- és búzalisztet, halat, húst, zsírt, fõzeléket, cukrot, darát, zabpehelyt, tésztát, rizst, burgonyát, stb. - egészben véve 13 1/2 millió mázsát. Szénbõl 43 millió mázsa került szétosztásra, aminek szállítására 6600 negyven vagonos vasúti vonatra volt szükség. Továbbá kiosztottak: 2 millió ruhadarabot, 2.5 millió pár cipõt, 1.6 millió pár harisnyát, 4.5 millió darab fehérnemût, 500.000 darab konyharuhát és ágynemût, 240.000 ágytakarót és paplant. Ezenkívül a rászorultak utalványokat kaptak élelmiszerekre és ruhanemûekre 200,593.859 birodalmi márka értékben, valamint a NSV különbözõ intézményeinek átutaltak 79,097.469 birodalmi márkát. Az 1939/40. évi WHW 681 millió birodalmi márkát hozott az utolsó békeév 566 millió márkájával szemben.

Az eddigi WHW-ek összeredménye felülmúlja a 3 milliárd birodalmi márkát.

/A NS-Volkswohlfahrt tevékenységét még a következõ számadatokkal világítjuk meg: A NSV-nak 1938. elsõ negyedében összesen 8,220.410 tagja és 864.303 állandó munkatársa volt. Ugyanazon három hónapban az "anya és gyermek" segélyakció kapcsán 15.972 szakképzett munkaerõ gondozott 991.591 személyt. A 21.035 segítõhelyet 911.067 segélyreszoruló kereste fel, az 1489 tanácsadóhelyet kereken 50.570 tanácskérõ. 123.394 gyermek részesült nappali gondozásban. Leendõ anyák közül 73.833 férjes és 6785 hajadon nõt ápoltak. A NSV 153,130 gyermeket és 13.896 felnõttet étkeztetett. 9979 esetben szereztek háztartási kisegítõt. Üdülésre 19.325 anyát és 52.011 gyermeket küldöttek el. A Deutsche Jugendversicherungshilfe biztosítási hozzájárulása 483.500 RM-ra rúgott (az egész 1937. évben 2,238.500 RM.) A NS-Schwesterschaft 5607 nõvért tartott 2528 állomáson. A tüdõvészsegítõ akció 2600 beteget helyezett el. Mindezek a számok, mint fentebb elõrebocsátottuk, 1938 elsõ negyedére vonatkoznak./

Egy másik, a WHW-el kapcsolatban álló segítõakció az u.n. "egytálétel", "Eintopfgericht", ami általánosan bevezetett intézménnyé vált. Ez abban áll, hogy havonta az elsõ vasárnapon mindenki csak egytálételt eszik ebédre 50 Pfennig értékben s az így megtakarított pénzt beszolgáltatja a WHW-nek. Az Eintopfgericht 1933/34. telén 25,129.000 birodalmi márkát eredményezett, 1935/36. telén pedig már 31,697.000 birodalmi márkát.

A munkaszolgálat.

Arbeitsdienstpflicht.

A nagyszámú ifjúsági szervezet között, amelyek jórészt a világháború után keletkeztek, alakult meg a "Bund der Artamanen"; ezt 1924-ben alapították és a birodalmi ifjúsági vezetõ (Reichsjugendführer) megállapította róla, hogy "az egyetlen reális szövetségi szervezet", mert a parasztság felemelésére irányuló törekvéseivel a munkaszolgálatnak és a parasztosztály népi kultúrájú megújhodásának elõharcosául volt tekinthetõ. 1934-ben a Hitler-Jugend átvette a "Bund der Artamanen"-t. 1926-ban alakultak az elsõ munkatáborok, amelyekben munkások, parasztok és diákok megkísérelték a nemcsak gyakorlati célú, de ideális irányú munkaszolgálat-mozgalom megteremtését.

A szolgálat azonban túlságosan rövid idõre volt megállapítva, hiányoztak az iskolázott vezetõk és az igazi kapcsolat a különféle közösségek között. Elõször a nemzeti szocialista mozgalom fogta fel a munkaszolgálatot nevelõiskolaként s már 1928-ban programjába vette az általános munkaszolgálati kötelességet. Ennek az eszmének elõharcosát, Hierl szkv. ezredest Hitler 1929-ben kinevezte a NSDAP szervezõosztálya vezetõjének s ennek az osztálynak lett feladata a munkaszolgálat kiépítése. A párt már akkor követelte a munkaszolgálati kötelesség bevezetését, azonban, mint már elõbb említettük, törekvése beleütközött a kormányzat elutasító magatartásába.

/A Brüning-kormány egy 1931 júniusi szükségrendelettel bevezette az önkéntes munkaszolgálatot, hogy ezúton csökkentse a munkanélküliséget. Ez azonban ügyefogyott és terméketlen rendszabálynak bizonyult, amelyet teljesen bürokratikus módon hajtottak végre és sem szociális, sem etnikai tartalma nem volt. Az eredmény: egy csomó összefüggéstelen, gyakorlati érték nélküli intézkedés./

Mit sem törõdve ezzel a NSDAP, tovább folytatta a munkaszolgálati kötelesség megvalósításának rendszeres elõkészítését. Kereste a vezetõkül hivatott személyeket s elkezdte õket vezetõi-tanfolyamokon iskolázni. 1932 januárjában Hammerstein-ban (Grenzmark) felállították az elsõ munkatábort, amit az év folyamán számos más követett.

Így már a munkaszolgálat fontos elõkészítõ munkája készen állott, amikor 1933 január 30-án a NSDAP a birodalomban átvette a hatalmat. 1933 május 1-én "a nemzeti munka napján" Hitler beszédében a következõképp jelölte meg a munkaszolgálat célját: "Amikor elõször léptünk ki a nyilvánosság elé a munkaszolgálati kötelesség gondolatával, a haldokló marxista világ képviselõi óriási lármában törtek ki s azt hirdették: ez új támadás a munka, támadás a munkások élete ellen! Miért tették ezt? Mert pontosan tudták, hogy ez sohasem lesz támadás a munka, még kevésbé a munkás ellen, hanem igenis támadás az ellen a szörnyû elõítélet ellen, amely szerint a kétkezi munka alacsonyrendû. Ezt az elõítéletet akarjuk kiirtani Németországból. Mi olyan idõkben, amikor még milliók élnek közöttünk megértés nélkül a kétkezi munka jelentõsége iránt, a német népet a munkaszolgálati kötelesség útján akarjuk arra a felismerésre nevelni, hogy a testi munka nem aláz meg, nem megbecstelenítõ, hanem sokkal inkább, mint minden más tevékenység, becsületére válik annak, aki azt hûségesen és derekasan végzi.

Rendíthetetlen elhatározásunk, hogy minden németet, akárki legyen is, gazdag, vagy szegény, tudósnak, vagy gyári munkásnak fia, egyszer életében testi munkára fogunk, hogy ezáltal megismerje s így valamikor itt is könnyebben tudjon parancsolni, minthogy megelõzõleg maga is megtanult engedelmeskedni. A mi célunk nemcsak az, hogy a marxizmust külsõleg gyõzzük le. El vagyunk határozva arra, hogy elõfeltételeit is elvesszük. Mi meg akarjuk kímélni az utánunk következõ nemzedékeket a marxizmus szellemi zûrzavarától. Fej- és kétkezi munkások soha többé nem állhatnak egymással szemben. Ezért kiirtunk minden fennhéjázást, amit olyan szívesen sajátítanak el az emberek s amellyel felülrõl akarják nézni a bajtársakat, akik csak a szerszám mellett állanak, vagy az eke mögött. De nemcsak a munkának ezt a nemét kell minden németnek megismernie, hanem fordítva, a kétkezi munkásnak is tudnia kell, hogy a szellemi munkára szükség van. Ebben az esztendõben elsõ ízben fogjuk ezt a nagy etikai gondolatot, amelyet összekötöttünk a munkaszolgálattal, megvalósítani. És mi tudjuk, hogyha elmúlik negyven év, a testi munka szavának értelme milliónyi ember lelkében éppen úgy meg fog változni, mint ahogy egykor a landsknecht fogalma, amelynek helyébe a német katona fogalma lépett."

És 1934 július 11-én a munkaszolgálat birodalmi biztosává kinevezett Hierl ezredes egyik beszédében a következõ szavakkal jellemezte a munkaszolgálat lényegét és feladatait: "A munkaszolgálat valami egészen mást, nagyobbat jelent, mint az idõk kényszerûségébõl a munkanélküliség leküzdésére született átmeneti kisegítést. A munkaszolgálati kötelesség annak a gondolatnak a következetes továbbvezetését és szükséges kiegészítését jelenti, amely az általános tankötelezettséghez és az általános védkötelezettséghez vezetett... A munkaszolgálati kötelesség legyen becsületbeli kötelessége a német ifjúságnak és legyen szolgálata a népnek. A munkaszolgálati kötelesség állítson munkahadsereget az államvezetés számára, azoknak a nagy közmunkáknak megvalósítására, amelyek fontos nemzetgazdasági, kulturális és más hasonló állampolitikai célokat szolgálnak. Mindenekfelett pedig nagyszabású népnevelõ iskola legyen a munkaszolgálat. A munkaszolgálatban szerzett egyéni átélése alapján tanulja megbecsülni a fiatal német ember a munka erkölcsi értékének helyes felfogását s a megfelelõ magatartást a német munkaközösség irányában, így lesz a munkaszolgálat semmi mással nem helyettesíthetõ népnevelõ iskolájává az új német munkásságnak, a példaadó német szocializmusnak."

A munkahely és a munkatábor közösségében le kell hullaniuk az osztálykülönbségek elõítéleteinek, el kell tûnnie a materialista felfogásnak, amely a munkát megvásárolható áruvá alacsonyította s ezzel lealázónak bélyegezte - s a szolgálatot többre kell becsülni, mint a keresetet.

Már az 1934 szeptemberi nürnbergi pártnapon elvonult a Führer elõtt az Arbeitsdienst, vállravetett ásókkal, földbarna egyenruhájában - 52.000 ember -, míg az egész birodalomban több mint 1000 munkatáborban 180.000 munkavállaló teljesíti önként vállalt kötelességét.

"Nagy vállalkozás, - mondotta a Führer e parádé után - egy egész népet átnevelni erre az új munkafogalomra és a munkának erre az új megítélésére. Mi mertük ezt és ez sikerülni fog nekünk és ti lesztek az elsõ tanúi annak, hogy ez a munka nem vallhat kudarcot. Az egész nemzet a ti iskolátokba fog járni! El fog jönni az idõ, amikor egyetlen német sem nõhet be anélkül a közösségbe, míg meg nem járta elõzõleg a ti közösségeteket."

A munkaszolgálat eleinte önkéntes volt, de Hitler már 1933 május 1-én kijelentette, hogy a szolgálatot általános kötelességgé fogja tenni. Rövidesen ezután a német diákság kinyilvánította, hogy a munkaszolgálatot kötelességeként vállalja. A DAF és a Reichsnährstand bevezette a munkaszolgálati bizonyítványt, amellyel mindenkinek igazolnia kellett, aki vezetõi állásra pályázott, hogy a munkaszolgálatnak eleget tett. A nép ezzel beigazolta, hogy a munkaszolgálati kötelességet mint becsületbeli kötelességét hajlandó vállalni.

Így érett meg az idõ a munkaszolgálat-törvény ("Reichsarbeitsdienstgesetz" RAD) meghozatalára, amelyet a kormányzat 1935 június 26-án bocsátott ki.
Fõ rendelkezései így hangzottak:

l. §
1. A munkaszolgálat a német népért teljesített becsületbeli szolgálat.
2. Minden mindkétnemû fiatal német köteles népének a munkaszolgálatban szolgálni. /A minden németre érvényes, általános szolgálati kötelezettséget az 1938 június 22-i rendelettel vezették be. Mindenek fölötti célja az volt, hogy munkásokat helyezzen készenlétbe a Westwall építésére Az intézkedés különleges állampolitikai jelentõségû feladatokra korlátozódik s a négyéves terv megbízott vezetõje rendeli el./

3. A munkaszolgálatnak a német ifjúságot a nemzeti szocializmus szellemében kell a népközösség számára és a munka helyes felfogására nevelni, mindenekelõtt pedig a kétkezi munka méltó megbecsülésére.
4. A munkaszolgálat feladata közérdekû munkák végrehajtása. /Az Arbeitsdienstnek nem szabad versenyt támasztania sem az autóutak építésével, sem a gazdasági élettel szemben. Fõ feladata a mezõgazdaság számára új fejlõdési lehetõségeket teremteni./

3. §.
2. A munkaszolgálat legkorábban a betöltött 18. évvel kezdõdik és legkésõbb a 25. életév befejeztével végzõdik. (Kivételek engedélyezhetõk.) /A 17. év betöltése után bárki önként jelentkezhet a munkaszolgálatra. Ilyen esetben legalább is egyévi szolgálatra kell köteleznie magát, de kívánatra "továbbszolgáló" is lehet. 1940 április 1-tõl a fõiskolai tanulmányok megkezdése elõtt valamennyi érettségizett nõnek jelentkeznie kell munkaszolgálatra. (Kivételt képeznek a tanítónõképzõ fõiskola jelöltjei.) /
1934 január 1-tõl volt egyelõre önkéntes nõi munkaszolgálat is, amelyet 1936 január 1-én beosztottak az általános birodalmi munkaszolgálat keretébe. Mindenesetre hiányoztak még a szervezeti s talán a pénzügyi elõfeltételek is, hogy a kötelezõ nõi munkaszolgálati kötelességet megvalósítsák. Ezt lépésrõl lépésre kellett kiépíteni. Ez a kiképzés néhány év alatt végbement. Bár 1938-ban már 30.000 "Arbeitsmaid" dolgozott, a tempót még inkább meggyorsították. A birodalomvédelmi minisztertanács közvetlenül a háború kitörése után, 1939 szeptember 4-én, egy végrehajtási rendeletet bocsátott ki a következõ szöveggel:

l. §
A nõi ifjúság részére rendszeresített birodalmi munkaszolgálat létszámát 100.000 "Arbeitsmaid"-ra (beleértve a törzsszemélyzetet) kell emelni.

2. §.
A Reichsarbeitsführer felhatalmazást nyer, hogy a 17-25. éves hajadon leányokat, akik nincsenek alkalmazásban, nem állanak szakmai, vagy iskolai képzés alatt s nem szükségesek mint segítõ családtagok a gazdaságban, bevonja a birodalmi munkaszolgálati kötelesség alá.

Huszonnyolc iskolában indult meg fokozott tempóban a vezetõnõk kiképzése. Már volt egy 1000 vezetõnõ-jelöltbõl álló tartalék. Kivált, férjhezment vezetõnõk és sok más nõi alkalmazott szintén jelentkezett.

Az 1939 szeptember 9-i új birodalmi munkaszolgálati törvény a birodalom területét 25 kerületre osztotta. Minden kerületben a kerületi vezetõnõ alatt mûködik a táborcsoportvezetõnõ, aki alá 15-20 tábor tartozik. (1940-ben már több mint 2000 nõi munkatábor van.) Az oldalán áll 3 segítõnõ (Gehilfin). Egy tábori egység áll egy táborvezetõnõbõl, a táborvezetõnõ segítõnõjébõl, l gazdasági segítõnõbõl, l gazdasszonyból, l nem rendszeresített segítõnõbõl, 3 vagy 4 bajtárssági elöljáróból (Kameradschaftsälteste) és 32-41 munkaszolgálatos leányból (Arbeitsmaid). A birodalmi munkaszolgálat vezetõnõi legalább 3 évig megszakítás nélkül tartó szolgálatra vannak kötelezve. Amikor kiválnak, szolgálati jutalmat kapnak és egy alkalmazási utalványt, amely elõjogot biztosít nekik közszolgálati alkalmazásnál. Az "Arbeitsmaid", épp úgy, mint az "Arbeitsmann", a szolgálati idõ kitöltése után munkaszolgálati bizonyítványt kap.

A nõi munkaszolgálatban általában ugyanazok az alapelvek érvényesülnek, mint a férfiak munkaszolgálatában, csak a tábor életformái inkább személyre szabottabbak, mint a férfiaknál. Lényeges viszont a különbség magában a munkában. A fiatal leányokat olyan

táborokban gyûjtik össze, amelyeknek elsõ formája a háztartási üzemé, második formája a mezõgazdasági üzemé és pedig kéz a kézben a NSV-val a rászoruló gyermekek gondozásában és kisegítésben sokgyermekes családoknál. A harmadik forma a telepeseknek és parasztoknak nyújtott segítség.

A munkaszolgálatra kötelezett leányokat általában 35-ös, 50-es csoportokban, üresen álló falusi udvarházakba helyezik el. Itt pedagógiailag iskolázott asszonyok tanítják õket a munkaszolgálat és a családi élet feladataira. Naponta 6 órát dolgoznak. A többi idõt állampolitikai iskolázással, világnézeti neveléssel, sporttal és gimnasztikával töltik ki. A szolgálati idõ 26 hétre terjed. Élelmezést, egységes ruházatot és lakást éppen úgy kapnak, mint a férfiak s betegség és baleset ellen biztosítják õket. /A Frauenarbeitsdienst-tõl meg kell különböztetni a nõi "Pflichtjahr"-t, amirõl alább lesz szó./

A nõi munkaszolgálat ideális lényegét a "Deutsches Frauenwerk" vezetõnõje 1934 augusztus 25-én a háztartási oktatás V. nemzetközi kongresszusán a következõképp jellemezte: "A német asszonynak, ahogy mi képzeljük el, ha a nép helyzete megköveteli, le kell mondania a luxusról és élvezetekrõl, dolgozni kell tudnia, szellemileg és testileg erõsnek kell lennie, s tudnia kell a kemény életbõl, amire ma kényszerítve vagyunk, szép életet kiformálnia. Belsejében át kell hatva lennie a szükség és veszedelmek tudatától, amelyek a mi népünk életét fenyegetik. Olyannak kell lennie, hogy mindent szívesen tegyen meg, amit követelnek tõle. Tudnia kell politikailag gondolkoznia, nem pártpolitikailag és nem a más nemzetekkel folytatott politikai harc értelmében, hanem politikailag úgy, hogy az egész néppel együtt érezzen, együtt gondolkozzék, együtt áldozzék.

/A diákokat és diáklányokat, akik nem alkalmasak a munkaszolgálatra, a Reichsstudentenführung által vezetett "Ausgleichsdienst"-be állítják be. Ebben a kiegyenlítõ szolgálatban az erre kötelezettek olyan munkát kapnak, amit el tudnak látni; a férfi tagok a légoltalmi szövetségben, a nõk az "anya és gyermek" segélyakciónál.

Szemléletes képet nyújt az "Arbeitsmaid" életérõl és munkájáról a munkaszolgálat birodalmi vezetõsége által kibocsátott "Die Arbeitsmaid" címû füzet. Ez közelebbi adatokat tartalmaz a vezetõnõk kiképzésérõl is./

A birodalmi munkaszolgálat oktatóintézeteiben nemcsak a munkatechnikára tanítanak, hanem elsõsorban világnézeti, jellemképzõ és gazdasági nevelõmunkát végeznek. A munkaszolgálat iskolázásánál nem az egy bizonyos munkanemben való speciális jártasságot tekintik lényegesnek, hanem a vezetõk általános kiképzését, hogy a munkaszolgálatban egyfelõl állampolitikai ifjúsági nevelõk legyenek, másfelõl pedig sport-béli mintaképek, kifogástalan sáfárai az emberekben és értékekben reájuk bízott javaknak, technikai szakértõk és végül, de nem utolsó sorban példamutató emberek magatartásban, képzettségben és fegyelemben. Elõléptetések csak az alkalmasság és a vezetésre való rátermettség és nem a kor szempontjai szerint történnek.

Az állampolitikai tanítás nem annyira elõadásokra van felépítve, mint inkább a táborban rendezett eleven nemzetiszocialista ünnepestékre és munkaközösségekre, amikor is bizonyos idõszerû és alapvetõ kérdéseket földolgoznak és megbeszélnek. Nem kívánnak elméleti "magolást", hanem eleven együttgondolkozást és átérzést.

Az állam gondoskodik a munkaszolgálatos leányokról és fiúkról belépésüktõl kezdve elbocsátásukig. Lakást, ruházatot és élelmezést s napi zsebpénzt (a fiúk 25, a leányok 20

pfenniget) kapnak. Az állam fedezi az egészségügyi gondozás költségeit. Visszatérve a polgári életbe, az "Arbeitsmann" és az "Arbeitsmaid" pályázatoknál és alkalmazásnál elõnyben részesül más pályázókkal szemben.

1938 szeptember 8-án kibocsátottak egy törvényt „a birodalmi munkaszolgálathoz tartozottak és hátramaradottjaik gondozásáról és ellátásáról". A gondozás mindenkit megillet, akik a birodalmi munkaszolgálatból való kiválás után az átmeneti idõre, vagy eltartójuk elveszítése miatt állami segítségre igényt emelhetnek. Ellátás pedig azokat illet meg, akiknek megélhetését huzamosabb ideig kell biztosítani. Ennek a törvénynek egyes intézkedéseit ismertetni, mindenekelõtt pedig feltárni azt a szellemet, amely áthatja, itt nem lehetséges, de kétségtelenül megérdemli a behatóbb tanulmányozást. Itt csak annyit említünk meg, hogy aki szabad keresõi pályára lép, 8000 birodalmi márka kielégítésben részesül, aki mezõgazdasági üzemet, vagy vidéki letelepedéssel kapcsolatos ipari mûhelyt akar átvenni,

12.000 birodalmi márkát kap, sõt határvidéken és különleges esetekben 15.000 márkát. Ugyanígy engedélyeznek mindennemû gyermeksegélyeket, szolgálati jutalmakat, nyugdíjakat és kártérítéseket (betegség, halálozási segély, költözködési költségek, özvegyi segély stb.) bõséges mértékben.

Rövid áttekintés megvilágítja a munkaszolgálat eredményeinek gazdasági és kulturális hasznát.

A német föld kerek 47 millió hektárjából mintegy 30 millió hektár szolgál mezõgazdasági célokra és 12 millió hektár az erdõállomány. Ebbõl a 42 millió hektár hasznosított földterületbõl azonban mintegy 14 millió hektár nem ad teljes terméseredményt; 8 millió hektár túlságosan nedves, 5 millió hektár túl száraz, l millió hektárt minduntalan elborít az áradás. Ezenkívül körülbelül 2 millió hektár mocsaras vidék, 500.000 hektár pedig homok, puszta és kopár. Végül még 500.000 hektárt lehetne a tengertõl elhódítani és mûvelhetõvé tenni. Mindaz a földterület, amit így megnyerni lehetne, megfelel Württemberg nagyságának.

Az egész birodalom ma harminchárom u.n. "Grossarbeitsvorhaben"-re van beosztva, amelyeken állandóan több "Abteilung" (egyenként kereken 200 ember) dolgozik egy-egy nagyobb területen egységes terv szerint. A jelenleg összesen 230.000 munkaerõt a következõképp osztották be:

55 %	mezõgazdasági munkáknál,
15 %	gazdasági utak építésénél
10 %	erdõmunkáknál,
5 %	telepítések elõkészítésénél.
15 %	egyéb munkáknál (völgyzáró gátak, víziutak, birodalmi autóutak és hasonlók.)

A legfontosabb feladatok közé tartozik a vízviszonyok szabályozása (lecsapolás, öntözés, gátépítés, stb.); fontos feladat az új utak építése, hogy rossz közlekedési helyzetben lévõ községeken gazdaságilag segítsenek, vagy nagyobb kopár területek megmûvelését lehetõvé tegyék; továbbá az u.n. "Flurbereinigung" vagy "Umlegung" (tagosítás), hogy a szétdarabolt földbirtokot új beosztás révén elõnyösebben rendezzék el. Az erdõgazdaság terén a munkaszolgálat gondoskodik új erdõk telepítésérõl, a fa leszállítására szolgáló jó utakról és az erdõgazdasági károk helyreállításáról. Végül közbelép a katasztrófavédelemnél (erdõégés, láptüzek, áradások) és aratási nehézségek alkalmával.

Minthogy a birodalmi munkaszolgálat nem üzleti vállalkozás s ezért "rentabilitásával" nem törõdnek, eredményeit nem lehet pénzben kifejezni. A Reichsarbeitsführer 1936/37. évi jelentése mégis számokban mutatja ki a munka eredményét és az általa elért jövedelem-szaporulatot. Néhány példa képet ad errõl a materiális nyereségrõl. Gátépítéssel és folyószabályozással 37.000 hektár paraszti birtokot védtek meg a megismétlõdõ áradásoktól. - Csatornázással, víztelenítéssel és alagcsövezéssel 106.000 hektár hozama emelkedett. - Irtással planírozással és feltöréssel 18.000 hektárt adtak át a gazdálkodásnak. - 570 kilométernyi új út kiépítésével 46.000 hektár kedvezõtlen fekvésû parasztbirtok vált jövedelmezõbbé.

Ezekkel a munkákkal olyan évi terméstöbbletet értek el, amely lehetõvé teszi 50.000 ember élelmezését. - Erdei munkálatokkal 9000 hektárt készítettek elõ erdõtelepítésre s ebbõl 6000 hektárt beültettek. - Egyedül 1937 áprilisától szeptemberig 3 millió munkanapot teljesítettek, ami negyedmillió ember eltartását biztosította. - 1938-ban összesen 310.000 hektár mezõgazdasági területet helyeztek olyan állapotba, hogy teljes termelõképességét kifejthesse. - Végül egy kis példa: Norddorfban, az északi tengeri Amrum szigetén 85 hektár új földet teremtett 1 1/2 év alatt 144 ember munkája. A gátépítések elõtt az évi átlagos bevétel 6375 birodalmi márka volt, a munkálatok befejezése után pedig 47.855 RM.

/A német munkaszolgálat szervezetérõl, mint sok más egyébrõl a harmadik birodalomban, csakhamar félremagyarázó és gyanúsító kritikák jelentek meg a külföldi sajtóban. Még egy olyan magasállású férfiú, mint a Saarvidék kormányzóbizottságának elnöke, Mr. Knox sem restellte kijelenteni, hogy a német munkaszolgálat a saarvidékiek katonai kiképzésére szolgál. A berlini külügyi hivatal visszautasította ezt az állítást és felszólította a kormányzóbizottságot, hogy tetszés szerint látogassa meg bármelyik munkaszolgálatos tábort. Az "Impress" levelezõje azt az állítást terjesztette Párizsban, hogy a munkaszolgálatosok reggel 7-tõl este 6-ig meleg étel nélkül kénytelenek dolgozni, stb./

Az ilyen ferdítések ellensúlyozása céljából a vezetõség már 1934-ben számos külföldinek betekintést engedett a német munkaszolgálatba. Igen nagyszámú külföldi (ezrekrõl beszélnek) vette igénybe ezt a meghívást. Itt ismertetjük példaképpen külföldiek néhány megnyilatkozását, akik nemcsak személyesen keresték fel Németországban a munkaszolgálat táborait, hanem maguk is éltek és dolgoztak ilyenekben.

Az amerikai diák Henry Eliot Scott a benediktbeuren-i táborban távozásakor a következõket jelentette ki: "Csak azt az egyet sajnálom, hogy nem élhetek és dolgozhatom tovább a német munkaszolgálat táborában, mert rövidesen el kell utaznom. A szociális és nevelõi elõnyökön kívül, amit úgy vélem, máris igazi hatásukban ismertem meg és amit ilyen rövid idõ alatt átélni és megfigyelni tudtam, fõként a bajtársi szellemet és az önfegyelemre irányuló akaratot csodálom; ezt a magam részérõl is szívesen mélyítettem volna ki egy hosszabb tartózkodás alatt. Bár büszke vagyok tiszta amerikai mivoltomra,

irigylem Németországot azért a szellemért, amely eltölti a benediktbeuren-i munkatábort."

Az ismert amerikai újságíró és rádióelõadó, Brinkley így ír: "Saját tapasztalataim, tanulmányaim, látogatásom és munkám alapján, amit mint egy munkaszolgálatos tábor munkása végeztem, annak alapján, amit láttam, megállapítom, hogy a munkaszolgálatos tábor egyik újabb példája azoknak a nagy eredményeknek, amelyeket Németország Führere és kancellárja az emberiség érdekében s valamennyi népréteg újjáalakítására és gyógyítására megteremtett. Habozás nélkül kijelenthetem, hogy ez a munkatábor példája a szociális újjáteremtésnek, amely a világ sok más országában is, ahol ma még a szociális nyugtalanság és elégedetlenség problémáival küzdenek, utánzásra fog találni. Németország példát mutatott a többi nemzeteknek".

Az angol Christopher Jowett az oppenwahn-i táborban volt: "Azt a nevetséges és tökéletesen helyt nem álló képet, amely a munkatábort katonaiskolának állítja be, azonnal meg lehet cáfolni. Megtiszteltetés és öröm volt számomra, amikor alkalmam nyílt arra, hogy részt vegyek abban a nagy mozgalomban, amely egy jobb és felséges jövõért küzd. És köszönetképpen örvendetes kötelesség lesz számomra valamennyi ismerõsömet felvilágosítani az igazságról, úgy hogy õk is megismerjék az új Németország igazi célját."

A francia diák René Hollard a bernaui táborból történt távozásakor a következõket írta búcsúlevelében: "Abban a pillanatban, amikor elhagyom a tábort, kötelességemnek érzem kifejezésre juttatni teljes nagyrabecsülésemet és örömömet. Alkalmam volt személy szerint meggyõzõdni arról, milyen kiváló szellem uralkodik a közösség valamennyi munkaszolgálatosa körében. Egészen úgy éreztem magamat, mint egy az önökéi közül és élénken sajnálom, hogy kénytelen vagyok távozni a táborból.

A nõ a nemzetiszocialista államban.

Knut Hamsun felesége, Mária Hamsun asszony a következõket írja:„Otthon Norvégiában gyakran hallja az ember: Azok a szegény német asszonyok, akik csak arra valók, hogy fõzzenek és gyermekeket szüljenek! - Amikor én ide (Németországba) jöttem, azonnal éreztem, hogy helytelenül vagyunk tájékoztatva. Azok az asszonyok, akikkel találkoztam, akiket megismertem, egyáltalán nem keltették azt a benyomást, mintha el volnának nyomva, vagy igazságtalanság történnék velük. Ellenkezõleg, igen vidámaknak, önállóknak látszottak és szerfölött érdeklõdõknek, különösen a fiatalok... Az új államban nem arra törekszenek, hogy olyan új jogokat harcoljanak ki, amelyek a férfiakat illetik meg, hanem hogy kéz a kézben, együtt dolgozzanak a nép nagy épületén s az egészséges, erõs, boldog Németország megteremtésén."

A német nõk azok közé tartoznak, akik kezdettõl fogva érzelmileg a leglelkesebben csatlakoztak a nemzetiszocialista mozgalomhoz, ha a férfiak pártharcaiban nem is vettek részt más módon, mint olyan formában, ami nõkhöz illõ, amennyiben kis csoportokban egyesültek, amelyek gondoskodtak a férfiak ruházatáról, lábbelijérõl, élelmezésérõl és elszállásolásáról s a propagandát az iratok terjesztésével támogatták.

"Mit bántuk - így beszéli egyik régi harcos asszony - ha a kapu elõtt nap, mint nap kommunista gonosztevõ csõcselék ácsorgott és ordította:‚Náci, dögölj meg!' Vagy ha azt írták az újságjaikban, hogy az emberek ne vásároljanak nálunk, náci fõnököknél! A boltunk forgott kockán. Azóta állandóan ott lengett a házunkon a horogkeresztes zászló...

Ha egy kommunista szétszaggatta, rögtön varrtam egy újat. Üldözött SA-férfiaknak barátoknál és rokonoknál kellett menedéket keresniük. Tudvalevõ volt, hogy mi segítjük az SA-embereket, ezért állandóan megfigyelés alatt tartottak bennünket és fenyegettek."

És Hitler mondotta: "Amikor tizenhárom havi fogság után a fogházból visszatértem, akkor lényegében a párt nõi tagjai voltak azok, akik a mozgalmat fenntartották. Nem bocsátkoztak okos és megfontolt mérlegelésekbe, hanem a szívük szerint cselekedtek és érzelmi alapon mellettem maradtak mindmáig."

1931. október 1-én a nagyszámú nemzetiszocialista nõi szervezetet egyesítették a "NS-Frauenschaft"-ban. Azóta ez az egyetlen hivatalos nõi organizációja a pártnak.

Ennek a harci korszakból származó NS-Frauenschaft-nak vezetése alatt alapították a hatalom átvétele után a „Deutsches Frauenwerk"-et. /A NS-Frauenschaft tagjainak száma 1933 január 30-tól 1936 június 30-ig a tizennyolcszorosára emelkedett A Deutsches Frauenwerk taglétszáma 1936 június 30-tól 1940 június 30-ig a száztizenötszörösére szaporodott./ Ide tartozik valamennyi szociális, kulturális és vallásos jellegû német nõi egyesület, amely hajlandó a nemzetiszocialista állam által a német nõ elé kitûzött feladatokon munkálkodni. Egyéni tagok is tartozhatnak a Deutsches Frauenwerk-hez. 1933-tól 1939-ig a mûködõ asszonyok száma 4.6 millióról 13.5 millióra emelkedett.

A NS-Frauenschaft-nak és a Deutsches Frauenwerk-nek, valamint a német vöröskereszt birodalmi nõszövetségének vezetõje 1934 február 24. óta Gertrud Scholtz-Klink asszony. Egyben õ a hivatalvezetõje (Amtsleiterin) a "Frauenamt der Deutschen Arbeitsfront"-nak is, amely nem önálló nõi szervezet, mint a NS-Frauenschaft, vagy a Deutsches Frauenwerk, hanem a német munkafront egyik hivatala. Ez a hivatal a DAF nõi tagjainak gondozásával foglalkozik.

Ez az alkalmazásban lévõ, dolgozó nõkkel való foglalkozás kéz a kézben halad a késõbbi háziasszonyi kötelességekre való oktatással. Gertrud Scholtz-Klink asszony vezetésével néhány év alatt egy olyan intézményt teremtettek, amely egyedül áll az egész világon. Csupán Németországnak van egy olyan, egységes vezetéssel mûködõ szervezete, amelynek feladata foglalkozni egy nép keretében az összes nõi foglalkozási területekkel s irányítani a nõ egész - gyakorlati és szellemi - tevékenységét s tudatosan érvényre juttatni természetes hivatását, mint anyának és háziasszonynak.

Bár a nemzeti szocializmus alapelveinek megfelelõen semmiféle különbséget nem tesz a nemek között a népközösség iránti kötelességteljesítés kérdésében, a nõvel szemben mégis egészen más követelményekkel lép fel, mint a férfiakkal. Elsõsorban az anyát látja bennük. A legfontosabb szerepet tehát a feladatok közül, amelyekkel a nemzeti szocializmus a nõ felé fordul, az elõkészület tölti be a testileg egészséges és lelki-szellemi tekintetben is áldásos anyaságra. A nõ második munkaterületének a nemzetiszocializmus a nemzetgazdaságban való legszélesebb körû munkálkodást tekinti. Ezt mondja: a népesség egész bevételének 80 százaléka a magángazdaságban a nõ kezébe kerül. Jelentõségük tehát a nép életében, ha nem is azonos jellegû, de egyenlõ értékû a férfiakéval. A NS-Frauenschaft tehát legfontosabb feladatát a Deutsches Frauenwerk két mûködési fõosztályában igyekszik megoldani, a "Reichs-mutterdienst"-ben és a "Volkswirtschaft-Hauswirtschaft"-ban. A másik három fõosztály a kultúra, nevelés, iskolázás ("Kultur-Erziehung-Schulung"), a határvidék és külföld ("Grenz- und Ausland") és a segítõszolgálat ("Hilfsdienst") a vöröskeresztnél, a NSV-nál, a téli segélyakcióban és az "anya és gyermek" akcióban, a birodalmi légoltalmi szövetségben.

Az 1934. évi anyák napján alapított "Reichsmutterdienst"-nek testileg és lelkileg derék anyákat kell nevelni, akik jártasak a gyermek gondozásában és nevelésében s be tudják tölteni háziasszonyi feladatukat. 1937-ben már 1265 hivatásos s 2339 mellékfoglalkozású és tiszteletbeli tanerõ mûködött a RMD-ben. Az elsõ öt év alatt kereken kétmillió asszony és leány vett részt a mintegy 100.000 anyanevelõ kurzuson. A vándortanítónõk, akik "vándorkosaraikban" állandóan magukkal viszik a bemutatásra szükséges oktatóanyagot, ezeket a tanfolyamokat a legfélreesõbb vidékeken is megtartják. Egy kurzus hallgatónõinek száma szabály szerint 25-nél nem lehet több. A részvétel önkéntes. Városokban a munka központjaiként anyaiskolák vannak berendezve, amelyek egyúttal, mint tanácsadóhelyek és otthonok is mûködnek. 1939-ben már mintegy 3500, a legkülönbözõbb foglalkozású szakember és több mint 300 anyák-iskolája szolgálta ezt a feladatot. Az intézmény további kiépítése állandóan folyik.

Az anya-iskolák fejlõdését a következõ táblázat mutatja:

Év	Tanfolyam	Résztvevõ nõk
1934	2.013	60.542
1935	14.969	358.193
1936	23.141	458.649
1937	26.042	474,506
1938	29.064	512.057
1939	30.668	530.007
Összesen	125.897	2,393.954

A második mûködési fõosztály (Volkswirtschaft und Hauswirtschaft) hatáskörébe a nemzetgazdaság és háztartás tartozik.

A Volkswirtschaft-Hauswirtschaft fõosztálya 1936-tól 1940-ig 119.340 tanfolyamon a nemzetgazdasági és háztartási kérdésekrõl 2,403.097 asszonyt világosított fel. Évekre elosztva a statisztika a következõ:

Év	**Tanfolyam**	**Résztvevõ nõk**
1936	22.140	447.000
1937	28.083	705.902
1938	29.337	559.260
1939	39.780	690.885

1939 szeptember 1-tõl 1940 április 30-ig a segítõszolgálat osztályának háborús-munka keretében 2,913.098 nõ teljesített 69,081.403 óra szomszédsegítõ szolgálatot

Itt a négyéves terv megbízottjaira vonatkozó 1938 december 23-i végrehajtási rendelet bevezette a nõi kötelezõ évet (Weibliches Pflichtjahr) mindazon hajadon nõi munkaerõk számára, akik 1938 március 1. elõtt még nem voltak foglalkoztatva, mint munkásnõk, vagy alkalmazottak, s ilyen foglalkozást akarnak vállalni. /Szükségessé vált a nõi Pflichtjahr bevezetése a mezõgazdaságokban és háztartásokban mutatkozó állandó nõi-munkaerõ hiány miatt./

A rendelet megkívánja minden 25 évnél fiatalabb német leánytól, aki az ipari életben, vagy a közigazgatásnál akar mint munkásnõ, vagy alkalmazott elhelyezkedni, hogy igazoljon legalább egyévi mezõgazdasági, vagy háztartási tevékenységet.

A nõi kötelezõ év további elõfeltétele, hogy az egyéves mezõgazdasági, vagy háztartási tevékenység a munkahivatal hozzájárulásával teljesítendõ. Ezt a hozzájárulást csak úgy lehet elnyerni, ha a foglalkozás jellegénél és jelentõségénél fogva megfelel a kötelezõ év céljának és ha az illetõ helyre a belépés munkateljesítményi szempontból kívánatos./ Szülõk csak akkor vehetik leányukat a Pflichtjahr-ra magukhoz, ha a családban még legalább négy 14 éven aluli gyermek van. (Ez vonatkozik a rokoncsaládokra is.)/

Ellentétben az eddigi szabályozással, a jövõben a vidéki -évvel (Landjahr) eltöltött idõt is, - egy fél év tartamáig, - beszámítják a kötelezõ évbe. Ugyancsak beszámítható a kötelezõ évbe egy félév erejéig az államilag elismert intézetek mezõgazdasági és háztartási kiképzése, ha a kiképzés megkezdése elõtt elnyerték a munkahivatal hozzájárulását.

1939-ben a földmûves-rend (Reichsnährstand) utasítást bocsátott ki hivatalaihoz, amelynek értelmében ellenõrizniük kell, hogy bizalmi-asszonyok útján gondosan válogassák ki és vizsgálják felül az alkalmas családokat és háztartásokat s tartsák állandó gondozásukban az elhelyezett leányokat (Pflicht-mädel). Ezért egy bizottság felelõs, amelynek többek között tagja a Deutsches Frauenwerk képviselõje is. Ez igyekezzék azon fáradozni, hogy a leányokat tartósan, vagy legalább több évre megnyerjék a vidék számára s a kötelezõ év viszonylatát lehetõleg tanulói kapcsolattá változtassák.

1938 óta mûködik egy önkéntes, két évre szóló nõi segítõ szolgálat (Frauenhilfsdienst) is, amely 18-30 éves leányokat, vagy asszonyokat vesz fel abból a célból, hogy mindenütt segítsenek a jótékonysági munkában és betegápolásban, intézetekben és magánházakban, ahol túlterhelt betegápolónõvérek, népgondozónõk, gyermekkertésznõk segítségre szorulnak.

Költségfedezés címén zsebpénzt folyósítanak, s étkezést, lakást és szolgálati ruházatot adnak. A nõi segítõszolgálat nem foglalkozási kiképzés, hanem tiszteletbeli szolgálat. Azonban a kötelezõ évet is le lehet szolgálni vele. A nõi segítõszolgálat teljesítése után a leányok elõnyben részesülnek új munkahely elfoglalásakor s ha férjhez mennek, 1000 RM kiházasítási segélyt kapnak, amit nem kell visszafizetni. 1939 márciusában kereken 9000 leány és asszony tevékenykedett a nõi segítõ szolgálatban.

A Frauenhilfsdienst ezenkívül összekötõ hivatal a nemzetiszocialista népjóléthez (NSV), a birodalmi légvédelmi szövetséghez és a német vöröskereszthez.

A munkaszolgálat és a BDM (Bund Deutscher Mädel) mellett a kiegyenlítõ szolgálat ("Ausgleichsdienst") kiváló képességpróba. A birodalmi munkaszolgálat szigorú kiválasztási elveinek megfelelõen számos munkaképes érettségizett nõt késztet ennek vállalására. A birodalmi munkaszolgálatban ezeket a fiatal, az iskolából épp most kikerült bajtársnõket tábori közösségen kívül a NS-Volkswohlfahrt keretében olyan népközösségi feladatok elvégzésére állítják be, amelyek eddig teljesen idegenek voltak számukra, amelyet azonban igen hasznothajtó módon oldanak meg. A helyes fogyasztásra és táplálkozásra vonatkozó felvilágosítás, a célszerû, azonban a szépség és olcsóság követelményeinek is megfelelõ ruházkodás és lakásberendezés, a háztartási munka és szabadidõ okos beosztásának kérdései mellett különösen fontos feladatai a nõk tanításának és iskolázásának a következõ, magángazdaságban követendõ kötelességek: 1. A háztartási

fogyasztás ésszerû beosztása a négyéves terv szellemében, 2. nagyobb mozgékonyság és jártasság a háztartási élelmezés szükségszerû átállításánál, 3. nemzetgazdasági értékek megõrzése a romlás elleni küzdelemben, és 4. az új nyersanyagok iránti hozzáértés és ezeknek kezelése.

Két esztendei háztartási kiképzés után, amit a szakiskola egészít ki gyakorlatilag és elméletileg, a házi-gazdálkodási tanulói idõ vizsgával zárul, amely jogot ad a "vizsgázott háztartási alkalmazott" ("Geprüfte Hausgehilfin") megjelölés használatára. Azokat a háziasszonyokat, akik öt éve önállóan vezetik háztartásukat s gyakorlati tudásukat egy két évre beosztott tanfolyamon kiegészítették, mint háztartási-mesternõket (Hauswirtschafts-meisterinnen) a munkaközösségekbe különleges feladatokra vonják be.

1934 július 1-én kezdte meg mûködését a "határvidék és külföld" ("Grenz- und Ausland") osztálya. Ez a külföldiek ezreinek adott módot, hogy saját tapasztalásaik alapján alkossanak képet a német nõk munkájáról.

Közvetlenül a birodalmi nõi vezetõ (Reichsfrauenführerin) alá vannak rendelve az ifjúsági és gyermekcsoportok, amelyeket az 1937. és 1938. években különösen erõteljesen kiépítettek. A nõvérügy szakbizottságának a németországi szabad népjóléti gondozás munkaközösségben történt megállapítása az egész német nõvér-ügyet is a birodalmi nõi vezetõ irányítása alá helyezte.

Az 1938. év a nemzetiszocialista Frauenschaftot és a Deutsches Frauenwerket egészen különleges feladatok elé állította, mert a német nõi szervezetek tagozatait ki kellett terjeszteni a birodalomba visszatért területekre is. Már 1938-ban több, mint 500.000 ostmarki és 300.000 szudétaföldi német nõt fogadott be a nemzetiszocialista Frauenschaft és a Deutsches Frauenwerk.

Hogyan tevékenykedik a német nõ a német munkafrontban, a munkaszolgálatban és a hasonló szervezetekben, a könyv más részeiben már ismertettük. Itt még röviden arra kell rámutatnunk, minõ rendszabályokkal használja fel a nemzetiszocializmus a dolgozó és munkásasszonyt s tekintettel anyai hivatására, milyen módon igyekszik munkáját megkönnyíteni.

Németország nõi lakosságából 11 1/2 millió a keresõ. Ezek a következõ csoportokra oszlanak:

40.5%	dolgozik a mezõ- és erdõgazdaságban,
24.0%	dolgozik az iparban és kézmûvességben,
16.7%	dolgozik a kereskedelemben és a forgalomnál,
10.9%	u.n. házi munkákat végez,
7.9%	teljesít közszolgálatot.

Hogy ezeket a dolgozó nõket az idõ elõtti elhasználódástól megvédje s oltalmazza õket az anyai hivatásukra kártékony behatásoktól, a Frauenamt der DAF a következõ intézkedéseket vezette be:

1. Munkahely-cserélés munkakönnyítés céljából. A könnyebb munkahelyre áthelyezett nõ megtartja régi bérét.

2. Nehéz munkáktól való leváltás; bizonyos nehéz munkánál nõk egyáltalán nem

alkalmazhatók. /Tilos a nõi munka pl. bizonyos gépeknél a cipõiparban, halkonzerviparban, téglaégetõben és szénraktározásnál. A Ruhrvidék bányáiban a nõi munkát teljesen megszüntették. A fémiparban az összes vállalatok 20 százalékánál a nõket kikapcsolták a durvább munkákból./
3. Megállapodás a NSV-tal a terhes asszonyok javára az üzemben. Ennek alapján az a nõ, aki a szülés elõtt és után hat héttel beszünteti a munkát, bér helyett a betegpénztártól „heti"-segélyt kap (az alapbér háromnegyedrészét). A különbözetet (egy negyedrész) az üzem fizeti. A NSV szükség esetén fehérnemût ad, tejpénzt, stb.; indokolt esetben az anyákat üdülésre küldik. A törvény szerint járó szünetelést a munka felvétele után a munkaidõbe beszámítják.
4. Pótszabadság diáklányok önkéntes leváltása révén. A férjezett gyárimunkásnõ, aki különösen rá van utalva az üdülésre, ezúton nyerhet a jogos szabadságon is túlterjedõ szabadidõt, mialatt teljes bérét kapja. 1939-ig diáklányok önkéntes vállalkozása folytán német munkásnõk 75.000 fizetett pót-szabadságnapot élveztek.

1940 március 9-én szólították fel elõször az elsõtõl harmadik trimeszterig tanuló diáklányokat a most már kötelességként elõírt gyári munkára. Ez a kötelezõ gyári szolgálat a diáklányok tervszerû gyári különszolgálatának elõkészítésére való, figyelembe véve szakképzettségüket és elõismereteiket.

Fokozott jelentõséget nyertek a NS-Frauenschaft ifjúsági csoportjai azzal a "munkakönyvvel" ("Leistungsbuch"), amelyet 1938 nyarán rendszeresítettek. Ez nemcsak díszoklevél, hanem gyakorlati haszna is van: aki a birodalmi anyák-iskolájának teljes tanfolyamát igazolni tudja, jogosult egy 100 birodalmi márkával felemelt házassági kölcsönre s ezt a 100 márkás pótlékot még visszafizetni sem köteles.

1936 január 1. óta adja ki a "Frauenamt DAF" nõk számára szerkesztett folyóiratát, a "Die Frau am Werk"-et (315-000 példány) és a "Der Deutsche Haushalt"-ot (365.000 példány, amelyeket a munkásnõk között díjtalanul osztanak szét.

Minthogy az a munka, amit ma Németországban a "Werkfrauengruppe der DAF" az üzemekben a népjóléti gondozás és egészségügyi vezetés terén végez, túlterheli a rendelkezésre álló erõket, önkéntes segítõ-nõknek kell saját munkájuk elvégzése mellett támogatásukkal közremûködniük. Éppen ezért a NS-Frauenschaft és a Deutsches Frauenwerk ifjúsági csoportjai, valamint a DAF Werkfrauengruppéi minden egyes tagjuk kötelességének tekintik, hogy elvégezzék az anyák-iskolájának tanfolyamát, vagy a német vöröskereszt szamaritánus-kurzusát, hogy szükség esetén este, vagy vasárnap a szomszéd-segítés formájában közremûködhessenek. És végül megköveteli a DFW azt is, hogy az ifjúsági csoportok tagjai önként és ingyenesen hatheti kisegítõ szolgálatot teljesítsenek sokgyermekes háztartásokban, kispolgári vagy parasztcsaládoknál.

A DAF Frauenamtjának egyik legfigyelemreméltóbb intézkedése a szociális gondozónõk rendszeresítése a gyárakban és egyéb mûhelyekben. Kiképzésük négy-hatheti önkéntes munkaszolgálat, háromhavi praktikus munka egy gyárban, tizennégy nap a Frauenamt iskolatáborában és tizennégy napi gyakorlat valamelyik gyári szociális üzemi munkásnõ mellett. Ezeknek a nõknek, akikkel szemben emberi és politikai szempontból rendkívül magas igényeket támasztanak, feladata az üzemvezetõ és az üzemi bizalmi tanácsok mellett a munkafeltételek megállapításánál tanácsadóként mûködni. A munkásnõk irányában hivatásuk nemcsak szociális és emberbaráti, hanem politikai jellegû is: a reájuk bízott munkásnõket a nép közösségi feladataiban való részvételre is meg kell nyerniük. Erre a munkára szociálpedagógiai szempontból egyaránt ki vannak képezve s kiképzésük

után maguknak is egy negyed-, vagy félévig munkásnõknek kell valamely üzemben lenniük, hogy valamennyi munkametódust a saját tapasztalatukból ismerjék meg. Ezután világnézeti-politikai ismétlõtanfolyamot végeznek s mint a nemzetiszocialista életfelfogás képviselõi, mint a munkásnõ bajtársa és az üzemvezetõ tanácsadója térnek vissza a gyárba.

/A "Hamburger Fremdenblatt" 1938 március 14-i száma közli: "Tizennégy nap óta mintegy kilencven hamburgi munkásanya a NSV tesperhude-i és sachsemvaldau-i anyaotthonában lakik. Munkahelyüket ugyanennyi diáklány vette át, akik önként helyettesítik a munkásnõket, hogy azok végre alaposan kipihenhessék magukat.

A múlt vasárnap a diáklányok meglátogatták az otthonokat. Énekkel fogadták õket, majd az üdvözlés következett, miközben minden anya kikereste az ,õ' diákkisasszonyát. A közös kávézás után az anyák és diáklányok kart-karba öltve sétáltak az erdei utakon, beható eszmecseréket folytatva.

A leányoknak el kellett beszélniük gyári tapasztalataikat, hogy munkájuk nem túlságosan terhes, hogy már megszokták a halgyár szagát, s hogy a takarítóasszonyokat is közmegelégedésre helyettesítették. A diáklányoknak, akik gumigyárakban, villamoselem-gyárakban, kis- és nagyüzemekben tevékenykednek, munkahelyükön, ahova szíves üdvözleteket vittek, sokat kellett mesélniük munkástársnõikrõl."/

Minden változás és az új életformák dacára, amivel a nemzeti szocialista nõ politikai és szociális beállítottságában a megelõzõ idõk asszonyától különbözik, mégis teljes elismeréssel adózik a megelõzõ nõi nemzedékek politikai, kulturális és szociális munkájának, amennyiben annak faji és népi szempontból jelentõsége van. Az 1937-es évi nürnbergi pártnapon a Reichsfrauenführung kiállításán "a nõ munkája a nemzetben" mottó alatt a díszteremben kifüggesztették a megelõzõ népi asszonymozgalmak egész sereg vezetõjének a képét azzal a céllal, hogy életüket és munkálkodásukat a nõi alkotó munka példájául állítsák oda. És amikor a német asszonymozgalom legkiválóbb elõharcosa, Helene Lange 1939 április 2-án betöltötte kilencvenedik évét, születésnapján a Reichsfrauenführerin, Gertrud Scholtz-Klink azt írta, hogy ennek az asszonynak életmûve nemzeti jelentõségû volt és Helene Lange ma azok elõtt a nõk elõtt, akik teljesítik a nemzetnek a nõk közvetlen együttdolgozására irányuló igényét, úgy áll ott, mint a nõi munka és a német magatartás példaképe.

1937 nyarán a Deutsches Frauenwerk megteremtette a tudományos munka ("Wissenschaftliche Arbeit") szaktagozatát is. A Deutsches Frauenwerk gyûlésén, ahova a Reichsfrauenführerin 1938 januárjában összehívta a német fõiskolák nõi elõadóit, annak szükségességérõl beszélt, hogy a tudományosan dolgozó nõnek is részt kell vennie a nemzetiszocialista nõi munkában. Miután ennek a munkának a praktikusan dolgozók megvetették az alapjait és az szilárdul áll, ennek aláfalazásához most már nélkülözhetetlen a nõ teoretikus munkálkodása. A nemzeti szocialista nõi szervezetek gyakorlati munkája igazolja annak szükségességét, hogy a nõ tudományos tevékenységét is oly módon fejlesszék és irányítsák, hogy azokat a különleges feladatokat, amelyeket a nemzetiszocializmus a nõre hárít, felismerje és megoldásukra képes legyen. Ez fogja biztosítani kulturális, politikai és szociális téren az összes nõi erõk harmonikus együttmûködését a nemzet szolgálatában.

4. VÉR ÉS FÖLD

Népegészségügy.

"Vér és föld", az annyit jelent: nép és haza, vagy még szorosabban véve: rokonság és parasztteIek. Ezt a két alapelemet akarja a nemzetiszocializmus az elpusztulástól megóvni, vagyis a népet testi és szellemi egészségben megõrizni s a hazát szociális szellemben kormányozni. A "német vér tisztaságát, mint a német nép fennmaradásának elõfeltételét" két szempontból akarja oltalmazni a nemzetiszocialista törvényalkotás. Elõször a fajiság, másodszor az öröklött betegségektõl mentes egészség szempontjából. Az elõbb említett feladatot tölti be az 1935 szeptember 15-i "törvény a német vérrõl és a német becsületrõl", amely a házasságot német, vagy jellegrokon vérû államhoz-tartozók és a zsidók között fegyházbüntetés terhe alatt eltiltja.

A másik feladatot szolgálja az 1935 október 18-i "törvény a német nép örökletes egészségének védelmére", amely elõírásokat tartalmaz arra nézve, mikor nem szabad házasságot kötni s milyen intézkedéseket kell tenniük a jegyeseknek, hogy megszerezzék az u.n. házasságra való alkalmassági bizonyítványt (Ehetauglichkeitszeugnis), amely igazolja, hogy házassági akadály nem áll fenn, A törvény tilalma csak súlyos estekre szorítkozik s általában a házasulandók felelõsségérzésére bízza, fordulnak-e elõzetesen a házassági tanácsadó hivatalhoz. A törvényhozónak ugyanis nem az a fõszándéka, hogy házasságokat akadályozzon meg, hanem inkább az, hogy a népet az öröklött betegségek nélküli egészség és a faji tisztaság helyes felfogására nevelje és tanítsa.

/Vannak átöröklési szempontból egészséges emberek, akiknek nem lehetnek gyermekeik, mert valamilyen okból terméketlenek. Sem az átöröklötten betegek, sem a terméketlenek nem kénytelenek nõtlenek maradni. Házasságkötésük mindenesetre nem megy olyan könnyen, mint más embereké, mivel terméketlen ember termékennyel nem köthet házasságot. A nehézségeket megkönnyítendõ, külön házasságközvetítõ irodát létesítettek erre a célra. Ez a NSDAP fajpolitikai intézeténél mûködik, Drezdában. Az egész birodalom területére kiterjedõen foglalkozik az ilyen házasságok közvetítésével, csekély költségmegtérítésért./

A törvényhozó azonban nemcsak házassági tilalmakkal kívánja a nép egészségét védeni; más, drasztikusabb rendszabályokat is igénybe vesz.

Az öröklötten terhelt személyek (elmebetegek, süketnémák, vakok, epilepsziások stb.) száma, akik közköltségen intézetekben vannak elhelyezve Németországban, kereken 240.000. Ellátásuk az államnak 166 millió birodalmi márkába kerül. Ehhez csatlakozik még az öröklött betegségben szenvedõk szörnyû tömege, akik családi gondozás alatt állanak, úgy, hogy az ezekre fordított egész kiadás összege legalább 200 millió birodalmi márkára becsülhetõ.

Természetesen elsõsorban nem a költségek miatt, hanem hogy ezeknek a betegségeknek további öröklõdését és terjesztését megakadályozzák, hozták 1933 július 14-én a törvényt az "öröklött betegségben szenvedõ utódok elhárítására", amelynek értelmében öröklött betegségben szenvedõk terméketlenné tehetõk (sterilizálhatok), ha az orvosi tudománynak igen nagy valószínûséggel fel kell téteIeznie, hogy az utódok is súlyos testi, vagy szellemi öröklött bántalmakban szenvednének. A törvény értelmében ilyenek a következõ betegségek: született gyengeelméjûség, skizofrénia, idõleges elmezavar, öröklött eskórság, öröklött vitustánc, öröklött vakság, öröklött süketség, súlyos, örökletes testi torzképzõdés,

vagy súlyos alkoholizmus.

/Azoknak az embereknek száma, akiket a törvény szerint alá kell vetni a sterilizációnak, körülbelül 400.000. Ezek közül született gyengeelméjû 200.000, skizofréniás 80.000, mániákusán depresszív elmebeteg 20.000, epilepsziás 60.000, öröklötten vak 4000, öröklötten süket 16.000, öröklött alkoholista 10.000, súlyosan nyomorék 20.000.

Az eugenikus szervezetek nemzetközi szövetsége zürichi ülésezése során 1934 július 21-én a német "Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses" négynapos megvitatása után a következõ határozatot hozta: "A gyûlés résztvevõi, akik a legkülönbözõbb országok képviselõi, megállapítják, hogy eltérõ politikai és világnézeti álláspontjuk dacára is mélyen meg vannak gyõzõdve arról, hogy a fajegészségügyi kutatás és gyakorlat minden kultúrországra nézve felettébb életbevágóan fontos és mellõzhetetlen." /

Azoknak az orvosoknak, vagy akik ilyen személyekrõl tudomást szereznek, jelentést kell tenniük. A terméketlenné-tételre vonatkozó javaslatról az "Erbgesundheitsgericht" dönt. A bíróság eljárása nem nyilvános.

Ezt a törvényt kiegészíti az 1937 november 24-i törvény a veszedelmes megrögzött bûnözõkrõl és a védelemre és javításra vonatkozó rendszabályokról".

De nemcsak gátló rendelkezésekkel gondoskodik a nemzeti szocializmus a népjólétrõl. Pozitív intézkedések is szolgálják ugyanezt a célt. A nemzetiszocializmus a családot - az állam csírasejtjét - helyezi építõmunkája középpontjába. Ezért volt számára a legnagyobb fontossága annak, hogy a német nép szaporodáspolitikai helyzetét a legalaposabb vizsgálat tárgyává tegye. Ekkor kiderült, hogy Németországban csökkenõben van a születések száma és ez már kezdett fenyegetõ mértéket ölteni. Ennek elõidézõje, mint felismerték, nemcsak a gazdasági helyzet volt, hanem voltak nevelési, pszichológiai és etikai jellegû okai is. Nemcsak arról volt tehát szó, hogy nagyobb számú néptárs részére módot teremtsenek a családalapításra, hanem hogy erre a kedvet és a hajlamot is felkeltsék és elõmozdítsák. Ezt a feladatot szolgálta kezdetben a házassági kölcsön bevezetése,

/A házasságkötések elõsegítésére létesített u.n. "Ehestandsdarlehen" (házassági kölcsönök) engedélyezése, - amelyeknek összege 1000 RM.-t is elérheti, - nemcsak a születések számának szaporítását célozza, hanem azoknak a termelési ágaknak gazdasági támogatását is, amelyek új lakásigények és új háztartások kielégítésén dolgoznak. A házassági kölcsön kamatmentes és az összeg havi egy százalékos részletekben fizetendõ vissza. Emellett minden gyermek születésekor 25 százalékkal csökken az adósság. 1933 augusztusától 1936 elejéig több mint 900.000 házassági kölcsönt folyósítottak, kereken 600 millió RM. értékben. 1940 szeptemberéig az engedélyezett házassági kölcsönök teljes összege felülemelkedett az egymilliárd birodalmi márkán. Továbbra is havi 15 millió márka áll házassági kölcsönök céljából rendelkezésre. A házasságokból, amelyek ebben a támogatásban részesültek, 1936 júliusáig 550.000 gyermek született, körülbelül kétszer annyi, mint azokból a házasságokból, amelyeket ugyanezen idõ alatt házassági kölcsön nélkül kötöttek.

A házassági kölcsönök engedélyezése és folyósítása a háborúval sem szakadt félbe. Mint a birodalmi statisztikai hivatal közli a„Wirtschaft und Statistik" egyik füzetében, 1939 utolsó negyedében az egész birodalom területén ismét 73.089 házassági kölcsönt folyósítottak új házaspároknak. Az 1939. évben a kifizetett kölcsönök teljes szarna 310.599 volt, tehát 53.337-tel több, mint 1938-ban. így 1933 augusztusától 1939 végéig

összesen 1,445.877 házassági kölcsön került folyósításra. Ezekbõl a házasságokból 1939 végéig egybevéve 1,313.890 gyermek született élve, aminek alapján a kölcsön-negyedek elengedését engedélyezték./

mindenekelõtt azonban a NS Volkswohlfart által megindított „anya és gyermek" ("Mutter und Kind") segélyakció (Lásd a 113a. jegyzetet.) Ide tartoznak egyéb szociálpolitikai intézkedések is, mint munkaszerzés sokgyermekes családapáknak és különbözõ adókedvezmények.

/A Harmadik Birodalom népesedéspolitikai intézkedései közé tartoznak a családi segélyek különbözõ formái, különösen sokgyermekes családok számára. 1938 április 1-tõl további könnyítéseket vezettek be s ezekre a célokra 30 millió birodalmi márkát elõlegeztek. Ezeket az intézkedéseket céltudatosan fejlesztik tovább, míg áttérhetnek egy nagy birodalmi családi pénztár létesítésére s végül lehetõvé válik a családi terhek teljes kiegyenlítése. A birodalmi családi pénztár megteremtését 1943-ra tervezik. Ennek fel kell ölelnie valamennyi társadalmi osztályhoz tartozó néptársakat. Az új alapelveket a következõ példa világítja meg: Egy nõs, hatgyermekes munkás havonta 130 RM bért keres. Az eddig szokásos gyermeksegélyezés alapján kap még havi 20 márkát; a jövõben ez 60 RM.-ra fog felemelkedni.

Az 1934., 1938. és 1939. évi adóreformok emelték az agglegények és a gyermektelenek adóját, míg messzemenõ adómentességet, vagy legalább is adókedvezményt biztosítottak a sokgyermekes családapáknak és -anyáknak. Ezt az adórendszert kiegészítette a gyermekpótlékok s a kibõvített gyermekpótlékok rendszere: az elsõ szerint minden ötödik gyermek után havi támogatás jár, az utóbbi szerint már a harmadik gyermek után. Az a családapa, akinek kérvényére a pénzügyi hivatalban engedélyezték a kibõvített gyermekpótlékot, harmadik és negyedik gyermeke után havi 10 RM.-t kap, az ötödik és további gyermekei után havi 20 RM.-t. Mint az anyavédõ intézkedések és szülési segély, a fenti támogatások megilletik a magánosan élõ nõket is, még ha hajadonok is.

A különbözõ segélyek finanszírozása ma legnagyobbrészt a házassági kölcsönök visszafizetett összegeibõl és a munkanélküliség elleni biztosításból nyer fedezetet.

Megemlítendõ még az 1937 augusztusi "törvény a tisztviselõk korai nõsülésének elõsegítésére" és más intézkedések, mint például a harmadik és negyedik gyermek keresztapaságának átvállalása, így vállalja pl. Berlin városa az ott született harmadik és negyedik gyermek keresztapaságát. Az ilyen gyermekek szülõi Berlin városától az elsõ évben havi 30 RM., a másodiktól a tizennegyedik évig havi 20 RM. hozzájárulást kapnak a harmadik és negyedik gyermek után. Végül utalnunk kell arra is, hogy a nemzetiszocialista állam jelentõs összegeket fordít gyermeksegélyekre. 1935 októberétõl 1937 õszéig több, mint 500.000 egyszeri gyermeksegélyt folyósítottak szegénysorsú, sokgyermekes családoknak, átlag 340 RM. összegben. 1936 augusztus óta az állam állandó segélyben részesíti a rászoruló sokgyermekes családokat.

1939-ben 40 százalékkal több gyermek született, mint 1932-ben. A házasságkötésekrõl és születésekrõl a régi birodalomban a következõ számok adnak felvilágosítást:

Év	Házasságok	Élve született gyermekek ezrekben	Népszaporodas

1929 364	1276	364
1932 648	1095	294
1936 562	1366	481
1939 656	1407	554

A normális és egészséges családszaporulat biztosítására szolgál az 1938 december 4-én megjelent új bába-törvény. Ez minden szülõ nõt kötelez a bába igénybevételére és minden bábát kötelez arra, hogy a hívásnak eleget tegyen. Orvoson és bábán kívül minden más személy közremûködése szülésnél büntetést von maga után. A bába foglalkozásának gyakorlásához állami hozzájárulás szükséges. Ezenkívül a szabadon mûködõ bábák letelepedési engedélyt kapnak, amelynek kiadásakor egy bizonyos lakóhelyet utalnak ki számukra. A letelepedési engedély kiadásakor egyidejûleg közpénzbõl évi létminimumukat is biztosítják.

Az egészségápolás terére tartoznak azok a fáradozások is, hogy a nép különbözõ rétegeiben az alkohol és nikotin élvezetének mérséklését, ha lehet, az önkéntes lemondást propagálják. A birodalmi egészségügyi hivatal 1939 márciusában felhívást intézett a német orvostudományhoz, mûködjék közre a "nikotin és népegészségügy" problémájának feldolgozásán, egyebek mellett a nikotinnak a biológiai teljesítõképességre gyakorolt hatása szempontjából. A "népegészségügy és élvezeti mérgek" második birodalmi ülésezésén 1939 márciusában a következõ négy követelést állították fel:

1. Az ifjúság védelme az alkoholtól és dohányzástól, korhatár megállapítása nélkül.
2. Teljes tartózkodás az alkoholtól az utcai forgalomban a hivatásos vezetõk részérõl éppúgy, mint az u.n. úrvezetõk részérõl.
3. Olyan alkoholmentes italok elõállítása és készítése,. amelyek jóízûek, az egészségre ártalmatlanok s olyan árúak, hogy a lakosság minden rétege beszerezhesse.
4. A népegészséggel össze nem egyeztethetõ ipari reklámoknak a sajtóból, filmrõl és rádióból való teljes eltüntetése.

Göring tábornagy 1939 áprilisában rendeletet bocsátott ki az alkohollal és nikotinnal való visszaélésrõl. Nem arra gondol, jelentette ki, hogy egyáltalán kárhoztassa az alkohol és nikotin élvezetét, de harcol az élvezeti cikkekkel ûzött visszaélés ellen. A légierõ terén egész sor tilalmat bocsátottak ki: katonai otthonokban és kantinokban nem szabad bárokat berendezni és sok más hasonló. Figyelemreméltó volt 1939-ben a Hitler-Jugend vezetõ testületének határozata, amellyel tagjai a dohányzásról lemondottak. 1939 július 12-én birodalmi hivatalt létesítettek az alkohol és dohány kártételei ellen.

Testnevelés.

Már könyvében, a "Mein Kampf"-ban ezt írja Hitler: "Nem volna szabad egyetlen napnak sem elmúlnia anélkül, hogy a fiatalember legalább délelõtt és este egy-egy órát testileg ne iskoláznék éspedig a sport és torna valamennyi nemében."

„Torna" alatt értették régebben Németországban mindazt, ami a testgyakorlással összefüggött: szergyakorlatokat, szabadgyakorlatokat, gyepjátékokat, úszást, vívást, gyaloglást stb. Az évek folyamán a torna specializálódott. Egyesületek alakultak, amelyek csak a "könnyû atlétikát", mások csak a futballt, bokszolást stb. mûvelték. Sõt ezekben a speciálegyesületekben is mindjobban specializálódtak: az egyik tag csak rövidtávfutó, a másik hatnapos kerékpárversenyzõ, a harmadik csak hátúszó lett. Voltak "polgári" és

"proletár" sportegyesületek. Az egyesületek közötti versengés gyakran kölcsönös gyûlölködést idézett elõ, röviden: "az erõk szabad játéka" ezen a téren is olyan állapotokra vezetett, hogy a tulajdonképpeni cél többé-kevésbé háttérbe szorult s mindenféle mellékcélok érvényesültek.

Ezt az igazi célt, tudniillik, hogy az egész népben felkeltsék a megértést és érdeklõdést a test sokoldalú megedzése és teljesítõképes rátermettsége iránt, akarja a nemzetiszocializmus a sport fõ feladatául tekinteni s elõmozdítani. A sportot nem a rekord, hanem az egészséges test, mint az egészséges jellem alapjának szempontjából ítéli meg. A nemzetiszocializmus természetesen nem szegül ellen a törekvéseknek, amelyek különösen kimagasló egyéni teljesítményekre irányulnak. De ezeket a teljesítményeket úgy tekinti, mint az akaraterõnek, a szellem ütõképességének és az idegek kitartásának bizonyítékait. Világrekordokkal és "nagyágyúkkal" nem törõdik, Nem becsüli le az olimpiai játékok "nemzeti" és "politikai" jelentõségét. De a legelsõ sorban az átlag nagy és lehetõleg egyenletes teljesítményére törekszik. Együttmûködõ erõs és egészséges közösségbõl természetes úton, mesterséges túltenyésztés nélkül is kiemelkedhetnek a kimagasló kivételes eredmények. A testi teljesítményeknek kéz a kézben kell fejlõdniük a jellem dérékségével és az akarat tisztaságával és szívósságával.

1934 júliusában Németország valamennyi sportegyesületét egyesítették a "Deutscher Reichsbund für Leibesübung"-ban, amely 1938-ban a "Nazionalsozialistischer Reichsbund für Leibesübungen" (NSRL) megjelölést nyerte s a NSDAP hivatalos szervezetévé nyilvánították. A Führer 1938 december 21-i rendelete értelmében ennek a birodalmi szövetségnek feladata a német nép testi nevelése, amennyiben azt nem az állam, vagy a párt, vagy ezeknek valamely tagozata, vagy csatlakozott szervezete végzi. Ugyancsak a Reichsbund feladata a német testgyakorlás mindennemû képviselete a külföld felé.

Parasztság és település.

A vidéki földbirtokviszonyok Németországban a 19. század folyamán az esztelen agrárpolitika következtében aggasztóan megromlottak. Különösképpen keleten történt ez így, ahol a parasztbirtok fele már 1907-ben a nagybirtok tulajdonában volt. A világháború után és a német pénz romlásával a parasztok és földbirtokosok nagy kölcsönöket vettek fel aránytalanul magas kamatozás mellett. A mezõgazdasági termékek árainak szüntelen csökkenése következtében a mezõgazdaság egyre növekvõ szorultságba jutott, ami végül is a vidéki birtoktestek mind gyakoribb kényszerárverésére vezetett.

A mezõgazdasági ingatlanok árveréseinek száma:

Év	Szám	Terület hektárban
1924-26	4.282	37.754
1927-29	7.900	200.100
1930-32	17.157	462.485

További 1,019.000 hektár parasztbirtokra 1930-32-ben már megindították az árverési eljárást.

Az üzérkedõ tõke a földbirtokot kereskedelmi áruként adta kézrõl-kézre. Végezetül a paraszt elgyökértelenedése már katasztrofális formákat öltött. Adóhátralékok és túladósodás következtében kíméletlenül kikergették házából és udvaráról. Németország némely részein a parasztság ellenállott. A fekete parasztlobogó alatt felkeltek a parasztok, hogy jogukat erõszakkal vívják ki. De ezek a kísérletek sem vezettek jobbulásra.

A nemzetiszocializmus a mezõgazdasággal szemben is egészen más álláspontot foglal el, mint a szabad verseny megelõzõ korszaka. A földmûvelést, gabonakereskedést, molnárságot és lisztkereskedést nem olyan foglalkozásoknak tekinti, amelyekkel elsõsorban pénzt lehet keresni, hanem mint szolgálatot a nép ellátása terén. A termelõ osztályt tehát, mint a népegzisztencia legfontosabb alapját, mint a mindennapi kenyér termelõjét és eladóját állandóságában meg kell oltalmazni az önzõ hitelezõk jogosulatlan beavatkozásai ellen.

Amikor a nemzetiszocializmus hatalomra került, egyik legelsõ átfogó intézkedése az volt, hogy mindenekelõtt felfüggesztette a pusztító kényszerárveréseket. Ez néhány, rögtön kezdetben kibocsátott törvény útján történt és pedig az 1933 február 14-i rendelettel "a mezõgazdasági végrehajtások elleni védelemrõl" és az 1933 április 22-i törvénnyel ,,a haszonbérlõk védelmérõl", amelyekhez egy nagyvonalú kártalanítási intézkedés és érezhetõ kamatcsökkentés járult. Ezt a célt mindenekelõtt az 1933 június 1-i "törvény a mezõgazdasági adóssági viszonyok rendezésérõl" szolgálta. E törvény értelmében, ha a gazda erre önerejébõl képtelen, meg kell indítani az u.n. adósságtól mentesítõ eljárást (Entschuldungsverfahren), amely kényszeregyezség útján tõkecsökkentésre vezet, amikor is a követelések egész a felükig csökkenthetõk. Egy másik mód földleadással az adósság összegét lényegesen kevesbíti, vagy kiegyenlíti.

A régi károk és szociális betegségek gyógyítására irányuló törvényhozói tevékenység mellett megindult az építõ és alkotó munka is.

1933 elõtt a túlságosan kis paraszttelekkel a telepest ismét kiszolgáltatták a nyomorúságnak. Akkoriban a települési helyeknek majdnem 30 százaléka kevesebb volt 2 hektárnál; 1933 után csak 5 százalék tartozik ehhez az alacsony kategóriához, míg 69 százaléknak 10 hektár, sõt még ennél is több földje van.

/Jórészt a Gaustättenamt-oknak köszönhetõ, hogy 1933-tól 1939-ig kereken 90.000 parasztbirtokot létesítettek, túlnyomó részüket örök-birtok formájában. Ebbõl a számból 21.000 települést rendeztek be parasztbirtoknak, összesen 346.000 hektár területen. A többi 68.000 birtokot kisebb, életképtelen üzembõl alkották szomszéd településekbõl kiegészítésül vett földterülettel. Erre összesen 140.000 hektárt fordítottak. Ezeknek a mezõgazdasági üzemeknek megnagyobbítása a gazdasági szempontból kielégítõ mértékre, igen kedvezõen befolyásolta az eredményt. 1939-ben egy új parasztbirtok átlag 22.6 hektár területû volt. Tehát majdnem kétszer akkora, mint pl. 1933-ban, amikor egy birtok átlag 12.3 hektárt foglalt el.

1935-36-ban 100 millió birodalmi márkát irányoztak elõ munkáslakások építésére. A cél az, hogy 5 millió családnak építsenek kielégítõ lakóhelyiséget.

1939-ben a Német Birodalomban, a keleti területektõl eltekintve, összesen 3,901.843 mezõ- és erdõgazdasági üzem volt 6.6 és ennél nagyobb üzemi területtel. Ezeknek az üzemeknek egész területe 55.505 millió hektárt tett ki, ami 92 százaléka a birodalom egész területének.

A mezõgazdaság problémájáról sok figyelemreméltó dolgot ír Ludwig Herrmann "So steht es um die Landwirtschaft" címû könyvében (1939)./

Az 1933 július 14-i "törvény a német parasztság újjáalakításáról" kimondja, hogy falusi település (kiváltképpen majorok létesítése) a birodalom kizárólagos feladata s ezzel megindítja a német parasztság újjáalakítására irányuló egységes politikát. Július 15-én jelenik meg a "törvény a birodalom illetékességérõl a mezõgazdaság rendi felépítésének szabályozására", amely a birodalom részére a felépítésnél a kizárólagos felügyeletet biztosította. Minthogy Németországban 100 lakosra csak kereken 42 hektár termõföld esik (Franciaországban 83, Izlandban 157, Chilében 402 hektár, stb.) és Németország ennek következtében csak 83 százalékig tudja önmagát ellátni, míg az élelmiszerek 17 százalékát külföldrõl kell behozni, szükségesnek mutatkozott a külföldi élelmicikkek behozatalánál a külföldi árak káros befolyásának kiküszöbölése. Egyidejûleg a belföldi piacon is meg kellett óvni az élelmiszerek árát az ingadozástól, amit a spekuláció idézett elõ.

Az 1933 szeptember 13-i törvénnyel "a birodalmi termelõrend (Reichsnährstand) ideiglenes kiépítésérõl és a mezõgazdasági termékek piaci- és árszabályozására vonatkozó rendelkezésekrõl" sikerült egyrészt felügyelet alá helyezni a német nép élelmiszerellátását, másrészt a parasztoknak munkájukért megfelelõ ellenértéket biztosítani. Az egész parasztságot egy nagy szervezetbe, a "Reichsnähstand"-ba tömörítették. /"A Reichsnähstand-hoz tartoznak (a mezõgazdaságon kívül) a mezõgazdasági társulások, a földkereskedelem (nagy- és kiskereskedelem) és a mezõgazdasági termények meg- és feldolgozói" - mondja az 1. §./

Ez a kifejezés nem tévesztendõ össze a "rend" ("Stand") hagyományos fogalmával; a Reichsnähstand nem a parasztok érdekképviselete az állammal szemben, nem "Reichsbauernstand", hanem az a szervezet, amely mindent összefoglal és mindazzal gazdálkodik, ami a népélelmezés biztosításához szükséges.

Ugyanakkor a piacszabályozást is végbevitték, amennyiben megállapították a valódi termelést és a tényleges szükségletet és megszabták a nemzetgazdaságilag igazságos piaci árakat, azt az árat ugyanis, amely úgy a termelõnek, mint a fogyasztónak megfelelõ volt. Mint elsõ területet, a gabonagazdálkodást szabályozták az 1933 szeptember 26-i törvénnyel "a gabonaárak biztosítására", amely felhatalmazta a birodalmi közélelmezési minisztert a gabonaárak fixírozására. A "Spekulationsbörse". helyére a "Getreidegrossmarkt" lépett, amely méltányos árat biztosított a parasztnak legfontosabb terményéért s a parasztot magát megvédte az azelõtti piaci árgazdálkodás le és fel hullámzó üzérkedésétõl. Ezenkívül 1933 szeptember 15-én megjelent a „törvény a malmok egyesítésérõl", amely annak megállapítására jogosította fel a közélelmezés- és földmûvelésügy birodalmi miniszterét, hogy az egyes malmok bizonyos idõközökben milyen mennyiségben kötelesek rozst és búzát vásárolni és feldolgozni s milyen árat kell fizetniük a vételkor.

A legfontosabb volt az 1934 június 27-i "törvény a gabonagazdálkodás rendezésére", a gabonaalaptörvény (Getreidegrundgesetz), amely évekre megteremtette az elõfeltételeket arra, hogy a parasztnak a termés eladásánál a méltányos ár, egyúttal pedig az egész népnek a kenyérrel való ellátása biztosítva legyen.

Az 1933/34 évi rendkívül kedvezõ terméskor a mezõgazdaságot megvédtek a kapitalisztikus spekulációs vásárlások árrombolásaitól. Az 1934/35 évi jelentékenyen rosszabb terméskor az új gabonagazdálkodási szervezetet gazdaságilag a szabott árak

rendszerével szilárdították meg. Végrehajtották a teljes piacszabályozást és a gabonagazdálkodási szövetséget (Getreidewirtschaftsverbände) alkottak. Ezek magukban foglalják: a termelõt, a gabona megdolgozóját és feldolgozóját a gabonakereskedelmet, a lisztkereskedelmet, a pékeket és kenyérgyárakat.

Ezeknek a szövetségeknek összessége tartozik gondoskodni a gabonanemûek (rozs, búza, árpa, zab) s az ezekbõl készült termékek és kenyér eladásáról és értékesítésérõl, valamint az árak szabályozásáról, úgy, hogy a fogyasztók ellátása biztosítva legyen. A kenyérárak stabilizálása megadja a legszélesebb körben a lehetõséget úgy az ipari munkások bérének igazságos kiszámítására, mint az ipari vállalatok kalkulációjának állandóságára.

A gabonapolitika nélkül az 1933 évi rekordtermés a német gabonapiacok összeomlását eredményezte volna. A nemzetiszocialista szabott-árrendszer elhárította ezt az összeomlást. Árzuhanás helyett a német gabonát a világpiaci árak kétszeresével lehetett eladni. A rekordtermést nem fecsérelték el haszontalanul. A kormányzatnak most 2 millió tonna tartalék állott rendelkezésére. És amikor az 1934 évi aratás lényegesen rosszabbul sikerült (még így is 11.7 millió tonnával több termett az utolsó tíz év átlagánál), a fogyasztót meg tudták védelmezni a kapitalista üzérkedéstõl. És az élelmezési kiadások a legalacsonyabbak az életfenntartási költségek között.

A második birodalmi parasztnapon Goslarban, amelynek Hitler kijelentése adott irányt: "Németország vagy parasztország lesz, vagy nem marad fenn", Darré birodalmi parasztvezetõ (Reichsbauernführer) beszédet tartott s többek között ezeket mondta: "Minthogy a német parasztság elkezdte gazdasági viszonyainak rendezését, elõbb-utóbb ugyanezen alapelvek szerint a közgazdaság többi részeinek is bele kell illeszkednie a parasztok frontjába... És akkor a német nép gazdasága az elsõ lesz a világon, amely új renden épül fel, ahol a megfontolások tengelye többé nem a kereskedõ pénzéhsége, hanem a munka étosza lesz."

A "termelési csatá"-nak, amelyre Darré felhívta a német parasztokat, Németország számára az ellátási függetlenséget kellett kivívnia. 1934 december 15-én kibocsátotta a Reichsbauernführer "a német parasztok termelési csatájának tízparancsolatát", amely arra tanított, hogyan kell gazdálkodniuk, hogy munkájuk hozadékának tartós állandóságot és biztonságot teremtsenek. Ezeknek a fáradozásoknak az eredménye az lett, hogy 1933 óta a mezõgazdasági termények behozatala állandóan jelentõsebb mértékben csökkent (amivel devizákat takarítottak meg) és hogy 1934-ben a német paraszt részesedése a gazdaságban 350 millió birodalmi márkával növekedett az 1932 évivel szemben. A termelési csata fegyelmezett szervezete kivívta azt az eredményt, hogy a nemzetiszocializmussal eleinte ellenségesen szembenálló Rajnavidék parasztsága az 1934/35 évi téli segítõ akciójára néhány nap alatt kizárólag kisgazda-gazdaságokból 200.000 métermázsa burgonyát, 45.000 métermázsa kenyérmagot és 50.000 RM készpénzt gyûjtött össze.

Egészen különleges intenzitással fogtak neki a talajjavításnak és új földterületek bekapcsolásának. Míg 1932-ben csak 27 millió birodalmi márkát fordítottak f öld javításra, 1933-ban már 270 milliót. Míg korábban átlag 68.500 szükségmunkást foglalkoztattak a földmûvelésnél, ez 1934 márciusában 631.000 emberre emelkedett. 1934-ben 130.000 hektár földet bocsátottak a paraszttelepülés rendelkezésére és már 1938-ban 138 millió birodalmi márkát küldöttek a szükséget szenvedõ vidékekre.

A mezõgazdasági termelés értéke az 1933/34 évben 11.1 milliárd birodalmi márkára emelkedett s ezzel 2.4 milliárd márkával (27 százalék) múlta felül az 1932/33 évet.

1937 március 10-én rendelet jelent meg a mezõgazdasági munkások kifogástalan lakásokban való elhelyezésérõl és erre a célra 44 millió birodalmi márkát bocsátottak rendelkezésre. Ezen a módon havi 12-14 márka fizetése ellenében fel lehet építeni egy mezõgazdasági munkáslakást.

1935 szeptemberében a következõket írta a "Forbacher Bürgerzeitung" (Kelet-Lotharingia legnagyobb lapja, amely egyébiránt mindig gyûlölködõ hangon foglalkozott a nemzetiszocializmussal). "Németországban a mezõgazdaság két-három év elõtt a csõd szélén állott és erõsen eladósodott. Ma már meglehetõsen kibontakozott ezekbõl a nehéz idõkbõl. A német paraszt tisztességes árakat kap terményeiért és a fogyasztói árak alig észrevehetõen magasabbak, mint Franciaországban.

/1938-ra vonatkozólag a következõ adatokat közöljük: az 1938. évi gabonatermés a legnagyobb volt mindazok között, amelyeket valaha Németországban feljegyeztek. A takarmánygabonában az árpa 1918 évi eredménye 40 százalékkal múlta felül az 1911-13 évek közötti nagyszerû árpatermést. A burgonyatermés 6 millió tonnával volt több az 1913 évi rekorderedménynél és 8% millió tonnával, vagyis 21 százalékkal a 1928-1932 közötti átlagnál. A szénamennyiség szintén egymillió tonnával múlta felül az átlagot. A hús-tenyésztés az említett évekkel szemben 500.000 tonnával emelkedett. Bár a vajtermelés a száj-és körömfájás-járvány, valamint a szükséges fejõszemélyzet hiánya következtében 1937-tel szemben 20.000 tonnával visszaesett, mégis olyan fokon maradt, aminõt azelõtt sohasem értek el. A cukorrépatermés az 1932 évi 7.9 millió tonnáról majdnem a kétszeresére emelkedett. A repce 1938-ban 107 percenttel adott nagyobb termést, mint a megelõzõ 5 év átlaga. A len 126 százalékkal haladta meg az elõzõ 3 év átlagát. És ugyanez volt a helyzet igen számos terménynél./

Az alapvetõ intézkedés, amely mindezen törvények és rendeletek gyakorlati hatását biztosította, a már 1933 május 15-én kibocsátott porosz törvény volt "az örökös paraszttelekrõl", amelynek végleges formát az 1933 szeptember 29-i "Reichserbhofgesetz" adott.

Ez a törvény megmentette a parasztbirtokot a kapitalista spekuláció behatásaitól. Kimondotta, hogy az örökös paraszttelkek elvileg elidegeníthetetlenek, oszthatatlanok, meg nem terhelhetõk és a végrehajtástól védettek. A törvény meg akarja oltalmazni a parasztbirtokokat a szétforgácsolástól és eladósodástól. Ezért csak a paraszt egyik gyermeke, az u.n. "Anerbe" örökölheti a birtokot. /Ki a fõörökös, azt az idevonatkozó rendelet, vagy a hagyományozó végrendeletbe foglalt akarata határozza meg. Az örök-birtokhoz tartozik a területe és fekvése szerint megkötött alapvagyon és a leltár A birtokon levõ egyéb vagyontárgyak felett a hagyományozó és a fõörökösök szabadon rendelkezhetnek./

A többi gyermeket, amíg gazdaságilag önállósítják magukat, a birtok tartja el és ha szükségbe kerülnek, ott menedéket kereshetnek. Az örökös paraszttelekneknek legalább egy parasztcsaládot el kell tudnia tartani ("Ackernahrung") és nem lehet olyan nagy, hogy megmûvelése egy udvarról majorok (tanyák) nélkül már nem lehetséges (tehát legfeljebb 125 hektár).

1936 október 1-én 700.000 parasztbirtokot, - ami Németország mezõgazdaságilag mûvelt területének 35.3 százalékát jelenti, - örökös paraszttelekké nyilvánítottak.

Ezeknek a paraszttelkeknek gazdálkodását szigorú ellenõrzés alá helyezték. Azt a parasztot, aki birtokát elhanyagolja és elzülleni engedi, az u.n. "Anerbengericht" megbünteti, amennyiben a gazdálkodástól és haszonélvezettõl, sõt még a tulajdonjogától is megfoszthatja. A második négyéves terv keretében ezeket a büntetõ rendszabályokat kivétel nélkül kiterjesztették az összes gazdaságokra. Egyidejûleg az 1936 január 26-iki "törvény a mezõgazdasági birtokforgalom kihirdetésének megváltoztatásáról" az arra alkalmatlan személyek birtokszerzését lehetetlenné tette.

/ Hogy ezt a fontos törvényt sem kezelik bürokratikus módon, bizonyítja a következõ eset: Ha az örök-birtok területe telepítési célokból igénybeveendõ volna, a Reichserbhofgesetz 37. §. 2. szerint az Anerbengericht hozzájárulhat a kivételezéshez. Kétes volt, mik az elõfeltételei ennek a hozzájárulásnak. A cellei Landesobergericht egyik ítélete tisztázta, hogy az örök-birtok oszthatatlanságának és elidegeníthetetlenségének elvével szemben a közérdek érvényesül, ha az örök-birtok a városi terület szegélyén fekszik és városépítési szempontok (a város zsúfoltságának lazítása, a városi lakosság kivezetése a nagyváros szûk kereteibõl a friss levegõre és a vidékre) a szóbanforgó területeknek lakáscélokra való felbontását kívánják.

A bíróság említett ítéletében gondosan mérlegelve a város igényeit és az örök-birtokjog célkitûzéseit az egészséges lakás- és település-gazdaság javára döntött s hozzájárult a területnek egy (jogi személyiséggel bíró) telepítési vállalkozás által való megvásárlásához. Községek és egyházak földveszteségeit nem szabad örök-birtokokból pótolni. Egyébiránt örök-birtokot csak akkor vesznek település és kiskertek létesítése céljából igénybe, ha megfelelõ más szabad terület nem áll rendelkezésre./

Ahogy a piac-rendezés biztosította a nép élelmezését, úgy mentette meg az örökös parasztbirtoktörvény a parasztot, mint a népellátás hordozóját, a pusztulástól.

/Ezt a mezõgazdaságot és parasztságot újjá teremtõ nagy horderejû törvényt a külföld is élénk érdeklõdéssel fogadta. Bizonyítja ezt az alábbi, külföldi lapokból vett néhány idézet:

"La Presse libre" (Algier) 1934 január 2-án cikket közölt "A német mezõgazdaság megmentése" címmel. Ebben a következõk olvashatók: "Hitler, amikor átvette a hatalmat, a mezõgazdaságot válságban találta, ugyanazon okokból, mint amelyek a francia mezõgazdaság pusztulását is elõidézték, õ azonban ahelyett, hogy, mint mi Franciaországban csináljuk, ragaszkodott volna az eddigi téves magatartáshoz, felismerte a megújulás összefüggõ és gyakorlati programjának szükségességét. Az örök-birtokról szóló birodalmi törvény nemcsak a föld elaprózódását akadályozza meg, de a parasztot birtokához is köti s biztosítja jövõjét. Meg kell állapítani, hogy nagy a különbség az ilyen egyidejûleg gazdasági és szociális intézkedések összessége és a szerencsétlen, hevenyészett törvények között, amelyekkel a francia kormány minden hat hónapban - egy szemeszter késéssel - mezõgazdaságunkat megajándékozza. Hitler egyszerûen belátta, hogy Németországban a parasztot illeti meg az elsõ hely és mivel ezt belátta, azon dolgozik, hogy ezt az ideált megvalósítsa."

A "Victoire" (Párizs) ezt írta a német munkacsatáról szóló egyik cikkében: "A földhöz való visszatérés kiváló harci eszköz a munkanélküliség és az országra nézve pusztító következményei ellen. Meg vagyunk gyõzõdve, hogy Franciaország dolga sokkal jobban állana, ha a kormánytényezõk rászánnák magukat ebben a kérdésben beszédek helyett a cselekvés terére lépni."

‚The Times": "Valóban, a földet nem fogják többé árunak tekinteni, hanem úgy becsülik meg, mint különleges szentséget. Németországban egy parasztnemzedék fog kiterebélyesedni s ez fogja alkotni szociális szerkezetének bázisát és fundamentumát, még pedig úgy, mint az egészség, erõ és szaporaság forrása."

"Daily Express": "Németország elvesztett piacai helyett újakat teremt saját határain belül egészen újszerû agrárpolitikai intézkedésekkel. Az árak stabilizálása a spekuláció teljes megszûnéséhez vezetett, az örök-birtoktörvény stabilitást és biztonságot teremtett. A német paraszt jó árakat kap s évek óta elõször ad ki pénzt."

"Schweizer Bauer": "A paraszt-rendi politika szempontjából a német Reichsnährungsminister és Reichsbauernführer Darré mezõgazdasági tervei a legnagyobb mértékben figyelemreméltóak. Legyen véleményünk demokratikusan szabad meggyõzõdésünkbõl kifolyólag még olyan tartózkodó, vagy elutasító az új Németország állampolitikai eszméjével szemben, itt éppen a mezõgazdaság újabb szükséghelyzetével, valamint a hagyományos, szabad gazdasági eszközök elégtelenségével szemben valóban nagyszabású elgondolásról van szó, amely alkalmas a mezõgazdaságot a krízis fojtogató harapófogójából kiszabadítani. Amikor Németország parasztpolitikájának újjáteremtésére utalunk, tesszük ezt abból a célból, hogy rámutassunk, máshelyütt mennyire felismerik az idõk parancsszavát s mennyire nem sajnálnak erõfeszítést és áldozatot az egészséges parasztosztály megóvására."/

A nemzetiszocialista agrárpolitika fontos lépését jelenti az 1938 július 6-iki törvény, amelynek értelmében 1939 január 1-ével a Németországban még fennálló valamennyi hitbizományt feloldották, mint amelyek csak bizonyos rendi és családi privilégiumokat szolgáltak. Ez elvi célja mellett az is feladata volt a törvénynek, hogy kiküszöbölje azt a veszélyt, amit a családi hitbizomány intézménye a kisbirtokra nézve jelentett, amikor elõmozdította ezeknek a nagybirtokba való felszívódását.

/Németországban a családi hitbizományok elleni küzdelem már 1848-ban megkezdõdött, de nem vezethetett egységes reformra, mert minden egyes ország egymástól eltérõ álláspontra helyezkedett ebben a kérdésben. 1938 június 1-én még mindig 1.4 millió hektár volt a családi hitbizományok területe./

Az örökös telek törvényének jelentõsége nem szorítkozik arra a hatásra, amit a parasztbirtok nemzetgazdasági jellegére gyakorol; a törvény szelleme a magántulajdon fogalmának felfogásában jelent gyökeres változást, így hatása túlterjed a tulajdonképpeni földbirtokon más életviszonyokra is.

/A Reichsnährstand kitünteti mindazokat a paraszt- és gazdálkodó nemzetségeket, amelyek mezõgazdasági birtokukon kétszáz, vagy ennél több év óta maguk gazdálkodtak. A határtartományokban, amelyek csak 1772-ben, illetõleg 1793-ban kerültek Poroszországhoz, elégséges 150 évi birtoklás igazolása.

A paraszt- és gazdálkodó nemzetségek kitüntetésének birodalomszerte egységes elõfeltétele az õsi település hiánytalan családtörténeti és birtokjogi igazolása. A családtörténeti igazoláshoz a szükséges okmányokat az egyházi anyakönyvekbõl kell megszerezni, aminek során a családról szóló minden adatot legalább 200 évre visszamenõen nyomon kell kísérni s szószerinti pontossággal leírni. Ezeket a kivonatokat hivatalosan hitelesíttetni kell. A birtokjogi igazolás céljából be kell szerezni mindazokat a birtoklási okiratokat, amelyek a kérdéses birtoktest megszakítás nélküli átöröklését

bizonyítják 200 éven át a felmenõktõl a kérvényezõig. Erre a célra elsõsorban a telekkönyvek (Grundbücher) és a kataszteri hivatalok adatai használandók fel, a XIX. század kezdetét megelõzõ idõkre vonatkozólag pedig a vásárlási szerzõdések, birtokkönyvek, fizetési és raktárkönyvek az archívumokból, régi községi és egyházi számadási könyvek, telekkönyvek (Flurbücher), telektérképek, s az országok és a vidék levéltárai stb. A férfi és nõi leszármazottak, illetõleg más vérrokonság öröklését egyenlõ értékûnek tekintik. A birtoklásnak vétlen elidegenítés folytán bekövetkezett rövid megszakítása nem szolgáltathat okot a kitüntetési folyamodvány elutasítására. A szükséges okiratok beszerzési költségeit a gazdaság viseli, hacsak be nem szerezhetõk díjtalanul a Landesbauernschaft szakközegei útján.

Elõfeltétele a gazdálkodó-nemzetség kitüntetésének, hogy parasztnak méltó legyen. Ma élõ szülõknek és gyermekeknek 1800 január l-ig visszamenõleg igazolniuk kell német származásukat. Egészségeseknek és minden tekintetben derék embereknek kell lenniük. Csak azok tüntethetõk ki, akik gazdaságilag megállják a helyüket. Végül a kitüntetendõ parasztoknak és gazdálkodóknak politikailag is megbízhatóknak kell lenniük s kell, hogy törzsörökösük legyen./

----- a 4. részhez -----

A Führer Birodalma, írta: Johannes Öhquist 4. rész

5. GAZDASÁGI ÉLET

Amit a nemzetiszocializmus a gazdasági élet szabályozása terén végzett, azt csak alapelveiben és legfõbb pontjaiban érintjük. A nemzetiszocializmusnak e téren elfoglalt álláspontját Hitler két beszédében világosan kifejtette. 1937 január 31-én a birodalmi gyûlésen ezeket mondotta: "A közgazdaság és a nép viszonyában csak egy változhatatlan van, és ez a nép. A gazdasági tevékenység azonban nem dogma és nem is fog az lenni soha... A nemzetiszocializmus, mint tudjuk, a legélesebb ellenfele annak a liberális felfogásnak, hogy a gazdaság a tõkéért van és a nép a gazdaságért. Éppen ezért már az elsõ naptól kezdve el voltunk határozva leszámolni azzal az álokoskodással, hogy a gazdaság az államban holmi független, ellen nem õrizhetõ és felügyelet nélküli egyéni életet élhetne. Szabad, vagyis kizárólag önmagára hagyott gazdaságról ma már nem lehet szó. Nemcsak azért, mert ez politikailag elviselhetetlen volna, hanem, mert gazdaságilag járna lehetetlen állapotokkal... Népünk megmentése nem pénzügyi probléma, hanem egyrészt kizárólag a rendelkezésre álló munkaerõink összekapcsolásának és latbavetésének, másrészt a rendelkezésünkre álló föld és a földben rejlõ kincsek kihasználásának problémája."

És amikor rátért a négyéves terv nagy gondolatára, hozzáfûzte: "Az új állam sem lesz és nem is akar vállalkozó lenni. Csak a nemzet erõinek latbavetését fogja szabályozni addig a határig, ameddig a közjó szükségessé teszi. És a munka folyamatát csak odáig fogja felügyelet alatt tartani, amennyire valamennyi résztvevõ érdekei megkívánják."

Másfél évvel késõbb, 1938 szeptember 6-án, a tizedik pártnapon továbbfejlesztette ezt a gondolatmenetet, amikor ezeket mondta:

"A német népnek nincsen aranyvalutája. Vagyis - hála ellenségeink közremûködésének - ha fájdalmas módon is, de megszabadult az úgynevezett aranyvaluta és aranyfedezet õrületétõl. Éppen ezért annál fontosabb az, hogy a német valutának megadjuk azt az egyetlen reális fedezetet, amely állandóságának elõfeltételeként biztosítja a mindig azonos vásárlóerõt. Tudniillik az emelkedõ termelést. Minden márkáért, amennyivel Németországban többet fizetnek, egy márkával többet kell termelni. Ellenkezõ esetben ez a kiadott márka értéktelen papír, mert a termelési ellenszolgáltatás hiányában semmit sem lehet rajta vásárolni. Ez a primitív nemzetiszocialista gazdasági és valutapolitika tette számunkra lehetõvé, hogy a legkülönbözõbb valuta-szélhámoskodások korában a német márka értékét, illetve vásárlóerejét stabilizálhattuk. Ezért nemzetiszocialista gazdasági felismerés, hogy az egyedül igazi munkabéremelés a termelés fokozása... És talán egyik legfõbb érdeme a nemzetiszocialista mozgalomnak, hogy ezeket az éppen olyan egyszerû, mint természetes, de sajnos, igen gyakran népszerûtlen alapelveket mindjobban az egész nép közkincsévé tette.

Míg ugyanezen idõkben a demokráciákban a bérek és az árak vad versengésben hajtják egymást, mialatt az össztermelés szakadatlanul csökken, a nemzetiszocialista gazdasági vezetés az állandóan fokozódó termelésnek s ezzel a fogyasztás tartós emelkedésének és a stabil valutának képét mutatja. Természetesen - egyebet, mint dolgozni, nem lehet. De ha egy ilyen nagy népnél az egész nemzet termel, akkor ezek a hatalmas használati javak

ismét visszaáramlanak az egész nép fogyasztásába. Mert lehet huzamos idõre aranyat felhalmozni, aranyat tezaurálni, de termelési javakat nem, legyen az élelmiszer vagy áru. A fogyasztó után kiáltanak. Amikor tehát mi a német népet folytonosan fokozódó termelésre szólítjuk fel, önmagától adódik a szükségessége, hogy ezeket a használati javakat a körforgásban visszavezessük a néphez."

1934 közepén, mikor a munkanélküliség kiküszöbölésére meghirdetett "munkacsata" már megindult, Németország gazdasági kibontakozását az a veszély fenyegette, hogy rossz fizetési és kereskedelmi mérlege folytán a szükséges nyersanyagokat nem fogja beszerezni tudni. Ezt a veszedelmet kellett elhárítania az 1934 szeptember 24-én életbeléptetett "új tervnek", amely azon az alapelven épült fel: "Nem vásárolni többet, mint amit meg tudunk fizetni". A behozatal ellenõrzésével és a behozott áruk kontingentálásával járó elkerülhetetlen nehézségek és szigor dacára az "új terv" általában mégis kedvezõ eredménnyel járt, ami abból is látható, hogy az 1934. évi 248 millió RM. behozatali többlettel szemben az 1935. évi német kereskedelmi mérleg már kiegyenlített s 1936-ban 550 millió RM. kiviteli többletet ért el. Ez a kiviteli többlet természetesen nem állott teljes egészében devizákban rendelkezésre. És a külkereskedelmi mérleg javulását Németország részben a "Reichsnährstand", a parasztrend "termelési csatájának" köszönhette. A konjunktúrakutatás intézetének becslése szerint az összfogyasztásban a belföldi termelés következõképp részesedett:

	1927	**1935**
Élelmezési és tápszereknél		
(Ellátási gazdálkodás)	66%	83%
Mezõgazdasági nyersanyagoknál		
(Nyersanyaggazdálkodás)	29%	43%

De Németországnak a külföldtõl való függõsége még igen nagymérvû maradt az ellátás és táplálkozás számos anyaga tekintetében, mint az alábbi számok is mutatják:

gyapjúnál	90%
olajnál	84%
kendernél	70%
zsírnál	45%
vajnál	30%

Így nõtt ki az elsõ négyéves tervbõl a második, amelyet az "1936 október 18-i négyéves terv végrehajtásáról" szóló rendeletben formuláztak Ennek a tervnek végrehajtásával Herrmann Göring miniszterelnök, birodalmi tábornagyot (akkor még vezérezredest) bízták meg.

Az elsõ négyéves terv sikeres végrehajtásából újabb problémák támadtak, amelyeket most már a gazdasági politikának meg kellett oldania, hogy az eddigi eredményeket biztosítsa és továbbépítése. Nemcsak a használati javak kereslete növekedett, hanem fõként az iparban mutatkozott fokozódó igény a nyersanyagok iránt. Ezeket a szükséges külföldi nyersanyagokat viszont csak úgy lehetett beszerezni, ha megfelelõ mennyiségû német iparcikket visznek ki. Ezt a kivitelt azonban csak akkor lehetett volna Németország

nyersanyagszükségletének megfelelõ mértékben fokozni, ha a külföld képes lett volna az emelkedõ német exportot fel is venni. Ámde a dolog nem így állott s ilyenformán a túltermelés és az infláció veszélye fenyegetett.

A legnagyobb és legsúlyosabb feladat tehát abban állott, hogy a nyersanyagokat saját erejükbõl, saját földjükbõl teremtsék elõ. Amit a német föld mezõgazdasági és bányászati szempontból adni tudott, amit a német feltalálói szellem kémiai és technikai munkája elérhetett, azt most mind önerejükbõl kellett létrehozniuk.

Ez a gigászi feladat még két más nehéz probléma megoldását követelte meg a négyéves terv irányítójától. Elõször nagyüzemeket kellett berendezni, amihez ismét új nyersanyagok kellettek, másodszor az új termelõ-mûvekhez meg kellett találni a megfelelõ új munkaerõket. Szakmunkás-képzéssel, át-iskolázással, a munkás-igénybevétel körültekintõ irányításával igyekeznek tartós megoldásra jutni, így fejlõdött ki a gyakran ellentétes érdekeltségû állam, munkás és versenytársak képviselõibõl az ipari gazdálkodás új szervezete, amely zárt alakulatként összekötõ szervet alkot az állam gazdasági vezetése, a vállalkozás és a munkásság között.

A gazdasági vezetés gazdasági tervezéssé fejlõdött. Most már nem csupán serkentésrõl van szó, hanem a gazdasági életnek olyan módon való rendezésérõl és irányításáról, hogy az a racionalizálás és a munka fokozása révén a legmagasabb fokú gazdaságosságot és ezzel a legnagyobb mérvû eredményt érje el. A racionalizálás azt keresi: hogyan lehet ugyanannyi ember, anyag és pénz felhasználásával a hasznos munkaszolgáltatás hatásfokát emelni. Vagy: miként lehet ugyanazt teljesíteni, mint eddig, de emberek, anyag és pénz megtakarításával. Ez egyrészt a gépi munka erõsebb igénybevételével történik és a munka hatásfokának növelésével a tipizálás által

/A gépjármûgyártásban például a 330 különféle típust lépésrõl lépésre 80-ra csökkentették s ezzel a kocsik elõállítását olcsóbbá tették. A mezõgazdasági gépeknél máris sikerült a gyártási anyagok drágulása dacára 10-15 százalékos (faanyagnál éppenséggel 60 százalékos), 1930-al szemben pedig 18 százalékos olcsóbbodást elérni. Ennek folytán ezeket a gyárakat már most (1939) hónapokra, sõt évekre szóló megrendelésekkel halmozták el. Ugyanígy az energiagazdálkodásban az energiaelosztást a birodalom több, mint 1200 gázellátó vállalatánál és kereken 12.000 villamossági vállalatánál tarifa-egységesítéssel és energiaolcsóbbítással fejlesztették tovább. Hasonló módon kutatják és állapítják meg tudományos úton (pl. az építkezésnél az Akademie für Bauforschung) a többi munkaterületeken is a módokat és intézkedéseket, amelyekkel anyagot, erõt és idõt takarítani és olcsóbbítani lehet./

másrészt az emberek belsõ erõinek felszabadításával, azáltal, hogy a dolgozó akaratát és képességeit magasabb teljesítményre lelkesítik.

/A DAF kidolgozta a munka legjobban való elvégzésének módjait (u.n. Arbeitsbestverfahren), megállapítván, mint lehet az egyes foglalkozási ágakban legkevesebb erõ és idõ igénybevételével a legnagyobb eredményt elérni. Ez az eljárás teljességgel különbözik az amerikai racionalizálási módszerektõl, amennyiben nem a gépet, hanem a gépen uralkodó embert állítja az üzem középpontjába. Még kifejezettebben hangsúlyozza ezt a birodalmi gazdasági miniszter 1939. február 13-án kelt rendelete, amely az egyes munkások teljesítményfokozásának irányelveit tartalmazza. A cél nem az, hogy a munkást rövidlélegzetû csúcsteljesítményekre serkentsék, hanem hogy a lehetõ súrlódásmentes és fáradtságot nem okozó munkával az emberi erõt felszabadítsák és

valódi, magasrendû tartós eredményekre képesítsék. A "Reichsausschluss für Leistungssteigerung"-nak, mint a birodalmi gazdasági miniszter tanácsadó szervének az a feladata, hogy az állam, a párt és a gazdasági élet mindama tényezõinek, amelyeknek szerepük van a gazdasági elgondolások tervezésében és megvalósításában, a mûszaki racionalizálásban és a munkateljesítmény elõmozdításában, megadja az e téren végzendõ közös munka organizatórikus alapját./

Ennek a programnak végrehajtása nemcsak a mezõgazdasággal és az iparral szemben támaszt fokozott követelményeket, hanem az egyes néptársaktól is különleges munkateljesítményt és áldozatkészséget kíván és ez nem is mondott csõdöt sehol.

/Így kellett pl. a különleges állampolitikai jelentõségû feladatok megoldására szükséges erõk biztosítása céljából az 1939 március 10-i második végrehajtási rendelettel úgy megakadályozni az értékes munkaerõk elveszítését, - ami egyúttal a munkaerõk egészségtelen fluktuációjával is kapcsolatban volt, - hogy a felmondás jogát a munkahivatal hozzájárulásától tették függõvé.

Ezt a rendszabályt demokratikus országokban élesen bírálták. Nem sokkal késõbb azonban Franciaország is követte a német példát anélkül, hogy ez bárminõ felzúdulást váltott volna ki, amikor eltiltotta az iparnak, hogy olyan munkásokat szerzõdtessenek, akik a fegyverkezési ipartól akartak kevésbé megerõltetõ munkakörre átállani. Sõt a munkanélkülieket is arra kényszerítették, hogy bárminõ felajánlott munkát elvállaljanak, mert különben megvonják tõlük a munkanélküli-segélyt./

A négyéves terv megvalósítása szempontjából szükséges nyersanyagok közül a legfontosabb a szén és a vas.

Németország egyike Európa szénben leggazdagabb országainak. A mai szénfogyasztás mellett barnaszénkészletei még háromszáz, kõszénkészletei kétezer évre is elégségesek. A belföldi szükséglet kielégítése mellett 1933-tól 1937-ig a kõszénkivitelt több, mint kétszeresére lehetett emelni, úgy hogy a szénexport 1937-ben az egész német kivitel 10 százalékát jelentette s közel 600 millió RM devizát eredményezett. A négyéves tervnek a következõ esztendõben sorra kerülõ munkái olyan rendkívüli követelményeket támasztottak a szénbányászat irányában, hogy a fokozódó szén-, koksz- és brikettszükségletet csak további széntermelõ üzemek, kokszolók és brikettgyárak létesítésével lehetett fedezni.

A szénnél hasonlíthatatlanul súlyosabb feladatot ró Németországra a vas beszerzése. A versaillesi diktátum a birodalmat vasércbányái 80 százalékától fosztotta meg. Ennek ellenére sikerült Németország nyersacél termelésének részesedését a világprodukcióban az 1929. évi 18.5 millió tonnáról 1938-ban 23.2 millió tonnára emelni. De a termelésnek ez a fokozása sem elég. Ezért a középnémetországi salzgitteri bányamûveket

/A salzgitteri mûvek szélessége 3, hossza 7 kilométer lesz. Csupán a hengermû számára egy 940 m. hosszú és 250 m. széles csarnokot építenek. Az acélüzem lényegében a Thomas-féle eljárással fog dolgozni s az ú. n. Thomas-liszt mellékterméke a német mezõgazdaság szükségletének lényeges részét fogja fedezni. A kokszkészítésnél elõálló gázát gázellátási célokra hasznosítják. A villamossági mû egyike lesz e nemben a legnagyobbaknak. A hallatlan nagymérvû lakásszükséglet kielégítésére máris 8500 otthont építettek, s idõk folyamán egy 200.000 lakosú város fog létesülni. A linzi mûveknek évente kétmillió tonna acélt kell elõállítaniuk. Dél-Badenben is vannak ércerek, amelyek

ugyan lényegesen szegényebbek, de könnyen megállapítható tartalmuk mégis annyi, hogy szintén hozzálátnak a kitermeléséhez./

és a linzieket a Duna mellett üzembe helyezik és egy hatalmas vas- és acéltermelõ vállalattá (Hermann-Göring-Werke) építik ki.

A salzgitteri érctelep kiaknázása és feldolgozása nem oldható meg jelentõs technikai és gazdasági felkészültség nélkül. Ennek az ércnek csak félannyi a vastartalma, mint a svédországinak. A legkönnyebben feltárható lelõhelyeken a vasat kovasavas kõzetek veszik körül, amit a mai feldolgozási módszereknél a vas igen kevéssé kívánatos kísérõjének tekintenek. A vasérc mennyisége azonban kétségkívül egészen hatalmas. A fúrások arra mutatnak, hogy a rendelkezésre álló vasérc 1.2 milliárd tonnára becsülhetõ. Ezenkívül sikerült 38 és 45 százalékos vastartalmú telepeket is találni. 1939 folyamán már üzembe helyezték a Hermann-Göring-Werke elsõ kohóit, s ha az egész mû készen lesz, évi 4 millió tonna acélt fognak elõállítani.

A természet által nyújtott nyersanyagokon kívül a készleteket a kémiai technika is gyarapítja, ami egyebek mellett pl. az "értéktelen értékesítésével" ("Verwertung des Wertlosen") történik, tudniillik az ipar melléktermékeivel, mint a kõszénkátrány, amely önálló iparág alapjává lett, s ennek gyártmányai (festékanyagok, orvosszerek, robbanóanyagok stb.) még sokkal magasabb értéket képviselnek, mint az eredeti fõtermékek.

/Hosszas fáradozás után sikerült aránylag egyszerû módon a Thomas-féle eljárásnál képzõdõ salakból az ötvözeteknél annyira fontos vanadint elõállítani, ami a külföldi ötvözõ-anyagok behozatalát tette feleslegessé./

A négyéves terv végrehajtásának megkönnyítésére szolgál az 1939 március 20-i figyelemreméltó "törvény a birodalom nemzetpolitikai feladatainak finanszírozásáról", vagy az u.n. "Neuer Finanzplan", amelynek feladata a birodalom által szükségelt eszközök elõteremtése, kölcsönök forgalombahozatala anélkül, hogy a birodalom háztartását és a népet ezeknek a kölcsönöknek kamataival megterhelnék.

A "Steuergutschein"-ok szellemes rendszerével (amire itt részletesebben nem térünk ki) elérték azt, hogy a birodalom legutóbbi éveinek rendkívüli kiadásait lassan és egyenletesen szétosztották a következõ esztendõkre. Az ebbõl elõálló adócsökkenést a jövedelem-emelkedési adó ("Mehreinkommen-steuer") egyenlíti ki, amit azok a személyek fizetnek, akiknek jövedelme emelkedett a megelõzõ évihez képest. Ezt azonban nem vetik ki 3000 RM jövedelmen alul, úgy, hogy a lakosság nagyobb részét nem érinti.

Véglegeset a gazdasági élet problémáiról nem lehet mondani, mert a háború befejezése után olyan hatalmas feladatok várnak Nagynémetország gazdálkodására, hogy azokról áttekintést csak évek múltán lehet szerezni.

6. AZ IFJÚSÁG FRONTJA

Hitler-Jugend.

Ifjúsági mozgalom fiúk és leányok egyesülése formájában, együttesen utazásokat tegyenek, már a világháború elõtt is volt Németországban. Az úgynevezett "vándormadarak" ("Wandervögel") mindenütt ismeretesek. Ideáljaik: az egyszerû életmód, a természet szeretete, a hazai népiség ápolása. A világháború tizenkétezer katonája a vándormadár-mozgalomból került. Hétezren haltak hõsi halált a hazáért. Az a belsõ bomlás, amely a háború után az egész nép körében mutatkozott, ezt az ifjúsági mozgalmat is hatása alá kerítette, s egy sereg apró, egymástól különbözõ szövetségre és egyesületre forgácsolta. A vándormadár-mozgalomból származó, fõként polgári ifjúsági egyesületek általában távoltartották magukat a politikától, míg a munkásifjúság szervezetei már részt vettek az osztályharcban. A weimari köztársaság idején ezenkívül megkísérelték a különbözõ politikai pártok is, hogy ifjúsági szervezeteket alapítsanak, amelyek pártjelszavaikat követik. Ez a hajdani ifjúsági mozgalomból kikerült fiatalság távol állott a nemzetiszocializmustól, sõt alapelveit teljesen értetlenül fogadta. Egyesüléseik nem a cél eszközei voltak, hanem öncél. Ezzel az önmagában kielégülõ zárkózottsággal szemben egészen új ifjúsági mozgalom támadt, amely a nemzetiszocializmus világnézeti és politikai céljaitól megragadva, hivatását abban látta, hogy ezért a célért harcoljon.

Hitler vetette el a magvakat ennek az ifjúságnak körében és munkatársa, Július Streicher adta azt a nevet, amelyet mindörökké meg kell õriznie: Hitler-Jugend. 1926-ban szervezték meg elõször. Három évvel késõbb a nürnbergi birodalmi pártnapon már 2000 Hitler-ifjú vonult el a Führer elõtt. A következõ évben a nemzetiszocialista ifjúsági szervezetet a S A-ban centralizálták és 1931 október 30-án Baldur von Schirachot nevezték ki a legfõbb SA-vezetõség törzsében birodalmi ifjúsági vezetõvé. A következõ nyáron a Hitler-Jugendnek már 35.000 tagja volt.

Most azonban nehéz idõk következtek. 1932 április 13-án betiltották a SA-t s ennek következtében a Hitler Jugend is csak titokban dolgozhatott tovább. Hogy semmiféle tilalom és üldözés nem volt képes elnyomni, bizonyítja az, hogy számtalan iskolából való kicsapás, élet és egészség feláldozása dacára (21 Hitler-ifjút öltek meg a politikai küzdelmek során), a mozgalom csakhamar 80.000 tagot számlált.

Amikor 1932 június 17-én az SA egyenruhatilalmát felfüggesztették, a Reichs-jugendführer 1932 október l-re az egész Hitler-Jugendet birodalmi találkozóra hívta össze Potsdamba. Potsdam kapui elõtt óriási sátortábort állítottak fel 75.000 Hitler-ifjú számára, de ez is kevésnek bizonyult, mert 35.000-el többen özönlöttek fel, mint amennyire számítottak. Amikor Hitler a szónoki emelvényre lépett, lenyûgözve tekintett 110.000 ifjú hatalmas seregére, akiknek 7 1/2 óra kellett ahhoz, hogy a potsdami stadionban felvonuljanak. "Mi érhetne egy olyan nemzetet, - kiáltotta oda nekik a Führer, - amelynek ifjúsága mindenrõl lemond, hogy nagy eszményeinek szolgálhasson! Hiszem, hogy a nemzetiszocialista ifjúsági mozgalomban egy új nemzedék növekszik fel. Ennek lesz bátorsága, hogy a teljesítési politikának ellenszegüljön s egykor boldog büszkeséggel hivatkozhattok arra, hogy a ti hûségetek és vállalkozó szellemetek teremtette meg az új Németországot."

Akkor még sem a Führer, sem az elõtte felvonuló ifjúság nem tudta, milyen hamar beteljesül ez a prófétai szózat.

Amikor Hitler birodalmi kancellár lett, a Hitler-Jugend-nek kereken egymillió tagja volt. Baldur von Schirach valamennyi ifjúsági szervezetet egyesítette a Hitler-Jugendben (HJ), csak a katolikus egyház vonakodott ifjúsági egyesületeinek beszervezésétõl. 1935 májusában, a NSDAP külügyi hivatalának egyik fogadóestjén a birodalmi ifjúsági vezetõ a

következõ szavakkal ismertette a HJ jellegét és feladatát a bel- és külföldi sajtó képviselõi elõtt: "Az ifjúság nevelése az állam elidegeníthetetlen felségjoga. Az állami nevelés célja az öntudatlan ifjúságnak rendszeres kiképzése öntudatos állampolgárrá és az állameszme hordozójává... A Hitler-Jugend az ifjú Németország világnézeti nevelõ közössége. Aki nem lép be a Hitler-Jugendbe, azt ezért nem üldözik, csak azt igazolta be, hogy nem akar együttmûködni a Führer munkájában. A felekezeti szövetség a mai formájában az államon kívülálló egyesülése azoknak, akik tagadják az állam eszméjét. Minden ifjúsági szervezet, amely a Hitler-Jugenden kívül áll, sérti a közösség szellemét, ami egyben az állam szelleme."

1936 december 1-én a "törvény a Hitler-Jugendrõl" az eddig önkéntes közösséget az egész birodalom ifjúsága számára kötelezõvé tette és a német birodalom ifjúsági vezetõjét ("Jugendführer des deutschen Reiches") egyik legfelsõbb birodalmi hatóság minõségében közvetlenül a Führer alá rendelte. A törvény 2. §-a így szól: Az egész német ifjúságot a szülõi házon és az iskolán kívül a Hitler-Jugendben kell testileg, szellemileg és erkölcsileg a nemzetiszocializmus szellemében a nép és a népközösség szolgálatára nevelni. A HJ-nek azonban nemcsak az a feladata, hogy a német nép egész ifjúságát gondozza és felnevelje, hanem az is, hogy mint a mozgalom tagozata, a párt utánpótlásáról gondoskodjék.

Két 1936 április 6-án kelt végrehajtási rendelet ezért a külön „Stamm-Hitler-Jugend"-et létesítette, amely a párthoz való tartozás elõkészületének tekintendõ. A Stamm-HJ-be a belépés önkéntes. A Stamm-HJ-ben a szolgálatvállalás a tizennyolcadik év betöltése után elõfeltétele a NSDAP-ba való felvételnek, mint ahogy a szolgálatteljesítés az általános HJ-ben elõfeltétele a népközösségbe való késõbbi besorolásnak és az államban a véderõben és közgazdaságban elfoglalt helyzetnek. A Stamm-Hitler-Jugendhez tartozik az idézett rendelet értelmében az a 971.631 fiatalember és leány, aki 1939 április 20-ig a HJ tagja volt és 1939 április 6-ig belépésre jelentkezett, valamint azok az általános HJ-hez tartozók, akik egyéves szolgálati idõ után belépésre jelentkeznek.

A HJ négy tagozatra oszlik: a tulajdonképpeni HJ-re, amelyhez 14-18 éves ifjak tartoznak, a Jungvolk-ra, amely a "Pimpf"-ekkel kezdve a 10-14 éveseket foglalja össze, a "Bund deutscher Mädel"-re (BDM) a 14-21 éves leányok és a "Jung-mädel"-re a BDM-ben, a 10-14 éves leányok számára. /A Hitler-Jugend 1940 õszén, Münchenben tartott vezetõségi ülésén a NJDAP birodalmi kincstartója közölte, hogy 1940 õszétõl a Hitler-Jugend tagjaitól, beleértve, a BDM, a Jungvolk és a Jungmädelschaft csoportját is, többé nem szednek tagdíjat. A tagdíjhátralékokat is törölték. A HJ alakulatainak tagjai továbbra is változatlanul biztosítva lesznek baleset és kár esetére. A biztosítási járulékokat a jövõben a birodalmi kincstartó folyósítja./

A HJ jeligéje: "Semmit sem magunknak, mindent Németországnak". Az elõtérben tehát az önzetlenségre való nevelés áll, kapcsolatban az önálló és felelõsségtudó nemzedék kialakításával. A HJ az önvezetés alapelvén épül fel. Csak vezetõk vannak, nem elöljárók. A vezetõket a közösség legjellemesebb és legkiválóbb tagjai közül választják ki s a maguk hatáskörében feltétlen parancsnoki joggal rendelkeznek a teljes felelõsség mellett.

A birodalmi ifjúsági vezetésnek legfontosabb feladata ennek folytán a vezetõk iskolázása, ami külön vezetõ-iskolákban történik. Itt többhetes tanfolyamokon világnézeti kurzusokkal, jellemneveléssel és testi kiképzéssel iskolázzák a leendõ vezetõket. Ezeknek a nevelõ-intézményeknek élén a braunschweigi Reichsakademie für Jugendführung áll. A világnézeti oktatás felöleli a fajismeretet, történelmet, szocializmust, a határmenti és külföldi németség problémáját. Katonai neveléssel ezek az iskolák nem foglalkoznak.

Éppen így nincsen szó a HJ-nél kifejezetten katonai nevelésrõl (lásd tovább a katonai elõképzésrõl szóló részt). Annál inkább ki kell fejlesztenie a katonai szellemet, mert elsõsorban a merészség és bátorság, a becsületérzés és a hûség azok az erények, amelyeket a mozgalom meg akar szilárdítani az ifjúságban. Ezért a HJ edzõ-munkáiban fontos szerepet játszanak bizonyos gyakorlatok és tanfolyamok, amelyek nemcsak testi erõt és jártasságot kívánnak, hanem szem elõtt tartják a lélekjelenlétet és akaraterõt is. Már a Jungvolkba való elsõ belépéskor is elõírja a "Dienstvorschrift für den Jungvolksdienst": "Az elsõ nagyobb szolgálat a Pimpf-próba letétele, amit mindenkinek meg kell csinálnia a belépése utáni elsõ félévben, ha igazi Pimpf akar lenni. 60 métert 12 másodperc alatt kell futnia, 2.15 métert ugrania távolba, a labdát 25 méterre dobnia, egy tornisztert bepakolni tudnia és egy másfélnapos úton részt vennie. Azonkívül ismernie kell a Jungvolk vezényszavait és betéve tudnia a Horst-Wessel és a HJ-zászlódalt."

"Ha mindezeknek a feltételeknek megfelelt, október 2-ától viselheti a HJ-útikést, a HJ-jelvényt és karján a DJ-megjelölést." Gyermekeket nem esketnek fel. A tízévesek elõtt felvételükkor utalnak a kötelességekre, ami rájuk vár, megmagyarázzák a HJ értelmét és megtanítják õket feladataikra. A tizennégyévesek átlépése a HJ-be a párt ünnepi gyûlésén történik a szülõk részvételével. Csak a tizennyolcéveseket esketik fel a Führer és a közösség iránti szolgálatra és kötelességteljesítésre. Aki a tizenhét- és tizennyolcévesek közül szakképzés, vagy más körülmények miatt kellõ idõben nem találta meg az utat a HJ-be, azt 1940 óta bevonják a HJ szolgálati kötelezettsége alá. A szolgálat a katonáskodást elõkészítõ edzésbõl, az otthonokban tartott estéken a világnézet megszilárdításából és a HJ harci feladataiban való részvételbõl áll. A Führer által proklamált forradalmi alapelv szellemében, hogy az ifjúságot az ifjúság vezesse, a tízéveseket alaposan kiképzett tizenöt- és tizenhétévesek vezetik.

Itt példaképpen megemlítjük még a legfontosabb gyakorlatok némelyikét s egyúttal az eredményeket, amennyiben azok 1939-ig ismeretesek.

Minden HJ vezetõnek, hogy egységét kiképezhesse, meg kell szereznie a terep-hadijáték alap-, illetve tanulmányi igazolványát. /A HJ munkajelvénye az egész alapkiképzés dokumentuma. 1934-ben három fokozottal alapították s a legmagasabb követelményeket kívánja meg. Küzdõképességét bizonyítja annak, aki viseli. Ezért engedélyezte a véderõ is, hogy a katonák egyenruhájukon kitûzhessék. E munkajelvény jellemzésére meg kell jegyezni, hogy minden osztályában bizonyos alapteljesítményt igényel. Az egyik gyakorlatban mutatkozó hiányosságot nem lehet egy másikban elért jobb eredménnyel pótolni. Ebbõl a jelvénybõl eddig 120 ezret adományoztak a HJ-nek és 40.000 Jungvolk-jelvényt. Ma havonta 7000 javaslatot dolgoznak fel s ugyanennyi jelvényt osztanak ki./ Az elsõ hat évben a körzeti vezetõi iskolákban évente 30.000 vezetõt képeztek ki a hadijátékokra. A véderõ-vel való együttmûködés folytán ez a szám 1939-ben 50.000-re emelkedett.

A lövésben való kiképzés a HJ általános szolgálatának alkatrésze. Eddig 15.000 lõszaki vezetõt képeztek ki ennek a szolgálatnak ellátására. Már 1937-ben 500.000 ifjú vett részt a birodalmi lövészversenyen s számuk 1938-ban 950.000-re emelkedett. A gyõztes csapat 10.74 találati átlagot ért el. Eddig 27.000 lövészkitüntetést osztottak szét, ezidõszerint havonta háromezret. Ehhez egy mesterlövész kitüntetést is alapítottak s már ezt is 2000 esetben adományozták. 1939 óta lehetõvé vált a kötelezõ lõkiképzés évente 650.000 ifjú számára. A HJ pillanatnyi munícíófogyasztása kiskaliberû fegyverekkel évi 65 millió lövés. A Jungvolk légpuskákkal gyakorolja magát. A birodalmi lövészversenyen 1939-ben 500.000 Pimpf vett részt.

A tengerész-HJ 1939-ben 50.000 fiatalembert számlált. Tengeri sportokkal foglalkoztatja tagjait a hadi- és kereskedelmi tengerészet elõiskolájaként. Birodalmi törvény mondja ki, hogy aki leteszi a "tengeri sport C-vezetõi vizsgáját" ("C-Führerprüfung im Seesport"), az a tengerész-népességhez számít s ennek következtében a haditengerészetnél kell szolgálnia.

A repülõ-HJ-nél 1939-ben 100.000 ifjú teljesített szolgálatot. A NSFK (Nationalsozialistische Fliegerkorps)-sal együttmûködésben folyik a repülõfegyvernemhez való elõképzés. Eddig 15.000 fiatalember vizsgázott sikló- és vitorlázó repülésbõl. 1938-ban 120 táborban a repülõ HJ 10.000 tagja kereken 100.000 startot végzett. A Jungvolkból 80.000 gyerek van modellkészítõ közösségekbe összegyûjtve. A modellversenyeknél a HJ vitte el az összes díjak 75 százalékát. A négy birodalmi verseny közül három esetben Hitler-ifjú lett a gyõztes és nyerte el az aranyérmet.

A motoros-HJ-nek 100.000 tagja van. õk adják a gép-kocsizó csapatok utánpótlását. A motor-HJ az 1936. évi nemzeti versenyeken 80 aranyérmet nyert, 1937-ben már 250, és 1938-ban 350 aranyérmet.

A híradó-HJ tagjainak száma 45.000. A híradó csapatok utánpótlását alkotják. 8500 ifjú a morzézésben 40-60-as tempóval dolgozik.

A lovas-HJ-ben 20.000-en vannak. 1938-ban 9800 ifjú nyerte el a lovasbizonyítványt. Ezekhez a speciális feladatokhoz járul az egész HJ számára a légvédelmi kiképzés.

"Fürgén, mint az agár, szívósan, mint a bõr, keményen, mint a Krupp-acél" ez a jelszava ennek az ifjúságnak.

Fontos nevelõalkalmak az "otthon-estek" ("Heimabend") és a "tábor" ("Lager"). A "Heimabend" a bajtársiasság ápolására szolgál: hangjátékok és elõadások, ének és játék teszik élénkké ezeket a rendszerint szerdán tartott estéket. A tábor a szabad természetben neveli önállóságra a Hitler-ifjakat.

Ezekbõl az elsõsorban üdülésre, másrészt a bajtársiasság kifejlesztésére szánt elgondolásokból lassanként átfogó jelentõségû kultúrmunka alakult ki az ifjúság számára. Ma már évente zene-iskolázó táborokat, színházi hetet és építészeti üléseket rendeznek, ahol a Hitler-Jugendnek alkalma nyílik az új mûvészeti törekvések céljainak megismerésére. A Hitler-Jugend otthon-estjein 1939-ben több mint nyolcmillió német fiú és leány gyülekezett össze, hogy nemzetiszocialista férfiakká és nõkké neveljék õket. Ezúton az új ifjúsági otthonok megteremtõi is behatoltak a Hitler-Jugend szellemébe s bevonták az ifjúságot magát is ezeknek a házaknak közös munkájába.

/ Egy 1939 február havi törvény szerint a HJ otthonainak létesítése és fenntartása a községek feladata. A párt és az állam az építési költségekbõl a rendelkezésükre álló eszközök arányában részt vállal (szabály szerint 50 százalékot). A Jugendheimoktól megkülönböztetendõk a Jugendherbergek. A Jugendheim-ok csak gyülekezési helyiségek, a Jugendherbergek viszont háló- és élelmezési helyek. Milyen sokra értékelik ez utóbbiakat, a statisztikai adatok bizonyítják. A berlini Jugendherbergekben 1938-ban összesen 46.694 vendég fordult meg. ebbõl 12.190 nõ; az éjszakai megszállások száma 113.721 volt, ebbõl a nõkre esett 25.455. A berlini Jugendherbergek éjszakára megszállott vendégei 14.169 esetben (12.1 százalék) külföldi fiatal turisták voltak, még pedig 10.332 esetben fiúk, 3837 esetben nõk./

Az iskolai rádió részére "játékcsoportokat" ("Spielscharen") alakítottak, mint a hangszeres zenészek, énekesek, elõadók és mesemondók, népi színjátékok és bábjátékok rendezõinek egyesüléseit. A bábjátékok, amelyek részére felállították Stuttgartban a..Reichsinstitut für Puppenspiele"-t (ezek a hajdani "Kasperletheater" megnemesített válfajának tekinthetõk), már az egész birodalomban vidékszerte elterjedtek s kedvezõ hatást fejtenek ki a földtõl való menekülés ellensúlyozására.

Igen gondosan ügyelnek arra, hogy a szülõi házzal a bensõ kapcsolatok fennmaradjanak: "Csak az a vezetõ ismeri a fiait, aki apjukat, anyjukat, életviszonyaikat, otthonukat, boldogságukat és gondjaikat ismeri." (B. v. Schirach).

Különleges gondot fordít a Reichsjugendführung az ifjúság egészségügyi ellátására. 400 hivatásos HJ-orvos képezi ki a felcsereket (Feldscher) és egészségügyi leányokat (Gesundheitsmädel), ezeknek a száma 40.000. Egészségügyi szempontból 7 millió fiatalkorút látnak el. Ide tartozik az ifjúság megóvása a nikotintól és alkoholtól, amit a nevelés útján akarnak elérni. A HJ vezetõi testülete 1939-ben egységesen kimondotta a dohányzástól való tartózkodást. A HJ egész vezetõsége részére bevezették az eljegyzés engedélyhez kötését, amit csak származásilag egyenértékû partnerek kapnak meg. 1939-ben proklamálták az "egészségügyi kötelesség évét" ("Jahr der Gesundheitspflicht").

A test edzésére irányuló minden követelmény mellett is az erõre és kitartásra való nevelésnek a teljesítõképesség ama határai között kell maradnia, ami az ifjak korának megfelel. Az otthon-délután nem tarthat két óránál tovább és szabály szerint legkésõbb 20 órakor véget kell érnie. A menetteljesítmények is pontosan szabályozva vannak. A tízes tizenegy évesek naponta nem menetelhetnek többet 10 kilométernél, a tizenkét-tizenötévesek napi 15 kilométernél. A menettempó is elõ van írva. Óránként nem lehet több, mint 4-4.5 kilométernél. A menet-poggyász fiatalabbaknál nem haladhatja felül a 2.5 kilogrammot és a Jungvolk idõsebb tagjainál az 5 kilogrammot. A Jungvolk két legfiatalabb évjáratának tilos olyan útra kelni, ahol sátrakban kellene meghálni. Csak úgy indulhatnak több napi útra, ha elhelyezésük ifjúsági szállásokon biztosítva van. Útközben minden Pimpfnek legalább 9 órát kell éjjel pihennie.

A "Bund Deutscher Mädel" (BDM) a HJ nõi tagjainak egyesülése. A nemzetiszocializmus felfogása szerint a két nem lénye és jelleme tekintetében annyira más, hogy a szociális életben is különbözõ feladatokat kell rájuk hárítani. Ezért a HJ szervezetét nem lehetett változatlanul alkalmazni a BDM-re. A leányoknál sem szabad a testi nevelést elhanyagolni, ezért a BDM iskolázó munkájának háromnegyed részét testgyakorlatokra fordítják. A sportbeli kiképzés mellett világnézeti, kulturális és praktikus oktatásban részesítik õket. A sátortábor ritka, ehelyett külön ifjúsági szállásaik vannak, amelyekben a BDM tagjai gyaloglásaik idején éjszakázni tudnak. Itt is nagy súlyt helyeznek a bajtársiasságra és a megfelelõ vezetõnõk kiképzésére. Ezenkívül vannak átiskolázó táboraik és háztartási tanfolyamaik, amelyeken többek között fiatal gyárimunkásnõket képeznek ki "háztartási alkalmazottá".

1938 január 18-án meghirdették a "Hit és szépség" (Glaube und Schönheit") BDM-munkát, amely a 17-21 éves leányokat ölelte fel. Itt fokozottabb mértékben, mint a többi BDM csoportban, nevelik õket a háziasszony és anya jövendõ feladataira s ezenkívül közösen sportolnak, gimnasztizálnak stb.

1935-ben a Führer helyettese, Rudolf Hess a westfáliai Altena várában egy "Weltjugendherbergé"-t nyitott meg, hogy ott a különbözõ nemzetek ifjúsága rendszeresen

összegyülekezhessék.

/A "Die HJ" címû folyóirat helyett, amely mint a Hitler Jugend harci lapja hetenként jelent meg, 1939 áprilisától a "Junge Welt" címû új folyóiratot adják ki. Ezenkívül megjelenik havonta kétszer a "Wille und Macht" címû folyóirat, a nemzetiszocialista ifjúság vezetõ orgánuma, amelyet Baldur von Schirach ad ki./

Iskola és nevelés.

A nemzetiszocialista forradalom a nevelésnek új törvényt adott: "A német iskola feladata a politikai embert kialakítani." Ez tökéletesen ellenkezik a liberális politikai felfogással, amely a politikát elvileg távol akarta tartani az iskolától. Az ellentét a "politika" fogalmának teljesen és tökéletesen különbözõ felfogásából ered. A liberalizmus joggal látott a politikában olyan mérget, amelytõl az ifjúságot meg kellett óvni. A politika ott párttorzsalkodásokat jelentett és az államvezetés akadékoskodó bírálatát. A nemzetiszocializmus a politikában építõ nevelési tényezõt lát és a politikai emberben azt az embert, akinek minden gondolata és cselekedete szolgálva és áldozva népében gyökeredzik és aki bensõleg teljesen össze van forrva az állam történelmével és sorsával. Ezzel teljesen megegyezik az a program. amit Hitler "Mein Kampf" címû könyvében a nevelés alapvetõ elemeirõl mond:„A népi államnak egész nevelési munkája elsõsorban ne a puszta tudás beszivattyúzására irányuljon, hanem a makkegészséges szervezet kinevelésére. Csak másodsorban következik a szellemi képességek kiképzése. Itt is azonban az élen a jellem kifejlesztése, különösképpen az akaraterõé és elszántságé, kapcsolatban a kötelességvállalásra irányuló neveléssel, és csak utolsó sorban a tudományos iskolázás."

A három fokozat, ami ma a német iskolarendszert alkotja, a következõ: 1. a népiskola négy alsó és négy felsõ osztállyal, 2. a középiskola hat osztállyal és végül a felsõbb iskola nyolc osztállyal. A népiskolában a tanuló annyi ismeretet és tudást sajátít el, amennyivel bármely foglalkozási ágban azonnal és bármikor megállja a helyét. A középiskola ad az emberek bizonyos kategóriájának, azoknak, akiknek a középszerûn felülemelkedõ, de kiváltképpen gyakorlati irányú képességeik vannak, magasabb iskolázásra lehetõséget. Ez a rendszer számol azzal a ténnyel, hogy számtalan olyan emberi tehetség van, amelynek a magasabb iskolák tananyaga csak célszerûtlen megterhelést jelent. A magasabb iskolát két típus képviseli: a német felsõiskola és a humanisztikus gimnázium, s ez a fõiskola elõkészítõje.

Egészen új és lényegbevágóan fontos jelentõséget nyert a népiskola,

/A legújabb statisztikai feldolgozás szerint 1939-ben a nagynémetországi népiskolák száma, - a legutóbb csatolt keleti területeket nem számítva, - több, mint 60.000 volt. A régi birodalom népiskoláinak száma 50.952, 186.582 osztállyal, ahol 177.303 hivatásos tanító 7,503.195 iskolásgyermeket tanít. Az iskolásgyermekek számában észlelhetõ mérsékelt visszaesés megfelel az iskolaköteles korban lévõ népességi évfolyamok alakulásának. Mint a megelõzõ évben is, egy osztályra átlag 40.3, egy tanítóra 42.2 iskolásgyermek jutott. 10.000 lakosra 7.3 iskola és 1078 iskolásgyermek esik.

A zsidófajú tanulók száma 80 százalék veszteséggel kereken kétezerre csökkent. A magániskolákat is beszámítva, a zsidó tanulók száma 8692-re rúgott a megelõzõ évi,

csaknem húszezerrel szemben.

1939-ben 207 népiskola-jellegû magániskola mûködött. A nyilvános kisegítõ iskolák száma annak folytán szaporodott erõsen, hogy a népiskolák kisegítõ iskolai osztályait átalakították önálló kisegítõ iskolákká, így ma a kisegítõ iskolák száma 1028.

Ostmark birodalmi kerületeiben 4721 nyilvános népiskola van, kereken 657.000 tanulóval, a Sudetenland birodalmi kerületben (Reichsgau) 2957 népiskola kereken 274.000 tanulóval./

amelyre az az alapvetõ feladat hárul, hogy kialakítsa a népi sorsközösség élményét és ennek vállalására neveljen. Egyúttal le akarták zárni a népiskolától való elharapódzott menekülést és a fejetlen tódulást a közép- és felsõiskolákba, amikor alapos kiválogatás után csak a tehetségeseknek adtak módot a fentemlített tanintézetek látogatására. Mert míg 8-10.000 volt az akadémikusok utánpótlási szükséglete Németországban, az 1931/32. évben 32.000 érettségizett diák és 11.000 diákleány végezte el a felsõbb iskolákat.

Ennek a számnak korlátozására adták ki a törvényt 1933 április 25-én „a német iskolák és felsõiskolák zsúfoltsága ellen", amely feljogosította a birodalmi belügyminisztert ennek a számnak korlátozására. Ez elõször 1934-ben történt meg, amikor azoknak az abiturienseknek a számát, akiknek felsõiskolai érettségét elismerik, 15.000-ben állapították meg. Csak azoknak az abiturienseknek felsõiskolai érettségét ismerik el, akik szellemi és testi fejlettsége, jelleme és nemzeti megbízhatósága a fõiskola által megkívánt különleges követelmények szempontjából megfelelõnek látszik. De már 1935-ben fölöslegesnek bizonyult a fent ismertetett korlátozás. Mert a gazdasági élet és az ipar felvirulásával az abituriensek igen nagy száma ezeken a pályákon helyezkedett el, másrészt 1935 óta a véderõ és a munkaszolgálat is igen sok abituriens igényelt vezetõi utánpótlásra, így a fõiskolák szaporulata ismét normális mértékre csökkent.

Rust birodalmi nevelésügyi miniszter a porosz államtanácsban 1935 március 22-én tartott beszéde alkalmával hangsúlyozta, hogy a nemzetiszocialista nevelésnek éppenséggel nem az egyenlõség, hanem a lényeges alapelvek szerinti kiválasztás a jelszava. Ezzel egybehangzóan következõket mondja az 1935 március 25-i rendelet "a tanulók kiválogatásáról a felsõbb iskolákban": "A felsõbb iskolák feladata a német ifjúságnak testileg, jellembelileg és szellemileg különösen jóképességû részét oly módon nevelni, hogy az alkalmas legyen késõbb népünk politikai, kulturális és gazdasági életében, magasabb, vagy vezetõ állásokat irányadóan betölteni. Ezért a magasabb iskolának kötelessége az ifjúságot úgy megválogatni, hogy az alkalmatlanok és tehetségtelenek kiküszöbölésével az alkalmasok és érdemesek elõhaladását segítse. A vizsgálatnak ki kell terjeszkednie a teljes testi, jellembeli, szellemi és népi rátermettség állandó ellenõrzésére... A szellemi kiválasztásnál nem a megtanult tudományos anyag mennyisége a döntõ, hanem az általános szellemi érettség... Értékesebb az általában kielégítõnél, ha legalább egyes területeken magasabb teljesítmény tapasztalható. Ezeknek kedvéért egyes más szakokban mutatkozó csekélyebb teljesítmény elnézhetõ."

Hogy az értékes emberanyagból megbízható alapállományt teremtsenek erre a kiválogatásra, az iskolai és nevelõintézeteknek három különleges típusát létesítették. 1935-ben a "nemzetpolitikai nevelõintézeteket", 1937-ben a "Hitler Adolf iskolákat" és végül a rend-várakat ("Ordensburgen"), amelyeknek alapítása többet jelentett pusztán iskola-, vagy nevelésügyi reformnál.

"Az utolsó évszázadok német történelme egész sereg világnézeti és politikai mozgalmat és hatalmat ismer, amely mind megkísérelte, hogy közösségi-nevelõintézmények alapításával olyan típusban átalakított utánpótlást neveljen fel, amely eszméinek és erõinek képviselõje legyen", mondja nemzetiszocialista nevelõintézetek inspektora, Heissmayer SS-Gruppenführer s ezzel találó módon jelöli meg ezeknek az intézeteknek tulajdonképpeni feladatát.

Az elõször említett iskolák, a "NAPOLA" az elsõ kísérlet arra, hogy az ifjúság iskolázását a képzés síkjáról a politikai nevelés síkjára állítsa. Nem a sokoldalú tudás a célja ezeknek az iskoláknak, hanem a jellembeli kiképzés és magatartás.

Az iskolába való felvétel nem a szülõk társadalmi állása és vagyona alapján történik, hanem csak természetük és vérük szerint. Elõzetes kiválogatás után a felvételre elõjegyzett ifjakat mintegy tíz napra összegyûjtik az intézetben és ott mindenféle vizsga alá vetik õket, szellemi fogékonyságuk, testi egészségük és jellembeli magatartásuk tekintetében.

Az intézetbe felvett fiatalembert arra nevelik, hogy a szigorúan rendezett közösségi és bajtársi életbe beilleszkedjék és a tanszakok sem gyengébbek a legjobb német magasabb iskolákénál.

A nevelésben lényeges szerepe van a sportnak, amelyben lehetõ sokoldalú képzést adnak (hadijátéksport, lovaglás, bokszolás, lövészet, vívás, stb). A "Jungmann"-ok utaznak a birodalomban és a külföldön (esetleg külföldi diákokkal való hosszabb csere formájában). Nyolc hétig az iparban foglalkoztatják õket (kiváltképpen bányában) s ugyanígy nyolc hétig német parasztnál, vagy telepesnél. Nyolc évi kiképzés után hagyja el a Jungmann az intézetet végbizonyítvánnyal, ami az érettségi bizonyítványnak felel meg.

/Eddig (1939) a következõ nemzetpolitikai nevelõintézeteket (NAPOLA) létesítették, illetõleg vették tervbe: Köslin, Plön és Potsdam, Naumburg (Saale), Berlin-Spandau, Oranienstein (Lahn), Bemberg bei Köln, Ilfeld ám Harz, Schulpforte, hajdani kadétiskolái és képzõintézetei, továbbá Stuhm Nyugatporoszországban, Neuzelle bei Guben, Klotzsche bei Dresden, Ballenstedt am Harz, Ballenstedt-Köthen, Rottweil és Backnang Württembergben, a wieni ,,Theresianum", Traiskirchen N. D., Breitensee Wien-nél, a wieni és hubertendorfi állami leánynevelõ intézetek, Schloss Ploschkowitz, b. Leitmeritz a Szudétaföldön és a Schloss Heisen a Wartheganban./

A második csoport, az ,,Adolf-Hitler-iskolák" a HJ egységei, a HJ felelõs vezetése alatt. Az Adolf-Hitler-iskoláknak hat osztálya van. A felvétel általában a betöltött 12 éves kor után történik. Olyan ifjakat vesznek fel, akik a Jungsvolk keretében különösen kitûntek. A tanítás ingyenes. Az érettségi vizsga letétele után az Adolf-Hitler-iskolák tanulói elõtt nyitva áll minden pálya a pártban és az államnál. 1938 január 5-én tíz Adolf-Hitler-iskola alapkövét tették le.

Ezekkel az iskolákkal gondoskodik a párt közvetlenül a vezetõi és alvezetõi utánpótlás felnevelésérõl. Ezeket az intézeteket elõiskoláiul szánták a nagy rend-váraknak (Ordensburgen), ahol a párt leendõ vezetõi végleges iskolázást és nevelést nyernek. A felvétel szempontjából csak a személyes képesség és a faji eredet a döntõ (nem a származás, vagy az anyagi helyzet).

/Miként történik az Adolf-Hitler-iskolák növendékeinek kiválasztása, példaként idézzük a "Hamburger Fremdenblatt" 1939 március 16-án megjelent cikkét:

"Az Adolf-Hitler-iskolákba, amelyekben a különösen tehetséges ifjakat nevelik a mozgalom vezetõivé, most válogatták ki valamennyi német kerületben az alkalmas 12 éves Pimpfeket. A hamburgi kerületnek nyolc ifjút kellett beküldenie. Minthogy ezt a kiválasztást nem lehet máról-holnapra nyélbeütni, már a múlt nyáron hozzáfogtak utazásokon, a táborban és a vezetõ-utánpótlási tanfolyamokon a háromszáz legkülönb kikereséséhez. Tovább és tovább folyt a rostálás, míg végül negyvenhárom gyerek maradt meg - sportban, szellemileg, világnézetileg és jellembelileg kiváló. Ebbõl a negyvenháromból kellett a nyolc legjobbat kiemelni. Ez a Hanstedt melletti Uhlenbusch üdülõhelyen történt meg, felséges rétek között egy különleges tanfolyam során, Herrmann Eggers Oberjungbannführer vezetése alatt, aki mellé még öt Jungbannführert osztottak be. A fiúkat újból próbára tették s minden tekintetben mérlegelték. Megfigyelték magatartásukat bajtársaik irányában, fellépésüket, felfogóképességüket, tudásukat, jellemüket és bátorságukat s így alakult ki lassanként egy mag a legjelesebb fiúkból.

Végre tegnap Kaufmann Gauleiter, Kohlman Geleitsführer, a népegészségügyi hivatal vezetõje, Professor Holzmann és dr. Matthies Gebietsarzt jelenlétében véglegesen kijelölte a nyolc legkülönbet. Hét fiút javasoltak és további négyet a nyolcadik helyre. A Gauleiter behatóan tájékoztatta magát minden egyes fiú képességei felõl s végül is kiválasztotta azokat, akik az Adolf-Hitler-Schule növendékei lesznek. Kemény próba volt, ahol csak a legkiválóbbak tudtak helytállani."/

1939 július 1. óta mûködik a birodalmi nevelésügyi miniszter hozzájárulásával Frankfurt am Mainban egy egészen újfajta nevelõintézet, a zenei gimnázium ("Musisches Gymnasium"), amely az egész birodalomból összegyûjti és kiképezi a zenei tehetséggel megáldott ifjúságot. Ez az intézmény is a kiválasztást szolgálja és amikor a rendkívüli képességû tanulókat kora ifjúságuktól kezdve közösen iskolázzák, a felvételnél itt sincsenek tekintettel a szülõk társadalmi, vagy gazdasági viszonyaira. A zenei gimnázium tudományos, testnevelõ és mûvészi szempontból oly mértékben kiépített magasabb tanintézet, amely példásan kiképezi a zenében, beszédben és ritmikában különlegesen talentumos fiúkat. A tanítás zenei, gimnasztikái és tudományos érettségi vizsgával zárul, amely minden más hivatásra is képesít és különleges könnyítésekre ad módot a tanárképzõ fõiskolákon s fõként a zenepedagógiai felsõbb intézetekben. A zenei gimnázium mellett tanulói otthont is létesítettek, amelyben az intézet valamennyi növendéke el van helyezve.

A magasabb iskolázás nemzetiszocialista szellemben való külsõ és belsõ átalakítását 1933 óta egész sereg rendelet vezette be és készítette elõ. Miután 1937 folyamán számos fennálló iskolaformát egyszerûsítettek, az 1938 februárjában megjelent rendelet "a felsõbb iskolák nevelésérõl és tanításáról" az egész iskolaügyet újjárendezéssel véglegesen szabályozta. Ez az új rendszer az 1938/39-ik tanévben lépett érvényre. A rendelet minden felelõsséget a nevelõre hárít, aki ezáltal kötelezve van a növendékeivel való szakadatlan, személyes kapcsolatra. A felsõbb iskolák tanítási ideje nyolc esztendõ az eddigi kilenc évvel szemben s ezzel fokozottabb teljesítményt követel tanártól és növendékektõl egyaránt. A tantervben nagy súlyt helyeznek a testgyakorlatokra; erre heti öt órát állítottak be. Fontos szerepet játszanak az idegen nyelvek, mindenekelõtt az angol, de éppen úgy a latin is. A négyosztályos alapiskolára épül a felsõbb iskola. Két alapformája van: elõször a felsõiskola, mint fõforma fiúk és leányok számára és másodszor, mint külön forma, a gimnázium fiúk számára. Az iskola felsõ fokozata kettéágazik a képességek különbözõsége szerint természettudományi és nyelvi tagozatra. Mûködik továbbá III-tól a VIII. osztályig az u.n. "Aufbauschule", amelynek felsõ fokozata nem ágazik szét. Kötelezõ nyelvek az angol és a latin. A gimnázium felsõ fokozata sem oszlik meg. Itt kötelezõ nyelv még a görög is.

1940 április közepétõl a hirschbergi (Riesengebirge) és a pomerániai lauenburgi tanítóképzõ fõiskolákon tanfolyamokat indítottak iskolai kisegítõk képzésére. A tanfolyamot három hónapra tervezték. A tanfolyamokra olyan férfi és nõi pályázókat vesznek fel, akik legalább 19, de általánosságban nem több, mint 30 évesek, végbizonyítványuk van valamelyik elismert középiskolából, vagy megfelelõ bizonyítványuk más iskolából, érdeklõdést tanúsítanak a tanítói hivatás iránt s a felvételi vizsgán tanúbizonyságot tesznek kielégítõ tudásukról és egyéb alkalmasságukról. Ezenkívül lehetõség van érettségizett fiatalemberek és nõk felvételére is, ha a munkaszolgálati kötelezettségüknek megfeleltek. A kiképzés befejeztével az iskolai kisegítõket tapasztalt tanítók vezetése alatt a népiskolai szolgálatban alkalmazzák. Ezért anyagi térítést kapnak. Azoknak az iskolai kisegítõknek, akik egy vagy két esztendõs iskolai szolgálatuk alatt megállották a helyüket, lehetõséget adnak arra, hogy a tanítóképzõ fõiskola egyéves látogatása után a megfelelõ vizsgát letegyék s ezzel alkalmazott népiskolai tanítókká legyenek. A kiképzés díjtalan. A tanfolyam alatt a résztvevõk havi támogatást kapnak, ami elégséges létfenntartásukra.

A vidéki év és vidéki szolgálat

Landjahr und Landdienst

Az iskolaügy kérdésével kapcsolatban ismertetnünk kell azt a pedagógiai intézkedést, amellyel a Harmadik birodalom a nevelésnek egészen új útjára lépett, névszerint az úgynevezett "vidéki év" (Landjahr") és "vidéki szolgálat (Landdienst") intézményét. A Landjahr azon a gondolaton alapszik, hogy a lényegükben még egészséges és értékes jellemû gyermekeket, akiket azonban a nagy- és ipari városok légköre azzal a veszéllyel fenyeget, hogy jó tulajdonságaikat elveszítik, vidéki környezetbe kell vinni, hogy onnan az új állam "erõteljes és megbízható harcosaiként" térjenek haza.

Az 1934 április 1-i porosz Landjahr-törvény minden gyermeket kötelez a "vidéki évre", akik az iskolát iskolakötelezettségük teljesítése után elhagyták és akiket erre a szolgálatra behívtak. A vidéki évre kötelezettek kiválogatását egy külön bizottság végzi.

A gyermekeket falura viszik nem csak üdülés céljából, hanem ott bevezetik õket a paraszti életbe, ahol mint hasznos munkatársak a szabad természetben és egyidõs pajtások között más életszemléletet nyernek, mint aminõ a nagy- és ipari városok sokszor megrontó környezetében kialakult volna bennük. Csoportokba egyesítve élnek egy-egy "Heimleiter" felügyelete alatt. /A tudomány, nevelés és népképzés minisztériuma 1939. február 8-i körrendeletével áttekinthetõ módon összefoglalta a hivatásos Landjahr-nevelõ és nevelõnõ kiképzésére vonatkozó eddigi határozmányokat. Eszerint a nevelõi elõképzés nélküli pályázóknak 20-30 éveseknek kell lenniük s adott esetben egy négyhetes Bewerberschulungslager-ben és négyhetes gyakornoki idõ alatt kiképzést szerezniük./

erre a célra felállított otthonokban. A nevelõeszközök: munka, játék, sport, iskolázás és együttes elõadások esténként. A szülõi befolyást a vidéki év alatt kikapcsolják. A Landjahr április közepétõl december közepéig tart. 1934 volt a próbaév. Húszezer kiválasztott gyermeket vittek vidéki otthonokba. A próbaév tanulságai olyan kedvezõek voltak, hogy a következõ évben kétszer annyi gyermeket lehetett behívni. /Késõbb ezt a számot lényegesen csökkentették. 1940-ben (háborús év) a fiúk száma 6000, a leányoké 12.500 volt. A Landjahrheim-ban folyó életrõl Walter Ruthe ad képet "Der Nationalsozialismus in

seinem Programmpunkten, Organisationsforrnen und Aufbaumassnahmen" címû könyvében. 69. o./

A Landjahr-hoz hasonló, de sokkal egyetemesebb és céljában magasabbra törõ a HJ Landdienst-je. Elsõsorban nem gyakorlati-pedagógiai intézkedés, mint a Landjahr, hanem fõként a lelki érintkezés és idealizmus mozgalma. Nemcsak a nevelést akarja szolgálni, hanem egyben elõsegíteni a nép szociális és gazdasági gyógyulását. Gyakorlati fõfeladata küzdeni a mind erõsebben jelentkezõ földtõl való menekülés ellen, ami évrõl-évre növekvõ méreteket öltött. Csak 1939-ben 800.000 emberrel csökkent a vidéki lakosság száma. Még egy olyan tipikusan mezõgazdasági országban is, mint Bajorország, 1938 májusában 24.000 mezõgazdasági munkással volt kevesebb, mint 1934-ben. A mezõgazdasági munkásotthonok építésére irányuló fáradozások sem segítettek semmit a földtõl való menekülés kérdésén. Sokhelyütt már mintaszerû munkáslakások állanak, de nincs, aki beléjük költözzék.

A vidékrõl a városba való vándorlás eleinte természetes, sõt egészséges folyamat volt, amikor a mezõgazdaság nem tudta ellátni a népszaporulatot. Amikor azonban ez az elvándorlás a földtõl való meneküléssé fajult és a városok túlnépesedését s egyúttal a vidék elnéptelenedését idézte elõ, néztek, egyelõre eredménytelenül, utak és módok után, hogy ennek az áldatlan folyamatnak gátat vessenek.

A földtõl való menekülés leküzdésének mozgalma hatásos eszközt nyert a HJ Landdienstjében. A Reichsjugendführer fáradozásainak eredményeképpen, hogy az ifjúságot visszavezesse a földhöz s ott lehetõleg meg is telepítse, az elsõ öt év alatt 43.225 fiatalkorú foglalkozott földmûveléssel. 1938-ban 18.000 fiatalkorú, köztük 6500 leány tartózkodott az 1350 Landdienst-táborban s ezek közül kizárólag városból származó szolgálatteljesítõk közül 6000 maradt vidéken. 1939-ben 25.000 fiatalkorú jelentkezett. Hogy a Landdienstet a földtõl való menekülés elleni küzdelem még hatékonyabb eszközévé építsék ki, a jövõben a Landdienst-vezetõk kiképzésére különleges "Landhof"-okat és két birodalmi Landdienst-iskolát állítottak fel.

Ezenkívül az anyagi térítéseket (díjazás, ruházat, házassági- és gyermek-pótlékok) a lehetõség határáig fel akarják emelni, hogy a vidéki elhelyezkedés elleni aggályokat: t.i., hogy városban könnyebb a megélhetés, elhárítsák. A Landdienst döntõ jellegzetessége, hogy nem mint azelõtt, egyes esetekben való segítségnyújtás formájában jelentkezik, hanem mint közösség. A leányokat és fiúkat vagy üzemi csoportokban, vagy falu-csoportokban foglalkoztatják. Az elõbbiek mezõgazdasági nagyüzemekbe kerülnek, ahol gondoskodnak elhelyezésükrõl és ahol a csoportok együttesen csoportvezetõjük állandó felügyelete alatt dolgoznak. A falu-csoportoknál a fiatalkorúak egyes parasztházakba és telepesekhez kerülnek. A parasztnál étkeznek és a munkaidõ végeztével a falucsoport közös otthonába térnek vissza. 1938-ban 1050 falucsoport és 300 üzemi csoport mûködött.

A birodalmi ifjúsági vezetõség karöltve a munkaközvetítés és munkanélküliség elleni biztosítás birodalmi intézményével, valamint a "Reichsnährstand"-dal "munkaszerzõdést" adott ki, amelynek teljesítését a fentemlített birodalmi hivatalok ellenõrzik. A munkaszerzõdés szabályozza egyebek mellett a munkaviszony tartamát, a szabadságot és a munkaidõt. Ez naponta kilenc óra, aratási hónapokban tíz óra. Hetenként fél nap szabad. Ezt a félnapot az ifjúsági mozgalom munkájára fordítják. Vasárnap a fiatalkorú munkaerejét legfeljebb három órára lehet igénybe venni. Havonta egy vasárnapnak teljesen szabadnak kell maradnia. A bér a munkateljesítmény és a kor szerint igazodik s

szabály szerint havi 10-45 RM.

A Reichsnährstand a vidéki szolgálatot elismerte a mezõgazdasági munkára való elõkészületnek. Két évi Landdienst után a fiatalkorú leteheti a mezõgazdasági kisegítõi vizsgát. További két év után elnyerheti a mezõgazdasági munkás-okiratot. Ezenfelül a Reichsnährstand támogatásával kiképezheti magát mezõgazdává, paraszttá, vincellérré, tehenésszé, juhásszá stb.

A bevált vidéki szolgálatos (Landdienstler), ha az SS fegyverben álló alakulatainál eleget tett honvédelmi kötelezettségének, mint "Wehrbauer" igényt tarthat telepes birtokra. A nõnemû ifjúság is kitöltheti nõi kötelezõ évét a vidéki szolgálatban. A földmûvelést, mint minden más munkát, értékmunkának tekintik. Ennek folytán csak a legjobb ifjú erõket választják ki a vidéki szolgálatra. Minthogy ez a munkateljesítmény mellett politikai mozgalom is, nagy súlyt helyeznek a fiatalkorú magatartására és jellemnevelésére. Különösen vonatkozik ez a Landdienst vezetõire és vezetõnõire.

1938-ban 42 vezetõ- és vezetõnõi tanfolyamot tartottak 706 fiú és 525 leány részvételével. A Landdienst a parasztokat is igyekszik belsõ megértésre és készségre nevelni a föld felé törekvõ városi ifjúság irányában. /Lásd idevonatkozóan Axmann RJF cikkét a VB 1939 február 16-i számában és Karl C. Thalheim írását az 1939. évi "Agrarrundschau"-ban./

Diákság

Studentenschaft

A fõiskolai diákság szabályozása és egységesítése a nagyszámú német egyetemen hosszabb idõt igényelt, mert igen széleskörû volt a különbözõ korporációkra és szövetségekre való szétforgácsolódás s ez sok nehézséget okozott az újjárendezésnél. Fõként a volt korporációk u.n. "öregurai" voltak azok, akik kevés megértést mutattak az új eszmék iránt. Csak 1937 végén és 1938 elején sikerült a birodalmi diákvezetõ éppoly okos, mint energikus eljárásának elérni, hogy a német diákok "öregurainak" szövetségei ("Alt-Herrenbunde deutscher Studenten") és a diákszövetség véglegesen összeolvadtak s öreg és fiatal egyesült az új nemzetiszocialista életközösségben. Most az elsõ szemeszter hallgatóinak 80 százaléka tagja a diákszövetség "Kameradschaft"-jának és csak idõk kérdése, mikor tûnik el mindörökre az u.n. szabad diák (Freistudent). A Kameradschaftok pótolják a hajdani egyesületeket, de rendszerint lényegesen kevesebb tagjuk van. A diákkorporációk szép tradícióit jórészt átvették, míg minden egyebet, ami ellentmond a nemzetiszocializmus szellemének, feltétlenül elutasítanak.

A nemzetiszocializmus három feladat megoldását kívánta a fõiskolai oktatástól: új diáktípus teremtését, új fõiskolai tanártípus teremtését és a tudomány új fogalmi meghatározását. Diákélet mostantól kezdve csak nemzetiszocialista közösségi formában lehetséges, s ez egészen új alapelveken és elõkészületeken épül fel, névszerint a Hitler-Jugenden, a Sturm-Abteilungon és a munkaszolgálaton, amelyekben a nevelésnek az iskola elvégzése után végbe kell mennie. "Az igazi gyakorlati iskola, - mondotta Rust birodalmi nevelésügyi miniszter 1934 júniusában, a német diákság berlini gyûlésén, - nem az egyetem és nem a gimnázium, hanem a munkaszolgálati tábor, mert ott megszûnik az oktatás és a szó és kezdõdik a tett. Aki a munkaszolgálati táborban nem válik be, az eljátszotta a jogát, hogy mint akadémikus vezessen." Csak a negyedik szemeszter után lép

erõteljesebben elõtérbe a tudományos szakmunka. /Az új orvosi tanulmányi rend szerint, amely 1939 április l- én lépett hatályba, a tanulmányi idõ a szemeszterek praktikus beosztásával majdnem két évvel megrövidíthetõ./

1934. február 7-én bocsátották ki "a német diákság alkotmányát" ("Verfassung der Deutschen Studentenschaft"), hogy a fõiskolai diákságnak és a szakintézetek hallgatóságának biztosítsák azt a lehetõséget, hogy saját ügyeiket felelõsség mellett maguk intézhessék. Az önkormányzatot azonban nem önmagáért ruházták a diákságra, hanem a nép és birodalom legfõbb céljainak elérése végett. A diákság, mint a miniszter hangoztatta, nem öncél. Feladatát tévesztené és szervezkedési játszadozássá fajulna, ha tevékenysége önmagával kielégülten a diákok és fõiskolák szûk körében merülne ki s arra korlátozódnék, hogy a diákok "rendjét" más rendektõl elhatárolja. Feladata ellenkezõleg éppen az, hogy a diákok néptõl való elkülönülésének állandó veszélyét legyõzze.

A Studentenschaft a csak tanuló, csak a saját szaktudományának élõ, csak a saját környezetében mozgó diákot ragadja ki a tanterem, a szaktudomány és a korporáció szûk körébõl s állítsa be minden tekintetben a fõiskola, a nép és a birodalom közösségébe. Vezesse ki a fogalmak és a tudományos szemlélõdés elvont szellemi világából a népi valóságba, hogy onnan merítse tanulmányainak és jövõbeli hivatásának értelmét. Mutassa meg neki, hogy a fõiskola nem önmagában zárt, önmagán felépülõ világ és hogy csak az lehet a nép körében teljesítendõ munkálkodásra alkalmas, aki már tanulmányai közben is együtt él a néppel.

A Studentenschaftnak kell õrködnie, hogy a diákok a fõiskola, nép és állam iránti kötelességeiket teljesítik. A diákokat a birodalmi munkaszolgálatra való kötelezéssel és politikai iskolázással a nép és állam kötelességvállaló, önzetlen szolgálatára kell nevelnie. A diákok politikai iskolázása a "NS Studenten-bund" feladata. Emellett a diák önkéntesen tagja lehet a NSDAP, tehát a SA, SS, HJ, NSKK, vagy a NSFK valamelyik tagozatának.

A nõk gyári szolgálatához hasonlóan a diákokra nézve is kötelezõ a gyári, vagy a vidéki szolgálat. A Kameradschaftokon belül különösképpen ügyelnek arra, hogy tagjaik a vidéki szolgálatot általában keleten és pedig mindig ugyanannál a parasztnál teljesítsék, akinél Landdienstjüket megkezdték, így akarnak közelebbi kapcsolatot teremteni a német fiatalság és a keleti részek lakossága között.

A Studentenschaftok tagja a saját szakterületének Fachschaftjához tartozik. A Fachschaftoknak is van nevelõ feladatuk: elõkészíteni tagjaikat jövendõ hivatásközösségük szolgálatára. 1934. november 2-án rendelet jelent meg a "Reichsstudentenwerk" megalakításáról, amelyet az 1938 július 6-i törvény közjogi intézménnyé emelt. A Reichsstudentenwerk feladata (az 1. §. szerint) lehetõvé tenni minden tehetséges németnek, tekintet nélkül a származására és gazdasági helyzetére, hogy a német fõiskolát látogathassa. Célja a legderekabbak kiválogatása a nemzetiszocialista követelmények szellemében.

/A tudomány, nevelés és népképzés birodalmi miniszterének 1938. július 8-i rendelete kimondja, hogy a német Studentenschaft-ba csak olyan diákok vehetõk fel, akik igazolni tudják árja leszármazásukat. És a birodalmi nevelésügyi miniszter 1940 március 27-i körrendelete kimondta, hogy azokat a hallgatókat, akik megfelelõ rátermettség, eredmény, helytálló magatartás s a fõiskolán kívül és belül magától értõdõ odaadás szempontjából tanulmányaik végzése közben kifogás alá esnek, a fõiskolákról eltávolítják.

Az új, 1938. április 1-én kelt "Gesetz über das Studentenwerk" ennek feladatát a 2. §. szerint úgy foglalja össze, hogy "a német fõ- és szakiskolákon a német utánpótlás gazdasági és egészségügyi gondozása" van rábízva. A német fõ- és szakiskolákon addig a diáksegélyakció keretében mûködött önsegélyzõ intézményeket ezzel ez a törvény feloszlatja./

Hogy a nemzetiszocialista mozgalom alapelveit a fõiskolák látogatásánál is érvényre juttassák, bevezették az úgynevezett "Langemarck-Studiumot" s intézését a Reichsstudentenwerk-re bízták.

A "Langemarck-Studium" elõképzés tehetséges munkás-és parasztfiúk számára, akiknek nincs érettségijük. Már 1934. óta kezdeményeztek kisebb tanfolyamokat Heidelbergben és Königsbergben, de csak 1937-ben terebélyesedett ki a gondolat nagyszabású szociális intézménnyé, amely azon az elven épül fel, hogy mindazok, akiknek képességük és tehetségük van a szellemi munkára és óhajtják képeztetésüket módot nyerjenek törekvésük megvalósítására. A fõiskolára való felvételnek valóban szociális elvi alapon kell történnie. Nem szabad holmi becsvágyó elemek "felemelkedését" mesterségesen elõsegíteni, hanem a még szellemileg elhasználatlan és a népi tudományos munkára elhívatott erõk elõtt kell, ha anyagi eszközeik hiányoznak is a tanulásra, megnyitni az egyetemek kapuit.

/A Langemarch-tanfolyamokon a következõ tárgyak szerepelnek: német nyelv, földrajz, geopolitika és véderõpolitika, államtan, biológia, matematika, fizika, kémia és angol nyelv. A második félévben általános jellegû felolvasások, a harmadik félévtõl kezdve szak-felolvasások. - A finanszírozást teljes egészében a Reichsstudentenwerk vette át, amely központilag 4 millió RM. évi költségvetés felett rendelkezik. A helyi Studentenwerkek forgalma évente kereken 10 millió RM s vagyonuk megtakarított pénzben, házakban és telkekben kereken 10 millió RM. ("Die Bewegung" 1938. július 12.) /

A párt és tagozatainak személyi-osztályai, a véderõ és az állami hatóságok, a diákság birodalmi vezetõségének gazdasági-és szociális hivatala hozzák javaslatba azokat a bajtársakat, akiket a "Langemarck-Studium" heti táboraiba kiválasztanak. Nem annyira magára a tudásra vannak tekintettel, hanem sokkal inkább a szellemi képességekre és felfogókészségre, a testi és faji alkalmasságra, továbbá a világnézeti magatartásra és a politikai beállítottságra.

A diákság birodalmi vezetõje, dr. Scheel 1938 decemberében rámutatott arra, hogy az eddigi heidelbergi és königsbergi tapasztalatok beigazolták: nemcsak a kiválasztás és nevelés módja volt helyes, hanem a Langemarck-Studium hajdani tagjaiból a legjobb diákok kerültek ki, akik nemcsak a vizsgákon, de a nemzetiszocialista mozgalom politikai munkájában is kiválóan megállották a helyüket.

Annak a szociális szellemnek megvilágítására, amelyre a Studentenschaft törekszik, megemlítjük azt a megegyezést, amelynek folytán a türingiai NSDStB és a DAF "diák és munkás" néven munkaközösséget alakított, azzal a céllal, hogy a diákokat és munkásokat vita-ülések rendezésével közelebb hozza egymáshoz. Ugyanekkor az elsõ és második szemeszter diákjai kötelezték magukat valamely üzemben tizennégy napi munkára, hogy ezúton két-két munkásbajtárs számára, aki különösen rá van utalva az üdülésre, fejenként egyheti, teljes fizetéses, pótszabadságot biztosítsanak.

/A folyóiratok közül, amelyeket a fõiskolai hallgatók adnak ki, említésre méltó a "Die Bewegung", a NS-Deutscher Studentenbund és a Deutsche Studentenschaft központi orgánuma (megjelenik hetenként), a "Thüringer Studenten", a NS-Deutscher Studentenbund - Gau Thüringen hivatalos lapja, a "Die Jenaer Studentenschaft"-tal, a jénai egyetem diákságának lapjával./

Ezt a fõiskolai reformot lényegében a fõiskolák tanári karának közremûködése nélkül, sõt részben ellenükre hajtották végre. De már 1933. március 4-én háromszáz fõiskolai tanár jelentette ki egy választási felhívásban, hogy Hitler hatalom-átvételében látják Németország megmentésének igazi útját s megígérték, hogy a maguk részérõl együttmûködnek ebben a munkában. És 1933. november 11-én Lipcsébõl világhírû német tudósok (dr. Sauerbruch titkos tanácsos, orvosprofesszor, Pinder mûvészettörténeti professzor, dr. Eugen Fischer, az antropológia professzora és dr. Heidegger bölcsész professzor) szózatot intéztek az egész mûvelt világhoz s megértést sürgettek Hitler harca és Németország egyenjogúsága iránt.

A fõiskolai kérdéssel kapcsolatban megemlítendõ, hogy az egyetemi docensek helyzetét is lényegesen megváltoztatták. Az 1935. január 5-én megjelent "Reichshabilitationsordnung" megszünteti az ú. n. Privát-docenseket (elõadó egyetemi magántanárságot). A habilitáció és a docentura között éles különbséget tesznek. A habilitáció a tanulmányok befejezése után három évvel minden Doktor, vagy licenciátus elõtt nyitva áll s a "Dr. habil." új akadémiai fokozatával van egybekötve, ez azonban még korántsem jelenti az automatikus jogot akadémiai elõadások tartására. Ez azoknak a docenseknek ("Dozenten") van fenntartva, akiknek kiválogatása nemcsak pusztán tudományos eredményeik, hanem tanításra való alkalmasságuk és egyéniségük mérlegelésével történik. A docentura adományozása tehát a tanítási próba eredményétõl függ, és attól, hogy az illetõ hogyan vált be a közösségi táborban és a docens-akadémián.

7. KULTURÁLIS ÉLET

A nemzetiszocialista jogi felfogás

A nemzetiszocialista programnak, amelyet Hitler a politikai pályája kezdetén dolgozott ki, 19-ik pontja így hangzik: "Követeljük a materialista világrendet szolgáló római jog helyére a német közösségi jogrendszert." Ennek a mondatnak lapidáris fogalmazását egy szokványos jogász primitívnek tarthatja. Azonban legteljesebb rövidségében is eléggé érthetõen foglalja össze annak lényegét, amire a nemzetiszocialista jogi felfogás törekszik.

Hitler 1937. január 31-i birodalmi gyûlési beszédében világosan és közérthetõen kifejtette ezt a felfogást. Két poláris ellentét van, mondotta, amely itt egymással szemben áll. Az egyik felfogás szerint a jog, mint olyan, önmagában hordozza létjogosultságát s ilyenformán hasznossága szempontjából nem vizsgálható. Állania kellene, ha a világ tönkre is menne miatta. A másik álláspont úgy hangzik, hogy a jog feladata a néptársakat és tulajdonukat oltalmazni és a népet biztosítani azokkal az elemekkel szemben, amelyek mint aszociálisak vagy a közös kötelességek teljesítése alól igyekeznek magukat kivonni, vagy e közös érdekek ellen vétkeznek. Az elsõ felfogás a római jog alapelveire és a felvilágosodás bölcsészetének természetjogára támaszkodik. A másik felfogás a nagy német jogtudós, Friedrich Karl von Savigny (szül. 1769 február 21.) álláspontjához kapcsolódik, aki a népiség élõ, természetes egységét tartotta a jog megteremtõjének és

hordozójának: "A jognak ugyanis magában véve nincsen létezése, lényege sokkal inkább maga az emberek élete, bizonyos oldaláról szemlélve".

Nemzetiszocialisták megkísérlik ez utóbbi álláspontot közelebbrõl is megindokolni. "A törvények nem alapulhatnak többé azon a nézeten, - mondja Göring birodalmi tábornagy, - hogy van absztrakt, a néptõl teljesen független jog... A törvényhozó nem helyezheti az értelmi absztrakciókból eredõ önkényt a népjog helyére." Darré nézete szerint az egész római jogot áthatja a "jogbirtokos" képzete; a közjogban ez az államfõ akarata, a magánjogban a tulajdonos és más szubjektív jogok birtokosainak akarata volna. A germán jogban a közösség gondolata uralkodik, amit a római jog nem ismer. Az egész német jogtörténetet áthatja a társaság- és bajtársiasság alakításának jellemvonása. Az egyes itt mindig szûkebb, vagy tágabb közösségek tagjaként jelenik meg, a közösség magasabb szükségességeivel és kívánalmaival szemben az egyes jogának és szabad akaratelhatározásának engednie kellett. Kerrl birodalmi miniszter kijelentette: "Szabadulnunk kell a törvénygyártás sablonjaitól, amelyek minden egyes esetben a bíró kezére akarnak járni, úgy, hogy az nem egy magas királyi jogot gyakorol, hanem csak technikát hajt végre".

És Walter Buch birodalmi vezetõ, a NSDAP legfõbb bírája azt mondja "Faj és jog" címû értekezésében: sekélyes igazság az, hogy ami az egyiknél helyes, az méltányos a másiknál is. Sokkal nyomatékosabb a szó: "Ha ketten ugyanazt cselekszik, az nem ugyanaz." Itt mérlegelni, miként értékelendõ, vagy megtorlandó valamely cselekmény, vagy mulasztás, a mindennapi életbõl meríteni a jogot, ez a bíró nehéz, de határtalanul szép feladata. Csak ha a bíró azt tartja szemei elõtt, hogy orvosként kell részt vennie a német nemzettest ápolásában, ha azon fáradozik, hogy a megbotlottat a törvényesség útjára gondos kézzel visszavezesse, ha módjában áll bizonyos kártevõket a nemzet testébõl eltávolítani, csak akkor találhatja meg fontos munkájához azt a békét, amire mélyen járó feladatok megoldásánál minden embernek szüksége van.

A jogállam liberális felfogása elsõsorban az egyesek szabadságjogainak alapvetõ biztosítását kívánja meg. A nemzetiszocializmus nem a magán-szabadság és jogérdekeket helyezi jogrendjének elõterébe, hanem a népközösség javának biztosítását. Nemzetiszocialista álláspont szerint a bíró feladata nem a törvényszakaszok interpretálásában áll, hanem abban, hogy keresse az igazságot. Ebben a fáradozásában támogassa õt a törvény. A bíró azonban nincsen a törvény betûihez kötve, ha annak betûszerinti alkalmazása igazságérzetével ellentétes döntésre vezetne. Ne sáncolja el magát kényelemszeretetbõl, vagy aggályoskodásból a paragrafusok szószerinti értelme mögé. Ha tapasztalása és emberismerete azt diktálja, hogy bizonyos esetben a törvényszakaszt szabadabban kell értelmezni, mint ahogy azt annak betûi látszólag kívánják, nemcsak jogosult, de köteles belátása szerint cselekedni. Ez a bíró szabadsága és felelõsségteljes önállósága a nemzetiszocializmus szellemében. Legyen független s egyúttal felelõsséget ismerõ. Ezek azok az alapelvek, amelyek az északi jogot õsidõk óta áthatják.

Az új jog szellemét a legvilágosabban és leghatározottabban az új polgári perrendtartás bevezetése juttatja kifejezésre: "Népi igazságszolgáltatás csak olyan eljárással lehetséges, amely a nép elõtt érthetõ s amely épp oly biztos, mint gyorsan ható jogsegélyt nyújt. A feleknek és képviselõiknek tudatában kell lenniük, hogy az igazságszolgáltatás nemcsak õket, hanem egyúttal és elsõsorban a nép egészének jogbiztonságát szolgálja. Egyik félnek sem szabad lehetõvé tenni, hogy a bíróságot valótlanságokkal félrevezesse, vagy munkaerejével a per gonoszindulatú, vagy hanyag elnyújtása révén visszaéljen. A

jogsegélynek, amire mindenkinek igénye van, megfelel a kötelesség, hogy a per becsületes és gondos vezetésével a bírót az igazság megtalálásában segítsék.

A bírónak feladata oda hatni, hogy az eljárás rövidre fogott vezetése és a felekkel való szoros érintkezés révén minden vitás ügyet alapos elõkészítés után, lehetõleg egyetlen tárgyalással tisztázzon és eldöntsön. Kerülnie kell az elnapolást, ha azt sürgõs tárgyi indokok nem kívánják, s meg kell akadályoznia, hogy az eljárást elkésett elõadásokkal elnyújtsák.

Csak így lehet, teljes szóbeliséggel és közvetlenséggel eljutni az élõ eljáráshoz, amely módot ad a bírónak az igazság biztos felderítésére és amelynek lefolyását a felek megértik és bizalommal fogadják."

Egészen nemzetiszocialista szellemben rendezi az 1936 május 5-i szabadalmi törvény a szellemi tulajdon kérdését, amikor a szabadalomra vonatkozó jogot kifejezetten a feltaláló, vagy jogutódja számára biztosítja, nem pedig testületeknek és üzemeknek. Másfelõl kényszer-engedélyt is lehet adni, ha a birodalmi kormány kijelenti, hogy a találmány felhasználását a népközösség érdekében általánosan hozzáférhetõvé kell tenni. Ez esetben a feltalálónak meg kell elégednie a megfelelõ kártalanítással.

1938 augusztus 1-én új házassági törvény lépett életbe, amely számos fontos pontjában egészen új álláspontot foglal el a házasságkötést és válást illetõen. /Különösen említésre méltó és a nemzeti szocialista jogi és eljárási felfogásra jellemzõ az 55. §., amely a házassági életközösség u.n. "ziláltságát" ("Zerrüttung") tárgyalja s az eljárási gyakorlatban és a jogi irodalomban már számos példát szolgáltatott arra, milyen nehezére esik még a megelõzõ formalisztikus jogi felfogásnak a nemzeti szocialista jog életteljes és ésszerû álláspontját megérteni. A "Schwarze Korps" idevágóan számos jellemzõ esetet közölt (pl. 1939 március 16-án)./

A német jogi akadémia egy emlékiratban állást foglalt az örökösödési jog új szabályozása érdekében. E szerint a jövõben a törvényes rokoni öröklés lezáródnék a nagyszülõkkel és leszármazóikkal s a házasságon kívül született gyermekek örökösödési joga kedvezõbbé válnék.

A gyógyászat terén az összes gyógyító hivatásokat megtisztították a világnézetileg, politikailag és erkölcsileg meg nem felelõ elemektõl. Az elõzetesen érvényben volt gyógyítási szabadság elvileg módot nyújtott a hivatás- és iparszerû gyógykezelésre bárkinek, elõismeretek, kiképzés és szakvizsgálat nélkül is. Ezt az állapotot szünteti meg az 1939 február 17-i törvény "a gyógyászat javadalmazás nélküli hivatásszerû gyakorlásáról". Bizonyos feltételek mellett azonban a gyógyászatban jártas emberek elõzetes vizsgák, stb. nélkül is tevékenykedhetnek. Itt is, mint mindenütt a nemzetiszocialista államban nem a formális szempont a döntõ, hanem a beigazolt hozzáértés.

A perjogban az u.n. "Ermittlungshilfe" eljárása emelkedett bizonyos jelentõségre, amit gyakorlatilag különösen a NSV-nál alkalmaznak. /Az "Ermittlungshilfe" laikus segélynyújtás, ami arra szolgál, hogy az államügyésznek és a bírónak módot adjon, hogy lehetõleg objektív ítéletet hozzanak. A NSV Ermittlungshilfe hivatali helyisége a berlini fõtörvényszéken van s vezetõje maga a fõügyész. A "segítõket" ("Helfer") a NSV illetékes körzetvezetõje választja ki. A segítõnek minden állítása bizonyítására meg kell forrásait neveznie s mindig készen kell állania, hogy megállapításait, mint tanú, esküvel erõdítse

meg. A bagatell ügyek és a súlyos bûncselekmények (gyilkosság és hasonlók) nem tárgyalhatok ezzel az eljárással. Igen célszerûnek bizonyult az Ermittlungshilfe a politikai bûnperekben és a vétségeknél./

A nemzetiszocializmus alapvetõ világnézeti beállítottsága a polgári jog egész területén is messzemenõ reformokat kívánt. "Búcsú a polgári törvénykönyvtõl" címmel Schlegelsberger államtitkár 1937. január 25-én egy késõbb nyomtatásban is megjelent elõadást tartott, amelyben bejelentette, hogy a birodalmi igazságügyminisztérium a Führer beleegyezésével hozzáfogott a BGB (polgári törvénykönyv)-ben szabályozott jog átalakításához s ez a munka egy új törvénykönyv helyett a polgári élet különbözõ területeinek megfelelõ egyes törvényeket fogja elõkészíteni. /Közelebbieket tartalmaz a tekintélyes jogtanárok elõadásait felölelõ gyûjtemény, amely "Zur Erneuerung des Bürgerlichen Rechts" címmel jelent meg./

Amikor a nemzetiszocializmus a polgári jog terén véget akar vetni az aszociális prókátorkodás és kliensei fortélyainak és huzavonáinak, a büntetõjogban is hasonló határozottsággal lép fel a "pereat mundus, fiat iustitia" álláspontja ellen, amennyiben a büntetõjog eddigi általános elvével szemben "nincs büntetés büntetõtörvény nélkül", azt az elvet proklamálja, hogy "nincs bûncselekmény büntetés nélkül".

A megelõzõ büntetõtörvény csak akkor tette lehetõvé valamely cselekedet megtorlását, ha annak büntethetõségét a törvény kifejezetten megállapította. Ezzel szemben az 1935 június 28-i "törvény a büntetõtörvénykönyv megváltoztatásáról" kimondja, hogy minden cselekményt, "amely a büntetõtörvény alapelvei szempontjából és az egészséges közfelfogás szerint büntetést érdemel", meg kell torolni. Bûnhõdést érdemlõ magatartással szemben a büntetõjogi védelem nem hiúsulhat meg annak folytán, hogy a büntetõtörvényben hézagok vannak, amelyeken át az ügyes gonosztevõ kisiklik. Az a mondat, hogy "nulla poena sine lege" - jelentette ki dr. Roland Freisler igazságügyi államtitkár, - szabadságot védelmez ugyan, „de a tisztességtelen cselekvés szabadságát; azoknak a polgároknak védelme, akik életüket a tisztesség és a kifejezetten tilalmas közötti széles posványban akarják felépíteni; az ügyes, minden hájjal megkent, jogilag körültekintõ, lelkiismeretlen síberség területén".

Viszont az is megtörténhetik, hogy egy büntetendõ cselekményt nem üldöznek, ha a közösség igazsága, tehát egy magasabb igazság így kívánja. Mert az a jog, ami a népnek használ s az a jogtalanság, ami árt. /Vesd össze H. Barth "Rechtssicherheit und Gerechtigkeit" címû cikkével. ("Deutscher Juristentag 1936", 137-148. o.)/

Ugyanígy kimondja az idézett törvény 9. szakasza, hogy aki szerencsétlenségnél, vagy közveszedelemben nem segít, holott ez az egészséges népfelfogás szerint kötelessége s ennek önmaga veszélyeztetése és más fontos kötelességek sérelme nélkül eleget tehetett volna, fogházzal, vagy pénzbírsággal büntetendõ.

A büntetés végrehajtásánál azt az elvet juttatják érvényre, hogy a büntetést a megbüntetettnek is büntetésként kell átéreznie. /A weimari kormány büntetésvégrehajtási rendszerérõl ezeket mondja A. J. Berndt: "A büntetés végrehajtását fellengzõs fantaszták és marxista ideológusok üdüléssé változtatták. A gonosztevõknek sokkal jobb dolguk volt a fenyítõintézetekben, mint a keresetnélküli millióknak az utcán. Világos, barátságos cellájuk volt, kellemesen bebútorozva, rádiót hallgathattak, virágcsokor volt az asztalukon, kanárimadarak a cellákban, jó és kiadós ellátást kaptak, könnyû munkát végeztek s szórakozhattak a klub- és olvasóhelyiségben, jó könyvtárral, így egyáltalán nem ment

ritkaságszámba, ha a büntetés letöltése után könyörögtek, hogy a fegyházban maradhassanak."/

A büntetés "a belsõ neveléssel hozzáférhetetlen gonosztevõknél is akadály legyen", hogy újabb bûncselekményeket követhessenek el. "Ehhez szükséges a fegyelmezés és rend céltudatos érvényrejuttatása, a munkára és kötelességteljesítésre való szoktatás, s a vallásos, erkölcsi és szellemi befolyásolás megkísérelése." (1933 augusztus 1-i törvény 6. §.). Egészen szigorú és kérlelhetetlen a büntetõtörvény a különösen aljas bûncselekményekkel szemben (mint pl. a zsarolással egybekötött gyermekrablás, stb.). Ezekre a halálbüntetés nemcsak elõ van írva, hanem tényleg végre is hajtják s nem csak papíron lévõ üres fenyegetés, mint bizonyos országokban. Fiatal, büntetlen elõéletû foglyokat viszont nem szabad megrögzött gonosztevõk közé zárni, hanem külön fenyítõintézetekben helyezik el õket. /A birodalmi védelem minisztertanácsa 1940. május 6-i rendeletében kimondotta, hogy a német büntetõjog vonatkozik minden német állampolgárra, akár belföldön, akár külföldön követi el a bûncselekményt./

Az új, fiatalkorúakra vonatkozó büntetõjogot csak akkor alkalmazzák, ha a nevelõeszközök nem mutatkoznak kielégítõnek, de ez esetben a büntetést teljes szigorral végrehajtják (szükség esetén u.n. ifjúkorúak fegyháza). Meg kell kísérelni az utolsó bûntettes fiatalember megmentését is a népközösség számára.

Az egyház

A protestáns egyházak

A NSDAP programjának 24. pontja a következõ szavakkal kezdõdik: "Szabadságot követelünk az államban minden vallásfelekezet számára, amennyiben a germán faj erkölcsiségével és morális érzésével nem ellentétesek. A párt, mint olyan, a pozitív kereszténység álláspontját képviseli, anélkül, hogy vallásilag valamely felekezethez kötné magát."

Hitler "Mein Kampf" címû könyvében (379. o.) még pontosabban körvonalazza álláspontját, amikor ezeket írja: "A mozgalom határozottan elutasít mindennemû állásfoglalást olyan kérdésekkel szemben, amelyek vagy kívül állnak politikai munkájának keretein, vagy pedig alapvetõ fontosság híján jelentéktelenek. Feladata nem a vallási reformáció, hanem népünk reorganizálása. Mindkét vallásfelekezetben népünk létének egyenlõ értékû támaszát látja s ezért küzd azok ellen a pártok ellen, akik népünk e valláserkölcsi és morális erõtényezõit pártérdekeik eszközévé alacsonyítják le."

A nemzetiszocializmus hatalomra jutása után indult meg a "német keresztények vallási mozgalma" ("Glaubensbewegung Deutscher Christen"), amely azt a feladatot tûzte maga elé, hogy a lutheránus, kálvinista és az egyesült porosz egyházak /A német evangélikus egyházak részben lutheránusok, részben kálvinisták, részben a III. Frigyes Vilmos által 1817-ben a két felekezet egyesítésével alakított ó-porosz "unió"-hoz tartoznak. A különbözõ evangélikus egyházak 1922-ben "hitvallásuk, alkotmányuk és közigazgatásuk teljes önállóságának fenntartása mellett" a "Deutsch-evangelischer Kirchenbund"-ban egyesültek./ között még fennálló felekezeti különbségeket kiegyenlítse s "olyan formát adjon nekik, amely alkalmassá teszi õket a német nép irányában arra a szolgálatra, ami Jézus Krisztus evangéliuma alapján kötelességük népükkel szemben".

"Németországban a teljes lelki összeomlás következtében, - mondja Alfréd Rosenberg, /"Grundlagen, Aufoau und Wirtschaftsordnung des nationalsozialistischen Staates", kiadta H. H. Lammers és Hans Pfundttier (I. kötet. Abt. l., elsõ o.)./ egész serege támadt a le nem kicsinyelhetõ vallásos csoportosulásoknak, amelyek a régi egyházi formákat elavultnak tekintették s szilárd meggyõzõdésük volt és az ma is, hogy Luther reformációja fele útján megállott s azt további germanizációval kell tökéletessé tenni. Más csoportok viszont azt az álláspontot foglalták el, hogy a kereszténység bizonyos elvei nem egyeztethetõk össze a germán felfogással s ezért a régi, inkább paulinus, mint krisztusi egyházak kiküszöbölése szükséges." /A következõ tizennégy "német-hitû" ("deutsch-gläubige") irányzat áll és állott fenn: 1. Hans Ludendorff; 2. Deutsche Glaubensbewegung; 3. Nordische Glaubensbewegung; 4. Germanische Glaubensbewegung; 5. Deutschgläubige Gemeinde; 6. Geistchristentum; 7. Deutsche Aktion; 8. Völkische Aktion; 9. Bund für deutsche Einheitsreliglon: 10. Gruppe Reventlow; 11. Gruppe Hauer; 12. Gruppe Kummer; 13. Gruppe Krauss; 14. Deutschgläubige Bewegung./

Ez a megmozdulás ezenfelül azt is kívánta, hogy „a vallást fejlesszék ki a modern tévtanok: a materializmus, mammonizmus, bolsevizmus és a keresztényietlen pacifizmus elleni éles küzdelem szellemében". Ezekkel a törekvésekkel szemben a protestáns egyházak részérõl "az evangélikus egyház alapelveiért érzett aggodalomtól vezettetve" ellenállás támadt. Ez okból kifolyólag Hitler az evangélikus egyházi választások elõtt, 1933 július 22-én tartott rádióbeszédében a következõket jelentette ki:„... A nemzetiszocializmus mindig kifejezésre juttatta, hogy el van határozva a keresztény egyházakat állami védelemben részesíteni. Az egyházaknak viszont egy pillanatig sem szabad abban a tévhitben élniük, hogy az állam oltalmára nincsen szükségük s enélkül is módjukban áll vallási missziójukat betölteni. Sõt, az egyházak megkövetelik ezt a védelmet az államtól. Ezzel szemben az államnak is meg kell kívánnia az egyházaktól, hogy a maguk részérõl minden támogatást megadjanak, ami fennállásához szükséges...

Az egyháznak és államnak létjogosultságot az emberek lelki és testi egészségbentartása ad; mert ezeknek pusztulása maga után vonná úgy az állam, mint az egyházak megsemmisülését. Ennek következtében az állam éppúgy nem lehet közömbös a jelen vallási folyamataival szemben, mint ahogy az egyházak sem vonatkoztathatják el magukat a napi politikai eseményektõl és változásoktól... A német nemzet felemelkedése érdekében, amit a nemzetiszocialista mozgalomtól elválaszthatatlannak tartok, érthetõ módon azt kívánom, hogy az új egyházi választások eredménye a mi új népi és állami politikánkat támogassa. Mert amidõn az állam hajlandó a vallásos élet belsõ szabadságát garantálni, akkor joga van remélni, hogy a felekezetek részérõl azok az erõk jutnak érvényre, akik el vannak szánva a maguk részérõl is arra, hogy a nemzet szabadságáért küzdjenek. Ezt azonban nem lehet biztosítani egy megcsontosodott egyház világtól elfordult, a kor jelenségeit és eseményeit felbecsülni nem tudó erõivel, hanem az élõ igenlés erõivel. Ezeket az erõket elsõsorban az evangélikus hívõk ama részében látom, akik, mint Német keresztények öntudatosan a nemzetiszocialista állam talaján vetették meg lábukat... Az egyes felekezetek belsõ vallási kérdéseit ez egyáltalán nem fogja érinteni."

És Alfréd Rosenberg (idézett mûvében) röviden a következõképp jellemezte a nemzetiszocialista mozgalom és a vallási kérdés összefüggéseit: "A NSDAP tiszteletben tart minden igazi vallási meggyõzõdést és oltalmazza az egyházakat minden gyalázattól. Elutasítja magától azt, hogy egyetlen vallási csoport hatalompolitikai eszköze legyen s tekintettel a nem általa felidézett helyzetre, hogy Németországban sok felekezet van, a vallási hovatartozás feletti döntést az egyesek lelkiismeretére bízza."

És végül Hess, a pártvezér helyettese indíttatva érezte magát, hogy 1933 október 13-iki rendelkezésében kimondja:...Egyetlen nemzetiszocialista sem kerülhet hátrányos helyzetbe azért, mert valamely hitágazathoz, vagy felekezethez, vagy egyáltalán semmiféle felekezethez nem csatlakozik... Lelkiismereti kényszert kifejteni nem szabad".

A nemzetszocialista államnak az egyházakkal szemben tanúsított türelmes magatartása ellenére tovább folyt a viszálykodás a hívek és a 28 országos egyházat magában egyesítõ "Deutsch-Evangelischer Kirchenbund" papjai között. Ez a harc nem csak bizonyos, itt-ott mutatkozó keresztényellenes mozgalmak ellen irányult (amelyekkel szemben az állam is határozottan állást foglalt), /"Sem arra nem gondolok, hogy Germánia erdõiben pogány áldozati oltárokat állítsák fel s az ifjúságot holmi Wodan-kultuszra bírjam, sem arra, hogy a fiatal Németországot kiszolgáltassam valaminõ szakállas növényevõ apostol bûvészkedéseinek", mondotta a Reichsjugendführer egy ülésen./

hanem mindenekelõtt a "Német keresztények" ("Deutsche Christen") reformáló törekvései, sõt egyenesen az állam ellen, amennyiben az az egyház világi érdekeltségét szûkebb térre akarta szorítani.

Mellõzzük az egyház szervezeti és kinevezési kérdéseiben felmerült nézeteltéréseket s a szellemi szempontok ismertetésére szorítkozunk. A harc itt az 1937 július 14-én kelt "Verfassung der Deutschen Evangelischen Kirche" (a német evangélikus egyház alkotmánya) némely rendelkezése miatt élesedett ki és amiatt a 28 tétel ("28 Thesen") miatt, amit több országos egyház hirdetett meg, s amit 1933 december 21-én a "Német keresztények" is elfogadtak.
E 28 tétel közül elsõsorban a következõk váltottak ki ellentmondást a protestáns hívek egy részébõl és a lelkészek úgynevezett "Pfarrernotbund"-jából:
2. tétel. "... Egyházi vezetõ csak az lehet, aki iránt az államkormányzat bizalommal viseltetik..."
3. tétel. "A népegyház hitvallást tesz a vér és faj mellett, minthogy a nép vér - és lényegbeli közösség.
A népegyház tagja tehát csak az lehet, aki az állami jog szerint is néptárs. A népegyházban tisztséget csak az nyerhet, aki az állami jog szerint is tisztviselõ lehet (úgynevezett árjaszakasz)."
4. tétel. "A népegyház nem jelenti másfajú keresztények kizárását az igébõl és szentségekbõl, sem a keresztény hívõk nagy közösségébõl. Másfajú keresztény nem kisebb rangú keresztény, de másféle keresztény..."
12. tétel. "Az Ó-testamentum nem egyenlõ értékû (az új-testamentummal). A specifikusan zsidó népi erkölcsiség és népvallás túlhaladott álláspont".
13. tétel. "... Az Ó-testamentumban felismerjük elsõ sugarait annak az isteni szeretetnek, amely teljességében Jézus Krisztusban nyilatkozott meg. Ennek a felismerésnek folytán a népegyház nem vetheti el az Ó-testamentumot".

/A nép körében sokkal inkább el kellett terjedve lennie az Ószövetség elleni idegenkedésnek, mint ahogy ezeknek a tételeknek szövegébõl következtethetõ. Ez az ellenállás különben már több évtized óta érthetõ módon kifejezésre jutott kiváló németek részérõl, így már Paul Lagarde ezt írja "Deutsche Schriften" címû mûvében (183-184. o.):„Mit jelent a mi számunkra Ádám és Éva? Mit Ábrahám, Izsák ás Jákob? Mit Mózes és Dávid? Idegenek nekünk; nincs velük érzelmi kapcsolatunk. Rosszabbak, mint közömbösek. Ádámmal és Évával kapcsolatos az eredendõ bûn és a megbocsátás tana, Ábrahámmal a hit, Mózessel a törvény, Dáviddal a Messiás és a beteljesülési-rendszer, ami eddig ezekkel kapcsolatban minden tudományt lehetetlenné tett Ha nem kellenek

nektek az ortodox életszabályok és nézetek, ti német apák, akkor rázzátok le a nyakatokról az ószövetség bibliai történetét, de olyan alaposan, hogy gyermekeitek körében még a nevét se említsétek. Annál is inkább, mert a monda, - minthogy ezeknek az elbeszéléseknek történelmi hitelességére már senki sem gondol, - ami Ábrahám és társai köré fonódik, elenyészõen csekély kivétellel olyan hatást gyakorol az ifjúságra, ami undorral tölti el."/

18. tétel. "A népegyház azonban szembefordul azzal a kísérlettel, amely a krisztusi hitet olyan vallással akarja helyettesíteni, amely a fajiság élményébõl alakult ki... A vita, hogy Jézus zsidó volt, vagy árja, egyáltalán nem éri fel Jézus lényegét. Jézus nem emberi jellegû, hanem személyében az isteni jelleg bontakozik ki".

/Hogy a „Nationalkirchliche Einung Deutscher Christen" nem értett egyet a tétel teljes szövegével, kitûnik az általa nyilvánosságra hozott programból, amelynek 4. pontja nyomatékosan síkraszáll "minden zsidó és idegen szellemnek az egyházi tanításból és életformából való mellõzéséért és kiküszöböléséért" és kijelenti, hogy "Krisztus nem sarjadéka és kiteljesülése a zsidóságnak, hanem halálos ellensége ás legyõzõje." A 7. pont így szól: (az egyesülés) "ellenzi az egyház mindennemû politikai elkülönülését és jogi önállóságát s követeli, hogy az egész egyházi rendtartást ruházzák a német nép rendtartó szerveire."/

Az ellenzék kinyilatkoztatta a 2. tétellel kapcsolatban, hogy az egyházi tisztségre való alkalmasság csak lelki szempontból bírálható el; a 3. tétellel szemben pedig, hogy a vér és faj a reformáció hitvallása szerint nem isteni kinyilatkoztatás. Különösen heves ellenállást váltott ki az árjaszakasz. Ez, mondották a keresztény közösség feltételéül a keresztség szentsége és a szentlélek által Jézus Krisztusba vetett hit helyett a fajhoz való tartozást akarja állítani. Ezzel megtagadja a szentlélek erejét s megszünteti Krisztus egyházát. A 4. tételre pedig azt válaszolták, hogy a reformált hit nem ismer különbözõ jellegû, különbözõ felekezetû keresztényeket. A többi ellenvetések kétségtelen félreértéseken alapultak.

Ezeknek a viszályoknak következtében a birodalmi püspök 1934 január végén tanácskozásra hívta össze az egyházi vezetõket. Ez a gyülekezés teljes egyetértésben folyt le s befejezése után az egyházi vezetõk kinyilatkoztatták feltétlen hûségüket a birodalom és a Führer iránt s a legélesebben elítélték az állam, a nép és a mozgalom elleni kritika mesterkedéseit.

Hogy az egyházi vezetõknek ez a nyilatkozata egyáltalán nem találkozott a "felekezeti front" egyetértésével, kitûnik abból a beszédbõl, amelyet Dr. Frick birodalmi belügyminiszter 1934 december 8-án tartott Stuttgartban. Ennek alábbi része világítja meg az akkori helyzetet:

"Lehetséges, hogy a birodalmi egyházkormányzat a 28 országos egyháznak a birodalmi egyházban való egyesítésére irányuló törekvésében kissé heves tempóval járt el s olyan rendelkezéseket bocsátott ki, amelyeknél a szükséges jogi alap hiányzott. Ez ellenhatást váltott ki. Végül is azonban a birodalmi egyházkormányzat belátta, hogy ez az út erõsebb jogi alapot igényel s így újra kezdett építeni éspedig abszolút szilárd jogszerûséggel, névszerint a német evangélikus egyházalkotmány jogosan kibocsátott rendeletével. Az állam nem szándékozik az egyházi ügyekbe avatkozni. De fennáll a sajnálatos módon nagyon is alapos indokoltság annak megállapítására, hogy itt a keresztény érdek köpenye alatt mindenféle államellenes és hazaáruló elemek gyülekeztek össze, hogy ezen az állítólag tisztán egyházi téren politizáljanak s ez úton a harmadik birodalomnak

nehézségeket okozzanak. Kijelentem, hogy a birodalmi kormány nem hajlandó ezeket az üzelmeket végnélkül béketûréssel szemlélni, hanem el van szánva arra, hogy ott, ahol a politikai szükségszerûség megköveteli, az ilyen állam-ellenségekkel és hazaárulókkal szemben eljárjon.

A német nép torkig van ezzel az egyházi viszállyal. A lelkészeknek nem érdekük ez a torzsalkodás. A birodalmi kormánynak pedig éppenséggel nem érdeke anyagi támogatásban részesíteni azokat az egyházakat, amelyeknek feladatuk a német ember belsõ felépítése volna, de ehelyett csak veszekedést és viszályt visznek a nép közé."

Az evangélikus egyház harca azonban minden békítési kísérlet és intelem dacára 1935-ben is tovább folyt. Az u.n. „felekezeti front" fõként az evangélikus egyház reformált hitelvi alapjai miatt aggódva lépett fel a "Német keresztények" ellen.

Az egyházi hatalomért, a javadalmakért folyó küzdelem eközben olyan formákat öltött, hogy az állam indíttatva érezte magát a beavatkozásra. 1935 június 16-án Kerrl birodalmi minisztert "egyházügyi-miniszter"-ré ("Kirchenminister") nevezték ki. 1935 szeptember 25-én jelent meg a "törvény a német evangélikus egyház biztosítására", amely az országos egyházat egy német evangélikus egyházban egyesíti s az egyházügyi minisztert felhatalmazza rendeletek kibocsátására, hogy az evangélikus egyházban rendet teremtsen, mert "az egyházi csoportok egymás közötti és egymás elleni harca széltében olyan helyzetet teremtett, amely a hívek egyetértését szétszaggatja, az egyesek vallási és lelkiismereti szabadságát veszélyezteti, a népi közösséget károsítja s magát az evangélikus egyház fennállását is a legsúlyosabb veszedelembe sodorja."

1935 október 14-én egy birodalmi egyházi bizottságot és egy ó-poroszországi országos egyházi bizottságot alakítottak s ezek október 1-én kiáltványt bocsátottak ki, amelyben többek között ez áll: "A német evangélikus egyház érinthetetlen alapja Jézus Krisztus evangéliuma, amint arról nekünk a szentírás tesz tanúbizonyságot s az a reformáció hitvallásában újból megvilágosodott. Helyeseljük a nemzetiszocialista népi kialakulást a faj, vér és föld alapján. Magunkévá tesszük a szabadságra és nemzeti méltóságra törõ akaratot és az önfeláldozásig terjedõ szociális áldozatkészséget a népi közösségért. Ezzel elismerjük a mi német népünk istentõl adott valóságát... A feszültségek elkerülhetetlenek. Ezeket méltósággal, becsületességgel és õszinteséggel kell kiegyenlíteni. Ez vonatkozik reánk és ellenfeleinkre egyaránt."

Kerrl birodalmi miniszter hangsúlyozta, hogy ezzel a felhívással mindkét fél kielégítést nyert, úgy azok, akik a hit mindenek fölötti részének Jézus Krisztus evangéliumát tartják, mint azok is, akik szerint végeredményben minden német néptárs, s néptársak bármikor megegyezhetnek azonos cél követésében. Ha az utolsó két évben zavarok keletkeztek az evangélikus egyházban, azt csak egyesek idézték elõ, soha sem a párt, mint olyan, még kevésbé az állam... Végül pedig mindez a néptõl függ, és nem a lelkészektõl.

Minthogy azonban tisztán materiális természetû széthúzások továbbra is nyugtalanították az egyház békéjét, a birodalmi miniszter 1935 december 10-én véglegesen szabályozta a német evangélikus egyház biztosításáról szóló törvény 17-ik végrehajtási rendeletével a financiális és adójogi kérdéseket, amennyiben ezeknek az ügyeknek vezetését az u.n. egyházi iroda (Kirchenkanzlei) hatáskörébe utalta. Egy hivatalos nyilatkozatban még egyszer hangsúlyozta, hogy egyetlen papot sem gátoltak meg hivatása teljesítésében s soha egyetlen istentiszteletet, vagy misét sem zavartak meg. Valamennyi letartóztatás és büntetés az állam törvényeinek megsértése miatt történt.

A német evangélikus egyház és az állam végleges kibékülése 1939 április 11-én következett be, mint az a német evangélikus egyház hivatalos lapjában is olvasható volt. Ebben a nyilatkozatban a következõ alapelveket állapítják meg:
1. Minden állam fölötti, vagy nemzetközi egyházszervezet, legyen az római katolikus, vagy világ-protestáns jellegû, a kereszténység politikai elfajulása. Az igazi keresztény hit gyümölcsözõen bontakozik ki az adott teremtési rendben is.
2. A keresztény hit a zsidóság áthidalhatatlan vallási ellentéte.
3. A nemzetiszocializmus harca az egyházak mindennemû hatalmi igényével szemben, küzdelme a német népnek megfelelõ világnézetért világnézeti-politikai szempontból annak a mûnek folytatása és kiegészítése, amit a német reformátor, Luther Márton kezdett meg. A politika, világnézet és vallás helyes megkülönböztetése, ami ez alatt a küzdelem alatt alakult ki, önmagával hozza a krisztusi hit igazi átértésének újjáéledését.
4. A tisztes vallási versengésnek és az igaz keresztény hit növekedésének és terjeszkedésének elõfeltétele a német nép körében a fennálló egyházak bensõ rendje és türelme.

Az aláíró országos egyházvezetõk állást foglalnak a fenti tételek mellett s kifejezésre juttatják elhatározásukat, hogy egész egyházi mûködésüket a vallási türelem teljes megõrzése mellett fogják kifejteni. Mint ennek az útnak igen fontos lépését köszöntik az ó-porosz unió evangélikus egyházának 1939 március 18. és 19-i rendeleteit. Elsõ közösségi munkájuk a következõ intézkedések végrehajtása:

1. Intézet alapítása a német nép egyházi életére gyakorolt zsidó befolyás kikutatására és kiküszöbölésére.
2. Egyházi központi hivatal felállítása a vallás politikai célokra való felhasználásának leküzdésére.
3. Valláspolitikai szeminárium létesítése a politika, világnézet és vallás összefüggéseinek kikutatása céljából.
4. Havonként közlemények kiadása a résztvevõ országos egyházak lelkészei és elöljárói számára.

Hogy a német nép, fõként pedig az ifjabb nemzedék körében az egyházzal szemben fokozódó elidegenedés észlelhetõ, ezért nem a nemzetiszocialista mozgalom hibás. Ez csupán a maga õszinteségével láthatóvá tette ezt a jelenséget, amelyet hallgatagon már régóta a kor magától értetõdõ folyamatának tartottak.

Külföldön, különösen a skandináv országokban is el van terjedve az az állítás, hogy a harmadik birodalomban egyházüldözés folyik. Ennek a tévedésnek helyreigazítására összehasonlítjuk az államnak az egyház iránti magatartását az Északamerikai Egyesült Államokban, Franciaországban és Németországban.

Az USA az egyházakat és szervezeteiket magán-egyesületeknek tekinti. Ezek az általános egyesülési és gyülekezési szabályok alá vannak vetve. A gyülekezeti (vagy egyesületi) tagoknak kell eltartaniuk lelkészeiket és egyházi tisztviselõiket és a járulékokat beszedniük. Az iskolákban nincsen vallásoktatás. Az egyetemeknek nincs teológiai kara.

Franciaországban az egyház és állam szétszakadása elsõ-ízben 1794 és 1801 között következett be s ma is fennáll 1905 óta. A 400 - 600 millió frank értékû egyházi vagyon átszállt a közületekre és az államra. Az iskolákban nincs vallásoktatás. sem az állami egyetemeken teológiai fakultás. Az egyházak az állam részérõl semminemû pénzügyi támogatásban nem részesülnek, hanem a gyülekezeti tagok tartják fenn. Nincs egyházi

adó, sem más financiális kedvezmény (adómentesség. stb.) Ajándékozások és alapítványok elfogadása tilos. A teológusok és a lelkészek nincsenek a fegyveres szolgálat alói felmentve.

Németországban az egyházak közjogi testületek. Az állam évente sok millió birodalmi márkát fordít a papok dotálására és fizetésére. Az állami pénzügyi hivatalok gondoskodnak az egyházi adó behajtásáról. A lelkészeket hivatásuk gyakorlásánál ugyanaz az állami védelem illeti meg, mint az állami tisztviselõket. A lelkészek fel vannak mentve attól a kötelezettségtõl, hogy közhivatalt vállaljanak. Fizetésük a végrehajtástól mentes. A fegyveres szolgálattól fel vannak mentve. Az iskolákban folyik a vallásoktatás. Az egyetemeken tizenhét evangélikus és tizenöt katolikus állami fakultás és teológiai fõiskola mûködik.

Az egyházak mentesek az ajándékozási-, föld- és forgalmi adótól. Németországban a vallásos férfi szerzetek 660 települési helyen mûködnek 15.000 taggal, a nõiek 6900 települési helyen 100.000 taggal. A harmadik birodalomban vallás és vallásfelekezet sohasem volt üldözésnek kitéve. Az egyetlen, amit Németországban az állam tilt a papságnak az, hogy az állam ellen izgassanak. Alá kell vetniük magukat az állam törvényeinek, akkor is, ha azzal némely pontjaiban, mint a fajt kérdés, nem is értenek egyet.

/1939. január 30-i birodalmi gyûlési beszéde során Hitler ezeket mondotta: "A szemrehányások között, amelyeket az úgynevezett demokráciák emelnek Németország ellen, szerepel az is, hogy a nemzeti szocialista Németország "vallásellenes" állam! Erre vonatkozólag az egész német nép nevében ünnepélyesen kijelentem a következõket:
1. Németországban mindeddig senkit sem üldöztek vallásos nézeteiért, s ezekért a jövõben sem fognak üldözni senkit!
2. A nemzetiszocialista állam 1933 január 30. óta közadóbevételeibõl állami szervei útján a következõ összegeket bocsátotta a két egyház rendelkezésére:

Az 1933. számadási évben	130 millió birodalmi márkát,
1934-ben	170 millió birodalmi márkát,
1935-ben	250 millió birodalmi márkát,
1936-ban	320 millió birodalmi márkát,
1937-ben	400 millió birodalmi márkát,
1938-ban	500 millió birodalmi márkát.

Ehhez járul még évente kereken 85 millió birodalmi márka az államok pótlékaiból és kereken 7 millió márka a községek és községi kötelékek hozzájárulásaiból. Ettõl eltekintve, az egyházak a legnagyobb ingatlanbirtokosok az állam után. Földbirtokaik és erdõgazdasági birtokaik értéke meghaladja a 100 millió birodalmi márkát. Az ingatlanokból eredõ bevételeik évente több, mint 300 millió márkára becsülhetõk. Ehhez járul a számtalan ajándékozás és végrendeleti juttatás, mindenekelõtt pedig a templomi gyûjtések eredménye."/

A katolikus egyház

Nehéz volt a nemzetiszocialista állam helyzete a katolikus egyházzal szemben a "Centrum", az egykori katolikus irányzatú politikai párt ellenséges magatartása miatt, minthogy 1933 elõtt neves katolikus egyházi vezetõk állást foglaltak a nemzetiszocializmussal szemben. Ezt a viszonyt elõször az 1933 szeptember 12-i birodalmi konkordátum törvény rendezte békés módon. A konkordátum biztosította az állam és az egyház létjogait s egyúttal világos határt vont mindkettõjük feladatköre közé. Elvileg hozzájárult ahhoz, hogy az egyház szabadon tölthesse be az egyházi tisztségeket és javadalmakat az állam és a közületek beavatkozása nélkül. A lelkészeknek azonban a német államhoz tartozóknak kell lenniük, német tanulmányi bizonyítványokkal. A püspököknek hûségesküt kell tenniük s érsekeket csak akkor szabad kinevezni, ha elõzetesen megállapították, hogy általános politikai kifogás nem emelhetõ ellenük. Engedélyezték a katolikus vallásoktatást és a katolikus iskolákat. Valamennyi katolikus szervezetnek tartózkodnia kell a politizálástól. A konkordátum azért is jelentõs, mert ezzel a legfõbb katolikus tekintély elismerte a nemzetiszocialista forradalmat s hozzájárult a centrumpárt politikai megsemmisítéséhez. A konkordátummal engedélyezték a politikától mentes katolicizmust.

Megalakították továbbá a német katolikusok munkaközösségét ("Arbeitsgemeinschaft katholischer Deutscher") az akkori helyettes kancellár, Franz von Papen vezetése alatt, azzal a céllal, hogy erõsítse a katolikus néprétegek nemzeti öntudatát... különösképpen pedig azért, hogy gondoskodják az egyház, az állam és a NSDAP közötti viszony tisztázásáról, ami által "minden felekezeti határ ellenére épüljön ki a népi egység."

Sajnos, a birodalmi konkordátum nem tudta teljesen kiküszöbölni a politikai katolicizmus és a nemzetiszocialista állam ellentéteit. Különösen a katolikus ifjúsági szervezetek kerültek szembe a Hitler-Jugenddel. Ez okból betiltották a felekezeti jellegû ifjúsági egyesületek egyenruhaviselését, stb. s tevékenységüket kizárólag a vallásos-egyházi térre korlátozták. A katolikus frontharcosok birodalmi szövetségét is feloszlatták. A porosz miniszterelnök 1935 július 20-án kelt rendeletében megállapította, hogy az egyháznak nincs oka a vallásos tevékenység területérõl politikai befolyásokat ébren tartani s újból törekedni erre. Tehát sem Istent nem hívhatja fel az állam ellen ("olyan szörnyûség ez, amit titkon és nyíltan minden vasárnap tapasztalhatunk"), sem nem szervezheti meg saját politikai erõit azzal az átlátszó indokolással, hogy védekeznie kell az állam részérõl fenyegetõ veszély ellen. "Nem tûrünk olyan törekvéseket, aminõknek képviselõje azelõtt a Centrum volt. Leszámolunk velük, akkor is, ha vallásos tevékenység köpenyege alatt jelentkeznek."

És Goebbels birodalmi miniszter kijelentette 1935 augusztus 5-én tartott beszédében: "Az ifjúság vallásosságban való nevelése legyen az egyházak feladata. Ámde az ifjúság politikai nevelése a mi dolgunk! Ha az egyházak sportegyesületeket alapítanak, nagyon is feltehetõ a kérdés, vajon ez a sportnevelés a túlvilágnak szól-e. Az ifjúság a miénk és senkinek át nem engedjük."

Tudomány

Amiként semminemû testi munka sem lehet céltalan foglalatoskodás, vagy csak idõtöltés, hanem meghatározott gyakorlati, vagy eszmei célra kell irányulnia, ugyanúgy mindennemû komoly szellemi munkának is, ha megbecsülést kíván, nem szabad cél nélküli kedvtelésnek lennie, hanem a közélet bizonyos feladatkörét kell szem elõtt tartania.

A szellemi munkás, aki eddig nem követett semmiféle konkrét gyakorlati célt, elsõsorban tehát a tudós, a tudomány embere, megelégedett annak kinyilvánításával, hogy feladatának az igazság bebizonyítását tekinti. Aki ezt állítja, nem gondolja meg, hogy ez magában véve többé-kevésbé minden szellemi munka célja. A szellemi munkásnak azonban, hacsak nem él remeteként a pusztában, emellett a magától értetõdõ, mondhatni tevékenységével veleszületett feladaton kívül még más, konkrét, megfogható célt is ki kell tûznie maga elé. Erre gondol a nemzetiszocializmus, amikor kijelenti, hogy úgynevezett "tiszta", vagyis az emberi élettõl független tudomány nincsen. És itt is a tudományos munka céljául a népi közösség javát jelöli meg. Bizonyos fokig elvileg a liberalizmus tudósa is ezt cselekszi, amikor azt mondja, hogy munkálkodásának célja az emberi jólét. A különbség csak az, hogy "az emberiség jóléte" olyannyira általános és határozatlan valami, hogy feloldódik az absztrakciók fellegeiben s igen könnyen frázissá válik, amivel az individualista önzés leplezi kedvtelését.

A tudománynak ez ellen a vértelen depolitizálása ellen fordul a nemzetiszocializmus, amikor "népi", "politikai" tudományt kíván. A "politikus" alatt tág értelemben a néphez és életéhez való igazodást értve. A nemzetiszocializmus a német tudományt nem az igazság felismerésének útjáról akarja elterelni, hanem elvárja azt, hogy ezt az igazságot azon a talajon keresse, amelyen a nép élete lejátszódik s amelybõl végeredményben a tudomány is életét és erejét nyeri. Természetesen vannak fokozatai a különbözõ tudományok és a politikai-világnézeti kérdések érintkezési pontjainak. De "közvetve a tudomány minden ágának lehet és kell a nép életkérdéseinek érdekeit elõmozdítani s feltalálni a munka minden irányában a kapcsolatot a szakkutatás és a népi élet között... A tudomány kiindulópontjának az élet és nép felé fordulással történt megváltozása nem hátráltatja a szabad kutatást, hanem elõfeltétele az értéktermõ munkának s megértést és támaszt biztosít a népben". /Vesd össze Karl Helmut Patutschnick "Über den politischen Wert der in den letzten Jahren erschienenen Doktordissertationen" címû cikkével az NSB 1936. június 6. füzetében, ahol fõként az olyan élettõl távol álló témákat ostorozza, mint pl. "Goethe fogbántalmai" s más hasonlók./

"A tudomány, - mondotta Rust birodalmi miniszter 1935 november 8-i beszédében, - nem valami szabadon lebegõ, tértõl és idõtõl független képlet, hanem a népi szellem sajátos teljesítménye." Egyúttal óva intett attól a téves következtetéstõl, hogy a végsõ nagy tudományos feladatok csak közösségi úton volnának megoldhatók; majd így folytatta:,,A nagy politikai front a táborban keletkezik, a nagy felfedezés azonban, úgy vélem, a magános kutató-helyiségben. De a kutató a dolgozószobában is megmarad népe egy tagjának. A valóban nagy tudományos eredmény, ha az egyesek külsõ izoláltságának formájában is alakul ki, a nép szükségszerûségeivel fennálló kapcsolataiból él, vagy elvész az apróságokban és a mellékkérdésekben".

A nemzetiszocializmus harcol az alapelvvé emelt világnézet-nélküliség ellen, amely az úgynevezett objektivitás tökéletes formuláját a "Tout comprendre c'est tout pardonner" jelszavában látja. Õelõtte az ilyenfajta tárgyilagosság veszedelmes illúzió. Tudomány objektivitás, értsd szakszerûség nélkül elképzelhetetlen, de a termékeny tudomány elõfeltétele a világnézet. Nincs köze a tudomány módszereihez, de õ teremti meg a kiindulópontot és a biztos talajt, amelyen a tudomány felépül. Ezt a talajt a nemzetiszocializmus a néphez való kötöttségben látja. A tudós mint kutató is legyen tisztában népe iránti felelõsségével.

Arra a szemrehányásra, hogy a nemzetiszocializmus gúzsbaköti a tudományt, Rosenberg birodalmi vezetõ 1934 február 22-i berlini beszédében azt vetette ellen, hogy a

nemzetiszocializmus sem cselekszik mást, mint amit a megelõzõ állam cselekedett, anélkül, hogy azt vele szemben kifogás tárgyává tették volna. Amiképpen azelõtt a fõiskolákra majdnem kivétel nélkül olyanokat hívtak meg, akik a liberális közgazdaságtant a nemzetközi pénzkapitalizmus szempontjai szerint tanították, s olyan történelmi felfogásban adtak elõ, amely részben tisztán dinasztikus, részben tisztán felekezeti volt, vagy a francia forradalom teóriái hatották át, úgy a nemzetiszocializmus is jogosult arra, hogy a német fõiskolák tanszékeit saját szellemének képviselõivel töltse be. A nemzetiszocializmus nem akarja megfosztani a tudományt függetlenségétõl: szabad abban a formájában, amelyben a valóságot dolgozza fel. De lényegében kötve van valamihez, ami maga nem tudomány: a népben élõ erõkhöz, s ezeknek szellemi orgánumaként kell dolgoznia.

Mûvészet és irodalom.

A szellemi kultúrának az a területe, amely megelõzõleg többé-kevésbé a kormányzati cenzúra tárgya volt csupán, névszerint az irodalom, mûvészet és sajtó, az 1933 szeptember 22-iki törvénnyel a birodalmi kultúrkamaráról ("Reichskultur-kammergesetz") a különleges államérdek síkjára emelkedett. A törvény indokolása többek között a következõket mondja: "Nem célja a nemzetiszocialista államnak, hogy felülrõl teremtsen kultúrát. A kultúra a népbõl emelkedik ki. Az állam feladata az, hogy kultúrán belül leküzdje a kártékony erõket és elõmozdítsa az értékeseket a nemzeti közösség iránti felelõsségérzet mértéke szerint. Ebben az értelemben a kulturális alkotás személy szerint szabad marad. Természetes, hogy a német kultúrpolitika szempontjából szükséges az itt munkálkodókat minden térrõl összhangzó akaratkifejtés céljából a birodalom vezetése alatt egyesíteni. Ez a rendi felépítés útján valósítható meg. A rendi felépítés jelenti az egyesek bevonását."

A különbözõ kultúrterületeket, - irodalmat, sajtót, rádiót, színházat, zenét, képzõmûvészeteket, filmet - külön kamarák formájában

/Ezekben a kamarákban a mûvészek és irodalmárok hivatás-szervezetileg azokkal az iparokkal és foglalkozási csoportokkal vannak kapcsolatban, amelyek közöttük és a nép között közvetítõként mûködnek. A Reichsschrifttumskammer például felöleli az írók mellett a könyvkereskedõket, kölcsönkönyvtárakat, kiadóvállalatokat stb. is. Ez a lényege a „rendi kiépítés"-nek./

a birodalmi kultúrkamarába egyesítették a népfelvilágosítás és propaganda miniszterének felügyelete alatt.

/A népfelvilágosítás és propaganda birodalmi minisztere feladata az 1933 június 30-i törvény szerint a nemzet szellemi befolyásolása, a közönség megnyerése az államnak, kultúrának és közgazdaságnak, a bel- és külföldi nyilvánosság tájékoztatása és az e célokat szolgáló intézmények vezetése. Hivatása a nép körében megértést kelteni a kormány politikai és gazdasági cselekedetei iránt s a németek millióit a közös nagy mûvön való önkéntes együttdolgozásra nevelni, ö az összekötõ kapocs a kormányzat és a nép között. Goebbels ezt így fejezte ki egyik beszédében: "Az állami propagandának feladata komplikált gondolatmeneteket annyira leegyszerûsíteni, hogy a gondolatmenetet az utca embere is megértse."/

A birodalmi kultúrkamara feladata fejleszteni a német kultúrát s a kultúrhivatások gazdasági és szociális viszonyait rendezni. Mindenki, aki a kultúra bármely területén tevékenykedik, amennyiben a munkájával a nyilvánosság elé akar lépni, köteles a megfelelõ kultúrkamara tagjává lenni. A kultúrkamarai tagság elutasítható, vagy a tag kizárható, ha a kultúrkamara arra a meggyõzõdésre jut, hogy a szükséges megbízhatóság, vagy alkalmasság hiányzik.

"Az alkotó emberek, - mondotta Goebbels birodalmi propagandaminiszter a birodalmi kultúrkamara 1933 november 15-iki megnyitásán, - érezzék magukat Németországban ismét összetartozó egységnek; szûnjön meg az érzése annak a vigasztalan ûrnek, amely õket eddig a nemzettõl s a nemzet dolgozó erõitõl elválasztotta... mindenki annyit ér a maga helyén, amennyit a nemzetért és jövõjéért teljesíteni akar." És hozzáfûzte, hogy az állam nem kíván többet a mûvészektõl, mint hogy ismerjék el az új államot s törvényeit tekintsék alkotó tevékenységük irányvonalának. A csúszást-mászást viszont nem fogják tûrni. "Nem azt akarjuk, hogy a nemzetiszocializmus az anyag kiválasztásával jeleníttessék meg, hanem az anyag kialakításával."

Már 1933 május 8-án nyilatkozott a berlini színházak vezetõi elõtt az alapvetõ mûvészeti kérdésekrõl s kijelentette, hogy ha a mûvészek úgy vélik, a mûvészet fölötte áll a politikának, ez érvényes lehet olyan idõkben, amikor a politikát a parlamenti pártok veszekedése jellemzi. Ha azonban "a politika a nép drámáját írja, mikor régi értékek elsüllyednek s új értékek emlékednek a felszínre, abban a pillanatban már nem mondhatja a mûvész: ez nem tartozik reám!"

A mûvészetnek a múltban is volt célja, tudniillik vonatkozása az individualizmushoz, most tendenciája a néppel való kapcsolat legyen. Nem az a mûvészet feladata, hogy az emberi élet elkorcsosult eseteire világítson reá, hanem az, hogy típusokat mutasson be, amelyekrõl késõ évszázadokban is leolvashassák: ilyen volt az a kor! - Óvást emelt a nemzetközi mûvészet jelszava ellen. A mûvészetnek annál nagyobb a nemzetközi értéke, minél inkább a népiségbõl emelkedik elõ. A„Mesterdalnokok"-nak Párizsban sikere lett volna és a kínai költészetet megcsodálná Európa, mivel jellegzetesen kínai mûvészet. "A népi talaj az anya és a mûvészet a gyermek."

Ha a kérdés mélyére akarunk hatolni, leghelyesebb Hitler megnyilatkozásaihoz fordulni, amelyekbõl kitûnik az õ, tehát a nemzetiszocializmus álláspontja a mûvészeti kérdésekkel szemben. Hitler legbensõbb lényét tekintve, nemcsak politikai vezér, de mûvészileg érzõ ember is. A mûalkotások és a mûvészet kérdései gondolatvilágát eleitõl fogva foglalkoztatták. Ifjúságának elsõ életcélja volt: mûvésznek lenni. A mûvészetrõl fõként a nyilvánosság elõtt tartott beszédeiben nyilatkozott. Már az 1933 szeptember 1-i pártgyûlésen tartott nagy kulturális beszéde során alapvetõen kifejtette, mi a jelentõsége a képzõmûvészeteknek a nép kultúréletében.

Teljes következetességgel ennek a kérdésnek alapját is a faji álláspontban látja. A nemzetiszocializmus világnézete, amikor "a vér, faj és a személyiség értékelésének heroikus tanát" vallja, Hitler meggyõzõdése szerint nemcsak a politika lényegét, de a kulturális élet képét is meghatározza. E világnézet nélkül nem lehet egy új, saját mûvészeti stílust megteremteni, A faj, amely rányomja lényegét a nép egész életére, a mûvészet feladatait is a maga szemével nézi. És a nemzetiszocialista világnézet olyan mûvészetei; kíván, amely a helyesnek, a természetesnek és egészségesnek követelményein alapul s épp ennélfogva képes a szép követelményének kielégítésére is. Ez az ideál érvényesült több mint ezer év elõtt a görögök és rómaiak klasszikus korszakának mûvészetében s valósult

meg legnagyobb alkotásaikban. Nem utánozni kell ezt a mûvészetet, de az erõ, amelyet életrehívott, tovább árasztthatja hatását, úgy, hogy egy távoli, késõbbi kor õ belõle meríthet bátorságot az igazi szépség kifejezésére.

Ezeken a belátásokon alapulnak Hitler fáradozásai, hogy a mai német mûvészetet az egészség, természetesség és szépség útjára vezesse. Ezt valósította meg számtalan épületben, városszépítésben és átalakításban, a tájhoz és a természet szépségeihez illõ birodalmi autóutakkal, új falu- és gyárépítkezésben s a mûalkotások kiválogatásában a nyilvános kiállítások és múzeumok számára. És hogy érthetõ módon a nép elé tárja, mi nem mûvészet többé a nemzetiszocializmus felfogása szerint. Hitler kiállíttatta "elfajzott mûvészet" ("Entartete Kunst") név alatt a megelõzõ korszak mûveit, amelyek a beteget, perverzét és rútat tüntették fel érdekesnek, jelentõsnek és figyelemreméltónak s amelyeket az akkori mûbírálat igazi mûvészetként magasztalt.

Így tömöríti a nemzetiszocialista felfogás a szellemi kultúrát abban a követelésben, hogy a kultúra a nép egész belsõ életének kifejezõje legyen, míg a problematika és agyafúrtság, szellemeskedés és elegancia mellékes dolgok s hogy a kultúrának vissza kell térnie a nagy és egyszerû dolgokhoz, mert csak bennük él a valódiság és az igazság.

1924-ben ezt írta Hitler "Mein Kampf" címû könyvében (35. o.): "Az építõmûvészet... a zene mellett úgy tûnt fel elõttem, mint a mûvészetek királynõje: a vele való foglalkozásom ilyenformán nem munkát' jelentett számomra, hanem a legnagyobb boldogságot. Képes voltam a késõ éjszakáig olvasni és rajzolni, anélkül, hogy valaha is kifáradtam volna, így erõsödött meg a hitem, hogy az én jövõrõl szõtt szép álmom, ha hosszú évek múlva is, de be fog teljesülni. Szilárdul bíztam benne, hogy valaha, mint építõmester, nevet szerzek magamnak."

Valóban nem sok év múlva építõmesterré is lett sokkal átfogóbb értelemben, mint az architektúra, de az építõmûvészet továbbra is az a szellemi tér maradt, amelyen mûvészi alkotóképessége a legtermékenyebben tevékenykedett. Az építészet hosszúlélegzetû mûvészet: az eszmék és a tervek, mint a kivitelük is, nem napok, vagy hetek alatt érlelõdnek meg, évekre van szükség, míg az épület megvalósul, s néha évtizedekre, míg valódi jelentõségüket és nagyságukat megértik és felismerik. Hitler szavai az elsõ építészeti és iparmûvészeti kiállítás 1938 január 22-i müncheni megnyitásán: "A kortársak elismerése a nagy mûalkotásokkal szemben rendszerint nem tart lépést a mûvek létrejövetelével", elsõsorban az építõmûvészet alkotásaira vonatkozik.

Utalt arra, hogy azoknak az építkezéseknek mûvészi értékét, amelyeket egy mûértõ király létesített Münchenben, csak egy sokkal késõbbi kor ismerte el, majd így folytatta: "Remélnünk lehet, hogy mi is számíthatunk majd egy ilyen kegyes, utólagos elismerésre".

Ez a büszkén-szerény reménység rövidesen beteljesült. A Hitler által kezdeményezett monumentális építési tervek nagyságát és szépségét ma már senki sem vitatja s belõlük mégis csak egy rész valósult meg, hogy lényegesen több áttekintést nyújtson, mint amit modellek és tervek nyújthatnak a bírálat számára.

A tervezett és részben befejezett építkezések terjedelmérõl és sokoldalúságáról még erõsebb benyomást lehetett szerezni az 1938 december 10-én Münchenben megnyitott második építészeti és iparmûvészeti kiállításon. Itt már egészen más volt látható, mint pusztán házak modelljei és tervei, itt már képet lehetett nyerni a nagyvonalú városépítésrõl. Berlin, /A második építészeti és iparmûvészeti kiállítás megnyitása

alkalmából Prof. Albert Speer részletesen ismertette Berlin újjáalakításának programját. Ez olyan nagyméretû és nagyjelentõségû, hogy ha a birodalmi fõvárosnak ezt az átalakítását végrehajtják, Berlin történetének új korszaka kezdõdik. A rendkívül érdekes írásmû megjelent az "Archiv"-ban. 46. szám. 1331-1337. o./ München, Dresden, Breslau és más városok és helységek részben egészen új arcot kaptak, hála olyan nagy építõmûvészek, mint Paul Ludwig Troost, Albert Speer, Hermann Giessler fantáziájának és zsenijének.

Az állam és a pártszervezet monumentális építkezései mellett hozzáfogtak a népesség széles rétegeit kielégítõ lakásépítéshez is. Valamennyi tervnél a célszerûség és a tiszta egyszerûség mellett a szépség a mérvadó. A technikát nagymértékben igénybevették, anélkül, hogy az uralkodóvá válnék. Mint lehet praktikus és esztétikus szempontokat meglepõ módon a leghatásosabb formában egyesíteni, mutatják az autóutak, amelyeknek hossza már 1939 márciusában elérte a 3000 kilométert. /A leghosszabb összefüggõ útvonal Stettinból vezet Berlinen, Hallén, Leipzigen és Nürnbergen át Münchenbe és Salzburgba összesen 900 kilométer, a második összefüggõ vonal Göttingenbõl Kasselen, Frankfurt ám Mainon, Karlsruhén és Stuttgarton át Münchenbe 650 kilométer hosszúságban. Berlint az ipari vidékkel, a Rheinlanddal és Kölnnel - leszámítva a Bielefeld és Hannover közötti 60 kilométert - 480 km hosszú, készen álló birodalmi autóút köti össze./

"Azt állították akkoriban (1933-ban, amikor építésük megkezdõdött), - mondotta dr. Goebbels birodalmi miniszter kiállításmegnyitó beszédében, - hogy megfogják gyalázni a német tájat s elveszik utolsó szépségét és idillikus képét. Az ellenkezõje következett be. A birodalmi autóutak példát mutatnak arra, hogyan lehet nagy építészeti terveket belekomponálni a tájba s a táj és az architektúra épp úgy, mint az architektúra és a táj, mint egészítik ki egymást."

Ez alkalommal néhány rövid mondatban Hitler is kifejezésre juttatta elvi álláspontját a mûvészeti kérdésekkel szemben: "Ha egy korszaknak egyáltalán egységes stílus-jelleget akarunk adni, akkor fontos, hogy a mûvészek egymás mûveit már létrejöttük közben szemügyre vehessék s így egymástól tanuljanak. Mert a mûvészet terén nincs védjegy és mintavédelem. Természetesen minden mûvésznek az lesz az érdeme, ha munkájával gazdagítja az általános kultúrképet s egyéni vonásokkal járul hozzá. Fontos azonban, hogy ebbõl ne álljon elõ szétesés, hanem összhangzó irány, mint ahogy a néptest is egységes és annak is kell lennie. Éppen ezért a mi új birodalmunk mûvészetének olyan azonos jellegû karaktert kell öltenie, hogy a késõ századok is minden további nélkül megállapíthassák, ez a mû a német néptõl származik és a mi korszakunkból való. Ez viszont megköveteli, hogy a mûvészt mások mûalkotásai már létrejöttükkor megtermékenyítsék, hogy látókörük táguljon és a kor feladatainak nagyságát fel tudják mérni a már meglévõ megoldásokon s azon, ahogyan ezt mások elérték."

És a nagy városépítészeti feladatokra vonatkozólag hangsúlyozta, hogy legyen szó épületekrõl, vagy várostervekrõl, ezek olyan feladatok, amelyek nem oldhatók meg tüstént, hanem hosszú és megismételt elõkészületeket, változtatásokat és megfontolást igényelnek, hogy valóban idõállóak legyenek.

A mûvészeteknek az építészeten kívül más területeken végzett munkájáról itt nem számolhatunk be részletesen. Néhány általános megjegyzéssel adunk csak tájékoztatást arról, hogy a nemzetiszocializmus szembeötlõ módon elvetette azt az álláspontot, mintha a mûvészet és politika nem férnének meg, vagy éppenséggel ellentétben állanának egymással s hogy a mûvészet csak akkor virágoznék, ha a politika nem törõdik vele.

Hogy ez mennyire tévedésen alapul, az egyelõre a költészet terén tûnt ki legkevésbé, bár éppen nem azért, mintha a német költészet a nagy szellemi fordulat óta elsekélyesedett volna. Ezt azért kell különösképpen hangoztatni, mert külföldön széltében elterjedt az a nézet, hogy német költészetrõl többé beszélni is alig lehet, minthogy a német nyelvû írók, akiket a nemzetiszocializmus uralomrajutásáig a világ többi részében nagy német költõkként magasztaltak és olvastak, mint emigránsok külföldre távoztak s ennek folytán mûveik nem jelennek már meg Németországban. Ezek az emigránsok a demokrata országok sajtójában ma is úgy propagáltatják magukat, mint egyedüli német költõket s ezek az országok, amelyekben csak az emigránsok mûveit lehet megkapni fordításban, valóban azt hiszik, hogy a német költészet sivataggá vált, érdektelen s nem is érdemes foglalkozni vele.

Aki azonban az igazságot keresi, elég, ha átlapozza dr. Hellmuth Langenbucher terjedelmes irodalomtörténeti mûvét, amely "Volkhafte Dichtung der Zeit" címmel jelent meg s rögtön meggyõzõdik róla, hogy a több mint háromszáz 1900 után született német költõ között, akiknek mûveit Langenbucher bemutatja, nem kevesen vannak, akik mûvészi értékben valamennyi "hírneves" emigránst felülmúlják.

1934 április 16-án hívták életre a NS-irodalom védelmére alakított ellenõrzõ párt-hivatalt ("Parteiamtliche Prüfungskomission zum Schutze des NS-Schrifttums"). Tekintélyi állam részérõl, mint Karl-Heinz Hederich fõszolgálatvezetõ és birodalmi vezetõ hangsúlyozta, csak kétféle irodalompolitikai állásfoglalás lehetséges: vagy cenzorként ellenõrzi az irodalmat, bizonyos irányvonal kikényszerítése céljából, vagy arra szorítkozik, hogy az irodalmat megóvja olyan mûvek megjelenésétõl, amelyek zavart és bomlást idézhetnek elõ, vagy szemmelláthatóan gonosz célzatúak. A nemzetiszocializmus az utóbbi utat választotta.

A nemkívánatos irodalom leküzdésére a birodalom irodalmi kamarája (Reichschrifttumskammer) két listát vezet a kártékony könyvekrõl. Az egyik azokat a mûveket sorolja fel, amelyeknek terjesztése egyáltalán tilalmas, míg a másik azokat az írásokat foglalja magában, amelyeknek nem szabad az ifjúság kezébe kerülniük. Az elõbb említett könyveket egyáltalán nem szabad terjeszteni, az utóbbiak pedig nem tehetõk a kirakatba, nem adhatók el tizennyolc éven aluli fiataloknak. A már az elõbbi államtól megkezdett harc az u.n. szenny- és ponyvairodalom ellen ezáltal olyan eredményesen fejlõdött tovább, hogy rendõri tilalmakra nincs semmi szükség, ha valamely könyvet az elsõ listába iktatnak. A PPK a Németországban megjelent irodalomnak csupán értékelésével, megrostálásával és rendezésével foglalkozik. Arra szorítkozik, hogy megállapítsa, mennyiben felel meg a mû a nemzetiszocializmus követelményeinek, s hogy vajon a nemzetiszocialista irodalomhoz számítható-e, vagy nem.

A nemzetiszocializmus eszméit nem szabad hívatatlanoknak meghamisítani, sem a nyilvánosságot félrevezetõ módon üzletileg kihasználni. Mindazokat az írásmûveket, amelyek politikai, gazdasági, kulturális és általános világnézeti problémákkal, vagy a NSDAP vezetõ személyiségeinek ismertetésével és a nemzetiszocialista mozgalom lényegével és céljával foglalkoznak, be kell mutatni a Parteiamtliche Prüfungskommission-nak, amely megvizsgálja tárgyi helyességüket. Tilalmakat ritkán bocsátanak ki s azok is a fentebb jellemzett kártékony mûvekre vonatkoznak. /Hogy a nemzetiszocialista világnézet kritikáját s az ellene irányzott többé-kevésbé burkolt támadásokat nem üldözik minden további nélkül bizonyítja Dieter Schwarz. Egyébként itt utalunk arra, amit a szabadság fogalmáról mondottunk./

A PPK legfontosabb feladatai közé tartozik a nemzetiszocialista könyvészet ("Nationalsozialistische Bibliographie") kiadása, amely 1936 januárja óta havi füzetekben jelenik meg, de idõvel az 1919 óta napvilágot látott nemzetiszocialista irodalmat is ismertetni fogja külön évkönyvében. Ezek a havi füzetek bámulatosán gazdag átnézetét adják a nemzetiszocializmusra vonatkozó német nyelvû könyveknek, újság- és folyóiratcikkeknek s ezenfelül, - ami különlegesen értékessé teszi tudományos és gyakorlati szempontból ezt a bibliográfiát, - minden könyv- és közleménycímnél rövid tartalmát és jellemzését is közli az illetõ számnak. Aki a nemzetiszocializmusra vonatkozó kérdésekkel foglalkozik, mindent megtalál itt, amire szüksége van, szisztematikusan áttekinthetõ rendben, mint egy mintaszerû könyvtári katalógusban, sõt ezt is felülmúlja összefoglaló ismertetéseivel.

Míg a bármily vonatkozásban a nemzetiszocializmussal foglalkozó (vagy a politikai térre tartozó) irodalomnak vizsgálata, elbírálása és minõsítése a PPK-ra tartozik, a német irodalom fejlesztésére létesített birodalmi hivatalnak ("Reichsstelle zur Förderung des deutschen Schrifttums" RFS), - amelynek egyik alapítója és vezetõje Hans Hagemeyer, - feladata az újabb német irodalmat politikai-világnézeti, népnevelési, mûvészi és szaktudományi szempontokból jóváhagyni s a legértékesebbnek tetszõ mûveket terjeszteni. Alfred Rosenberg birodalmi vezetõ hivatala kéri be a német kiadóktól azokat a munkákat, amelyek jelentõsnek látszanak.

Kilencszáz szakképzettség és világnézet tekintetében megbízható lektor, - akik a legkülönbözõbb rendekbõl és hivatásokból kerülnek elõ a birodalom valamennyi részén, - bírálja meg a befutott könyveket s a pozitív jóváhagyást terjesztéstechnikai célból a kiadó rendelkezésére bocsátják. Ezt az egész fáradságos lektori munkát díjtalanul látják el. A jóváhagyások nagy része önálló cikkek mellett a "Bücherkunde" címû folyóiratban jelenik meg, amely közli egyúttal az "ajánlandó" és "nem ajánlandó" mûvek listáját is. Ezenfelül a RFS-nak mintegy hétszáz hivatala szolgál a birodalom területén megbízható irodalmi tanácsokkal. A RFS a nyilvánosság elé nagy könyvkiállításokkal lépett, mint az "örök Németország" ("Ewiges Deutschland") 1934-35-ben, a "harcos Németország" (Das wehrhafte Deutschland") 1935-36-ban és a "politikus Németország" ("Das politische Deutschland") 1936-ban.

A sajtó

A NSDAP programjának a sajtóról szóló 23. pontjára vonatkozólag Hitler részletesebben nyilatkozik könyvében. (264. o.) Ezt mondja: "Elsõrendû érdeke az államnak és a népnek, hogy az emberek ne kerüljenek rossz, tudatlan, vagy egyenesen gonoszindulatú nevelõk kezébe. Az állam kötelessége tehát ellenõrizni nevelésüket s minden visszaélést megakadályozni. Eközben különösen a sajtó körmére kell ügyelnie, meri ennek befolyása... a legerõsebb és legbehatóbb, mert nemcsak átmenetileg, hanem folyamatosan érvényesül... Ha valahol, úgy üt nem szabad az államnak megfeledkezni arról, hogy minden eszköznek egy célt kell szolgálnia; nem szabad megtévesztetnie és lebeszéltetnie magát az úgynevezett sajtószabadság handabandáival arról, hogy kötelességét teljesítse s a nemzetnek olyan táplálékot nyújtson, amire szüksége van és javára válik: könyörtelen elszántsággal kell biztosítania a népnevelésnek ezt az eszközét s azt az állam és a nemzet szolgálatába állítania".

És dr. Goebbels a külföldi sajtó egyesületének 1933 április 6-i fogadásakor a következõket

jelentette ki: Amíg sajtószabadság alatt a nemzet érdekei ellen való cselekvés lehetõségét értik, vagy a sajtót szellemi akrobataszámok játszóterének használják, a nemzetiszocialista kormányzat alatt sajtószabadságnak nincsen helye. Természetesen joga van a sajtónak tanácsokat adni s kockázatos elhatározásoktól óvni. Ezt a nyilvános bírálatot nem gátolják meg. Ennek a kritikának azonban nem szabad túllépni az általánosan érvényes nemzeti fegyelem kereteit. A kormányzat egyáltalán nem irtózik a tendencia szótól. De bátrabb és becsületesebb dolog a tisztességes tendenciát nyíltan beismerni, mint egy tisztességtelen irányzatot alattomban magasztalni s a tárgyilagosság jelszava mögé bújni.

És 1933 október 4-én ezt mondta a német sajtó birodalmi szövetségében: "Hogyha ma egy szerkesztõ felvetné elõttem: a nemzetiszocialista kormány elvette a véleménynyilvánítás szabadságát - mi, mint a sajtó szakemberei, ezért ne tegyünk semmi szemrehányást magunknak. Szerettem volna megérni, hogy valamely szerkesztõ szabad véleményt merészelt volna megkockáztatni kenyéradójával szemben, arra hivatkozva, hogy Németországban a szellem szabadsága uralkodik. És most meg-becstelenítõ volna egy szerkesztõre, hogy a kiadó helyére az állam lépett?"

Sajnálatát fejezte ki afelett, hogy a német sajtó képe túlságosan egyforma lett, mert hiszen a kormány nem kényszeríti jellegtelenségre, csak azt kívánja, hogy a sajtó semmit se cselekedjék az állam ellen. A sajtó változatossága nem szenvedhet azáltal, hogy a nemzeti akarat egységessé vált. A sajtót olyan személyeknek kell vezetni, akik tisztában vannak felelõsségükkel s különleges kvalifikációval rendelkeznek, nem pedig individuumokból, akik másutt hajótörést szenvedtek s erre odáig merészkednek, hogy százezrekhez szóljanak s közvéleményt gyártsanak.

A birodalmi sajtókamara elnöke, Amann birodalmi vezetõ is megerõsítette 1933 december 13-án tartott beszédében, hogy a német újságok túlnyomó része tartalmában többé-kevésbé ugyanazon séma szerint egyhangúvá vált s ennek okát abban látta, hogy számos, a német sajtóban szellemi munkát végzõ szerkesztõt belsõ idegenség választ el a nemzetiszocializmus gondolatvilágától.

Ennek a nemzetiszocialista forradalom után eleinte a sajtóban mutatkozó egyhangúságnak az a bizonytalanság volt az oka, amely mindig kísérõ jelensége a nagy szellemi átalakulásoknak azoknál, akik az új eszmék kialakításában közvetlenül nem vettek részt. Minél inkább áthatotta azonban a sajtó felelõs tényezõit, tehát a szerkesztõket és kiadókat stb. a nemzetiszocializmus gondolatmenete s minél inkább elsajátították a nemzetiszocialista világnézetet, fokról-fokra abba a helyzetbe kerültek, hogy az eseményeket nézeteiknek megfelelõen közölték s személyes véleményüket kifejezésre juttathatták. Ilyenformán ma már nem lehet beszélni a német sajtó egyhangúságáról, még ha az azonos szellemiség, ami valamennyi német sajtómegnyilatkozásban kifejezésre jut, külföldiek elõtt igen könnyen az egyformaság látszatát is kelti. Valójában pedig a német sajtó éppen olyan sokrétû, mint bármely más országé, csak éppen alapelveiben egységes: a nemzetiszocialista világnézetben.

Az 1933 október 4-i lapszerkesztõi törvény (Schriftleiter-gesetz) értelmében a lapszerkesztés hivatásszerû kötelességei és jogai szempontjából az állam által szabályozott köz-feladat s szerkesztõnek ezután csak az nevezheti magát, akit erre ez a törvény feljogosít. A hivatás gyakorlása nem áll módjukban mindazoknak, akiknek éppen kedvük tartja, hanem a legszigorúbb feltételekhez van kötve. Újságíró (lapszerkesztõ) csak az lehet, aki birtokában van a német birodalmi polgárjognak s a polgári becsületjogoknak, 21 éves elmúlt, szakszerû elõképzettséggel rendelkezik és árja származású stb. A szerkesztõ

köteles az újságtól távol tartani mindazt, ami az önzõ célokat közcélokkal keveri össze a közönséget félrevezetõ módon, ami alkalmas a német birodalomnak ártani, ami sérti mások becsületét, aláássa jó hírnevét, vagy egyébként erkölcstelen.

A szerkesztõk az újság szellemi tartalmáért hivatás-, büntetõ- és polgári jogilag felelõsek. Ezek a kötelezettségek a nemzetiszocialista államban még tovább terjednek, mint a megelõzõ idõben, amikor elég volt annyi, ha a szerkesztõ arra szorítkozott, hogy a közleményeket, amelyek valamilyen formában törvényellenesek voltak, egyszerûen elutasította. Most arra is köteles, hogy az igazságot pozitív és kifejezett módon képviselje. Ez jelenti számára egyúttal "a jogot arra, hogy az általa felismert igazságot minden külsõ befolyástól mentesen kifejezésre juttathatja". Az úgynevezett "felelõsségviselõ szerkesztõt", aki rendesen amúgy is csak "Strohmann" volt, eltörölték. A szerkesztõ, vagy a szerzõ, vagy mindketten együtt személyesen felelõsek.

A szerkesztõ függetlenségét a kiadóval szemben is egy egész sereg védõintézkedés biztosítja, úgy, hogy szellemi állásfoglalását nem befolyásolhatja gazdasági függõsége.

A szerkesztõk a német sajtó birodalmi szövetségében (Reichsverband der Deutschen Presse) tömörülnek, amely közjogi testület. Csak a szerkesztõk névjegyzékébe történt felvétel után lehet az újságírói hivatást gyakorolni. Az újságírói hivatás védelmére megalakították a sajtó hivatás-bíróságait. Függetlenül ezek eljárásától a népfelvilágosítás és propaganda birodalmi minisztere törölheti az újságírók névjegyzékébõl azt a szerkesztõt, akinek kizárása a közérdek szempontjából sürgõsen szükséges. Aki szerkesztõként tevékenykedik, anélkül, hogy a hivatás-névjegyzékbe fel volna véve, azt fogsággal, vagy pénzbüntetéssel sújtják.

A "Schriftleitergesetz"-en kívül Amann birodalmi vezetõ két 1935 április 24-én kelt rendelete szabályozza a sajtóügyet. Az egyik az "újságkiadás függetlenségének megóvásáról" szól, a másik tárgya "újságkiadóvállalatok megszüntetése az egészségtelen versengés kiküszöbölése céljából". Az elõbb említett rendelet szerint nem-árjáknak és rokonaiknak és "mindazon külön közösségeknek, amelyek a nemzet egysége szempontjából hátrányosak, legyenek rendi, gazdasági, vagy felekezeti jellegûek", valamint funkcionáriusaiknak a sajtó terén való tevékenység tilos.

Megakadályozandó továbbá a névtelen tõketulajdon és a becsempészett bizalmi emberek ellenõrizhetetlen befolyása, a sajtó korrumpálása szubvenciók és bizonyos érdekeltek tömeges megrendelései által, s végül biztosítandó, hogy az újság eszmei-kulturális hivatását ne veszélyeztethesse a kiadói üzlet és a sajtó indusztrializálása konszernek formájában. Ezeknek az intézkedéseknek jelentõsége nemcsak abban áll, mint azt Dr. F. A. Six "A sajtó szabadsága Németországban" címû elõadása során hangsúlyozta, hogy a szerkesztõt felszabadítja minden privát befolyás alól, úgy, hogy csak a nép közösségével szemben felelõs, hanem mindenekelõtt abban, hogy hála ennek a sajtórendszernek, felelõtlen személyek részére lehetetlenné válik nemzetközi sajtóhadjáratok kezdeményezése s ezzel az általános politikai légkör megmérgezése. Tehát háborús uszítás, ellentétben az úgynevezett pacifista sajtóorgánumok állításaival, Németországban elképzelhetetlen.

A rádiónál megszüntették az önálló leadók rendszerét. A leadók többé nem részvénytársaságok, nem tulajdonai sem magán-részvényeseknek, sem egyes országoknak. Munkacsoportjai lettek a birodalmi rádió társulatnak. (Reichs-Rundfunk-Gesellschaft). Erõteljes centrális összefoglalás révén megteremtették a világ legátütõerejûbb és

mozgékonyabb rádió-organizációját. A német hallgatóközönség igényeinek kielégítését Nagynémetországban, beleértve a Protektorátust és a lengyel kormányzóságot, 73 leadóállomás szolgálja.

A nagynémet rádió hallgatóinak száma 1939 december 1-én (beszámítva Danzigot, de a többi visszacsatolt keleti részek nélkül) 13,435.301 volt.

A filmügyet a birodalmi kultúrkamaráról szóló törvény, az 1934 február 16-iki mozgófénykép-törvény (Lichtspielgesetz) és néhány rendelet szabályozza. 1940 augusztusában megalakult a német kultúrfilm-központ, ez segíti elõ a kultúrfilm készítési terveket s adott esetekben támogatást is nyújt. Az ehhez szükséges eszközöket a német mozgófényképszínházak segítõ-járulékából teremtik elõ.

A birodalmi propagandaminiszter elrendelte, hogy a német mozik vasárnap délelõttökön álljanak a HJ politikai nevelése céljából rendelkezésre. A HJ elsõ ünnepi filmóráján a német ifjúság 1939 november 15-én gyülekezett össze a birodalom valamennyi filmszínházában.

V. VÉGSZÓ

Kétféle magyarázata van a nemzetiszocializmus keletkezésének. Az egyik szerint a nemzetiszocializmus atyja a versailles-i szerzõdés. Ezt a magyarázatot még az antant számos vezetõ politikusa is magáévá tette. A másik így szól: a nemzetiszocializmus a lövészárkokban született. Ez a Hitler hitvallása. Mindkét magyarázat helytálló, csak azzal a különbséggel, hogy az elsõ külsõ tényekkel indokol, az utóbbi viszont belsõ folyamatra utal.

Valóban a versailles-i szerzõdés idézte elõ igazságtalanságaival, kegyetlenkedéseivel, bosszúszomjával és kapzsiságával, hogy a német nép a gyõztes államoktól eredõ elnyomatása, kiszipolyozása és megaláztatásai miatt, valamint a háború utáni német kormányok tehetetlensége következtében megérett a forradalomra s egyértelmûen és ujjongva csatlakozott ahhoz a mozgalomhoz, amely el volt szánva a népet kiragadni a nyomorúságból és becstelenségbõl s ehhez ereje is volt. Így lett a versailles-i szerzõdés következményeivel együtt a nemzetiszocializmus atyja.

A német lövészárkokban viszont a négy háborús esztendõ alatt valami egészen más ment végbe, s ennek a versailles-i szerzõdéshez és mindahhoz a nyomorhoz, ami követte, semmi köze sincsen. Itt készült elõ a német ember lelki átalakulása. Belsõ folyamat, amelynek során az egész emberlétre vonatkozó felfogás szertetört és felbomlott s elõkészítette a talajt az élet egy egészen új és tökéletesen más szemléletére. Ez a folyamat nem a megfontolás és töprengés eredménye volt, még kevésbé a kétségbeesésé és nyomorúságé. Nem is volt az öntudatos szándék, vagy a céltudatos akarat mûve. A tudat alatt szunnyadó, de mindig hevesebben jelentkezõ gyanakvásnak volt a gyermeke, hogy valami hamis volt az eddigi életben, és a lélek leghomályosabb mélységeibõl feltörekvõ vágyakozás az életirányítás helyes, vagyis természetes és egészséges módja felé, egyúttal vágyakozás egyaránt bátor, igaz és jóindulatú magatartásra az emberek között.

Elõidézte ezt a folyton világosabbá váló felismerés, hogy olyan hagyományok és nézetek uralkodnak és gyakorolnak bénító hatást, amelyek annyira elavultak és megcsontosodottak

voltak, hogy valósággal érezni vélték eláradó hullaszagukat; elõidézte ezt az a megrendítõ sejtelem, hogy valami korhadt volt nemcsak az államban, nemcsak az emberek hétköznapjaiban, de gondolkodásukban és lelkükben is. És ez a sejtelem csodát termett: a közösségi érzést, ami nemcsak az egyes embereket fûzte össze, hanem belsõ tekintetük elõtt is kialakított valami közöset, ami úgy tûnt fel elõttük, mint egy új megnyilatkozás ragyogása: a hazát. /A demokráciák alapvetõ gyengeségét, hogy a haza fogalmát egyáltalán nem ismerik és a "demokráciát", mint a politikai ember halványát az állammal azonosítják, Edgar Schumacher szellemesen ironikus formában fejti ki a "Neuer Schweizer Rundschau" 1937 évi májusi füzetében./

Ez a közösségi érzés forrásává lett a reménynek, hitnek és bizalomnak, ami, ideje jöttekor egységgé forrasztotta a népet, s ez az egység adta az erõt, hogy a népet a szükségbõl kiemeljék s egy új életbe mentsék át.

Ebben az értelemben rejlik Hitler kijelentésének nagy igazsága: a nemzetiszocializmus a lövészárkokban született Ezért és csak ezért lett a nemzetiszocializmus igazi forradalom. Forradalom volt politikai, szociális és gazdasági tekintetben, De ez lényegének csak egyik oldala és pedig nem az eredeti Kiindulópontjának hatóereje mélyebbrõl fakad, gyökerei, mint azt Hitler helyesen ismerte fel, a lélekbõl erednek; szellemi természetû. A nemzetiszocialista mozgalom nem új politikára és nem az új gazdasági rendszerre törekszik elsõsorban. Ezek másodrangú problémák és a primér szellemi ideák megvalósítanak természetes kísérõ jelenségei. Ez az eszme: az emberi lélek átalakítása. Ez segítette mindenek felett a mozgalmat gyõzelemre s biztosít eredményeinek tartósságot. És ez az oka annak, hogy a világ többi része olyan nehezen érti meg a nemzetiszocialista mozgalom valódi lényegét.

/1938-ban angol nyelven jelent meg egy "Germany speaks" címû könyv, amelyben az új Németország huszonegy vezetõ férfia ismerteti alapvetõ cikkekben a Harmadik birodalmat. Az angol sajtónak errõl a könyvrõl írott nagyszámú bírálata arra mutatott, mintha Angliában is kezdene lassan, de mégis észlelhetõen bizonyos megértés kialakulni a nemzetiszocializmus vezetõ eszméivel (ha nem is a tulajdonképpeni lényegével)) szemben. Meglepõ bizonyíték erre vonatkozólag G. Ward Price, a "Daily Mail" fõszerkesztõjének "I know these Dictators" címû könyve, amely megértéssel mutatja be a nemzetiszocializmus és fasizmus eszméit és vezetõit./

A világ nagy részében még mindig uralkodnak a francia forradalom által termelt és az emberiség közé röpített eszmék. Hogy ezeknek az eszméknek az uralma megingott a világháború utóhatásai következtében és mindenekelõtt: hogy a kommunizmusban megnyilatkozó kíméletlen konzekvenciák ezeket az eszméket a hanyatlás torzképévé marcangolják szét, ez még inkább elõidézte azt, hogy hívei annál makacsabb konoksággal küzdjenek az új ellenféllel szemben. Az emberiség ama részének, amelyet ezek az eszmék fogva tartanak, nemcsak a képessége, de a bátorsága és jóakarata is hiányzik, hogy megértse a nemzetiszocializmus üzenetét, nem is szólva arról, hogy felfogja azt, vagy éppenséggel higgyen is benne.

Még a német nép körében is akadnak ilyen értetlenek az intellektuellek, az üzletes polgárok és a szenilis "konzervatívok" között. Számuk nem nagy, amit igazol az a tény, hogy valamennyi népszavazásnál 95-tõl 99 százalékig a nemzetiszocializmus mellett történt állásfoglalás. És a régi nézetek elfogult hívei sorában is az eleven igazság napról-napra erõteljesebben kibontakozó hatása alatt és az okos és céltudatos oktatás következményeképpen mindinkább kialakul az ingadozó érzelmek és sejtelmek helyett a

felismerés, hogy a nép a helyes úton halad. Így valósul meg a háború és az azt követõ idõk szenvedéseibõl és a lövészárok élményébõl a Harmadik birodalom kinyilatkoztatása, mint egy alkotó látnoki erõ álmának diadalmas beteljesülése. A szenvedés megigazít. Régi igazság ez. Ami 1933 óta Németországban történik, bizonyítja, hogy a szenvedés meg is termékenyít.

Az a férfiú, akit a gondviselés, vagy a végzet, vagy nevezzük bárminek, kiválasztott arra, hogy ezeknek a szenvedéseknek következéseit látható valósággá költse át, valósággá, ami a csoda és áldás formájában mutatkozik meg, szerény egyszerûségében egy magasabb szellemi hatalom eszközének tartja magát. Ez ad neki törhetetlen akaraterõt és elszántságot, rettenthetetlenséget és sikert. És csodálatos, sokak által felfoghatatlan hatalmat a nép fölött.

/A külföldi sajtó, ha többnyire kelletlenül is, de kénytelen beismerni, hogy Hitler a német nép körében az õ számukra megérthetetlen mértékben népszerû. A népszerûség szó azonban kevés ebben az esetben. Hogy itt sokkal mélyebb és erõsebb érzelmekrõl van szó, igazolják azok a példák, amelyeket Hadamovszky hoz fel "Hitler kämpft um den Frieden" címû könyvében (116. és 150. o.):

"Amikor 1936 márciusában megtörtént az elsõ ásóvágás a Frankfurtból Darmstadtba vezetõ birodalmi autóúton, Hitler sajátkezûen lapátolta ki a földet egy színültig telt taligából arra a helyre, ahol a leendõ autóút magasított töltésének kellett a Majna hídjához vezetnie. Ennek a földnek azonban csak egy része van még a töltésben, mert a következõ napokban, hetekben és hónapokban sajátszerû folyamat játszódott le. Valahányszor egy-egy munkáscsoport befejezte munkáját az autóúton, eljöttek a munkások s elvittek egy keveset a földbõl, amit Hitler szemeik elõtt lapátolt oda. Ezt a földet becsomagolták a magukkal hozott dobozba, zsebkendõbe vagy dohányszelencébe s otthon gondosabban õrizték, mintha kincset leltek volna, úgy õrizték, mint szent örökségüket."

1936 márciusában Hitler beszédet mondott a hamburgi Hanseaten-halleban. Még azután is sokáig, hogy Hitler elhagyta a csarnokot, a hallgatók ezrei vonultak végig a szónoki emelvényen. "És mindegyik rátette kezét az állványra, amely mögül a Führer beszélt. Ami erre az állványra nem volt szilárdan ráerõsítve, vagy rászegezve, eltûnt ezen az éjszakán. A végén már zsebkésekkel faragták és tördelték le a faforgácsokat."/

Magasztos feladatának és felelõsségének öntudata mellett természetesen áthatja egy más emberi érzés is, aminek 1937 január 30-án a következõkben adott kifejezést:

"Életemben három szokatlan barátom volt: ifjúságomban a szükség, ami sok éven át kísért. Amikor a nagy háború végetért, megérkezett a mélységes fájdalom, amit népünk összeomlása felett éreztem s ami ezután kijelölte utamat. Négy evvel a mai január 30-a elõtt megismertem a harmadik barátot, a gondot A gondot a vezetésemre bízott népért és birodalomért. Ez a barát azóta sem hagyott el s bizonyára kísérni fog életem végezetéig."

A FONTOS TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK IDÕRENDI JEGYZÉKE

G. -= Gesetz (Törvény; T) VO. = Verordnung - Rendelet; R). RgBl. = Reichsgesetzblatt (birodalmi hivatalos lap).
1933 február 4. VO. zum Schutze des deutschen Volkes (RGB1. I. 35. o.). (R. a német nép

védelmérõl.)
1933 február 14. VO. über den landwirtschaftlichen Vollstreckungsschutz (RGB1. I. 63. o.). (R. a mezõgazdasági végrehajtások elleni védelemrõl.)
1933 február 28 VO. zum Schutze von Volk und Staat (RGB1. 1. 83. o.). (R. a német nép és állam védelmérõl.)
1933 február 23. VO. gegen Verrat am deutschen Volke und hochverräterische Umtriebe (RGBI. I. 85. o.). (R. a német nép elárulása és a hazaáruló üzelmek ellen.)
1933 március 24. G. zur Behebung der Not von Volk und Reich (u.n. Ermächtigungsgesetz") (RGBI. I. 141. o.). (T. a népnek és birodalomnak a szükségbõl való kiemelésérõl. Az u.n. felhatalmazási törvény.)
1933 március 31. Vorläufiges G. zur Gleichschaltung der Länder mit dem Reich (RGBI. I. 153. o.). (Ideiglenes T. az országoknak a birodalommal való egységesítésérõl. Az elsõ Gleichschaltungsgesetz.)
1933 április 7. G. zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums (RGBI. I. 175. o.). (T. a tisztviselõi hivatás helyreállításáról.)
1933 április 7. Zweites Gleichschaltungsgesetz (Reichsstalthalter-gesetz; lásd 1935. I. 30. RGBI. I. 215. o.). (A második egységesítési törvény; birodalmi helytartói törvény.)
1933 április 22. G. über den Pachterschutz (RGBI. I. 221. o.). (T. a bérlõk védelmérõl.)
1933 április 22. G. über die Bildung von Studentenschaften an wissenschaftlichen Hochschulen (RGBI. I. 215. o.). (T. Studentenschaftoknak a fõiskolákon való alakításáról.)
1933 június 1. G. zur Verminderung der Arbeitslosigkeit (RGBI. I 323. o.). (T. a munkanélküliség csökkentésére.)
1933 június 1. G. zur Regelung der landwirtschaftlichen Schuldverhältnisse (Schuldenregelungsgesetz) (RGBI. I. 331. o.). (T. a mezõgazdasági adósságviszonyok szabályozására; adósságrendezési törvény)
1933 június 1. G. zur Förderung der Eheschliessungen (RGBI. I. 323. o.). (T. a házasságkötések elõmozdítására.)
1933 június 27. G. über die Errichtung eines Unternehmens "Reichsautobahnen" (RGBI. I. 509. o.). (T. a birodalmi autóutak vállalkozásának létesítésérõl.)
1933 július 7. VO. zur Sicherung der Staatsführung (RGBI. I. 462. o.). (R. az államvezetés biztosításáról.)
1933 július 14. G. über die Verfassung der Deutschen Evangelischen Kirche (RGBI. I. 471. o.). (T. a német evangélikus egyház alkotmányáról.)
1933 július 14. G. über den Widerruf von Einbürgerungen und die Aberkennung der deutschen Staatsangehörigkeit (RGBI. I. 480. o.). (T. honosítások visszavonásáról s német állampolgárságtól való megfosztásról.)
1933 július 14. G. zur Verhütung erbkranken Nachwuchses (un. Sterilisationsgesetz) (RGBI. I. 529. o.). (T. az öröklött betegségben szenvedõ utódok ellen; un. sterilizációs törvény.)
1933 július 14. G. über die Neubildung deutschen Bauertums (RGBI. I. 517. o.). (T. a német parasztság újjáalkotásáról.)
1933 július 14. G. gegen die Neubildung von Parteien (RGBI. I. 479. o.). (T. a pártok új alakulása ellen.)
1933 július 14. G. über Volksabstimmung (RGBI. I. 479. o.). (T. a népszavazásról.)
1933 szeptember 12. G. zur Durchführung des Reichskonkordats (RGBI. I. 625. o.). (T. a birodalmi konkordátum végrehajtásáról.)
1933 szeptember 13. G. über den vorläufigen Aufbau des Reichsnährstandes und über die Massnahmen zur Markt- und Preisregelung landwirtschaftlicher Erzeugnisse (RGBI. I. 626. o.). (T. a Reichsnährstand ideiglenes kiépítésérõl és a mezõgazdasági termékek piac- és árszabályozására vonatkozó intézkedésekrõl.)

1933. szeptember 22. Das Reichskulturkammergesetz (RGBI. I. 661. o.). (T. a birodalmi kultúrkamaráról.)
1933 szeptember 29. Das Reichserbhofgesetz (RGBI. I. 685. o.) (T. az örök-birtokról.)
1933 október 4. Das Schriftleitergesetz (RGBI. I. 713. o.). (Az újságszerkesztõi törvény.)
1933 október 27. G. zur Änderung des Verfahrens in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (RGBI. I. 780. o.). (T. a polgári perrendtartás megváltoztatásáról.)
1933 november 29. G. über den vorläufigen Aufbau des deutschen Handwerks (RGBI. I. 1015. o.). (T. a német kézmûipar ideiglenes kiépítésérõl.)
1933 december 1. G. zur Sicherung der Einheit von Partei und Staat (RGBI. I. 1016. o.). (T. a párt és az állam egységének biztosításáról.) 1934 július 3. Änderungsgesetz (RGBI. I. 529. o.).
1934 január 20. G. zur Ordnung der nationalen Arbeit (RGBI. I. 45. o.). (T. a nemzeti munka rendezésérõl.) 340
1934 január 30. G. über den Neuaufbau des Reiches (RGB1. I. 75. o.). (T. a birodalom újjáépítésérõl.)
1934 március 23. G. über die Heimarbeit (RGB1. I. 214. o.). (T. az otthoni munkáról.)
1934 június 27. G. zur Ordnung der Getreidewirtschaft (Getreide-grundgesetz) (RGB1. I. 527. o.). (T. a gabonagazdálkodás rendezésérõl, gabona-alaptörvény.)
1934 július 5. G. über den Aufbau der Sozialversicherung (RGB1. I. 517. o.). (T. a szociális biztosítás kiépítésérõl.)
1934 augusztus 1. G. über das Staatsoberhaupt des Reiches (RGBl. I. 747. o.). (T. a Német birodalom államfõjérõl.)
1934 december 20. G. gegen heimtückische Angriffe auf Partei und Staat und zum Schutz der Parteiuniform (RGBl. I. 1269. o.). (T. a párt és állam alattomos támadása ellen és a pártegyenruha védelmére.)
1935 január 30. Reichsstatthaltergesetz (RGBl. I. 490. o.). (Birodalmi helytartói törvény.)
1935 január 30. Die Deutsche Gemeindeordnung (RGBl I. 49. o.). (A német községi törvény.)
1935 február 4. G. über die Devisenbewirtschaftung (RGBl. I. 106. o.). (T. a devizagazdálkodásról.)
1935 március 16. G. für den Aufbau der Wehrmacht (RGBl. I. 375. o.). (T. a véderõ kiépítésérõl.)
1935 május 21. Das Wehrgesetz (RGBl. I. 609. o.). (A véderõ-törvény.)
1935 június 26. Das Luftschutzgesetz (RGBl. I. 827. o.). (A légvédelmi törvény.)
1935 június 26. Reichsarbeitsdienstgesetz (RGBl. I. 769. o.) (T. a birodalmi munkaszolgálatról.)
1935 június 26. Reichsflaggengesetz (RGBl. I. 1145. o.). (A birodalmi zászlótörvény.)
1935 szeptember 15. G. zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre (Blutschutzgesetz) (RGBl. I. 1246. o.). (T. a német vér és német becsület védelmérõl.)
1935 szeptember 15. Das Reichsbürgergesetz (RGBl. I. 1146. o.). (A birodalmi állampolgársági törvény.)
1935 szeptember 24. G. zur Sicherung der Deutschen Evangelischen Kirche (RGBl. I. 1178. o.). (T. a német evangélikus egyház megerõsítésérõl.)
1935 október 18. G. zum Schutze der Erbgesundheit des deutschen Volkes (Ehegesundheitsgesetz) (RGBl. I. 1246. o.). (T. a német nép egészségének védelmére; házassági törvény.)
1935 november 14. Erste AusfVO. zum Blutschutzgesetz (RGBl. I. 1333. o.). (Elsõ R. az állampolgársági törvényhez.)
1935 november 14. Erste Auf VO. zum Blutschutzgesetz (RGBl. I. 1334. o.). (Elsõ végrehajtási R. a vérvédelmi törvényhez.)
1935 december 21. Zweite VO. zum Reichsbürgergesetz (RGBl. I. 1524. o.). (Második R.

az állampolgársági törvényhez.)
1936 április 18. G. über den Volksgerichtshof (RGBl. I. 369. o.). (T. a néptörvényszékrõl.)
1936 május 5. Das Patentgesetz (RGBl. II. 117. o.). (A szabadalmi törvény.)
1936 június 22. G. gegen erpresserischen Kinderraub (RGBl. I. 493. o.). (T. a zsarolással egybekapcsolt gyermekrablás ellen.)
1936 október 18. VO. zur Durchführung des Vierjahresplanes. (RGBl. I. 887. o.). (R. a négyéves terv végrehajtásáról.)
1936 december 1. G. über die Hitler-Jugend (RGBl. I. 993. o.). (T. a Hitler-ifjúságról.)
1937 január 26. Das Deutsche Beamtengesetz (RGBl. I. 39. o.). (A német hivatalnoki T.)
1938 április 30. G. über Kinderarbeit und über Arbeitszeit der Jugendlichen (Jugendschutzgesetz) (RGBl. I. 437. o.). (T. a gyermekmunkáról és az ifjúság munkaidejérõl; Ifjúságvédõ T.)
1938 július 6. G. über das Reichsstudentenwerk (RGBl. I. 802. o.)
1938 július 6. G. über die Schulpflicht im Deutschen Reich (Reichsschulpflichtgesetz) (RGBl. I. 799. o.). (T. a német birodalmi iskolakötelezettségrõl.)
1938 július 6. G. zur Vereinheitlichung des Rechts der Eheschliessung und Ehescheidung im Lande Österreich und im übrigen Reichsgebiet (RGBl. I. 867. o.). (T. az osztrák és a birodalom többi részében fennálló házasságkötési és -felbontási jog egységesítésérõl.)
1938 december 21. Hebammengesetz (RGBl. I. 1893. o.). (Szülésznõi T.)
1938 december 21. G. über die Altersversorgung für das deutsche Handwerk (RGBl. I. 1900. o.). (T. a német kéziipar öregségi ellátásáról)
1939 máricus 16. Erlass des Führers über das Protektorat Böhmen und Mähren (RGBl. I. 485. o.). (A Führer rendelete a cseh-morva protektorátusról.)
1939 április 14. G. über den Aufbau der Verwaltung im Reichsgau Sudetenland (RGBl. I. 780. o.). (T. a szudétaföldi birodalmi kerület közigazgatásának kiépítésérõl.)
1939 április 14. G. über den Aufbau der Verwaltung der Ostmark (RGBl. I. 777. o.). (T. az ostmarki közigazgatásról.)

Le kellett mondanunk arról, hogy a nemzetiszocializmusra vonatkozó irodalomnak csak a legfontosabb mûveit is felsoroljuk, mert az maga a legszigorúbb kiválogatással is külön kötetet töltene meg. A "Nationalsozialistische Bibliographie" címmel megjelenõ havi folyóirat, amelyet a "Parteiamtliche Prüfungskommission zum Schutze des NS Schrifttums" ad ki, teljes tájékoztatást nyújt errõl az irodalomról. Tudományos szempontból érdeklõdõ olvasóink számára mégis utalunk arra a három átfogó mûre, amelyeknek beható tanulmányozása elengedhetetlen elõfeltétele a nemzetiszocializmus alapos megismerésének és elbírálásának. Ezek a munkák a következõk: 1. H.H. Lammers és Hans Pfundtner: "Grundlagen, Aufbau und Wirtschaftsordnung des nationalsozialistischen Staates", 3 kötetben. 2. Gerd Rühle: "Das Dritte Reich". Eddig 7 kötet (évente jelenik meg egy-egy terjedelmes kötet. 3. "Das Archiv. Nachschlagewerk für Politik, Wirtschaft. Kultur." Kiadja Alfred-Ingemar Berndt. Könyvünk második részének szövegezõje sokat köszönhet e mûvek fejtegetéseinek.

A NSDAP PÁRTNAPJAI

1933 augusztus 31-szeptember 3. Reichsparteitag des Sieges. (A gyõzelem pártnapja.)
1934 szeptember 4-10. Reichsparteitag "Triumph des Willens" (Az akarat diadalának pártnapja.)
1935 szeptember 10-16. Reichsparteitag der Freiheit. (A szabadság pártnapja.)
1936 szeptember 8-10. Reichsparteitag der Ehre. (A becsület pártnapja.)

1937 szeptember 7-13. Reichsparteitag der Arbeit. (A munka pártnapja.)
1938 szeptember 5-12. Reichsparteitag Grossdeutschland. (Nagynémetország pártnapja.)
(1939 óta a háború miatt nem tartották meg a pártnapokat.)

RÖVIDÍTÉSEK

AA = Arbeitsamt.
AA = Auswärtiges Amt.
AA = Arbeitsämter.
ADGB = Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund.
AFA = Allgemeiner Freier Angestelltenbund.
BDM = Bund deutscher Mädel.
BFW = Begabtenförderungswerk des deutschen Volkes.
BGB = Bürgerliches Gesetzbuch.
DAF = Deutsche Arbeitsfront.
DCV = Caritas-Verband.
DFW = Deutsches Frauenwerk.
"Dinta" = Deutsches Institut für nationalsozialistische technische Arbeitsschulung.
DJ-Armscheibe = Deutsches Jungvolk-Armscheibe.
GDA = Gewerkschaftsbund der Angestellten.
GHG = Gesamtverband des deutschen Handwerks, Handels und Gewerbes.
HJ = Hitler-Jugend.
KPD = Kommunistische Partei Deutschlands.
Napola = Nationalpolitische Erziehungsanstalt
NSBO = Nationalsozialistische Betriebszellenorganisation.
NSDAP = Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei.
NSFK = Nationalsozialistisches Fliegerkorps.
NS-Hago = Nationalsozialistische Handwerks-, Handels- und Gewerbeorganisation.
NSRL - Nationalsozialistischer Reichsbund für Leibesübungen.
NSV = Nationalsozialistische Volkswohlfahrt.
PPK = Parteiamtliche Prüfungskommission zum Schutze des NS. Schrifttums.
RAD = Reichsarbeitsdienst.
RFS = Reichsstelle zur Förderung des deutschen Schrifttums.
RGO = Revolutionäre Gewerkschaftsopposition.
RL = Reichsleiter.
RLB = Reichsluftschutzbund.
RMD = Reichsmütterdienst.
RSK = Reichschrifttumskammer.
SPD = Sozialdemokratische Partei Deutschlands.
USPD = Unabhängige Sozialdemokratische Partei Deutschlands.
ZEG = Zentral-Einkaufsgenossenschaft

Utószó

A finn szerzõ - többszöri németországi tanulmányút tapasztalataira is támaszkodva több. mint egy esztendõn át kutatta a nemzeti szocializmus sikerének titkait. Mûvét 1940 õszén, egy évvel a háború kitörése után zárta le. Öhquist tárgyilagos, és igazságos akart lenni és e szándékát meg is valósította. Mûve átfogó és a lényegre koncentráló leírást ad az I. világháborút lezáró békeszerzõdések következményeirõl, a német nép megnyomorításáról

és megalázásáról, a "weimari demokrácia" pipogyaságáról és bûneirõl, a judeokrata kártevésrõl és arról a folyamatról, amelynek során a volt frontharcosok, hazájukhoz és az erkölcsi értékrendhez hûséges bátor férfiak maroknyi, de elszánt csoportja felveszi a küzdelmet a bûnösökkel és a gyáva megalkuvással szemben, E harcnak egy rendkívüli képességekkel megáldott karizmatikus férfi, Adolf Hitler a vezére, Hitler és mozgalmi pártja (a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt) - egyre szélesebb néprétegek bizalmát elnyerve - legálisan hala-lomra kerül, az erkölcsön alapuló törvényesség forradalmával véget vet a politikai zûrzavarnak és a polgárháborús fenyegetésnek, majd hozzákezd egy nagyszabású történelmi kísérlethez, melynek alapja a népi-faji, erkölcsi-szociális és világnézet, célja pedig magának a német embernek és népközösségnek testi-lelki-szellemi átalakulása az egészség, a természetesség és a szépség jegyében.

A 30-as évek Németországában e nagy célok érdekében az állam rendelkezésére álló törvényi, rendeleti és intézményes eszközök egész arzenálját bevetik, s a nép szolgálatának és nemesebbe tételének e politikáját még azután is folytatják, hogy külhatalmak háborút kényszerítenek a nemzeti becsület az európai béke fennmaradásával összeegyeztetni igyekvõ Német Birodalomra.

A finn szerzõ munkájában a terjedelmi keretek között adható részletességgel ismerteti, a nemzeti szocializmusra zúduló vádakat is. Minthogy a valamennyire is tárgyilagos ellenfelek súlyosabb kritikát aligha gyakorolhattak a nemzeti szocializmus ifjúság-, nõ és családvédõ politikájáról, gazdaságfilozófiájáról és aligha állíthatnák pellengérre a hitleri idõszak gazdasági eredményeit, vádjaikban, pl. a sajtószabadság, a mûvészi szabadság, vagy pl. a vallás szabad gyakorlásának hiányát, illetve a zsidóságot ért sérelmeket rótták fel. Szerzõnk e vádakat a tények tárgyilagos ismertetésével és világos okfejtéssel cáfolja, utalva pl. arra, hogy "a zsidók szociális, társadalmi és faji életmegnyilvánulásait a nemzeti szocializmus nem akadályozza, amennyiben azok a zsidó népesség határai között nyilatkoznak meg. A zsidók, pl. gyermekeik nevelését és taníttatását saját iskoláikban szabadon végezhetik."

Ungvári Gyula

----- az 1. részhez -----